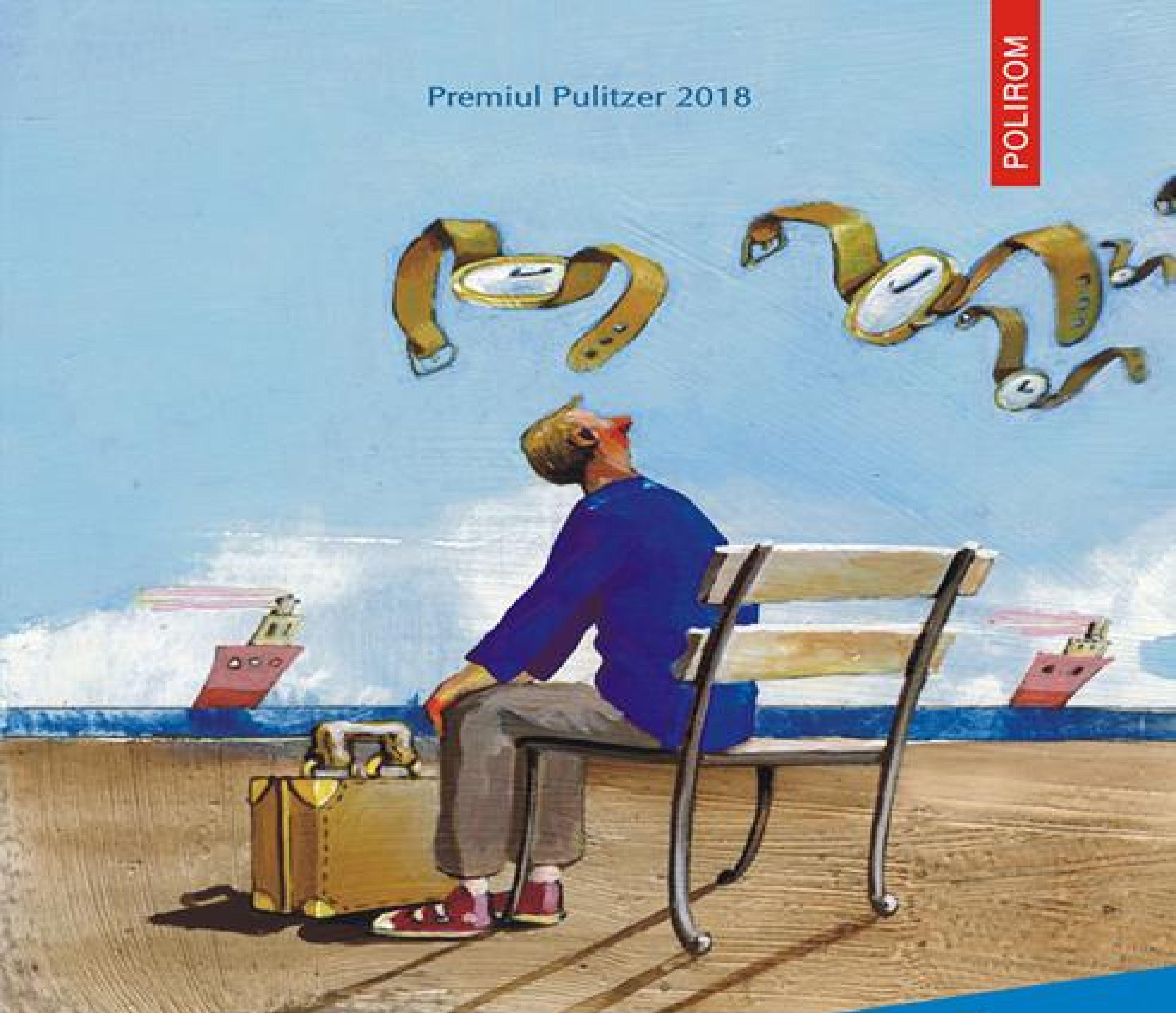

Andrew Sean Greer

Less

BIBLIOTECA POLIROM

Table of Contents

LESS LA ÎNCEPUT
LESS MEXICAN
LESS ITALIAN
LESS GERMAN
LESS FRANCEZ
LESS MAROCAN
LESS INDIAN
LESS LA SFÂRȘIT
Mulțumiri

Andrew Sean Greer

Less

roman

Traducere din limba engleză şi note
de Ariadna Ponta

POLIROM
2019

Andrew Sean Greer, *Less*

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53
ISBN ePub: 978-973-46-8112-9
ISBN PDF: 978-973-46-8113-6
ISBN print: 978-973-46-7834-1
Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: © nuvolanevicata/Shutterstock.com

ANDREW SEAN GREER (n. 1970) a crescut, alături de fratele lui geamăn, în Washington, DC. A urmat cursurile Brown University, unde a fost purtătorul de cuvînt al generaţiei sale. După ce a trăit cîţiva ani în New York, unde a lucrat ca şofer şi scenarist fără prea mare succes, s-a mutat în Missoula, unde a urmat cursurile unui master de arte plastice la University of Montana. S-a mutat în scurt timp la Seattle, unde a scris pentru Nintendo şi a lucrat ca profesor de colegiu, apoi la San Francisco, unde a început să publice în reviste precum *Esquire*, *The Paris Review* şi *The New Yorker* înainte de a lansa antologia de povestiri *How It Was for Me*, foarte bine primită de critici. Au urmat romanele *The Path of Minor Planets*, *The Confessions of Max Tivoli* (recompensat cu California Book Award şi New York Public Library Young Lions Award), *The Story of a Marriage* şi *The Impossible Lives of Greta Wells*. Pentru romanul *Less*, Greer primeşte Northern California Book Award şi Pulitzer Prize pentru ficţiune. Din 2016 pînă în 2018, Greer a condus fundaţia Santa Maddalena, care sprijină tineri scriitori din întreaga lume şi datorită căreia autori precum Zadie Smith, Michael Cunningham, Colm Toibin, Maylis de Kerangal, Juan Gabriel Vásquez au beneficiat de burse de creaţie. Din 2018, Greer a părăsit fundaţia ca să se dedice scrisului.

pentru Daniel Handler

LESS LA ÎNCEPUT

Așa cum o văd eu, povestea lui Arthur Less nu e rea deloc.

Uitați-vă la el: stă pe canapeaua plușată, rotundă, din holul hotelului, îmbrăcat în costum albastru și cămașă albă, așezat cochet picior peste picior, astfel încât unul dintre pantofii lăcuiți îi atârnă la călcâi. Postură de tânăr. De fapt, conturul lui suplu este încă cel din tinerețe, dar, ajuns la aproape cincizeci de ani, Less e ca statuile de bronz din parcurile publice, care, dacă lăsăm la o parte câte un genunchi frecat temeinic de școlari ca să le poarte noroc, se decolorează frumos până ajung să semene cu copacii. La fel s-a întâmplat și cu Arthur Less, care și-a pierdut rozul și auriul tinereții și a pălit precum canapeaua pe care stă așezat, bătând darabana pe genunchi și cu ochii țintă la pendulă. Nasul lung, aristocratic, este permanent ars de soare (chiar și în New Yorkul noros din octombrie). Părul blond spălăcit e prea lung în vârful capului și prea scurt pe margini – leit bunică-său. Aceiași ochi albaștri apoși. Ascultați: s-ar putea să auziți cum se adună neliniștea în timp ce el stă cu ochii țintă la ceasul care, din păcate, nu mai adună secundele. A stat acum cincisprezece ani. Arthur Less nu e conștient de acest aspect: la vârsta lui matură, el încă mai crede că însoțitoarele la evenimentele literare sosesc la timp și că te poți baza pe băieții de serviciu să întoarcă ceasurile din hol. El nu poartă ceas, încrederea lui o ia înainte. E o simplă coincidență că ceasul a stat la șase și jumătate, aproape exact ora la care ar trebui să fie condus la evenimentul din această seară. Bietul om nu știe că e deja șapte fără un sfert.

În timp ce el așteaptă, prin încăpere se tot învârte o tânără într-o rochie de lână maro, un soi de colibri îmbrăcat în tweed care polenizează pe rând pâlcurile de turiști. Își bagă nasul într-un grup de scaune, pune o întrebare anume și apoi, nemulțumită de răspuns, țâșnește spre altul. Less nu o observă cum face ture. E prea concentrat pe ceasul stricat. Tânăra se duce la recepționer, apoi la lift, speriind un grup de doamne împopoțonate pentru

teatru. Sus-jos, sus-jos, clămpăne pantoful lui Less. Dacă ar fi fost atent, poate ar fi auzit întrebarea tensionată a femeii, care explică de ce, cu toate că a abordat pe toată lumea din hol, nu l-a abordat și pe el:

— Scuzați-mă, sunteți cumva domnișoara Arthur?

Problema – care nu se va rezolva în acest hol de hotel – este că însoțitoarea crede că Arthur Less este femeie.

Ce-i drept, nu a citit decât un singur roman de-al lui, în format electronic și fără poza autorului, iar naratorul feminin i s-a părut atât de puternic și de convingător, încât a fost convinsă că numai o femeie ar fi putut scrie acea carte. A presupus că numele autorului e una dintre acele ciudățenii ale americanilor legate de raportul dintre gen și nume (ea e japoneză). Pentru Less asta e o recenzie grozav de elogioasă, de care nu are parte prea des. Doar că nu-l ajută prea mult în clipa de față, când stă așezat pe canapeaua circulară, din centrul căreia iese un palmier. Căci e deja șapte fără zece.

Arthur Less e aici de trei zile. A venit la New York ca să-i ia un interviu celebrului autor de science-fiction H.H.H. Mandern la un eveniment cu public care marchează lansarea noului roman al lui H.H.H. Mandern. În proaspăta lui carte, autorul își readuce la viață extrem de popularul robot Peabody, creat pe tiparul lui Holmes. În lumea editorială asta e o știre de prima pagină și în spatele scenei se aude clinchet de bani mulți. Se aud zornăind banii în vocea care l-a sunat din senin pe Less, întrebându-l dacă cunoaște creația lui H.H.H. Mandern și dacă e disponibil pentru un interviu. Se aud și în mesajele de la agentul de presă care l-a informat pe Less ce întrebări sunt absolut interzise în cazul lui H.H.H. Mandern (soția, fiica, volumul său de versuri, care a avut parte de recenzii proaste). Se simt banii și în alegerea locului pentru eveniment, și în reclamele lipite peste tot prin Village. Și în păpușa Peabody gonflabilă care flutură în vânt la intrarea în teatru. Chiar și în alegerea hotelului unde a fost cazat Arthur și unde i s-a arătat un morman de mere „din partea casei“, din care poate lua oricând, ziua sau noaptea, chiar vă rugăm. Într-o lume în care cei mai mulți oameni citesc o singură carte pe an, se plătesc o groază de bani în speranța că va fi chiar *această* carte și că seara aceasta va marca glorioasa ei lansare. Și totul depinde de Arthur Less.

Iar el privește în continuare cuminte ceasul care stă. Nu o vede pe însoțitoarea rămasă în picioare, cu o figură jalnică, la doi pași de el. Nu o vede cum își aranjează eșarfa și apoi iese din hol pe ușile rotative, care

amintesc de o mașină de spălat. Uitați-vă la el cum clipește rapid, cu părul lui rărit în creștet. Uitați-vă la încrederea lui copilărească.

Odată, când avea douăzeci și ceva de ani, o poetă cu care stătea de vorbă și-a stins țigara într-un ghiveci cu o plantă și i-a spus:

— Ești ca un om fără piele.

O *poetă* spusese așa ceva. Una care își câştiga existența jupuindu-se în public spusese despre *el*, Arthur Less cel tânăr și înalt și plin de speranță, că *nu are piele*. Dar era adevărat.

— Trebuie să-ți găsești un stil, îi tot spunea pe vremuri vechiul său rival Carlos, dar Less nu știa ce înseamnă asta.

Adică să fie rău? Nu, însemna să fie protejat, blindat în fața lumii, dar oare poți să-ți „găsești“ un stil? Sau e la fel de imposibil cum e să-ți „găsești“ simțul umorului? Sau te prefaci, așa cum un om de afaceri fără pic de umor memorează bancuri și e considerat irezistibil de „haios“ și are grijă să plece de la petreceri înainte să rămână fără material?

Indiferent ce ar însemna, Less nu a aflat-o niciodată. Până a trecut de patruzeci de ani, nu a reușit decât să-și dezvolte o firavă percepție a propriei persoane, cam ca acoperitoarea transparentă a crabului cu carapace moale. Recenziile mediocre sau răutățile gratuite nu-l mai ating, însă suferința din dragoste, suferința adevărată, îi poate străpunge pielea subțire, iar sângele care curge atunci are aceeași culoare ca întotdeauna. Cum de atâtea lucruri devin plicticoase când ajungi la vârsta mijlocie – filosofia, radicalismul și alte tipuri de fast-food –, în schimb *suferința din dragoste* rămâne la fel de dureroasă? Poate pentru că își găsește el mereu noi motive de suferință. Nici măcar vechile frici ridicole nu au fost învinse, ci doar evitate: apelurile telefonice (formează numărul în culmea agitației, de parcă ar dezamorsa o bombă), taxiurile (se scotocește după bacșiș și sare din mașină de parcă a scăpat dintr-o luare de ostatici) și conversațiile de la petreceri cu bărbați atrăgători sau cu celebrități (el încă își repetă în minte replica de început când descoperă că interlocutorul își ia deja la revedere). De fricile astea nu a scăpat, dar trecerea timpului i-a ușurat viața. Mesajele și e-mailurile l-au scutit să mai dea vreodată telefon. În taxiuri a început să se poată plăti cu cardul. Dacă ai ratat vreo ocazie, te găsește ea *online*. Dar suferința din dragoste – cum poți s-o eviți altfel decât renunțând cu totul la iubire? Până la urmă Arthur Less nu a reușit să găsească altă soluție.

Poate asta explică și de ce i-a dăruit nouă ani din viața lui unui anume tânăr.

Am uitat să menționez că ține în poală o cască de cosmonaut rus.

Dar se ivește și un pic de noroc: dinspre lumea din afara holului hotelului bate un ceas, o dată, de două ori, de trei, patru, cinci, șase, șapte ori, făcându-l pe Arthur Less să sară în picioare. Uitați-vă la el: se uită țintă la ceasul care l-a trădat, apoi dă fuga la recepție și pune – în sfârșit – întrebarea temporală esențială.

— Nu înțeleg cum ați putut să vă imaginați că sunt femeie.

— Sunteți un scriitor așa de talentat, domnule Less! M-ați păcălit! Și ce aveți în mână?

— Asta? Cei de la librărie m-au rugat să…

— Mi-a plăcut la nebunie *Dark Matter*. Are o parte care mi-a amintit de Kawabata.

— E unul dintre preferații mei! *The Old Capital*. Kyoto.

— Eu sunt din Kyoto, domnule Less.

— Serios? O să ajung acolo peste câteva luni…

— Domnule Less, avem o problemă…

Conversația se desfășoară în timp ce femeia în rochie de lână maro îl conduce de-a lungul unui coridor al teatrului. E decorat cu un copac singuratic de carton, din acela după care se ascunde personajul principal în comedii, în rest e doar cărămidă vopsită într-un negru lucios. Less și însoțitoarea sa au alergat de la hotel până la locul de desfășurare a evenimentului și el simte deja cum, de la transpirație, cămașa albă, proaspăt călcată, devine transparentă.

De ce el? De ce l-au invitat pe Arthur Less? Un autor minor, a cărui principală sursă de glorie o reprezintă asocierea din tinerețe cu scriitorii și artiștii Școlii de la Russian River, un autor prea bătrân ca să mai fie o noutate și prea tânăr ca să fie redescoperit, unul căruia nu i se întâmplă niciodată să stea în avion lângă cineva care să fi auzit de cărțile lui. Păi, Less știe de ce. Nu e nici un mister. S-a făcut un calcul: ce scriitor ar accepta să pregătească un interviu și totuși să nu fie plătit? Trebuia să fie unul teribil de disperat. Câți alți scriitori pe care îi cunoaște spuseseră „Nici gând“? Câte nume au fost luate în calcul până când cineva a spus: „Dar ce ziceți de Arthur Less?“

El este într-adevăr un om disperat.

Din spatele peretelui aude publicul scandând ceva. Fără îndoială, numele lui H.H.H. Mandern. În ultima lună Less înghițise pe nerăsuflate, în secret, cărțile lui H.H.H. Mandern, acele operete spațiale care la început l-au oripilat cu limbajul lor afon și personajele ridicol de schematice, dar, încet-încet, l-au cucerit cu talentul de a inventa, evident mai mare decât al

lui. Noul roman al lui Less, o incursiune în sufletul omenesc, pare o planetă minoră pe lângă constelațiile inventate de omul ăsta. Și totuși ce l-ar putea întreba? Ce îl poți întreba pe un autor în afară de „Cum?“. Iar răspunsul, pe care Less îl știe foarte bine, e evident: „Habar n-am“.

Însoțitoarea sporovăiește ceva despre capacitatea sălii teatrului, despre precomenzile pentru carte, despre turneul de promovare, despre bani, bani, bani. Menționează că, din câte se pare, H.H.H. Mandern a făcut o toxiinfecție alimentară.

— O să vedeți, spune ea și în față se deschide o ușă neagră, care dă într-o încăpere luminoasă și aerisită, cu mezeluri aranjate pe o masă pliantă.

Lângă masă stă o femeie cu părul alb, înfășurată în șaluri, iar la picioarele ei H.H.H. Mandern vomită într-o găleată.

Femeia se întoarce spre Arthur și studiază casca de cosmonaut.

— Tu cine dracu' mai ești?

New York: prima oprire dintr-o călătorie în jurul lumii. De fapt un accident, iscat din încercarea lui Less de a găsi o ieșire dintr-o situație delicată. E chiar mândru că i-a reușit. Era vorba de o invitație la o nuntă.

În ultima decadă și jumătate Arthur Less a rămas burlac. Asta după o lungă perioadă în care a trăit cu poetul Robert Brownburn, care era mai în vârstă decât el – un tunel al dragostei în care a intrat la douăzeci și unu de ani și din care a ieșit, orbit de lumina soarelui, la peste treizeci. Unde era? Acolo, undeva, își pierduse prima parte a tinereții, ca prima treaptă a unei rachete: căzuse, consumată, în urmă. A urmat cea de-a doua. Și ultima. A jurat că nu o va mai dărui nimănui. Că se va bucura singur de ea. Dar: cum să trăiești singur și totuși să nu fii singur? Rezolvarea dilemei i-a oferit-o cea mai neașteptată persoană: Carlos, odinioară rivalul lui.

Dacă îl întreabă cineva despre Carlos, Less îl numește mereu „unul dintre cei mai vechi prieteni ai mei“. Data primei lor întâlniri poate fi stabilită cu precizie: Ziua Eroilor, 1987. Less își amintește chiar și cum erau îmbrăcați amândoi: el într-un slip Speedo verde, Carlos tot într-un slip, dar galben-țipător. Fiecare ținea în mână, ca pe un pistol, câte un pahar de vin alb cu apă minerală și se studiau reciproc de la capetele opuse ale terasei. Se auzea o melodie, Whitney Houston care își dorea să danseze cu cineva. Între ei se întindea umbra unui arbore sequoia. Cu cineva care s-o iubească. O, dacă ar avea o mașină a timpului și o cameră video! Să-i imortalizeze pe Arthur Less, subțire și roz-auriu, și pe Carlos Pelu, musculos și cafeniu, în tinerețea lor, pe când cel care vă spune povestea asta era doar un copil! Dar cui îi trebuie cameră video? Cu siguranță că fiecare dintre ei revede scena

de fiecare dată când aude numele celuilalt. Ziua Eroilor, șprițul, sequoia, cineva. Și fiecare zâmbește și spune despre celălalt că e „unul dintre cei mai vechi prieteni ai mei“. Când, evident, nu s-au putut suferi de la prima vedere.

Să urcăm totuși în mașina timpului, dar cu o altă destinație, cu aproape douăzeci de ani mai târziu. Să aterizăm în San Francisco, la mijlocul anilor 2000, într-o casă de pe deal, pe Saturn Street. O creatură din acelea pe picioroange, cu un perete de sticlă prin care se văd un pian de concert niciodată folosit și o mulțime formată în majoritate din bărbați care sărbătoresc una dintre cele vreo șase aniversări de patruzeci de ani din anul respectiv. Printre ei: un Carlos mai plinuț, căruia iubitul cu care a trăit multă vreme i-a lăsat moștenire niște terenuri atunci când a murit și care a transformat cele câteva parcele într-un imperiu imobiliar ce include proprietăți până și în țări îndepărtate precum Vietnam și Thailanda și chiar un hotel ridicol, despre care Less a auzit că ar fi în India. Carlos: același profil distins, dar nici urmă de tânărul musculos în Speedo galben. Pentru Arthur Less a însemnat o plimbare scurtă de la căsuța lui de pe Vulcan Steps, unde locuiește acum singur. O petrecere: de ce nu? A ales o ținută tipică pentru Less – blugi și o cămașă de cowboy doar ușor nepotrivită – și a luat-o de-a lungul dealului spre sud, către casă.

Între timp imaginați-vi-l pe Carlos așezat ca pe un tron pe un fotoliu de răchită cu spătar rotund și anturat de toți oaspeții. Lângă el, în vârstă de douăzeci și cinci de ani, îmbrăcat în blugi negri și tricou, cu ochelari cu ramă de baga și păr negru și creț: fiul său.

„Fiul meu“, îmi amintesc că le-a spus Carlos tuturor când a apărut băiatul, care la momentul acela abia dacă era adolescent. Dar nu era fiul lui – era un nepot rămas orfan și expediat la San Francisco, la ruda cea mai apropiată. Cum să-l descriu? Cu ochi mari, păr castaniu cu șuvițe blonde și un comportament cam agresiv pe vremea aia, refuza să mănânce legume sau să-i spună lui Carlos altfel decât Carlos. Îl chema Federico (mama lui era mexicană), dar toată lumea îi spunea Freddy.

La petrecere Freddy se uita pe fereastră spre centrul orașului, care se pierdea în ceață. Acum mânca legume, dar tatălui său adoptiv îi spunea tot Carlos. Așa cum era îmbrăcat, părea groaznic de slab, cu pieptul scobit, și, cu toate că îi lipsea avântul tinereții, Freddy avea toate celelalte pasiuni tinerești: puteai să iei o pungă de popcorn și să privești, proiectate pe figura lui, filmele de dragoste și comediile care îi rulau în minte, iar lentilele

ochelarilor cu ramă de baga fremătau de gânduri ca membranele cu irizații colorate ale baloanelor de săpun.

Când s-a auzit strigat, Freddy s-a întors: era o femeie într-un taior alb de mătase, cu mărgele de chihlimbar și cu o atitudine indiferentă, în stilul Dianei Ross.

— Freddy, scumpule, am auzit că te-ai întors la școală.

Ce voia să se facă? a întrebat ea cu blândețe.

Zâmbet mândru:

— Profesor de engleză la liceu.

Pe fața femeii a înflorit un zâmbet.

— Doamne, ce mă bucur să aud asta! Nu mai întâlnesc tineri care să vrea să intre în învățământ.

— Ca să fiu sincer, cred că e în primul rând din cauză că nu-mi plac oamenii de vârsta mea.

Femeia și-a scos măslina din martini.

— Ăsta o să fie un impediment pentru viața ta amoroasă.

— Probabil. Dar nu prea am eu o viață amoroasă, a răspuns Freddy, terminându-și șampania cu o înghițitură sănătoasă.

— Trebuie să-ți găsim un bărbat potrivit. Îl știi pe fiul meu, Tom…

De undeva de lângă ei:

— De fapt, e poet!

E Carlos, care își face apariția ținând în mână un pahar cu vin alb de colecție.

Femeia (e politicos să faci prezentările: Caroline Dennis, lucrează în *software*, Freddy va ajunge să o cunoască foarte bine) a scos un țipăt scurt.

Freddy a studiat-o atent, după care a zâmbit timid.

— Sunt un poet groaznic. Carlos își amintește că asta voiam să mă fac când eram mic.

— Adică anul trecut, a spus Carlos zâmbind.

Freddy a rămas tăcut. Gândurile care i se învârteau prin minte îi făceau cârlionții întunecați să freamăte.

Doamna Dennis a râs sclipitor. A spus că ea iubește poezia. Întotdeauna îi plăcuseră Bukowski „și alții de-ăștia“.

— Îți place Bukowski? a întrebat Freddy.

— O, nu, a zis Carlos.

— Îmi pare rău, Caroline. Dar sunt de părere că scrie chiar mai prost decât mine.

Decolteul doamnei Dennis s-a îmbujorat, Carlos i-a atras atenția asupra unui tablou pictat de un vechi amic din Școala de la Russian River, iar Freddy, incapabil să înghită măcar garnitura conversației, s-a îndreptat încet spre bar ca să-și mai ia un pahar de șampanie.

Arthur Less la ușa de la intrare, un zid din acelea joase, cu o ușă albă, care maschează casa ce atârnă pe dealul din spatele lui, și ce va spune lumea? „O, arăți bine. Am auzit ce s-a întâmplat cu Robert. Cui îi rămâne casa?“

De unde putea ști că în spatele acelei uși așteaptă nouă ani de zile?

— Bună, Arthur! Cu ce ești îmbrăcat?

— Carlos.

Au trecut douăzeci de ani și totuși, în ziua aceea, în încăperea aceea: doi vechi rivali înfruntându-se.

Lângă el: un tânăr cu părul creț și ochelari, în poziție de drepți.

— Arthur, ți-l amintești pe fiul meu, Freddy…

Atât de simplu a fost. Lui Freddy casa lui Carlos i se părea insuportabilă și adesea, după o zi de vineri plină de cursuri și după un pahar cu câțiva colegi de facultate, apărea la ușa lui Less, pilit și dornic să se bage în pat și să stea acolo tot weekendul. A doua zi Less îi trata mahmureala cu cafea și filme vechi înainte să-l dea afară luni dimineața. La început asta se întâmpla cam o dată pe lună, dar apoi a devenit un obicei, asta până într-o seară de vineri, când Less și-a dat seama că e dezamăgit fiindcă nu a sunat nimeni la ușă. Ce ciudat era să se trezească în așternutul lui alb și cald, cu soarele bătând printre frunzele de luleaua-turcului, și să simtă că lipsește ceva! Data următoare când s-au văzut, i-a spus lui Freddy că nu ar trebui să bea atât. Sau să recite poezii atât de proaste. Și uite o cheie de la casă. Freddy n-a spus nimic, doar a băgat cheia în buzunar și a folosit-o de câte ori avea chef (fără să i-o înapoieze vreodată).

Un observator din afară ar spune: „Toate bune și frumoase, dar secretul e să nu te îndrăgostești“. Să fi auzit așa ceva, ar fi râs amândoi. Freddy Pelu și Arthur Less? Lui Freddy nu-i păsa de iubire, cum îi stă bine oricărui tânăr: avea cărțile lui, şcoala, prietenii și viața de burlac. Bătrânul şi relaxatul Arthur nu punea întrebări. Freddy bănuia și că pe taică-său îl scotea din minți că se culcă cu eternul lui dușman și era încă destul de tânăr cât să-i facă plăcere să-și chinuie părintele adoptiv. Nu îi trecea prin minte că pentru Carlos ar putea fi o ușurare să scape de grija lui. În ce-l priveşte pe Less, Freddy nici măcar nu era genul său. Arthur Less se îndrăgostise

mereu de bărbați mai în vârstă. Ei erau adevăratul pericol. Un puști care nici măcar nu știa cum îi cheamă pe Beatleși? O variație, o distracție, un hobby.

Desigur că în anii în care se vedea cu Freddy, Less a avut și alți iubiți, mai serioși. A fost profesorul acela de istorie de la University of California din Davis, care făcea un drum de două ore cu mașina ca să-l ducă pe Less la teatru. Chel, cu barbă roșcată, ochi scânteietori și minte ageră. Pentru o vreme a fost o plăcere să fie adult alături de un alt adult, să petreacă împreună o fază a vieții – imediat după patruzeci de ani – și să râdă de teama de a împlini cincizeci. La teatru Less se uita la Howard, îi vedea profilul luminat de reflectoarele de pe scenă și își spunea: „Uite un companion bun, uite o alegere bună". L-ar fi putut iubi pe Howard? Foarte posibil. Dar sexul era penibil, prea explicit („Ciupește-mă de-aici, așa, acum atinge-mă acolo, nu, mai sus – nu, *mai sus* – nu, MAI SUS!"), semăna cu o repetiție la cor. Totuși Howard era drăguț și știa să gătească, venea cu ingredientele și făcea o supă de varză murată atât de picantă, că Less se simțea ca și cum ar fi tras ceva pe nas. Îl ținea mult de mână și îi zâmbea. Așa că Less a așteptat șase luni, ca să vadă dacă se schimbă treaba cu sexul, dar nu s-a schimbat nimic și nici el nu a deschis subiectul, deci îmi închipui că și-a dat seama că totuși nu era vorba de iubire.

Au fost și alții – mulți, mulți alții. A fost bancherul chinez care cânta la vioară și scotea niște sunete amuzante în pat, dar care săruta cum Less nu mai văzuse decât în filme. Și barmanul columbian cu un farmec indiscutabil, dar cu o engleză imposibilă („Vreau să fiu peste tine cu trupul și sufletul"). Spaniola lui Less era încă și mai proastă. A mai fost arhitectul din Long Island care dormea cu pijama flaușată și scufie, ca în filmele mute. Și florarul care insista să facă sex în aer liber, ceea ce a avut ca rezultat o vizită la medic, unde Less s-a văzut nevoit să ceară nu numai o analiză de depistare a bolilor cu transmitere sexuală, ci și un leac pentru iritațiile de la iedera otrăvitoare. Au mai fost tocilarii cărora li se părea de la sine înțeles că Less urmărește toate știrile din industria tehnologică, dar care nu simțeau nici o obligație să se țină la curent, la rândul lor, cu literatura. Și politicienii care îl măsurau din cap până în picioare, de parcă probau un costum. Și actorii care îl testau pe covorul roșu. Și fotografii care îl plasau în lumina corectă. Ar fi putut fi în regulă – mulți dintre ei. Sunt atâția care sunt în regulă. Dar odată ce ai fost cu adevărat îndrăgostit, nu te poți mulțumi cu „în regulă". E mai rău decât să trăiești cu tine însuți.

Nu e de mirare că Less s-a întors iar și iar la visătorul, necomplicatul, pasionalul, studiosul, inofensivul, juvenilul Freddy.

Au continuat așa timp de nouă ani. Și apoi, într-o zi de toamnă, s-a terminat. Freddy se schimbase, desigur, tânărul de douăzeci și cinci de ani devenise un bărbat bine de peste treizeci: un profesor de liceu, cu cămăși albastre cu mânecă scurtă și cravate negre, căruia Less îi spunea în glumă domnul Pelu (adesea ridicând mâna ca un elev care vrea să răspundă la oră). Domnul Pelu nu-și pierduse cârlionții, dar ochelarii îi erau acum de plastic roșu. Hainele strâmte de odinioară nu îl mai încăpeau, tânărul costeliv se împlinise și era acum bărbat în toată firea, cu umeri și piept și o ușoară moliciune apărută pe abdomen. Nu mai apărea în fiecare weekend la ușa lui Less, împleticindu-se și recitând versuri proaste. Dar într-un weekend a făcut-o. Fusese la nunta unui prieten, a apărut cherchelit și roșu la față și a trebuit să se sprijine de Less ca să intre în vestibul, poticnindu-se și râzând. A fost noaptea în care s-a agățat de Less, radiind căldură. Și dimineața în care, cu un oftat, a anunțat că se vede cu cineva care i-a cerut să fie monogam. Și, cam cu vreo lună în urmă, promisese că o să fie. Și acum credea că e cazul să se țină de cuvânt.

Freddy stătea pe burtă, cu capul pe brațul lui Less. Cum îl zgâria barba lui țepoasă. Pe noptieră, ochelarii lui cu rame roșii măreau imaginea unei perechi de butoni. Less a întrebat:

— Știe despre mine?

Freddy a ridicat capul.

— Ce să știe despre tine?

— Asta.

Și a arătat spre trupurile lor goale.

Freddy l-a privit direct în ochi.

— Nu mai pot să vin aici.

— Înțeleg.

— Ar fi plăcut. A fost plăcut. Dar știi că nu pot.

— Înțeleg.

Freddy a părut că vrea să mai adauge ceva, apoi s-a înfrânat. Tăcea, dar ochii lui aveau expresia cuiva care își amintește o fotografie. Oare ce vedea în ea? S-a întors cu spatele la Less și a întins mâna după ochelari.

— Ar trebui să mă săruți ca și cum ne-am lua adio.

— Domnule Pelu, a spus Less, nu e chiar adio.

Freddy și-a pus ochelarii roșii și în fiecare acvariu înota câte un peștișor albastru.

— Vrei să rămân aici, cu tine, pentru totdeauna?

Prin luleaua-turcului se strecură o rază de soare. Desena un model cu pătrățele pe un picior gol.

Less s-a uitat la iubitul lui și poate că i-au fulgerat prin minte o serie de imagini – un smoching, o cameră de hotel din Paris, o petrecere pe acoperiș – sau poate doar senzația de panică și abandon care te orbește ca un viscol. Un mesaj codat pe care a decis să-l ignore. Less s-a aplecat și i-a dat lui Freddy un sărut lung. Apoi s-a îndepărtat de el, zicând:

— Îmi dau seama că mi-ai folosit apa de colonie.

Ochelarii, care mai devreme înrămaseră hotărârea tânărului, îi dezvăluiau acum, ca printr-o lupă, pupilele deja dilatate. Săreau de colo colo pe chipul lui Less, ca și cum ar fi citit. Freddy părea să-și adune toate forțele ca să poată zâmbi, ceea ce într-un final i-a reușit.

— Ăsta a fost sărut de adio? Asta-i tot ce poți? a spus el.

Apoi, câteva luni mai târziu, invitația la nuntă venită cu poșta. *Sunteți invitat la căsătoria dintre Federico Pelu și Thomas Dennis.* Ce stânjenitor. Nu putea accepta sub nici o formă, doar toată lumea știa că e fostul iubit al lui Freddy – ar fi întâmpinat cu chicoteli și sprâncene ridicate și, cu toate că în mod normal lui Less puțin i-ar fi păsat, era prea chinuitor să-și imagineze zâmbetul de pe fața lui Carlos. Un zâmbet de milă. Less dăduse deja peste Carlos la o strângere de fonduri de Crăciun (o clădire periculoasă, plină de crengi de brad), iar Carlos îl luase deoparte și îi mulțumise pentru eleganța cu care l-a lăsat liber pe Freddy: „Arthur, știi bine că fiul meu nu a fost niciodată potrivit pentru tine".

Și totuși nici nu putea să refuze pur și simplu invitația. Să rămână acasă în timp ce vechea gașcă se adună în Sonoma să bea pe banii lui Carlos – păi, tot s-ar fi hlizit pe seama lui. Jalnicul Arthur Less cel tânăr se transformase în jalnicul Arthur Less cel bătrân. S-ar fi scos de la naftalină povești de demult, doar ca să râdă de el. S-ar fi testat și unele noi. Gândul era de nesuportat. În nici un caz nu putea să refuze. Grea, grea e viața asta.

Odată cu invitația la nuntă, a sosit și o scrisoare care îi reamintea în termeni politicoși de o ofertă de a preda la o universitate obscură din Berlin. Era însoțită de o sumă de bani modestă, iar intervalul rămas până când trebuia să dea un răspuns era la fel de modest. Less s-a așezat la birou, cu ochii la ofertă. Calul ridicat în două picioare din antetul scrisorii părea excitat. Pe fereastra deschisă se auzeau ciocănelile muncitorilor care reparau un acoperiș și se simțea mirosul de smoală topită. Apoi a deschis un sertar și a scos un teanc întreg de scrisori și invitații rămase fără răspuns. Mai erau unele ascunse în străfundurile computerului, iar altele zăceau sub

un vraf de mesaje telefonice. Less a rămas așezat la birou, cântărindu-le pe toate, în timp ce fereastra vibra de la hărmălaia muncitorilor. Un post de profesor, o conferință, o bursă de rezidență literară, un articol de călătorie și așa mai departe. Și, ca în cazul călugărițelor din Sicilia care, o dată pe an, se arată cântând în spatele unei cortine ridicate pentru ca rudele să le poată privi, în micul birou din căsuța lui Arthur Less s-a ridicat o cortină și a scos la lumină o idee.

„Îmi pare rău“, a scris el drept răspuns, „dar nu voi fi în țară. Toate cele bune lui Freddy și Tom“.

Avea de gând să le accepte pe toate.

Halal itinerariu își mai încropise!

Prima oprire: interviul cu H.H.H. Mandern. Includea banii de avion până la New York și două zile înainte de eveniment, în care să se bucure de orașul scăldat în culorile incandescente ale toamnei. Și venea la pachet cu cel puțin o cină gratuită (bucuria scriitorului): cu agentul lui, care cu siguranță primise ceva vești de la editură. Cel mai recent roman al lui Less trăia de o lună cu editorul, cum face orice cuplu modern înainte de căsătorie, dar cu siguranță editorul avea să facă propunerea din clipă în clipă. Urma șampania, urmau și niște bani.

A doua oprire: o conferință în Mexico City. Era genul de eveniment pe care Less îl refuza de ani de zile: un simpozion pe tema operei lui Robert. El și Robert se despărțiseră de un deceniu și jumătate, dar, odată ce Robert s-a îmbolnăvit și nu a mai putut călători, directorii de festivaluri literare au început să-l contacteze pe Less. Nu ca pe romancierul care era, ci mai degrabă ca pe un fel de martor. Văduva unui soldat din Războiul de Secesiune, așa se vede Less. Festivalurile astea își doresc o ultimă imagine a celebrei școli de arte și litere de la Russian River, o lume boemă a anilor 1970, demult dispărută din peisaj, și sunt gata să accepte chiar și o imagine reflectată. Dar Less a refuzat de fiecare dată. Nu pentru că ar dăuna propriei reputații – așa ceva e imposibil, de vreme ce Less se simte practic invizibil –, ci pentru că i se pare că ar fi un profitor dacă ar scoate bani din ceva ce a fost de fapt lumea lui Robert. Iar de data asta nici măcar banii nu sunt suficienți. Nici pe departe. Totuși aproape că acoperă cele cinci zile dintre New York și ceremonia de premiere de la Torino.

A treia oprire: Torino. Lui Less invitația asta i se pare dubioasă. Se pare că e nominalizat la un premiu *prestigioso* pentru o carte care i-a fost tradusă în italiană. Dar care carte? A trebuit să facă ceva săpături până să descopere că e vorba de *Dark Matter*. O strângere de inimă, o undă de iubire și regret:

numele unei vechi pasiuni pe lista de pasageri a vasului de croazieră pe care tocmai te-ai îmbarcat. „Da, este plăcerea noastră să acoperim costul biletului de avion de la Mexico City la Torino. Șoferul dumneavoastră vă va aștepta…“ Suna cum nu se poate mai eclatant. Se întreabă cine le finanțează europenilor asemenea excese, își spune că, probabil, se spală niște câștiguri dubioase și descoperă, în partea de jos a invitației, numele unui concern italian care produce săpun. Chiar că spală. Dar îl duce până în Europa.

A patra oprire: acel Wintersitzung la Universitatea Liberă din Berlin – un curs de cinci săptămâni „pe o temă la alegerea domnului Less“. Scrisoarea este în germană: cei de la universitate au convingerea că Arthur Less vorbește fluent germana, iar editura lui Arthur Less, care l-a recomandat, are aceeași convingere. Și Arthur Less la fel. „Cu fericirea lui Dumnezeu“, scrie el în răspuns, „accept acest piedestal al puterii“, și îl expediază cu o tresărire de plăcere.

A cincea oprire: un sejur în Maroc, singurul hatâr pe care și-l face în tot itinerariul. Se va alătura altei aniversări, a unei persoane pe care nu a cunoscut-o în viața lui, un anume Zohra, care a pus la cale o expediție de la Marrakech până în deșertul Sahara și de acolo spre nord, până la Fez. A insistat prietenul lui, Lewis, căutau pe cineva pentru ultimul loc rămas în grup – ce nimerit! Vinul va fi din belșug, conversațiile, sclipitoare, iar condițiile, de lux. Cum să refuze? Răspunsul, ca de obicei: bani, bani, bani. Lewis i-a comunicat costurile, cu toate amănuntele, și, cu toate că suma era năucitoare (Less a verificat de două ori, ca să se asigure că nu e în *dirhami*, moneda marocană), se îndrăgostise deja prea tare, ca de obicei. Auzea deja în urechi muzica beduinilor, cămilele fornăiau deja în întuneric, se ridica deja de pe pernele brodate și, cu șampania în mână, ieșea în deșertul cufundat în noapte să-și încălzească degetele de la picioare în Sahara cea mătăsoasă în timp ce, deasupra capului, în Calea Lactee licăreau lumânările aniversare.

Căci undeva în mijlocul Saharei Arthur Less avea să împlinească cincizeci de ani.

A jurat că nu va fi singur. În momentele lui cele mai negre îl bântuiau încă amintirile aniversării de patruzeci de ani, când a rătăcit pe bulevardele largi din Las Vegas. Nu va fi singur.

A șasea oprire: India. Cine îi dăduse ideea? Carlos, dacă vă vine să credeți. S-a întâmplat chiar la petrecerea de Crăciun, la care vechiul rival al lui Less l-a descurajat într-o direcție („Fiul meu nu a fost niciodată potrivit pentru tine“), pentru ca apoi să-l încurajeze în alta („Știi, există un centru de

rezidențe literare foarte aproape de un hotel pe care îl renovez acum, niște prieteni de-ai mei, vedere superbă, pe un deal deasupra Mării Arabiei, ar fi un loc minunat ca să scrii“). India: poate că în sfârșit va reuși să se odihnească. Ar putea să mai lucreze la ultima revizuire a romanului, cel a cărui acceptare agentul literar o va sărbători, fără îndoială, la New York cu șampania aceea. Când ziceai că e sezonul musonului?

Și, în final: Japonia. Când i-a căzut în poală, se afla – oricât de greu ar fi de crezut – la o partidă de pocher cu alți scriitori, în San Francisco. Nu mai e cazul să precizăm că era vorba de scriitori heterosexuali. Chiar și când încerca să pară profesionist, Less nu era un jucător convingător. La prima partidă a pierdut toate mâinile. Dar a pierdut cu grație. Tocmai erau în toiul celei de-a treia partide – iar Less începea să-și spună că nu mai rezistă nici o clipă în fumul de țigară, grohăielile și berea jamaicană caldă de-acolo –, când unul dintre bărbați a ridicat privirea și a spus că nevastă-sa e ofticată din cauza călătoriilor lui, că trebuie să stea acasă și să predea un articol și nu poate să meargă cineva la Kyoto în locul lui?

— Pot eu! a chiuit Less.

Toate figurile impasibile ale jucătorilor s-au uitat spre el și Less și-a amintit de episodul când s-a oferit să joace în piesa de la școală în primul an de liceu: aceleași expresii, doar că pe fețele jucătorilor de fotbal. Și-a dres vocea și a spus pe un ton mai grav:

— Pot eu.

Un articol pentru revista unei companii aeriene pe tema meniurilor *kaiseki*[1] din gastronomia japoneză. Spera să nu fie prea devreme și să prindă cireșii înfloriți.

De acolo urma să revină în San Francisco și să se întoarcă încă o dată la casa lui de pe Vulcan Steps. Un itinerariu plătit aproape în întregime de festivaluri, comitete de decernare a premiilor, universități, programe de rezidență pentru scriitori și conglomerate media. Restul costurilor, a descoperit el, le putea achita cu punctele primite de la companiile aeriene, care, neglijate zeci de ani, acum s-au înmulțit și s-au transformat într-o avere digitală ca în cufărul unui magician. După ce a plătit în avans pentru Maroc, i-a mai rămas în contul de economii exact cât îi trebuie pentru necesarul minim, cu condiția să pună în practică chiverniseala puritană pe care i-o băgase în cap maică-sa. Fără cumpărături de haine. Fără seri în oraș. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, fără urgențe medicale. Dar ce ar putea merge prost?

Arthur Less va înconjura globul pământesc! Pare ceva demn de un cosmonaut. În dimineața când a plecat din San Francisco, cu două zile înainte de evenimentul cu H.H.H. Mandern, Arthur Less s-a minunat la gândul că nu se va întoarce acasă dinspre est, cum făcuse toată viața, ci dinspre misteriosul vest. Și era convins că în timpul acestei odisei nu se va gândi deloc la Freddy Pelu.

New Yorkul e un oraș cu opt milioane de oameni, dintre care aproximativ șapte milioane vor fi furioși când vor afla că ai fost în oraș și nu ai ieșit cu ei la o cină scumpă, cinci milioane vor fi furioși pentru că nu ai venit să le vezi copiii nou-născuți, trei milioane pentru că nu le-ai văzut ultimul spectacol, un milion pentru că nu ai trecut pe la ei pentru sex, dar numai cinci vor fi cu adevărat disponibili să se vadă cu tine. E absolut rezonabil să nu-l suni pe nici unul dintre ei. În schimb, ai putea să te strecori neobservat la o porcărie de spectacol grețos de pe Broadway, pentru care nu o să recunoști în veci că ai plătit două sute de dolari. Asta face Less în prima seară și mănâncă la cină un hotdog, ca să mai compenseze din extravaganță. Nu o poți numi plăcere vinovată când luminile scad în intensitate și cortina se ridică și inima ta de adolescent bate la unison cu orchestra, nu dacă nu te simți câtuși de puțin vinovat. Iar el nu se simte. Simte numai fiorul de încântare de care ai parte când în preajmă nu e nimeni care să te judece. E un musical prost, dar, la fel ca o partidă de sex proastă, un musical prost poate totuși să-și facă foarte bine treaba. Până la final Less e în lacrimi, plânge pe scaunul lui – în liniște, crede el până ce se aprind luminile și femeia de alături se întoarce și spune:

— Scumpule, nu știu ce s-a întâmplat în viața ta, dar îmi pare nespus de rău.

Și îi dă o îmbrățișare cu miros de liliac.

„Nu mi s-a întâmplat nimic“, ar vrea el să-i spună. „Nu mi s-a întâmplat nimic. Sunt doar un homosexual la un spectacol de pe Broadway.“

A doua zi de dimineață: aparatul de cafea din camera de hotel e o mică moluscă flămândă, care își deschide maxilarele ca să devoreze capsule și apoi să secrete cafea într-o cană. Instrucțiunile despre utilizarea și alimentarea aparatului sunt clare, cu toate astea lui Less nu-i reușește nimic la prima încercare, nimic altceva decât aburi, iar la a doua încercare, o versiune topită a capsulei. Un oftat din partea lui Less.

E o dimineață de toamnă newyorkeză, așadar splendidă; este prima zi din lungul lui voiaj, ziua de dinaintea interviului, hainele încă îi sunt curate și ordonate, șosetele, încă împerecheate, costumul albastru, neștifonat, pasta

de dinți, tot americană și nu cu vreo aromă ciudată, străină. Lumina galben-neon se reflectă din zgârie-nori în pereții de aluminiu ai tarabelor cu mâncare de pe stradă și de acolo asupra lui Arthur Less. Nici privirea încântat-răutăcioasă a doamnei care nu a vrut să țină ușa de la lift, nici vânzătoarea total lipsită de umor de la cafenea, nici turiștii de pe Fifth Avenue, atât de mulți că nici nu pot înainta, nici vânzătorii de bilete care te acostează turuind („Domnu', vă plac comediile? Cui nu-i plac comediile?"), nici senzația de durere de dinți stârnită de pickhammerele care găuresc betonul – nimic nu-i poate strica ziua. Uite un magazin care vinde numai fermoare. Uite douăzeci de magazine. Cartierul Fermoarelor. Ce oraș fantastic.

— Și cum o să vă îmbrăcați? îl întreabă angajata de la librărie când Less trece pe acolo să dea bună ziua.

A mers preț de douăzeci de cvartale minunate ca să ajungă la ea.

— Cum o să mă *îmbrac*? A, cu costumul meu albastru.

Angajata (care poartă fustă strâmtă, pulover și ochelari: o bibliotecară burlescă) râde și râde. Veselia i se domolește, rămâne un zâmbet.

— Dar serios, spune ea, cum o să vă îmbrăcați?

— E un costum excelent. Ce vreți să spuneți?

— Păi, e vorba de H.H.H. Mandern și e aproape Halloweenul! Eu mi-am găsit un combinezon ca de la NASA. Janice se costumează în regina marțienilor.

— Eu aveam impresia că vrea să fie luat în serios…

— Dar e H.H.H. Mandern! De Halloween! Trebuie să fim la înălțime!

Habar nu are ea cu câtă atenție și-a făcut Less bagajul. E ca un vagon de circ plin cu obiecte contradictorii: pulovere de cașmir, dar și pantaloni lejeri de in, lenjerie călduroasă, dar și loțiune de plajă, o cravată, dar și un slip, setul de benzi elastice pentru exerciții și așa mai departe. Ce pantofi îți iei ca să se potrivească și la universitate, și la plajă? Ce ochelari de soare pentru mohorâtul nord al Europei și pentru soarele din sudul Asiei? Călătoria lui avea să includă Halloweenul, Día de los Muertos, Festa di San Martino, Nikolaustag, Crăciunul, Anul Nou, Eid al-Mawlid, Vasant Panchami și Hina Matsuri. Numai cu pălăriile necesare puteai să umpli o vitrină. Și peste toate astea mai era și costumul.

Fără costum, Arthur Less nu există. Cumpărat dintr-un capriciu cu trei ani în urmă, în scurta perioadă când își permisese astfel de capricii, când aruncase precauția (și banii) pe fereastră și luase avionul până la Ho Și Min, ca să viziteze un prieten care era acolo cu treabă. În timp ce căuta aer

condiționat în orașul acela umed, cotropit de mopede, s-a trezit că-și alege un costum într-un magazin de haine pe comandă. Îmbătat de gazele de eșapament și trestia-de-zahăr, a luat o serie de decizii pripite, și-a lăsat adresa de acasă și până a doua zi dimineața uitase cu totul episodul. După două săptămâni a primit un colet în San Francisco. L-a deschis perplex și a scos un costum albastru mediu, cu căptușeala ciclamen și cu inițialele lui brodate: *APL*. Mirosul de apă de trandafiri din cutie i-a readus instantaneu în memorie femeia-dictator cu coc strâns care îl intimida cu întrebări. Ce croială, ce nasturi, ce buzunare, ce guler. Dar mai ales ce albastru. Ales la repezeală dintr-un perete plin de stofe: nu orice albastru. Păun? Lapislazuli? Nici pe departe. Moderat, dar viu, moderat de lucios, cu siguranță îndrăzneț. Ceva între ultramarin și cobalt, între Vishnu și Amon, Israel și Grecia, siglele Pepsi și Ford. Într-un cuvânt: puternic. Indiferent ce voință îl posedase când alesese costumul, i-a plăcut la nebunie și din acel moment l-a purtat constant. Până și Freddy a fost de acord:

— Arăți ca o celebritate!

Și așa și arată. În sfârșit, la această vârstă înaintată, a nimerit nota potrivită. Arată bine și pare el însuși. Fără costum, cumva, nu mai pare. Fără costum nu există Arthur Less.

Dar se vede că acum costumul nu e de ajuns. Acum, când are programul plin cu prânzuri și cine, va trebui să găsească… ce? O uniformă din *Star Trek*? O pornește agale de la librărie spre vechiul lui cartier, unde a locuit în facultate, și asta îi dă prilejul să-și aducă aminte cum era cândva Old Village. Acum n-a mai rămas nimic: restaurantul cu mâncare ca acasă, unde păstrau cheia de rezervă a lui Less dedesubtul prăjiturii cu cocos, șirul de magazine de fetișuri ale căror vitrine pline de accesorii turnate în cauciuc îl îngrozeau pe tânărul Less, barurile de lesbiene pe care le frecventa în ideea că acolo va avea mai mare succes la bărbați, barul slinos de unde un prieten de-al lui a cumpărat odată ceva ce ar fi trebuit să fie cocaină și a venit de la baie anunțând că tocmai trăsese pe nas Smarties, barurile cu muzică de pian, bântuite într-o vară de un personaj pe care New York Times l-a numit eronat „Ucigașul karaoke“. Au dispărut toate, înlocuite de lucruri mai drăguțe. Magazine frumoase care vând obiecte din aur, mici restaurante cochete, cu candelabre, unde se servesc numai hamburgeri, pantofi expuși ca la muzeu. Uneori s-ar zice că Arthur Less e singurul care își mai amintește că locul ăsta era de-a dreptul împuțit.

Din spatele lui:

— Arthur! Arthur Less?

Se întoarce.

— Arthur Less! Nu-mi vine să cred! Și eu, care *tocmai te pomeneam*!

L-a îmbrățișat pe bărbat înainte să fie întru totul conștient pe cine îmbrățișează, s-a trezit cufundat într-o bluză de flanel, iar pe deasupra umărului îl privea un tânăr cu șuvițe jamaicane și niște ochi mari și triști. Bărbatul îl eliberează din strânsoare și începe să vorbească despre coincidența uimitoare, timp în care Less se gândește: „Cine naiba e ăsta?". Un ins grăsuț, chel și vesel, cu o barbă căruntă și îngrijită, cu cămașă de flanel în carouri și fular portocaliu, stă și rânjește în fața unui aprozar care era cândva bancă de pe Eighth Avenue. Panicat, creierul lui Less se dă de ceasul morții să-l așeze pe bărbat pe diverse fundaluri – plajă și cer albastru, râu și copaci înalți, homar și pahar de vin, glob de discotecă și droguri, așternuturi și răsăritul soarelui –, dar în minte nu-i apare nimic.

— Nu-mi vine să cred! spune bărbatul fără să-și relaxeze strânsoarea de pe umărul lui Less. Arlo tocmai îmi povestea despre despărțirea prin care a trecut, iar eu îi spuneam, știi tu, ai răbdare. Acum pare imposibil, dar ai răbdare. Uneori durează ani și ani. Și atunci te-am văzut pe tine, Arthur! Te-am arătat pe stradă și i-am zis: „Uite!". Uite-l pe bărbatul care mi-a frânt inima, am crezut că n-o să-mi treacă niciodată, că n-o să vreau să-l mai văd sau să aud de el în viața mea, și uite-l! E în fața mea așa, din senin, și eu nu simt nici un pic de ranchiună. Cât a trecut, Arthur, șase ani? Nici un pic de ranchiună.

Less stă și îl studiază: fața ridată ca o hârtie de origami despăturită și netezită cu palma, pistruii micuți de pe frunte, ciufii albi de la urechi până în creștet, ochii arămii, în care se citește orice, numai ranchiună nu. Cine naiba e moșul ăsta?

— Vezi, Arlo? îi spune bărbatul tânărului. Nimic. Nici un sentiment. Îți trece totul. Arlo, ne faci o poză?

Și Less se trezește că îl îmbrățișează din nou pe bărbatul ăsta, pe necunoscutul dolofan, și zâmbește pentru poză către tânărul care se foiește atâta, că bărbatul începe să-i dea instrucțiuni:

— Mai fă o dată, nu, fă-o de-acolo, ține aparatul mai sus, nu, *mai sus*, nu, MAI SUS!

— Howard, i se adresează Less, zâmbind, vechiului său iubit. Arăți minunat.

— Și tu la fel, Arthur! Evident, nu știam noi ce tineri eram, așa-i? Și uită-te acum la noi: doi moși!

Șocat, Less face un pas în spate.

— Păi, mă bucur că te-am văzut! spune Howard, clătinând din cap și repetând: Nu-i așa că e minunat? Arthur Less, chiar aici, pe Eighth Avenue. M-am bucurat să te văd, Arthur! Ai grijă de tine, noi trebuie s-o luăm din loc!

Sărutul pe obraz e calculat prost și aterizează pe buzele profesorului de istorie. Insul miroase a pâine de secară. Pentru o clipă se întoarce în urmă cu șase ani, când i-a văzut silueta la teatru și și-a spus „Uite un bun companion". Un bărbat cu care aproape că a locuit, pe care aproape că l-a iubit și pe care acum nici măcar nu-l mai recunoaște pe stradă. Fie Less e un nenorocit, fie inima e o chestie foarte capricioasă. Nu e imposibil să fie adevărate amândouă. O fluturare din mână către bietul Arlo, pe care nimic din toate astea nu-l consolează. Cei doi tocmai se pregătesc să traverseze când Howard se oprește, se întoarce și spune, cu o figură luminoasă:

— A! Tu erai prieten cu Carlos Pelu, nu-i așa? Ce mică e lumea! Poate ne vedem la nuntă?

Arthur Less nu a publicat nimic decât după treizeci de ani. Trăia deja de ani de zile împreună cu faimosul poet Robert Brownburn într-o căsuță din San Francisco – o cocioabă, cum îi spuneau ei –, pe la mijlocul unei străzi abrupte, în trepte. Se cheamă Vulcan Steps și în capătul de sus coboară cotit de pe Levant Street, printre pini californieni, ferigi, iederă și arbuști decorativi, până la o platformă de cărămidă de unde se vede, spre est, centrul orașului. *Bougainvillea* înflorea pe veranda lor ca o rochie de bal abandonată. „Cocioaba" nu avea decât patru camere, dintre care una explicit a lui Robert, dar zugrăviseră pereții în alb, atârnaseră pe ei tablouri primite de Robert de la prieteni (unul dintre ele îl înfățișa pe Less, aproape recognoscibil, gol pe o stâncă) și plantaseră sub fereastra de la dormitor un puiet de luleaua-turcului. Lui Less i-au trebuit cinci ani până să asculte sfatul lui Robert și să se apuce de scris. La început doar nuvele chinuite. Și apoi, aproape de sfârșitul vieții lor împreună, un roman. *Kalipso*: o repovestire a mitului lui Calipso din *Odiseea*, cu un soldat din al Doilea Război Mondial aruncat pe un țărm din Pacificul de Sud și readus la viață de un bărbat care se îndrăgostește de el și trebuie să-l ajute să ajungă înapoi în lumea lui și la soția care îl aștepta acasă.

— Arthur, cartea asta… a spus Robert, scoțându-și ochelarii ca să fie și mai convingător. E o onoare să fiu îndrăgostit de tine.

Cartea a avut un succes moderat. A binevoit să o recenzeze în paginile din *The New York Times* nimeni altul decât Richard Champion. Robert a citit primul recenzia, apoi i-a dat-o lui Less zâmbind, cu ochelarii (cea de-a

doua pereche de ochi a poetului) ridicați pe frunte, și a spus că e o recenzie bună. Dar orice scriitor simte gustul otrăvii pe care altul a strecurat-o în băutură, iar Champion încheia numindu-l pe autor un „larmoaiant magnilocvent“. Less s-a holbat la cuvintele acelea ca un elev la examen. „Magnilocvent“ suna laudativ (doar că nu era). Dar „larmoaiant“? Ce naiba e aia, larmoaiant?

— Parcă ar fi un cod, a spus Less. Ce face, trimite mesaje inamicului?

Exact asta făcea.

— Arthur, a spus Robert, luându-l de mână, nu face altceva decât să te numească poponar.

Și totuși, asemenea scarabeilor care supraviețuiesc ani de zile printre dune, hrănindu-se doar cu ploile din deșert, în timp romanul lui a reușit cumva să se vândă ritmic. S-a vândut în Anglia și în Franța și în Italia. Less a scris un al doilea roman, *The Counterglow*, care s-a bucurat de mai puțină atenție, și un al treilea, *Dark Matter*, pe care patronul de la Editura Cormorant l-a promovat din greu, alocându-i un buget enorm pentru publicitate și trimițându-l pe Less în mai mult de zece orașe. La lansarea din Chicago a stat deoparte, a ascultat introducerea care i se făcea („Să-l întâmpinăm pe autorul magnilocvent al romanului *Kalipso*, foarte apreciat de critici…“), a auzit aplauzele anemice din partea celor cincisprezece sau, poate, douăzeci de persoane din sală – acel oribil vestitor al nenorocirii, ca stropii negri pe care îi observi pe asfalt înainte de o furtună – și și-a amintit de întâlnirea cu foștii colegi de liceu. Organizatorii îl convinseseră să susțină o lectură, anunțată în invitațiile trimise cu poșta drept „O seară cu Arthur Less“. Nimeni din liceu nu-și dorise vreodată o seară cu Arthur Less, dar i-a crezut pe cuvânt. Și-a făcut apariția în clădirea bondoacă a Liceului Delmarva (chiar și mai bondoacă decât și-o amintea el), gândindu-se cât de departe ajunsese. Și o să vă las să ghiciți câți foști absolvenți au venit la „O seară cu Arthur Less“.

Când a publicat *Dark Matter*, el și Robert se despărțiseră deja și de atunci Less a fost nevoit să supraviețuiască doar cu ploile din deșert. „Cocioaba“ i-a rămas lui atunci când Robert s-a mutat la Sonoma (cu ipoteca achitată după ce Robert a primit Pulitzerul), iar restul le-a încropit el cumva în ghiveciul nebun care e viața de scriitor: destul de gustos, deși niciodată nu te satură cu adevărat.

Dar următoarea carte! Asta e marea lovitură! Se cheamă *Swift* (cel care nu are parte de izbândă)[2]: un roman peripatetic. Un bărbat merge la pas prin orașul San Francisco și, în același timp, prin propriul trecut, întorcându-se

acasă după o serie de lovituri și dezamăgiri („Nu faci altceva decât să scrii un *Ulise* cu homosexuali“, a spus Freddy) – un roman nostalgic și percutant despre viața grea a unui bărbat. Despre anii de mijloc ai unei vieți distruse, de homosexual. Iar astăzi, la cină, fără îndoială la un pahar de șampanie, Less va primi vestea cea bună.

În hotel, la el în cameră, își pune costumul albastru (proaspăt curățat) și zâmbește în fața oglinzii.

Nu a venit nimeni la „O seară cu Arthur Less“.

Freddy i-a spus odată, în glumă, că agentul literar e „marea iubire“ a lui Less. Da, Peter Hunt îl cunoaște cât se poate de intim pe Less. Îi gestionează chinurile și toanele și bucuriile pe care nimeni altcineva nu le vede. Și totuși Less nu știe aproape nimic despre Peter Hunt. Nici măcar nu-și amintește de unde e. Din Minnesota? E căsătorit? Câți clienți are? Less nu are nici cea mai vagă idee și totuși trăiește așteptând apelurile și mesajele de la Hunt, ca o școlăriță. Sau, mai exact, ca o amantă care așteaptă un semn de la iubitul ei.

Și iată-l, tocmai intră în restaurant: Peter Hunt. Vedetă la baschet în facultate și cu o statură care încă domină încăperea când își face intrarea, doar că acum, în loc de tunsoarea la piele, are părul lung și alb, ca un dirijor din desenele animate. În timp ce traversează restaurantul, le strânge mâna telepatic prietenilor de la toate mesele, apoi își încrucișează privirea cu bietul, amorezatul Less. Peter poartă un costum reiat bej, care scoate un sunet moale când se așază. În spatele lui, o actriță de pe Broadway își face intrarea în rochie de dantelă neagră, iar în dreapta și în stânga ei sunt prezentate, într-o revărsare de aburi, două platouri cu homar thermidor. Ca orice diplomat la o negociere încordată, Peter nu discută niciodată afaceri până în ceasul al unsprezecelea, așa că întreaga cină este o discuție literară despre scriitori pe care Less se simte obligat să pretindă că i-a citit. Abia când ajung la cafea, Peter spune:

— Aud că te așteaptă niște călătorii.

Less spune că da, s-a pornit într-o călătorie în jurul lumii.

— Bun, spune Peter și face semn să li se aducă nota. O să te ajute să te relaxezi. Sper că nu eşti prea atașat de cei de la Cormorant.

Less se bâlbâie, apoi tace.

Peter:

— Pentru că au refuzat *Swift*. Cred că ar trebui să mai lucrezi la el în timpul voiajului. Poate că priveliștile noi îți dau niște idei noi.

— Ce au oferit? Au cerut schimbări?

— Nici o schimbare. Nici o ofertă.

— Peter, renunță la mine?

— Arthur, nu a fost să fie. Hai să ne gândim la altceva, să uităm de Cormorant.

Parcă i s-ar fi deschis o trapă sub scaunul din restaurant.

— E prea… larmoaiant?

— Prea nostalgic. Prea percutant. Cărțile astea cu plimbări în jurul orașului, poveștile cu o zi din viața cuiva… știu că scriitorilor le plac la nebunie. Dar cred că e greu să-ți pară rău de tipul ăsta al tău, Swift. Cum să zic, nu știu pe nimeni care să ducă o viață așa de bună.

— Prea *homosexual*?

— Profită de călătoria asta, Arthur. Te pricepi teribil de bine să surprinzi esența unui loc. Anunță-mă când te întorci în oraș, spune Peter, îmbrățișându-l, și Less își dă seama că pleacă.

S-a terminat. Li se aduce nota, care e achitată în timp ce Less se zbate în hăul întunecos, fără fund și cu pereți netezi al veștilor proaste.

— Și succes mâine cu Mandern. Sper să nu fie și agenta lui acolo. E un monstru.

Părul alb îi saltă precum coada unui cal, iar el traversează sala cu pași mari. Less se uită cum actrița îl lasă pe Peter să îi sărute mâna. Și apoi marea iubire a lui Less dispare, se duce să vrăjească alt scriitor amorezat.

Întors în camera lui, descoperă cu surprindere că baia de dimensiuni liliputane conține o cadă din Brobdingnag. Așa că, deși e ora zece noaptea, își pregătește o baie. În timp ce cada se umple, privește orașul pe fereastră: siluetei Empire State Building, aflată la douăzeci de cvartale mai jos, îi corespunde sub fereastra lui un restaurant Empire Diner, cu un anunț din carton pe care scrie „PASTRAMĂ“. De la cealaltă fereastră, care dă spre Central Park, vede firma hotelului New Yorker. Ăștia nu glumesc, nu, domnule. Așa cum nu glumesc nici hanurile din New England numite Miliția Civilă și Tricornul, cu cupolele lor coloniale cu roza vânturilor din fier forjat și piramidele de ghiulele din față, nici restaurantele din Maine care servesc homar și care se cheamă toate Nord-estic și sunt decorate cu capcane și balize din sticlă, nu glumesc nici restaurantele acoperite de mușchi din Savannah, nici magazinele numite Băcănia Ursului Grizzly, nici toate locurile din Florida cu Aligator Asta și Aligator Aialaltă, nici chiar sendvișurile Placă de Surf, cafenelele Funicular sau hanurile Orașul Cețurilor din California. Nimeni nu glumește. Sunt cât se poate de serioși. Oamenii au impresia că americanii sunt relaxați, dar de fapt sunt cât se

poate de serioși, mai ales când e vorba de cultura locală. Își numesc barurile *„saloons"* și magazinele „De pe vremuri", se îmbracă în culorile echipei lor din liceu, sunt Celebri pentru Plăcintele Lor. Până și în New York City.

Poate că Less e singurul care glumește. Aici, cum se uită la hainele lui – blugi negri pentru New York, pantaloni de pânză kaki pentru Mexic, costum albastru pentru Italia, geacă de puf pentru Germania, haine de in pentru India –, costum după costum. Fiecare din ele e o glumă, iar ținta glumei e chiar el: Less gentlemanul, Less scriitorul, Less turistul, Less hipsterul, Less colonialistul. Cine e adevăratul Less? Less, tânărul îngrozit de iubire? Less cel cât se poate de serios de acum douăzeci și cinci de ani? Ei bine, pe el nu s-a luat în bagaj. După atâția ani, Less nici măcar nu știe unde e pus la păstrare.

Închide robinetul și intră în cadă. Frige frige frige frige! Iese din cadă, roșu până la brâu, și mai lasă să curgă niște apă rece. Aburul acoperă suprafața apei și imaginea reflectată a faianței albe, cu o singură dungă neagră. Intră la loc, acum apa e doar o idee prea fierbinte. Corpul lui se unduiește dedesubtul imaginii reflectate.

Arthur Less e primul homosexual care a ajuns să îmbătrânească. Cel puțin așa simte în momente ca ăsta. Aici, în cadă, ar trebui să aibă douăzeci și cinci sau treizeci de ani: un tânăr frumos și gol într-o cadă de baie. Bucurându-se de plăcerile vieții. Ce groaznic ar fi să intre cineva acum peste Less și să-l vadă gol: roz de la brâu în jos și albit de la brâu în sus, ca radierele alea cu două capete, unul pentru creion și celălalt pentru stilou. Nu a mai văzut nici un homosexual care să treacă de cincizeci de ani, cu excepția lui Robert. I-a întâlnit pe toți la patruzeci de ani sau pe-acolo, dar nu i-a văzut niciodată depășind cu mult vârsta asta: au murit de SIDA, toată generația aia. Generația lui Less pare cea dintâi care explorează teritoriul de după cincizeci de ani. Cum ar trebui s-o facă? Să rămână niște băieți eterni, să-și vopsească părul și să țină regim ca să fie supli, să poarte blugi strâmți și să danseze prin cluburi până cad din picioare la optzeci de ani? Sau să facă exact pe dos – să se lepede de toate astea, să-și lase părul să încărunțească, să poarte pulovere elegante, care le ascund burta, și să zâmbească la amintirea fostelor plăceri, de care nu vor mai avea parte niciodată? Să se căsătorească și să adopte un copil? Iar apoi ambii parteneri să-și găsească câte un amant, ca două noptiere asortate lângă pat, pentru ca sexul să nu dispară cu totul? Sau să lase sexul să dispară cu totul, cum fac heterosexualii? Să simtă ușurarea renunțării la tot orgoliul, la toată anxietatea, la toată dorința și plăcerea? Să devină budist? Dar un lucru e

clar că nu se face. Nu stai nouă ani de zile cu un amant, gândindu-te că e ceva simplu și fără complicații, ca apoi, când te părăsește, să dispari și să ajungi sigur într-o cadă dintr-o cameră de hotel, întrebându-te ce să faci mai departe.

De nicăieri răsare vocea lui Robert:

„O să fiu prea bătrân pentru tine. Când tu o să ai treizeci și cinci de ani, eu o să am șaizeci. Și atunci ce-o să facem?“

Asta era la început. El era atât de tânăr – avea, poate, vreo douăzeci și doi de ani. Purtau una dintre conversațiile lor serioase de după sex. „O să fiu prea bătrân pentru tine.“ Evident, Less a răspuns că e ridicol, că pentru el diferența de vârstă nu înseamnă nimic. Robert e mult mai mișto decât băieții ăia prostuți, cu siguranță știe și el asta. Bărbații trecuți de patruzeci de ani sunt teribil de sexy: siguranța relaxată de a ști ce-ți place și ce nu, unde să pui limite și unde nu, experiența și simțul aventurii. Toate astea fac sexul mult mai reușit. Robert și-a mai aprins o țigară și a zâmbit. „Și atunci ce-o să facem?“

Și pe urmă, douăzeci de ani mai târziu, Freddy în picioare, în dormitorul lui Less:

— Eu nu te consider bătrân.

— Dar sunt, spune Less din patul unde stă întins. O să fiu.

Eroul nostru stă pe o parte, sprijinit în cot. Lumina pestriță arată cât de mult a crescut luleaua-turcului în decursul timpului: a ajuns o dantelărie ce acoperă fereastra. Less are patruzeci și patru de ani. Freddy, douăzeci și nouă, poartă ochelarii roșii pe nas, haina de la smochingul lui Less pe el și nimic altceva. În mijlocul pieptului său păros abia se vede o adâncitură unde înainte era o scobitură.

Freddy se privește în oglindă.

— Cred că smochingul îmi vine mai bine mie decât ție.

— Aș vrea să mă asigur că nu te împiedic să cunoști pe altcineva, spune Less cu o voce joasă.

Freddy îi întâlnește privirea în oglindă. Figura tânărului se crispează ușor, de parcă ar avea o durere de dinți. Într-un final zice:

— Nu trebuie să-ți faci griji în privința asta.

— Ești la o vârstă…

— Știu.

Freddy are expresia cuiva care își alege cu mare atenție fiecare cuvânt.

— Înțeleg perfect cum stăm. Nu trebuie să-ți faci griji.

Less se așază comod în pat și ei doi se privesc în tăcere câteva momente. Vântul face planta să lovească ușor geamul, amestecând umbrele.

— Voiam doar să vorbim… începe el.

Freddy se întoarce.

— Nu are nici un rost să purtăm o discuție lungă, Arthur. Nu trebuie să-ți faci griji în privința asta. Doar că eu cred că ar trebui să-mi dai mie smochingul ăsta.

— Nici gând. Și să nu-mi mai folosești apa de colonie.

— O s-o folosesc când o să fiu bogat.

Freddy se urcă în pat.

— Hai să ne mai uităm o dată la *The Paper Wall.*

— Domnule Pelu, continuă Less, incapabil să se oprească până ce e convins că a transmis mesajul, aș vrea să mă asigur că nu te atașezi prea tare de mine.

Se întreabă când a început discuția asta să sune ca traducerea unui roman.

Freddy se ridică din nou în capul oaselor, foarte serios. Un maxilar puternic, genul pe care le place artiștilor să-l deseneze, un maxilar care arată ce fel de bărbat a devenit. Maxilarul și smocul de păr întunecat de pe piept – astea sunt de bărbat. Câteva detalii – nasul mic, zâmbetul de veveriță și ochii albaștri, în care poți să citești atât de ușor gândurile – sunt tot ce-a mai rămas din tânărul de douăzeci și cinci de ani care privea ceața. Apoi el zâmbește.

— Incredibil cât poți fi de vanitos, spune Freddy.

— Spune-mi numai că ridurile mele ți se par sexy.

Se trage mai aproape de el:

— Arthur, nu există nici o bucățică din tine care să nu fie sexy.

Apa s-a răcit și încăperea fără ferestre, acoperită cu faianță, pare un iglu. Își vede imaginea reflectată în plăcile de faianță: o fantomă șovăitoare pe suprafața albă, lucioasă. Nu mai poate rămâne aici. Nu se poate duce în pat. Trebuie să facă ceva care să nu fie jalnic.

„Când tu o să ai cincizeci de ani, eu o să am șaptezeci și cinci. Și atunci ce-o să facem?“

Nu poți să faci altceva decât să râzi. E valabil în toate situațiile.

Mi-l amintesc pe Arthur Less în tinerețe. Eu aveam doisprezece ani sau cam pe-acolo și mă plictiseam rău la o petrecere de-a adulților. Apartamentul unde ne aflam era decorat complet în alb, la fel și toți invitații, mie mi se dăduse un fel de suc incolor și mi se spusese să nu mă

așez pe nimic. Tapetul alb-argintiu avea un model repetitiv cu ramuri de iasomie, care mi-a captat atenția suficientă vreme cât să observ că din metru în metru o albină era împiedicată să se așeze pe o floare de realitatea înghețată în loc a artei. Apoi am simțit o mână pe umăr… „Vrei să desenezi ceva?“. M-am întors și am văzut un tânăr blond care îmi zâmbea. Înalt, slab, cu părul mai lung în creștet, figura idealizată a unei statui romane, îmi zâmbea larg, cu ochii ușor ieșiți din orbite: genul de expresie animată care îi încântă pe copii. Probabil am presupus că e adolescent. M-a dus în bucătărie, unde avea hârtie și creioane, și a spus că am putea să desenăm priveliștea. Am întrebat dacă pot să-l desenez pe el. Asta l-a făcut să râdă, dar a spus că bine și s-a așezat pe un taburet, ascultând muzica din camera cealaltă. Știam formația. Nu mi-a trecut nici o clipă prin cap că se ascunde de petrecere.

Nimeni nu putea întrece talentul lui Arthur Less de a părăsi o încăpere și, în același timp, de a rămâne înăuntru. S-a așezat și imediat mintea lui m-a lăsat în urmă. Silueta lui suplă, în blugi suflecați și un pulover larg, alb cu picățele, cu model de torsade, gâtul lung și îmbujorat, întins ca să asculte muzica – „Atât de *singur*, atât de *singur*“ –, capul prea mare față de corp, cumva prea lung și rectangular, buzele prea roșii, obrajii prea rozalii și o claie de păr blond, lucios, tuns scurt în părți și căzându-i în valuri pe frunte. Cum stătea acolo, cu privirea ațintită în ceața de afară, cu mâinile în poală și murmurând în tăcere versurile melodiei – „Atât de *singur*, atât de *singur*“ –, mi se face rușine să mă gândesc ce învălmășeală de linii mi-a ieșit portretul. Eram prea căzut în admirație față de *independența* lui, față de *libertatea* lui. De faptul că putea să dispară în el însuși timp de zece sau cincisprezece minute, cât îl desenam, când eu abia eram în stare să țin creionul în mână. După o vreme privirea i s-a luminat, s-a uitat la mine și a spus:

— Ce ți-a ieșit? și i-am arătat.

A zâmbit, a încuviințat din cap, mi-a dat câteva ponturi și m-a întrebat dacă mai vreau suc.

— Câți ani ai? l-am întrebat.

Gura i s-a strâns într-un zâmbet. Și-a dat părul din ochi.

— Douăzeci și șapte.

Nu știu de ce, dar asta mi s-a părut o trădare cumplită.

— Nu ești puști, i-am spus. Ești bărbat!

Era de neconceput să văd figura unui bărbat îmbujorându-se din pricina unei lovituri. Cine știe de ce l-a rănit ce i-am spus. Presupun că îi plăcea să

se considere încă puștan. Îl crezusem sigur pe el, când în realitate era plin de griji și spaime. Nu că mi-aș fi dat seama de toate astea atunci, când a roșit și și-a coborât privirea. Nu știam nimic despre anxietate sau alte suferințe omenești fără rost. Știam doar că spusesem ce nu trebuia.

În ușă a apărut un bărbat în vârstă. Mie mi se părea bătrân: cămașă albă oxford, ochelari cu rame negre – arăta cam ca un farmacist.

— Arthur, hai să plecăm de-aici.

Arthur mi-a zâmbit și mi-a mulțumit pentru după-amiaza agreabilă. Bătrânul mi-a aruncat o privire și a înclinat scurt din cap. Am simțit nevoia să repar greșeala pe care o făcusem. Apoi au plecat împreună. Bineînțeles că nu știam că e poetul Robert Brownburn, câștigătorul premiului Pulitzer. Cu tânărul său amant, Arthur Less.

— Încă un Manhattan, vă rog.

Suntem în aceeași seară, dar ceva mai târziu. Arthur Less ar face bine să nu apară mahmur la interviul de mâine cu Mandern. Și ar fi cazul să găsească ceva SF cu care să se îmbrace.

Vorbește:

— Fac o călătorie în jurul lumii.

Conversația are loc într-un bar din Midtown, aproape de hotel. Less obișnuia să vină aici când era foarte tânăr. Localul nu s-a schimbat deloc: nici portarul, suspicios față de oricine ar vrea să intre, nici portretul înrămat al lui Charlie Chaplin tânăr, nici salonul, unde la barul cu contururi curbate tinerii sunt serviți repede și bătrânii cu încetineală, nici pianul negru de concert la care pianistul (ca într-un *saloon* din Vestul Sălbatic) cântă conștiincios orice i se cere (în cea mai mare parte Cole Porter), nici tapetul în dungi, nici aplicele în formă de scoică, nici clientela. E cunoscut drept un loc unde bărbații mai vârstnici vin să cunoască bărbați mai tineri. Pe o canapea, două antichități intervievează un bărbat cu părul aranjat. Less se gândește amuzat că acum se află de cealaltă parte a ecuației. Stă de vorbă cu un tânăr cu început de chelie, dar arătos, originar din Ohio, care, nu se știe de ce, ascultă cu atenție. Less nu a remarcat încă o cască de cosmonaut ce atârnă deasupra barului.

— Și unde pleci de aici? întreabă vesel tipul.

Are gene aproape invizibile și nasul pistruiat, de roșcat.

— În Mexic, spune Less. Apoi în Italia, unde sunt nominalizat la un premiu.

E la al doilea Manhattan, care își face treaba.

— N-o să-l câștig. Dar trebuia să plec de-acasă.

Roșcatul își sprijină capul în mână.
— Și unde ți-e casa, frumosule?
— În San Francisco.
Lui Less îi vine în minte o amintire din urmă cu aproape treizeci de ani: ieșise de la un concert Erasure împreună cu un prieten, era drogat, aflaseră că democrații obținuseră din nou majoritatea în Senat și au intrat într-un bar, declarând: „Vrem să ne-o tragem cu un republican! Cine e republican aici?“. Iar bărbații din bar au ridicat mâna până la ultimul.
— San Francisco nu-i așa de rău, a zâmbit tânărul. Doar un pic cu nasul pe sus. De ce pleci?
Less se sprijină de bar și se uită țintă la noul său prieten. Cole Porter e încă viu în pianul ăla, iar cireașa e încă vie în Manhattanul lui Less. O scoate din pahar. Charlie Chaplin privește de pe perete (de ce Charlie Chaplin?).
— Cum îi zici unui tip cu care te culci – să zicem că o faci de nouă ani, îi pregătești micul dejun, vă serbați împreună zilele de naștere, vă certați și porți ce-ți zice el să porți timp de nouă ani de zile, ești drăguț cu prietenii lui și el e mereu acasă la tine, dar în tot timpul ăsta știi că povestea nu duce nicăieri, că o să-și găsească pe cineva, altul decât tine, asta e ceva convenit din capul locului, o să-și găsească pe cineva și o să se însoare –, cum îi zici unui astfel de tip?
Pianul trece la „Day and Night“ pe un ritm furios de tobe.
Partenerul de pahar ridică dintr-o sprânceană.
— Nu știu, cum îi zici?
— Freddy.
Less duce coada de cireașă în gură și, în câteva secunde, o scoate înnodată. Așază nodul pe șervețelul din fața lui.
— Și-a găsit pe cineva și se însoară.
Tânărul dă din cap, apoi întreabă:
— Ce bei acolo, frumosule?
— Manhattan, dar fac cinste. Scuză-mă, barman, spune Less, arătând spre casca de cosmonaut de deasupra capetelor lor, ce e aia de deasupra barului?
— Scuze, domnul meu, nu în seara asta, spune roșcatul, așezându-și mâna peste mâna lui Less. Eu fac cinste. Iar casca de cosmonaut e a mea.
Less:
— A ta?
— Lucrez aici.

Eroul nostru zâmbește privindu-și mâna, apoi ridică ochii spre roșcat.

— O să crezi că sunt dus cu pluta, spune el. Trebuie să-ți cer o favoare nebunească. Mâine îl intervievez pe H.H.H. Mandern și îmi trebuie…

— În plus, locuiesc foarte aproape. Mai spune-mi o dată cum te cheamă.

— Arthur Less? întreabă femeia cu părul alb din camera verde de la teatru în timp ce H.H.H. Mandern vomită într-o găleată. Cine dracu' e Arthur Less?

Less stă în ușă, cu casca de cosmonaut sub braț și cu un zâmbet întipărit pe față. De câte ori i s-a pus întrebarea asta? Cu siguranță de îndeajuns de multe ori încât să nu mai doară. A fost întrebat asta când era foarte tânăr, pe vremea lui Carlos, și când a auzit pe cineva explicând că Arthur Less e puștiul din Delaware în slip verde, ăla slab de lângă piscină, sau mai târziu, când s-a explicat că e iubitul lui Robert Brownburn, timidul ăla de lângă bar, sau chiar și mai târziu, când s-a făcut observația că e fostul lui iubit și poate că n-ar mai trebui invitat, sau când a fost prezentat drept autorul unui prim roman, apoi unui al doilea, apoi drept tipul ăla pe care îl știa cineva de undeva de demult. Și, în final: drept tipul cu care se culca Freddy Pelu de nouă ani de zile, până când Freddy s-a însurat cu Tom Dennis. A fost toate aceste lucruri pentru toți acei oameni care nu știau cine e.

— Am întrebat cine dracu' ești.

Nimeni din publicul din sală nu va ști cine e. Nici când îl va ajuta pe H.H.H. Mandern să urce pe scenă, dărâmat de toxiinfecția alimentară, dar nedorind să-și dezamăgească admiratorii, și va fi prezentat simplu drept „un mare admirator". Nici când va conduce interviul de o oră și jumătate, umplându-l cu lungi descrieri când va observa că scriitorul nu mai face față și răspunzând la câteva întrebări din public când Mandern va întoarce spre el privirea extenuată, când va salva evenimentul și îi va salva cariera bietului om, tot nu va ști nimeni cine e. Toți au venit pentru H.H.H. Mandern. Au venit pentru robotul Peabody. Au venit îmbrăcați în roboți sau zeițe cosmice sau extratereștri pentru că un scriitor le-a schimbat viețile. Celălalt scriitor, care stă lângă el, cu fața parțial vizibilă prin vizorul unei căști de cosmonaut, e nesemnificativ, nu va fi ținut minte, nimeni nu va ști și nici măcar nu se va întreba cine e. Iar mai spre seară, când va urca în avionul de Mexico City și tânărul turist japonez de lângă el, auzind că e scriitor, se va entuziasma și va întreba cine e, Less, aflat încă în cădere liberă de pe podul dărâmat al ultimei lui speranțe, va răspunde la fel ca de atâtea ori până acum.

Un larmoaiant magnilocvent.

Nici un pic de ranchiună. Nici un sentiment.

Arthur, știi bine că fiul meu nu a fost niciodată potrivit pentru tine.

— Nimeni, se adresează eroul nostru orașului New York.

1. Cină tradițională japoneză constând într-o succesiune de feluri de mâncare. Termenul denumește atât mâncarea, cât și combinația de abilități și tehnici necesare preparării ei.

2. Referire la *Biblie*, „Ecclesiastul“ 9, 11: „Și iarăși am văzut sub soare că izbânda în alergare nu este a celor iuți și biruința a celor viteji…“ (în engl. *swift* – iute, rapid).

LESS MEXICAN

„Freddy Pelu e un om căruia nu trebuie să i se spună înainte de decolare să-și pună el masca de oxigen înainte să-i ajute pe alții.“

Era doar un joc pe care le plăcea să-l joace în timp ce așteptau la bar să apară și alți prieteni. Unul din barurile acelea din San Francisco care nu sunt nici de gay, nici de heterosexuali, sunt doar ciudate, și Freddy era încă îmbrăcat cu cămașa albastră și cravata pe care le purtase la ore și beau un fel nou de bere, care avea gust de aspirină, mirosea a magnolii și costa mai mult decât un hamburger. Less purta un pulover cu model cu torsade. Încercau să se descrie unul pe celălalt într-o singură frază. Less începuse primul și spusese fraza de mai sus.

Freddy s-a încruntat.

— Arthur, a spus el.

Apoi și-a coborât privirea spre tăblia mesei.

Less a luat niște nuci pecan glasate din castronul din fața lui. A întrebat care e problema. I se părea că găsise o descriere bună.

Freddy a scuturat din cap de i-au săltat cârlionții și a oftat.

— Nu cred că e adevărat. Poate era când m-ai cunoscut. Dar de atunci a trecut multă vreme. Știi ce urma să spun eu?

Less a răspuns că nu știe.

Tânărul și-a privit fix iubitul și, înainte să mai ia o înghițitură de bere, a zis:

— Arthur Less e cel mai curajos om pe care îl cunosc.

Arthur se gândește la asta de fiecare dată când se urcă într-un avion. Și de fiecare dată asta strică tot. I-a stricat și zborul acesta de la New York la Mexico City, care e oricum pe cale să se strice de la sine.

Arthur Less a auzit că în țările Americii Latine există obiceiul să aplauzi revenirea la sol în siguranță a avionului. În mintea lui îl asociază cu miracolele Sfintei Fecioare din Guadalupe și e drept că, atunci când avionul

trece printr-o lungă zonă de turbulențe, Less se trezește că scotocește prin minte după o rugăciune potrivită. Însă a fost crescut în doctrina unitariană: nu poate apela decât la Joan Baez, iar „Diamonds and Rust“ nu-i oferă nici o alinare. Avionul își continuă convulsiile sub lumina lunii, ca un om care se transformă în vârcolac. Și totuși Arthur Less e recunoscător pentru metaforele ieftine pe care le oferă viața. O transformare, da. Arthur Less părăsește în sfârșit America. Poate că dincolo de granițele ei se va transforma, ca o cotoroanță salvată de un cavaler, care, odată trecută peste râu, se transformă în prințesă. Nu mai e Arthur Less Nimeni, ci Arthur Less Distinsul Vorbitor Invitat la această conferință. Sau cumva prințesa se transformă în cotoroanță? Tânărul turist japonez de lângă Less, insuportabil de *trendy* în treningul lui galben-neon și cu niște pantofi sport cu care ar putea ateriza pe Lună, transpiră și respiră pe gură. La un moment dat se întoarce spre Less și întreabă dacă e normal ce se întâmplă, iar Less spune:

— Nu, nu, nu e normal.

Alte zgâlțâieli. Tânărul îl apucă de mână. Trec împreună cu bine de momentul dificil. Sunt, poate, singurii pasageri literalmente fără speranță. Iar când în sfârșit avionul aterizează – și pe ferestre se vede Mexico City pe timp de noapte, ca o imensă placă de circuite integrate –, Less se trezește aplaudând de unul singur faptul că au supraviețuit.

Ce a vrut să spună Freddy cu „cel mai curajos om pe care îl cunosc“? Pentru Less e un mister. Dați exemplu o zi, o oră în care lui Arthur Less să nu-i fi fost frică. Să comande un cocteil, să ia un taxi, să țină un curs, să scrie o carte. I-a fost frică de toate astea și de cam toate lucrurile de pe lume. Ciudat totuși: tocmai pentru că îl sperie orice, pentru el nici un lucru nu e mai dificil decât altul. O călătorie în jurul lumii nu e cu nimic mai înspăimântătoare decât să cumpere un pachet cu gumă de mestecat. Doza zilnică de curaj.

Așadar, ce ușurare să treacă de vamă și să se audă strigat pe nume:

— *Señor* Less!

Și iată acolo un bărbat cu barbă, poate de vreo treizeci de ani, cu blugi negri, tricou negru și o geacă de piele ca de rocker.

— Eu sunt Arturo, spune el, întinzându-i o mână păroasă.

Acesta este „scriitorul local“ care îl va însoți în următoarele trei zile.

— E o onoare să întâlnesc pe cineva care a cunoscut Școala de la Russian River.

— Și eu sunt tot Arturo, spune Less, strângându-i exagerat mâna.

— Da. Ați trecut repede de controlul vamal.

— Am mituit pe cineva să-mi ia valizele.

Arată spre un bărbat mărunțel, cu mustață de zapatist[1] și uniformă albastră, care stă cu mâinile în șolduri.

— Da, dar asta nu e mită, spune Arturo, clătinând din cap. E *propina*. Bacșiș. Ăsta e hamalul.

— Ah, spune Less și bărbatul cu mustață îi aruncă un zâmbet:

— Sunteți pentru prima dată în Mexic?

— Da, răspunde Less repede. Da, prima dată.

— Bun venit în Mexic.

Arturo îi întinde o mapă cu materiale de conferință și îl privește istovit. Sub ochi i se întind pete violet, iar fruntea încă tânără îi e brăzdată de riduri. Less observă acum că sclipirile din păr, pe care el le luase drept gel, sunt șuvițe cărunte. Arturo continuă:

— Acum urmează, îmi pare rău să o spun, o călătorie foarte lungă pe un drum foarte lent… spre locul final de odihnă.

Oftează, căci a rostit un adevăr valabil pentru toată omenirea.

Less înțelege: i-a fost repartizat un poet.

La Școala de la Russian River, Arthur Less a ratat tot ce era distractiv. Acei artiști celebri, femei și bărbați, acei poeți care băteau la tobe bongo și acei pictori expresioniști abstracți au sfărâmat cu ciocanele statuile propriilor zei, au scăpat din anii 1960 ca să ajungă pe culmile anilor 1970, acea epocă a iubirilor rapide și a pastilelor de *quaalude*[2] (s-ar fi putut scrie mai perfect de atât, cu silaba aceea leneșă și inutilă?), lăfăindu-se în bucuria de a fi recunoscuți ca artiști, polemizând în cabane pe râul Russian, la nord de San Francisco, bând și fumând și trăgându-și-o până au ajuns la patruzeci de ani – și, unii dintre ei, devenind modele pentru propriile statui. Dar Less a ajuns la spartul târgului: ce a găsit acolo nu mai erau tineri revoltați, ci artiști de vârstă mijlocie, umflați și mândri, care se prăvăleau în râu ca niște lei-de-mare. Lui i se păreau depășiți. Leonard Ross și Otto Handler, ba chiar și Franklin Woodhouse, care a pictat acel nud înfățișându-l pe Less – nu putea înțelege că erau la apogeul sclipirii lor. Less mai păstrează înrămat și un poem compus din colaje, pe care i l-a făcut Stella Barry de ziua lui dintr-un exemplar zdrențuit din *Alice în Țara Minunilor*. În timpul unei furtuni a ascultat bucăți din *Patty Hearst* a lui Handler la un pian vechi. A văzut o variantă în lucru din *Love’s Labors Won* a lui Ross și l-a privit cum rade o întreagă scenă. Și ei au fost mereu amabili cu Less,

mai ales dacă luăm în considerare scandalul (sau poate tocmai de aceea): Less i-l suflase pe Robert Brownburn soției sale.

Dar poate că așa se cuvine, ca într-un final cineva să-i omagieze și să-i îngroape, acum, că sunt aproape toți morți (Robert mai are ceva viață în el, dar abia mai respiră într-o clinică din Sonoma: de la toate țigările alea, dragule – vorbesc o dată pe lună prin *video call*). De ce n-ar fi Arthur Less acela? Zâmbește în taxi, cântărind în mână mapa: gălbuie ca un cățel de buzunar, cu zgardă de panglică roșie. Micuțul Arthur Less, în bucătărie, cu soțiile, diluând ginul cu apă, în timp ce bărbații rag lângă foc. *Și am fost singurul rămas în viață ca să povestească cum a fost*. Mâine, pe scena universității: celebrul scriitor american Arthur Less.

Le ia o oră și jumătate să răzbească prin trafic până la hotel. Stopurile roșii ale șirurilor de mașini amintesc de râurile de lavă care au distrus așezări străvechi. Într-un final, în taxi năvălește un miros de verdeață: au intrat în Parque México, care odinioară avea niște spații deschise atât de largi, încât se spune că Charles Lindbergh a aterizat în el. Acum: cupluri tinere șic care se plimbă, iar, pe un gazon, zece câini de rase diferite, dresați să stea complet nemișcați pe o pătură lungă și roșie. Arturo își mângâie barba și spune:

— Da, stadionul din mijlocul parcului e botezat după Lindbergh, care a fost, desigur, un tată celebru și un fascist celebru. Am ajuns.

Spre încântarea lui Less, hotelul se cheamă Monkey House[3] și e plin de artă și muzică: în holul de la intrare tronează un portret imens al Fridei Kahlo cu o inimă în fiecare mână. Sub el un pianist cântă o serie de piese de Scott Joplin. Arturo turuie în spaniolă cu un bărbat corpolent și mai vârstnic, cu părul strălucitor ca argintul, care apoi se întoarce spre Less și spune:

— Bun venit în căsuța noastră! Înțeleg că sunteți un poet celebru!

— Nu, răspunde Less. Dar am cunoscut un mare poet. În ultima vreme asta pare să fie de ajuns.

— Da, l-a cunoscut pe Robert Brownburn, explică Arturo grav, cu mâinile încleștate.

— Brownburn! strigă proprietarul hotelului. Mie mi se pare mai bun ca Ross! Când l-ai cunoscut?

— O, acum multă vreme. Aveam douăzeci și unu de ani.

— Ești prima dată în Mexic?

— Da, da, prima dată.

— Bun venit în Mexic!

Oare ce alte personaje disperate mai fuseseră invitate la zaiafetul ăsta? Se gândește cu groază să nu apară cineva cunoscut: poate suporta să fie umilit în particular, dar atât.

Arturo se întoarce spre Less cu figura îndurerată a cuiva care tocmai a spart un obiect la care ții mult.

— *Señor* Less, îmi pare atât de rău, începe el. Cred că nu vorbiți spaniola, am dreptate?

— Ai dreptate, spune Less.

E teribil de obosit și mapa de la festival e teribil de grea.

— E o poveste lungă. Am ales germana. O greșeală cumplită din tinerețe, dar îi consider vinovați pe părinții mei.

— Da. Tinerețea. Și mâine festivalul e exclusiv în spaniolă. Da, pot să vă duc de dimineață la locul de desfășurare. Dar nu sunteți programat să luați cuvântul decât în a treia zi.

— Abia în a treia zi?

Pe figura lui apare expresia câștigătorului medaliei de bronz într-o cursă cu doar trei participanți.

— Poate – aici Arturo trage adânc aer în piept – e mai bine să vă duc în centru, să vedeți orașul? Cu un compatriot?

Less oftează și zâmbește.

— Arturo, e o propunere minunată.

A doua zi de dimineață, la ora zece, Arthur Less stă în fața hotelului. Soarele strălucește, iar deasupra, în copacii violet, păsări negre, cu coada evantai, scot sunete ciudate și vesele. Lui Less îi trebuie câteva momente până să-și dea seama că au învățat să-l imite pe pianist. Less e în căutarea unei cafenele. Cafeaua de la hotel e surprinzător de slabă și cu aromă americană, iar faptul că a dormit prost (s-a jucat în minte cu amintirea unui sărut de adio) l-a lăsat epuizat.

— Sunteți Arthur Less?

Accent nord-american venit dinspre un bărbat ca un leu, la vreo șaizeci de ani, cu o coamă de păr cărunt și lățos și privirea aurie. Se prezintă ca fiind organizatorul festivalului.

— Eu sunt Șeful, zice el, întinzând o labă surprinzător de delicată ca să-i strângă mâna.

Pronunță numele universității americane din Midwest unde e profesor.

— Harold Van Dervander. L-am ajutat pe director să conceapă ediția de anul ăsta și să structureze secțiunile.

— E minunat, domnule profesor Vander… van…

— Van Dervander. Olandezo-german. Am avut un șir de invitați foarte prestigioși. I-am avut pe Fairborn, Gessup și McManahan. I-am avut pe O'Byrne, pe Tyson și pe Plum.

Less digeră informația.

— Dar Harold Plum e mort.

— Lista a suferit modificări, recunoaște Șeful. Dar varianta originală era o frumusețe. L-am avut pe Hemingway. I-am avut pe Faulkner și pe Woolf.

— Deci Plum nu vine, contribuie și Less. Și nici Woolf, bănuiesc.

— Nu vine nici unul, spune Șeful, ridicându-și bărbia uriașă. Dar le-am spus să tipărească și lista originală. Probabil ați găsit-o în mapă.

— Minunat, clipește Less perplex.

— Mapa conține și un plic pentru donații destinate bursei Haines. Știu că abia ați ajuns, dar după un weekend în această țară pe care o iubea atât de mult, cred că o să vă simțiți înclinat să donați.

— Eu nu… zice Arthur.

— Iar acolo, spune Șeful, arătând spre vest, sunt piscurile munților Ajusco, pe care vi le amintiți din poemul lui, „Femeia care se îneacă".

Less nu vede nimic prin aerul murdar. Nu a auzit niciodată de această poezie și nici de Haines. Șeful începe să citeze din memorie:

— „Să zicem că într-o sâmbătă ai cădea pe jgheabul de cărbuni…" V-aduceți aminte?

— N-aș putea să… spune Arthur.

— Și ați văzut *farmacias*?

— Nu…

— O, trebuie să mergeți, e una chiar după colț! Farmicias Similares. Medicamente generice. Ăsta e motivul pentru care organizez festivalul ăsta în Mexic. V-ați adus rețetele? Le luați mult mai ieftin de aici.

Șeful arată cu mâna și Less distinge acum firma unei farmacii. Se uită cum o femeie măruntică și rotundă, în halat alb, trage într-o parte ușa ca să deschidă farmacia.

— Klonopin, Lexapro, Ativan, uguie Șeful. Dar de fapt eu vin aici pentru Viagra.

— Eu nu…

Șeful rânjește complice:

— La vârsta noastră trebuie să-ți faci provizii! O să încerc o cutie după-masă și vă zic dacă e valabilă.

Duce pumnul în zona inghinală și ridică degetul mare în poziție erectă.

Mierlele indiene din pom îi zeflemisesc în ritm de *ragtime*.

— *Señor* Less, *señor* Banderbander.

E Arturo, care nu pare să-și fi schimbat nici hainele, nici starea de spirit de seara trecută.

— Sunteți gata să mergem?

Less, încă buimăcit, se întoarce către Șef:

— Veniți cu noi? Nu trebuie să fiți prezent la discuții?

— Adevărul e că am organizat niște secțiuni minunate! Dar nu asist niciodată, explică el, răsfirându-și degetele pe piept. Nu vorbesc spaniola.

E prima dată în Mexic? Nu.

Arthur Less a vizitat Mexicul cu aproape treizeci de ani în urmă, într-o rablă de BMW alb dotat cu un casetofon cu opt benzi, doar că ei aveau numai două casete, câte o valiză făcută la repezeală, o pungă cu marijuana și mescalină ascunsă sub roata de rezervă și un șofer care a călcat-o de-a lungul Californiei de parcă fugeau de poliție. Șoferul: poetul Robert Brownburn. L-a trezit pe tânărul Arthur Less cu un telefon dis-de-dimineață, spunându-i să-și facă bagajul pentru trei zile, iar după o oră a apărut la ușa lui și i-a făcut semn să urce în mașină. Ce escapadă mai era și asta? Nimic altceva decât un moft de-al lui Robert. Less avea să se obișnuiască cu astea, dar la vremea aceea îl cunoștea pe Robert abia de o lună. Întâlnirile la un pahar se mutaseră în camere de hotel și acum, dintr-odată, asta. Era luat pe sus și dus în Mexic: a fost punctul culminant al tinereții lui. Robert, care striga ca să acopere zgomotul motorului în timp ce goneau printre crângurile de migdali din centrul Californiei, apoi lungi perioade de liniște, în care schimbau din nou între ele cele două casete, urmate de opririle unde Robert îl ducea pe tânărul Arthur Less după stejari și îl săruta până îi dădeau lacrimile. Pe Less l-a șocat totul. Privind în urmă, înțelegea că Robert luase cu siguranță ceva, probabil din amfetaminele date de vreunul dintre prietenii lui la râul Russian. Robert era excitat și fericit și haios. Nu i-a oferit niciodată lui Less ce lua el, i-a întins doar un joint. Dar a continuat să conducă aproape fără să oprească, timp de douăsprezece ore, până ce au ajuns la San Ysidro, la granița mexicană, apoi încă două ore, trecând de Tijuana și coborând spre Rosarito, unde au mers în sfârșit de-a lungul oceanului incendiat de apusul care apoi s-a potolit, reducându-se la o bandă roz-fluorescentă, și într-un final au ajuns la Ensenada, la un hotel de pe malul oceanului, unde Robert a fost întâmpinat cu o bătaie amicală pe spinare și au primit două pahare de tequila. Au fumat și au făcut dragoste tot

weekendul și abia dacă au evadat din camera înăbușitoare ca să mănânce și să facă o plimbare pe plajă după o doză de mescalină. Pe undeva pe jos o trupă de *mariachi* cânta la nesfârșit același cântec, pe care Less l-a reținut numai datorită repetării lui constante și a cântat împreună cu ei șirul de *llorar* în timp ce Robert fuma și râdea:

Yo sé bien que estoy afuera
Pero el día que yo me muera
Sé que tendrás que llorar
(Llorar y llorar, llorar y llorar)
Ştiu că am ieșit din viața ta,
Dar în ziua când moartea mă va lua,
Ştiu că o să plângi
(O să plângi și-o să plângi, o să plângi și-o să plângi).

Duminică dimineața și-au luat la revedere de la personalul hotelului și au pornit spre casă, într-o nouă cursă nebunească. De data asta au făcut drumul în unsprezece ore. Tânărul Arthur Less a fost lăsat în fața casei, epuizat și amețit, și s-a împleticit până înăuntru, unde a dormit câteva ore înainte să meargă la lucru. Era nebun de fericire și îndrăgostit la nebunie. Nu și-a dat seama decât mai târziu că, pe toată durata călătoriei, nu a pus niciodată întrebarea crucială – „Soția ta unde e?“ –, așa că a decis să nu pomenească niciodată de weekendul acela în compania prietenilor lui Robert, de teamă să nu dea de gol ceva. S-a obișnuit atât de tare să treacă sub tăcere scandaloasa escapadă, încât și după ani de zile, când, evident, nu mai are nici o importanță pentru nimeni, dacă îl întreabă cineva dacă a mai fost în Mexic, Arthur Less răspunde invariabil: nu.

Plimbarea prin Mexico City începe cu un drum cu metroul. De ce s-o fi așteptat Less la tuneluri pline cu mozaicuri aztece? În loc de asta, descinde cu uimire într-o copie a propriei lui școli generale din Delaware: balustrade colorate și podele acoperite cu dale, totul în nuanțe primare de galben, albastru și portocaliu – veselia anilor 1960, pe care istoria a demascat-o drept prefăcătorie, dar care încă supraviețuiește aici, ca și în amintirea lui Arthur Less, preferatul profesorilor. Ce director de școală pensionar or fi adus să decoreze stațiile de metrou după visele lui Less? Arturo îi face semn să-și ia bilet, iar Less îi imită mișcarea cu care introduce biletul într-un robot, sub privirile unor polițiști cu berete roșii, prezenți în grupuri atât de mari, că ar putea face echipe de *futbol*.

— *Señor* Less, uite metroul nostru.

Și iată că apare un tren portocaliu de Lego, pe o singură șină, care se apropie pe roți de cauciuc, oprește, iar Less intră și se apucă de o bară rece de metal. Întreabă încotro merg și când Arturo răspunde „La Floare“, Less are convingerea că a nimerit într-adevăr într-un vis – până câd observă deasupra capului o hartă pe care fiecare stație e reprezentată printr-o pictogramă. Într-adevăr, se îndreaptă spre „Floare“. Acolo schimbă linia și merg la „Mormânt“. Floare la mormânt: mereu la fel. Când ajung, Less simte o apăsare delicată din partea femeii din spatele lui și e scos din tren pe peron. Stația: o școală gimnazială rivală, de data asta în nuanțe de albastru tare. Se ține aproape de Arturo și de Șef, străbate tunelurile pavate cu dale prin mulțimea de oameni și se trezește pe o scară rulantă care alunecă spre un petic de cer albastru ca penele de păun… și dintr-odată se găsește într-o piață uriașă. De jur împrejur, clădiri din piatră cioplită, ușor într-o rână în noroiul antic, și o catedrală imensă. De ce o fi presupus mereu că Mexico City seamănă cu Phoenix într-o zi cețoasă? De ce nu i-a spus nimeni că e ca Madridul?

Sunt întâmpinați de ghidul lor, o femeie în rochie lungă și neagră, cu model de flori de hibiscus, care îi conduce spre una din piețele agroalimentare ale orașului, un stadion de tablă ondulată albastră, unde îi întâmpină patru tineri hispanici, toți bărbați, evident prieteni de-ai lui Arturo. Ghida stă în fața unei tarabe cu fructe confiate și întreabă dacă e cineva alergic sau dacă sunt lucruri pe care nu pot sau nu vor să le mănânce. Tăcere. Less se întreabă dacă ar trebui să pomenească de așa-zisele mâncăruri gen gândaci sau ororile vâscoase din cărțile lui Lovecraft, dar femeia îi conduce deja printre tarabe. Ciocolată amăruie învelită în hârtie, aranjată în zigurate lângă un coș cu teluri aztece în formă de buzdugane de lemn, borcane cu săruri multicolore ca acelea cu care călugării budiști desenează mandale, dar și găleți de plastic cu semințe ruginii sau cafenii, despre care ghida îi lămurește că nu sunt semințe, ci greieri, crustacee și viermi, atât vii, cât și prăjiți, zona de măcelărie, cu iepuri și iezi care poartă încă „șosețele“ pufoase, albe cu negru, ca să se vadă că nu sunt pisici, o vitrină lungă de măcelărie în care pentru Arthur Less ororile se înmulțesc la fiecare pas, încât totul pare un test de voință pe care cu siguranță o să-l pice, dar din fericire o cotesc pe aleea cu pește, unde inima i se împietrește cumva la vederea corpurilor gri, smălțate, ale caracatițelor încolăcite, ale peștilor portocalii cu nume imposibile, ochi holbați și dinți ascuțiți, ale peștilor-papagal cu cioc, a căror carne, cum i se spune, are gust de homar (simte că e o minciună), și ce tare seamănă toate cu casele bântuite din

copilăria lui, cu borcanele lor pline cu ochi, cu castroanele cu creieri și degete în aspic, și cu încântarea hidoasă pe care i-o trezeau pe când era copil.

— Arthur, spune Șeful în timp ce ghida îi conduce printre bancurile înghețate. Cum era traiul lângă un geniu? Înțeleg că l-ai cunoscut pe Brownburn în tinerețile tale îndepărtate.

Nimeni în afară de tine nu are voie să spună „tinerețile îndepărtate“, parcă era o regulă, nu? Dar Less răspunde simplu:

— Da, l-am cunoscut.

— Era un om remarcabil, jucăuș, vesel, îi juca pe critici ba încolo, ba încoace. Și avea un ritm sublim. Emana bucurie. El și Ross erau mereu în competiție, făcuseră un joc din asta. Ross și Barry și Jacks. Erau farsori. Și nu există pe lume ceva mai serios decât un farsor.

— I-ai cunoscut?

— Îi *cunosc*. Îi predau pe toți la cursul meu de poezie americană de mijloc, care nu înseamnă America de mijloc, cea a minților mediocre și a cofetăriilor de cartier, nici America mijlocului de secol douăzeci, ci chiar mijlocul, amalgamul, *vidul* Americii.

— Sună…

— Tu te consideri geniu, Arthur?

— Ce? Eu?

Șeful pare să-i interpreteze răspunsul drept negație.

— Tu și cu mine am cunoscut genii. Și știm că nu suntem ca ei, nu-i așa? Cum e să trăiești în continuare știind că nu ești geniu, știind că ești o mediocritate? Cred că nu există iad mai chinuitor.

— Păi, a răspuns Less, eu cred că mai există ceva între geniu și mediocritate…

— Asta nu i-a arătat niciodată Virgiliu lui Dante. I-a arătat pe Platon și pe Aristotel într-un paradis păgân. Dar cum rămâne cu mințile mai simple? Suntem condamnați la foc?

— Nu, nu cred, doar la prelegeri ca asta, sugerează Less.

— Câți ani aveai când l-ai cunoscut pe Brownburn?

Less se uită într-un butoi cu cod sărat.

— Aveam douăzeci și unu de ani.

— Eu aveam patruzeci când am dat peste Brownburn. Foarte târziu ne-am întâlnit. Dar prima mea căsnicie se terminase și dintr-odată am cunoscut umorul și inventivitatea. A fost un om mare.

— Încă mai trăiește.

— O, da, l-am invitat la festival.

— Dar e imobilizat la pat, în Sonoma, spune Less și în sfârșit vocea lui preia răceala pieței de pește.

— Era pe una din listele de început. Arthur, ar trebui să-ți spun că avem o surpriză minunată pentru tine…

Ghida se oprește și se adresează grupului:

— Acești ardei iuți stau la temelia bucătăriei mexicane, care a intrat pe lista patrimoniului cultural imaterial UNESCO.

Stă lângă un șir de coșuri, toate pline cu chili uscați în diverse forme.

— Mexicul este țara din America Latină unde se consumă cei mai mulți ardei iuți. Tu, i se adresează ea lui Less, probabil că ești mai obișnuit cu chili decât un chilian.

Unul dintre prietenii lui Arturo care participă la tur împreună cu ei e chilian și dă aprobator din cap. Întrebată care e cel mai iute, ghida îl consultă pe vânzător și răspunde că ăia mici și roz din borcan, originali din Veracruz. Sunt și cei mai scumpi.

— Vreți să gustați niște sosuri?

Un cor de *„Sí!“*. Urmează o întrecere cu trepte de dificultate, ca un concurs de ortografie. Gustă sosuri tot mai iuți, unul câte unul, curioși să vadă cine renunță primul. Less simte cum i se congestionează fața la fiecare înghițitură, dar la a treia tură l-a întrecut deja pe Șef. Când i se dă să guste dintr-un sos făcut din cinci soiuri de chili, anunță:

— Ăsta e exact ca *chow-chow*-ul pe care îl făcea bunică-mea.

Toți îl privesc șocați.

Chilianul:

— Ce-ai zis?

— *Chow-chow*. Întrebați-l pe profesorul Van Dervander. E un sos din sudul Americii.

Dar Șeful nu spune nimic.

— E exact ca *chow-chow*-ul pe care îl făcea bunică-mea.

Chilianul începe să râdă încet, cu mâna la gură. Ceilalți par că se abțin de la ceva.

Less ridică din umeri, mutându-și privirea de la unul la altul.

— Desigur, *chow-chow*-ul ei nu era așa de iute.

Atunci barajul cedează și tinerii izbucnesc în hohote de râs, chirăind și lăcrimând lângă borcanele de chili. Vânzătorul îi privește, ridicând din sprâncene. Iar când încep să se liniștească, își întrețin râsul întrebându-l pe Less cât de des gustă din *chow-chow*-ul bunicii. Nu are cumva alt gust de

Crăciun? Și tot așa. Lui Less nu-i trebuie mult până să înțeleagă, în timp ce schimbă cu Șeful o privire plină de milă și simte cum iuțeala sosului i se aprinde proaspătă în gât, că probabil există în spaniolă vreun cuvânt înrudit, că trebuie să fie și ăsta tot un soi de prieten înșelător…

Cum era traiul lângă un geniu? Păi, ar merita menționată și întâmplarea cu inelul pierdut la piață în coșul cu ciuperci.

Less purta un inel pe care i-l dăduse Robert la a cincea lor aniversare și, cu toate că asta se întâmpla cu mult înainte de anii căsătoriilor între homosexuali, știau amândoi că simboliza un fel de căsătorie: era un inel subțire de aur de la Cartier, pe care Robert îl găsise într-o piață de vechituri din Paris. Așa că tânărul Arthur Less îl purta mereu. Adesea, în timp ce Robert scria, încuiat în camera lui, care dădea spre valea Eureka, Less mergea la cumpărături. În ziua aceea avea chef de ciuperci. Luase o pungă de plastic și tocmai începuse să aleagă ciupercile, când a simțit că îi sare ceva de pe deget. Și-a dat seama instantaneu ce era.

Pe vremea aceea Arthur Less numai fidel nu era. Așa stăteau lucrurile cu toți bărbații pe care îi cunoșteau și era o chestie despre care el și Robert nu vorbeau niciodată. Dacă, în drumurile lui, Less dădea peste vreun bărbat arătos cu apartament disponibil, se putea arăta dispus să-și întârzie cu vreo jumătate de oră întoarcerea acasă. Iar odată chiar și-a găsit un iubit veritabil. Cineva care își dorea să vorbească, cineva care aproape că i-a cerut să-i facă declarații. La început a fost o legătură minunată, fără obligații, nu departe de casă, ceva de care puteai profita ușor într-o după-amiază sau când Robert era plecat din oraș. Avea un pat alb lângă fereastră. Avea un peruș care ciripea. Sexul era minunat și după aceea nici vorbă de discuții de genul „Am uitat să-ți spun că a sunat Janet“ sau „Ai pus permisul de parcare în parbriz?“ sau „Nu uita, mâine plec la Los Angeles“. Doar sex și un zâmbet: „Nu e minunat să primești ce-ți dorești fără să te coste nimic?“. Cineva care nu semăna deloc cu Robert, cineva vesel și luminos, afectuos și poate nu foarte deștept. A durat mult până când totul să devină trist. Au urmat certuri și telefoane și plimbări lungi în care nimeni nu spunea nimic. Și s-a terminat. Less a terminat-o. Știa că rănise îngrozitor, impardonabil, pe cineva. Asta s-a întâmplat nu cu mult înainte să-și piardă inelul în coșul cu ciuperci.

— Of, la dracu’! a spus el.

— Ați pățit ceva? a întrebat un bărbat cu barbă aflat ceva mai încolo pe rândul cu legume.

Înalt, cu ochelari și cu o varză *bok choi* în mână.

— La dracu', mi-am pierdut verigheta.

— La dracu', a spus și bărbatul, uitându-se spre coș.

Acolo să tot fi fost vreo șaizeci de ciuperci de bălegar – dar, evident, inelul ar fi putut ajunge oriunde. În ciupercile *champignon*! Sau în coșul cu *shiitake*! Ar fi putut să zboare printre ardeii iuți! Cum să cauți printre ardeii iuți? Bărbosul s-a apropiat.

— Amice, uite cum facem, a spus el, de parcă îi punea la loc un os rupt. Una câte una.

Încet, metodic, au pus fiecare ciupercă în sacoșa lui Less.

— Mi-am pierdut-o și eu o dată, a spus amabil bărbatul, ținând sacoșa. Nevastă-mea s-a înfuriat. De fapt am pierdut-o de două ori.

— O să fie ofticată, a replicat Less.

De ce îl făcuse pe Robert femeie? De ce era așa de dispus să intre în joc?

— Nu pot s-o pierd. A luat-o dintr-o piață de vechituri din Paris.

A intervenit un alt bărbat:

— Folosește ceară de albine. Să nu-ți mai cadă până o dai la strâmtat.

Genul de bărbat care poartă cască de biciclist la cumpărături.

Bărbosul a întrebat:

— Unde se strâmtează?

— La bijutier, i-a răspuns biciclistul. La oricare.

— Mersi, a spus Arthur. Dacă o găsesc.

La gândul crunt că ar putea rămâne pierdută, biciclistul a început să caute printre ciuperci alături de ei. O voce bărbătească din spatele lui:

— Verighetă pierdută?

— Îhî, a răspuns bărbosul.

— Când o găsești, folosește gumă de mestecat până o strâmtezi.

— Eu am zis ceară de albine.

— E bună și ceara.

Așa era între bărbați? Între heterosexuali? Atât de des singuri, dar când intrau într-un necaz – când pierdeau o verighetă! –, atunci toată ceata de frați se repezea să rezolve problema? Viața nu e grea: reziști cu stoicism, știind că nu trebuie decât să dai un semn și îți vin ajutoare. Ce minunat să faci parte dintr-un asemenea club! Se adunaseră vreo șase bărbați și toți căutau foarte concentrați. Ca să-i salveze căsnicia și mândria. Așadar, aveau și ei inimă. Nu erau niște dominatori indiferenți și cruzi, nu erau niște bătăuși de liceu de care să te ferești pe holuri. Erau buni, erau sufletiști, săreau în ajutor. Iar astăzi Less era unul dintre ei.

Au ajuns la fundul coșului. Nimic.

— O, îmi pare rău, amice, a spus biciclistul cu o grimasă.

Bărbosul:

— Spune-i că l-ai pierdut la piscină.

Au dat din cap unul câte unul, i-au strâns mâna și au plecat.

Lui Less îi venea să plângă.

Ce om ridicol era. Ce scriitor prost, căzut în capcana unei astfel de metafore. De parcă asta ar însemna ceva pentru Robert, de parcă i-ar dezvălui ceva legat de iubirea lor. Nu era decât un inel pierdut într-un coș. Dar nu se putea abține, îl atrăgea prea tare poezia de doi bani: singurul lucru bun din existența lui, viața lui cu Robert, dusă de râpă din neatenția lui. Nu avea cum să explice ce s-a întâmplat fără să sune a trădare. Totul se va vădi limpede din vocea lui. Iar Robert, poetul, va înălța privirea din fotoliul lui și va înțelege. Că timpul petrecut împreună se terminase.

Less s-a sprijinit de coșul cu ceapă și a oftat. A luat sacoșa, acum golită de ciuperci, dând s-o mototolească și s-o arunce în coșul de gunoi. O sclipire aurie.

Și uite-l. Fusese tot timpul în sacoșă. Ce minunată e viața.

A râs, i l-a arătat proprietarului tarabei. A cumpărat toate ciupercile prin care umblaseră bărbații, două kilograme și jumătate, s-a dus acasă, a gătit supă și coaste de porc cu legume în sos de muștar și toate ciupercile și i-a povestit lui Robert toate cele întâmplate, de la inel la bărbați și la descoperirea finală, întreaga și măreața comedie.

Și, în timp ce povestea, râzând de el însuși, l-a văzut pe Robert cum înalță privirea și înțelege tot.

Așa era traiul lângă un geniu.

Întoarcerea cu metroul la hotel nu e nici pe jumătate la fel de agreabilă, pentru că în vagoane sunt de două ori mai mulți oameni, iar arșița amiezii l-a făcut pe Less foarte conștient și jenat de faptul că miroase a pește și alune. Trec pe lângă Farmacias Similares în drumul spre hotel și Șeful le spune că îi prinde din urmă într-un minut. Ajung la Monkey House (fără mierle indiene cântătoare) și, cu toate că Less face repede un gest de rămas-bun, Arturo nu-i dă voie să plece. Insistă că americanul trebuie să bea mescal, că îi va schimba în bine scrisul și poate chiar viața. Acolo mai așteaptă și alți scriitori. Less tot spune că îl doare capul, dar zgomotul de la șantierul din apropiere îl acoperă și Arturo nu înțelege. Șeful se întoarce radios în lumina după-amiezii târzii, cu o pungă albă în mână. Așa că Arthur Less merge cu ei. Mescalul se dovedește a fi o băutură, iar când o guști, ai impresia că și-a

stins cineva țigara în ea. E informat că se bea cu o felie de portocală dată prin viermi prăjiți.

— Glumiți, spune Less, dar ei nu glumesc.

Repet: nici unul nu glumește. Dau gata șase rânduri de băutură. Less îl întreabă pe Arturo despre evenimentul la care trebuie să participe la festival, până la care de-acum nu au mai rămas decât două zile. Arturo, căruia nici baia de mescal nu i-a ameliorat mohoreala, spune:

— Da, îmi pare rău să-ți zic că și mâine festivalul e integral în spaniolă. Să te duc la Teotihuacán?

Less habar n-are ce-i asta, acceptă și întreabă din nou despre intervenția lui. Va fi singur pe scenă sau într-un dialog?

— Sper că va fi dialog, afirmă Arturo. Vei fi pe scenă cu un prieten.

Less întreabă dacă partenerul de discuție e profesor sau tot scriitor.

— Nu, nu, *prieten*, insistă Arturo. Vorbești cu Marian Brownburn.

— Marian? *Soția lui?* E aici?

— *Sí.* Sosește mâine-seară.

Less încearcă să pună cap la cap cacofonia de gânduri din mintea lui. Marian. Ultimele cuvinte pe care i le-a spus au fost „Ai grijă de Robert al meu". Dar pe atunci ea nu știa că are să i-l ia. Robert nu l-a implicat deloc pe Less în divorț, a găsit cocioaba de pe Vulcan Steps și nu a mai văzut-o niciodată pe Marian. Acum o avea șaptezeci de ani? Și, în sfârșit, ocazia să spună ce părere are despre Arthur Less?

— Ascultă, ascultă, ascultă-mă, nu poți să ne pui pe scenă împreună. Nu ne-am mai văzut de aproape treizeci de ani.

— *Señor* Banderbander e de părere că e o surpriză plăcută pentru tine.

Less nu mai ține minte ce răspunde. Știe doar că a fost ademenit să revină în Mexic, la locul crimei, să fie expus pe o scenă, în fața lumii întregi, alături de femeia căreia i-a greșit. Marian Brownburn cu un microfon în mână. Probabil că așa sunt judecați homosexualii în iad. Când se întoarce la hotel, e beat și pute a fum și a viermi.

A doua zi de dimineață Less e trezit la ora șase, conform programului, i se oferă o cană de cafea și este condus spre un microbuz negru cu geamuri fumurii. Arturo e și el acolo, împreună cu doi prieteni noi, care se pare că nu vorbesc deloc engleză. Less îl caută cu privirea pe Șef, ca să prevină dezastrul, dar Șeful nu e nicăieri. Toate astea se întâmplă în întunericul de dinainte de răsăritul soarelui, iar fundalul sonor e compus din păsări care se trezesc și tarabe mobile. Arturo a angajat alt ghid (probabil pe cheltuiala festivalului): un bărbat scund, atletic, cu părul cărunt și ochelari cu rame

subțiri. Îl cheamă Fernando și se dovedește că e profesor de istorie la universitate. Încearcă să-l atragă pe Arthur într-o discuție despre punctele de interes din Mexico City și să afle dacă e cumva interesat să le vadă, poate după Teotihuacán (care tot nu a fost descris). Ar fi, de pildă, casele gemene, cea a Fridei Kahlo și cea a lui Diego Rivera, înconjurate de un gard din cactuși fără spini. Arthur Less dă din cap aprobator și zice că în dimineața asta are chef de cactuși fără spini.

— Poftim? exclamă ghidul.

Da, spune Less, da, i-ar plăcea să le vadă.

— Mă tem că sunt închise, se pregătește o nouă expoziție.

Și mai este și casa arhitectului Luis Barragán, construită pentru un stil de viață de mister mânăstiresc, cu tavane joase care conduc spre spații boltite, cu Madone care veghează deasupra paturilor de oaspeți și dressingul lui personal, dominat de un Hristos crucificat fără cruce. Less spune că pare un loc singuratic, dar i-ar plăcea să vadă casa.

— Da… ăăă, dar și asta e închisă.

— Dar zău că te pricepi să mă tachinezi, Fernando, spune Less, numai că omul nu înțelege ce înseamnă asta și continuă cu descrierea Muzeului Național de Antropologie, cel mai important muzeu din oraș, unde îți trebuie zile sau chiar săptămâni întregi ca să-l vezi pe tot, dar, cu ajutorul lui, poate fi parcurs în câteva ore.

De-acum e evident că microbuzul i-a scos în afara centrului orașului, parcurile și vilele au fost înlocuite de cartiere cu cocioabe de beton, toate vopsite în culori îmbietoare, care – Less o știe – le maschează mizeria. Un indicator arată spre *„TEOTIHUACÁN Y PIRÁMIDES“*. Fernando insistă că Muzeul de Antropologie nu trebuie ratat.

— Dar e închis, sugerează Arthur.

— Lunea da, îmi pare rău.

În timp ce microbuzul cotește pe după un pâlc de agave, Less remarcă o structură enormă, în spatele căreia pâlpâie soarele, colorând-o în umbre verzi și indigo: Templul Soarelui.

— Nu e Templul Soarelui, îl informează Fernando. Așa credeau aztecii. Cel mai probabil e Templul Ploii. Dar nu știm mai nimic despre populația care l-a construit. Când au venit aztecii, locul fusese abandonat de mult. Credem că și-au ars orașul până la temelii.

Silueta rece și albastră a unei civilizații demult dispărute. Își petrec dimineața urcând pe cele două piramide uriașe, Templul Soarelui și Templul Lunii, plimbându-se pe Calea Morților („De fapt nu e Calea Morților“, îl

informează Fernando, „și nici Templul Lunii nu e“) și imaginându-și-le acoperite pe kilometri întregi cu stucaturi pictate, ziduri și podele și acoperișuri ale străvechiului oraș, unde trăiau cândva sute de mii de oameni despre care nu se știe literalmente nimic. Nici măcar numele. Less își imaginează cum un preot îmbrăcat în pene de păun coboară treptele ca într-un musical produs de MGM sau ca într-un spectacol cu travestiți, pe o muzică interpretată la cochilii de melc, iar în vârf stă Marian Brownburn, ținând în mâini inima lui Arthur Less, care încă bate.

— Credem că au ales locul ăsta pentru că e departe de vulcanul care a distrus satele în vremurile de demult. Vulcanul de acolo, spune Fernando, arătând spre un vârf abia vizibil în pâcla dimineții.

— Vulcanul mai e activ?

— Nu, răspunde trist Fernando, clătinând din cap. E închis.

Cum era traiul lângă un geniu?

Ca și cum ai trăi singur.

Ca și cum ai trăi singur cu un tigru.

Totul trebuia sacrificat în favoarea muncii. Planurile trebuiau anulate, mesele, amânate, trebuia cumpărată băutură cât se poate de repede sau, dimpotrivă, trebuia aruncată toată la chiuvetă. Banii trebuiau drămuiți sau risipiți, iar regula se schimba de la o zi la alta. Orarul de somn îl stabilea poetul și includea adesea atât statul până târziu, cât și trezirea cu noaptea în cap. Tabietul era animalul de companie răsfățat al casei. Tabietul, tabietul, tabietul – cafeaua de dimineață și cărțile și poeziile. Tăcerea până la prânz. L-ai putea ispiti cu o plimbare matinală? Da, sigur, oricând, era singura dependență care îl făcea pe cel dependent să tânjească după orice altceva *decât* își dorea. Dar o plimbare matinală însemna momente în care nu lucra și suferință, suferință, suferință. Respectă tabieturile, respectă tabieturile, pune pe masă cafeaua și poeziile, păstrează tăcerea, zâmbește în timp ce el se deplasează ursuz din birou până la baie. Fără să-ți închipui că are legătură cu tine. Și s-a întâmplat vreodată să lași la vedere un volum de artă cu gândul că ar putea fi cheia către ascunzișurile minții lui? Și ai pus vreodată muzică crezând că ar putea alunga îndoiala și teama? Ți-a plăcut la nebunie să faci dansul ploii în fiecare zi? Numai când ploua.

De unde venea geniul? Și unde s-a dus?

Era ca și cum i-ai fi permis unui alt iubit să locuiască în casă cu voi – unul pe care nu l-ai întâlnit niciodată, dar pe care știi că îl iubește mai mult decât pe tine.

Poezie în fiecare zi. Un roman la câțiva ani. Se întâmpla ceva în camera aia, în ciuda a tot și toate. Se întâmpla ceva minunat. Era singurul loc din lume unde timpul făcea ca toate să fie mai bune.

Traiul cu îndoiala. Îndoiala de dimineață, cu picăturile uleioase de pe cana de cafea. Îndoiala din pauza de pipi, când îți evita privirea. Îndoiala la auzul ușii de la intrare care se deschide și se închide – o plimbare neliniștită, fără la revedere – și la întoarcere. Îndoiala la ritmul lent al tastelor mașinii de scris. Îndoiala la prânzurile luate în camera lui. Îndoiala care se risipea după-amiaza asemenea ceții. Îndoiala alungată. Îndoiala uitată. Patru dimineața, când îl simți că se trezește și știi că privește în gol la Îndoială. *Traiul cu îndoiala – memorii*.

Ce a făcut totul posibil? Ce a făcut totul imposibil?

Felul cum te gândeai la un leac, o săptămână departe de oraș, o cină cu alte genii, un covor nou, o cămașă nouă, un fel nou de a-l ține în brațe noaptea, cum eșuai și iar eșuai și cumva, din când în când, reușeai.

A meritat?

Norocul sub forma zilelor cu șuvoaie de cuvinte minunate. Norocul sub forma cecurilor primite prin poștă. Norocul sub forma ceremoniilor de premiere și a călătoriilor la Roma și Londra. Norocul sub forma smochingurilor și a strângerilor de mână furișe, la un pas de primar, de guvernator sau, o dată, de președinte.

Felul cum trăgeai cu ochiul în camera lui când era plecat. Cum scotoceai prin coșul de gunoi. Cum te uitai la pătura aruncată peste canapeaua unde trăgea câte un pui de somn, la cărțile de lângă ea. Și, cu groază, la ce rămăsese pe jumătate terminat în gura știrbă a mașinii de scris. Fiindcă la început n-aveai de unde să știi niciodată despre ce scrie. Oare despre tine?

În fața oglinzii, în spatele lui, legându-i papionul înainte să plece la vreo lectură, în timp ce el zâmbește, fiindcă știe și el foarte bine să și-l lege.

Marian, pentru tine a meritat?

Conferința are loc în Orașul Universitar, într-o clădire scundă de beton a Facultății de Literatură și Lingvistică Universală, ale cărei mozaicuri celebre au fost scoase, nu se știe de ce, ca să fie restaurate, așa că a rămas la fel de dezolantă ca o bătrână care și-a pierdut dinții. Șeful nu-și face apariția nici de data asta. Ziua judecății lui Less a sosit. Își dă seama că tremură de spaimă. Mochetele de culori diferite indică drumul spre diverse catedre ale facultății și de după orice colț ar putea apărea Marian Brownburn, bronzată și musculoasă, așa cum și-o amintește de când a văzut-o pe o plajă, dar când

e condus într-o sală verde (zugrăvită în verde-pastel și dotată cu un turn de fructe), i se face cunoștință doar cu un bărbat prietenos cu o cravată arlechin.

— *Señor* Less! spune bărbatul, înclinându-se de două ori. Ce onoare ne faceți că participați la festival!

Less se uită în jur după Furia lui. În sală nu mai e nimeni în afară de el, de bărbatul ăsta și de Arturo.

— Marian Brownburn a venit?

Bărbatul se înclină.

— Îmi pare rău că a fost atât de mult în spaniolă.

Less se aude strigat pe nume dinspre ușă și tresare. E Șeful, cu cârlionții albi în dezordine, cu fața de un roșu grotesc. Îi face semn lui Less să vină la el. Less se apropie repede.

— Îmi pare rău că nu te-am văzut ieri, spune Șeful. Am avut alte treburi, dar discuția asta n-aș rata-o pentru nimic în lume.

— Marian a venit? întreabă încet Less.

— O să fie bine, nu-ți face griji.

— Doar că aș vrea s-o văd înainte să…

— Nu mai vine.

Șeful își așază o mână grea pe umărul lui Less.

— Am primit un mesaj aseară. Și-a fracturat șoldul – știi, are aproape optzeci de ani. Mare păcat, aveam atâtea întrebări pentru voi doi.

Less nu se simte ușurat, plutind ca un balon plin cu heliu, ci dezumflat de o oribilă tristețe.

— Se simte bine?

— Îți transmite dragostea ei.

— Dar e în regulă?

— Sigur. A trebuit să modificăm planul. O să urc eu pe scenă cu tine! O să vorbesc, poate, vreo douăzeci de minute despre munca mea. Apoi o să te întreb despre întâlnirea cu Brownburn, pe când aveai douăzeci și unu de ani. Am voie să întreb? Aveai douăzeci și unu de ani?

— Am douăzeci și cinci de ani, o minte Less pe femeia de pe plajă.

Tânărul Arthur Less, așezat pe un cearșaf de plajă, cocoțat împreună cu alți trei bărbați dincoace de limita fluxului. Sunt în San Francisco, în octombrie 1987, sunt aproape douăzeci și patru de grade și toată lumea se bucură cum se bucură copiii la prima zăpadă. Nimeni nu merge la lucru. Toată lumea strânge recolta de la plantele crescute în ghivece. Lumina soarelui alunecă dulce și galbenă ca șampania ieftină care a rămas pe

jumătate băută și deja prea caldă în nisip, lângă tânărul Arthur Less. Anomalia care a provocat vremea călduroasă este responsabilă și pentru valurile extraordinar de mari, care îi gonesc pe bărbați din zona stâncoasă, unde stau homosexualii, spre zona plată a heterosexualilor de la Baker Beach, iar acolo se adună unii în alții, uniți în mijlocul dunelor. În fața lor, oceanul se luptă cu el însuși în tonuri de gri-argintiu. Less e puțin beat și puțin drogat. E gol. Are douăzeci și unu de ani.

Femeia de lângă Less, fără sutien și cu un bronz de nuanța lemnului de arin, a început să vorbească cu el. Are ochelari de soare, fumează, are undeva peste patruzeci de ani. Spune:

— Ce să zic, sper că profiți din plin de tinerețe.

Less, picior peste picior pe cearșaf și roz ca un crevete fiert:

— Nu știu.

Femeia dă din cap.

— Ar trebui s-o irosești.

— Cum adică?

— Ar trebui să stai pe plajă, ca azi. Ar trebui să bei, să te droghezi și să faci sex cât poți de des.

Femeia mai trage un fum din țigară.

— Eu cred că nu există lucru mai trist decât un tânăr de douăzeci și cinci de ani care vorbește despre bursă. Sau despre *impozite*. Sau despre proprietăți imobiliare, fir-ar a dracu'! La patruzeci de ani numai despre asta vorbești. Imobiliare! Orice tânăr de douăzeci și cinci de ani care pronunță cuvântul „refinanțare“ ar trebui luat și împușcat. Vorbește despre dragoste, muzică și poezie. Lucrurile despre care toată lumea uită că la un moment dat le-a considerat importante. Irosește fiecare zi, asta te sfătuiesc eu.

Less râde prostește și se uită spre grupul lui de prieteni.

— Cred că mă descurc destul de bine.

— Ești homo, scumpule?

— Oh, spune el zâmbind. Da.

Bărbatul de lângă el, un tip cu pieptul lat și aer de italian, îl roagă pe Arthur Less să-l „dea pe spate“. Doamna pare amuzată și Less se întoarce să-l ungă pe bărbat cu cremă de protecție pe spate, deși culoarea pielii lui arată că e deja mult prea târziu. Își face totuși conștiincios treaba și primește o mângâiere pe fund. Ia o înghițitură din șampania caldă. Valurile cresc în intensitate, oamenii sar în apă râzând și țipând de încântare. Arthur Less la douăzeci și unu de ani: slab și cu alură de puști, fără nici un mușchi pe el, cu părul blond oxigenat, unghiile de la picioare vopsite cu roșu, așezat pe o

plajă din San Francisco într-o zi frumoasă din cumplitul an 1987 și îngrozit, îngrozit, îngrozit. SIDA e de neoprit.

Când se întoarce, femeia e tot acolo, privindu-l fix și fumând.

— E iubitul tău? întreabă ea.

Arthur se uită spre italian, apoi se întoarce și dă din cap că da.

— Și frumosul din spatele lui?

— Prietenul meu Carlos.

Gol, musculos și cafeniu de la soare, ca un lemn de sequoia lustruit: tânărul Carlos ridică capul de pe cearșaf când își aude numele.

— Sunteți așa de frumoși, băieți. Ferice de bărbatul care a pus mâna pe voi! Sper că vă fute până vă ies ochii din cap, râde ea. Al meu așa făcea.

— Nu știu ce să zic de asta, spune Less încet, ca să nu audă italianul.

— Poate că ce-ți trebuie ție la vârsta ta e o inimă frântă.

El râde și își trece mâna prin părul oxigenat.

— Nici de asta nu știu ce să zic!

— Ți s-a întâmplat vreodată?

— Nu! strigă el, râzând în continuare, și își adună genunchii la piept.

Din spatele femeii se ridică un bărbat. Silueta ei îl ascunsese în tot timpul ăsta. Trup suplu, de alergător, ochelari de soare și maxilar ca al lui Rock Hudson. Și el e gol. Privește în jos, întâi spre ea, apoi spre Arthur Less, după care spune tare, ca să-l audă toți, că el intră în apă.

— Ești tâmpit, replică femeia, ridicându-se pe loc. Acolo-i un uragan.

Bărbatul spune că a mai înotat în uragane. Are un vag accent britanic – sau, poate, e din New England.

Femeia se întoarce spre Less și își coboară ochelarii pe nas. Fardul ei de pleoape e albastru-colibri.

— Tinere, pe mine mă cheamă Marian. Vrei să-mi faci un serviciu? Intră în apă cu caraghiosul de bărbatu-meu. O fi el un mare poet, dar înoată foarte prost și n-aș suporta să-l văd murind. Te duci cu el?

Tânărul Arthur Less încuviințează și se ridică, având pe chip zâmbetul pe care îl păstrează pentru adulți. Bărbatul îl salută dând din cap.

Marian Brownburn ia o pălărie de pai neagră, cu boruri largi, și-o pune pe cap și le face cu mâna.

— Mergeți, băieți. Ai grijă de Robert al meu.

Cerul lucește albastru, în nuanța fardului ei, și în timp ce bărbații se apropie, valurile parcă devin de două ori mai violente, ca un foc peste care s-au aruncat surcele. Stau împreună în soare, înfruntând acele valuri cumplite, în toamna acelui an cumplit.

În primăvara următoare vor locui deja împreună pe Vulcan Steps.

— A trebuit să facem o schimbare rapidă în program. Vezi că are un nou titlu.

Dar Less, care se descurcă numai în germană, nu înțelege nimic din cuvintele de pe foaia care tocmai i-a fost întinsă. Diverși oameni vin și pleacă, îi prind un microfon la rever, îi oferă apă. Numai că Arthur Less e încă pe jumătate luminat de soarele de pe plajă, pe jumătate în apa de lângă Golden Gate din 1987. „Ai grijă de Robert al meu." Și acum o femeie bătrână a căzut și și-a fracturat șoldul.

„Îți transmite dragostea ei." Nici un pic de ranchiună, nici un sentiment.

Șeful se apleacă spre el și îi șoptește, făcându-i camaraderește cu ochiul:

— Apropo. Voiam să știi că pastilele funcționează de minune.

Less se uită la el. Oare de la pastile e așa de congestionat și de grotesc? Ce altceva se mai vinde aici pentru bărbații de vârstă mijlocie? Există vreo pastilă pentru atunci când îți vine în minte imaginea unei tufe de luleaua-turcului? Ceva care o poate șterge? Poate șterge vocea care spune „Ar trebui să mă săruți ca și cum ne-am lua adio"? Să șteargă haina de smoching sau măcar fața care iese din ea? Să șteargă cu totul cei nouă ani? Robert ar spune: „Munca o să te facă bine". Munca, tabieturile, cuvintele o să te facă bine. Pe nimic altceva nu se poate conta și Less a cunoscut geniul, știe ce poate face geniul. Dar dacă tu nu ești un geniu? Atunci ce face munca?

— Care e noul titlu? întreabă Less.

Șeful îi întinde programul lui Arturo. Less se consolează cu gândul că mâine va fi în avionul spre Italia. Limba asta începe să-l enerveze. Gustul de mescal care i-a rămas în gură începe să-l enerveze. Faptul tragicomic că e în viață începe să-l enerveze.

Arturo studiază o clipă programul, apoi ridică grav capul.

— *„Una noche con Arthur Less."*

1. Mustață stufoasă, cu vârfurile în jos. E numită astfel după Emiliano Zapata (1879-1919), erou al Revoluției Mexicane.

2. Denumirea sub care se comercializa, în Statele Unite Metaqualona, un sedativ cu efect hipnotic.

3. Cușca cu maimuțe (engl.). Ar putea fi o trimitere la volumul lui Kurt Vonnegut, *Welcome to the Monkey House*, sau la termenul peiorativ folosit pentru a descrie o instituție psihiatrică.

LESS ITALIAN

Alături de alte medicamente pe care le-a cumpărat de la farmacia de pe aeroportul din Mexico City, Less a obținut și un nou soi de somnifer. Își amintește sfatul lui Freddy, primit cu mulți ani în urmă: „E un hipnotic, nu un narcotic. Ți se servește cina, dormi șapte ore, ți se servește micul dejun și ai ajuns“. Dotat astfel, Less urcă la bordul avionului Lufthansa (va avea o escală cam repezită la Frankfurt), se instalează pe locul lui de la geam, alege puiul toscan (care, în ciuda numelui răpitor, se dovedește a fi, la fel ca iubiții cunoscuți pe internet, doar pui cu piure de cartofi) și, cu sticla de vin roșu cât un degetar, înghite o capsulă albă. Rămășițele stresului de la *„Una noche con Arthur Less“* îi sabotează oboseala. Vocea Șefului, amplificată de microfon, îi răsună în buclă în creier. „Vorbeam în culise despre mediocritate.“ Speră că medicamentul își va face efectul. Și așa este: nici nu-și amintește când a terminat crema bavareză din cutiuța ei, nici când i s-a strâns masa, nici când și-a mutat ceasul pe noul fus orar și nici conversația cu vecina de scaun, o fată din Jalisco, în timpul căreia deja moțăia. În schimb, se trezește înconjurat de un avion plin de cetățeni adormiți sub păturile albastre de închisoare. Fericit și visător, se uită la ceas și intră în panică: nu au trecut decât două ore! Mai sunt încă nouă. Pe monitoare rulează fără sonor o comedie polițistă americană recentă. La fel ca la filmele mute, nu are nevoie de sonor ca să-și imagineze acțiunea. Un jaf comis de niște amatori. Încearcă să adoarmă la loc, cu haina pe post de pernă. În minte îi rulează filmul vieții lui actuale. Găsește încă o pilulă și o bagă în gură. Actul infinit al înghițitului fără apă, pe care și-l amintește de când era copil și lua vitamine. Apoi se termină și își așază pe ochi masca subțire de satin, gata să intre iar în beznă…

— Domnule, micul dejun. Cafea sau ceai?

— Ce? Ăăă… cafea.

Parasolarele se ridică, lăsând să intre soarele, care luminează puternic pe deasupra norilor negri. Se dau la o parte păturile. A trecut vreun pic de timp? Nu își amintește să fi dormit. Se uită la ceas: ce nebun l-a schimbat? Și pe ce fus orar, din Singapore? Micul dejun. Se pregătesc să coboare deasupra Frankfurtului. Și el tocmai a luat un hipnotic. I se pune în față o tavă: un croasant încălzit la microunde, cu unt înghețat și gem. O ceașcă de cafea. Asta este, va trebui să facă față. Poate cafeaua va contracara sedativul. Unul te urcă, altul te coboară, nu? „Așa gândesc și drogații", își spune Less în timp ce încearcă să ungă pâinea cu bucata de gheață care o însoțește.

Merge la Torino pentru a participa la ceremonia de acordare a unui premiu, iar în zilele de dinaintea ceremoniei va avea niște interviuri, ceva care se numește „confruntare" cu niște elevi de liceu și multe prânzuri și cine. Abia așteaptă să evadeze pentru câteva clipe pe străzile din Torino, un oraș care îi e necunoscut. Undeva în invitație era ascunsă informația că premiul cel mare îi fusese deja acordat celebrului scriitor britanic Fosters Lancett, fiul celebrului scriitor britanic Reginald Lancett. Se întreabă dacă bietul om chiar va veni. De teama adaptării la fusul orar, Less a cerut să ajungă în oraș cu o zi înainte de debutul acestor evenimente și, din cine știe ce motiv, îi acceptaseră solicitarea. I se spusese că în Torino îl va aștepta o mașină. Dacă reușește să ajungă acolo.

Plutește prin aeroportul din Frankfurt ca printr-un vis, zicându-și: „Pașaport, portofel, telefon, pașaport, portofel, telefon". Descoperă pe un ecran mare și albastru că zborul spre Torino a fost alocat la alt terminal. Oare de ce nu există ceasuri în aeroporturi? se întreabă el. Străbate kilometri întregi cu genți de piele și parfumuri și sticle de whisky, kilometri de vânzătoare turcoaice frumoase cu care vorbește în visul lui despre parfumuri și le lasă să chicotească și să-l stropească cu esențe de piele și mosc, se uită la portofele și pipăie pielea de struț de parcă ar citi un mesaj scris în Braille, se vede cum stă la intrarea în salonul VIP și discută cu recepționera, o femeie cu părul țepos ca un arici-de-mare, despre copilăria lui în Delaware, fermecând-o ca să-i permită accesul în salonul plin cu oameni de afaceri de toate naționalitățile, toți îmbrăcați în costume identice, unde se așază pe un fotoliu de piele bej, bea șampanie, mănâncă stridii și aici visul se destramă…

Se trezește într-un autobuz care merge într-o direcție. Dar în ce direcție? Și de ce are în mână atâtea sacoșe? De ce simte în gât gâdilitura șampaniei? Încearcă să prindă la călătorii care stau în picioare cuvinte în italiană:

trebuie să-și găsească zborul spre Torino. În jurul lui par să fie numai oameni de afaceri americani, care vorbesc despre sport. Se simte neamerican. Se simte homosexual. Less observă că în autobuz sunt cel puțin cinci bărbați mai înalți decât el, ceea ce pare un record. Mintea lui, ca un leneș care se târâie pe solul junglei necesității, pricepe încet faptul că e încă în Germania. Urmează să se întoarcă în Germania peste o săptămână, ca să țină un curs de cinci săptămâni la Universitatea Liberă. Și în acest interval va avea loc nunta. Freddy se va căsători cu Tom undeva în Sonoma. Autobuzul traversează pista și îi lasă în fața unui terminal identic. Ce coșmar: controlul pașapoartelor. Da, încă îl mai are în buzunarul din stânga de la piept. *„Geschäftlich“*, îi răspunde el agentului musculos (cu părul roșu tuns atât de scurt, încât pare vopsit pe cap), spunându-și în sinea lui „Numai afaceri nu se cheamă ce fac eu“. Dar nici plăcere. Din nou controlul de securitate. Din nou jos pantofii și cureaua. Care e logica? Iarăși pașapoarte, vamă, control de securitate? De ce insistă bărbații din ziua de azi să se căsătorească? Pentru asta am aruncat noi cu pietre în polițiști, pentru nunți? Cedând în sfârșit nevoilor fiziologice, intră într-o toaletă cu faianță albă și ce vede în oglindă? Un *Onkel* bătrân, cu un început de chelie, în haine șifonate, prea mari pentru el. Se dovedește că nu e nici o oglindă. E omul de afaceri din cealaltă parte a chiuvetei. O glumă ca la frații Marx. Less dă cu apă pe fața lui, nu a omului de afaceri, găsește poarta și urcă în avion. „Pașaport, portofel, telefon.“ Se afundă cu un oftat în locul lui de la geam și nu mai primește al doilea mic dejun: a adormit instantaneu.

Se trezește cu un sentiment de liniște și triumf: „*Stiamo iniziando la discesa verso Torino*. Începem coborârea spre Torino“. Vecinul lui pare să se fi mutat de cealaltă parte a intervalului. Își scoate masca de la ochi și zâmbește către Alpii de dedesubt, pe care o iluzie optică îi face să pară cratere, nu munți, după care vede orașul. Aterizarea e lină și o femeie din spate aplaudă – Less își amintește aterizarea din Mexic. Ține minte că odinioară, când era tânăr, a fumat în avion, se uită la cotieră și descoperă că scrumiera încă mai există. Un detaliu drăguț sau îngrijorător? Se aude un semnal, pasagerii se ridică. „Pașaport, portofel, telefon.“ Less a reușit să depășească criza, nu se mai simte nici drogat, nici blegit. Valiza lui e prima care sosește pe *montaigne russe*-ul de bagaje: un câine nerăbdător să-și întâmpine stăpânul. Nu există birou de control al pașapoartelor. Doar ieșirea și, după ea, ce minunat, un tânăr cu mustață de bătrân care ține un carton pe care scrie *„SR. ESS“*. Less ridică mâna și omul îi ia bagajele. În mașina

neagră, elegantă, Less descoperă să șoferul nu vorbește deloc engleză. *„Fantastico“*, își zice el și închide din nou ochii.

A mai fost în Italia? A mai fost, de două ori. O dată când avea doisprezece ani, într-o excursie cu familia care a semănat cu un joc de *flipper*: a pornit de la Roma, a ajuns până sus, la Londra, apoi a coborât, sărind încolo și încoace prin diverse țări, până ce a aterizat în gaura cu Italia. Tot ce-și amintește din Roma (cu oboseala lui de copil) sunt clădirile de piatră pătate, de parcă erau scoase din ocean, traficul care făcea să-ți sară inima din piept, pe tatăl lui târâind pe macadam niște valize demodate (inclusiv misterioasa trusă de farduri a mamei lui) și țăcănitul de coșmar al transperantelor galbene de la fereastra lui, care flirtau cu vântul roman. În ultimii ei ani mama lui a încercat adesea să-l convingă pe Less (așezat lângă patul ei) să-și amintească și alte lucruri: „Nu o mai ții minte pe proprietăreasa căreia îi tot cădea peruca? Pe chelnerul frumușel care s-a oferit să ne ducă cu mașina acasă la mama lui, să mâncăm lasagna? Pe angajatul de la Vatican care a vrut să-ți vândă bilet de adult, pentru că erai așa de înalt?“. Stătea acolo cu capul acoperit de eșarfa cu scoici albe. „Ba da“, răspundea el de fiecare dată, exact cum făcea și cu agentul lui literar când pretindea că citise cărți de care nici nu auzise vreodată. Peruca! Lasagna! Vaticanul!

A doua oară a fost cu Robert. Era la mijlocul perioadei pe care au petrecut-o împreună, când Less devenise în sfârșit suficient de umblat cât să poată fi de folos în călătorii, iar Robert nu era încă atât de acrit încât să devină un impediment, momentul când orice cuplu și-a găsit echilibrul și pasiunea s-a mai domolit după începutul exploziv, însă recunoștința există încă din abundență – sunt anii de aur, pe care nimeni nu-i conștientizează ca atare. Robert avea un chef de călătorii cum rar i se întâmpla și acceptase invitația de a susține o lectură la un festival literar de la Roma. Roma în sine era de ajuns, dar ocazia de a-i arăta Roma lui Less era ca ocazia de a prezenta pe cineva mătușii preferate. Indiferent ce se întâmpla avea să fie memorabil. Nu au aflat decât atunci când au ajuns că evenimentul urma să aibă loc în Forum, cu mii de oameni adunați în vântul estival ca să asculte un poet care recită în fața unui arc năruit. Robert urma să stea în picioare pe o esplanadă luminată de spoturi roz, iar o orchestră trebuia să cânte compoziții de Phillip Glass după fiecare poem. „În viața mea nu mai particip la o lectură ca asta“, i-a spus Robert lui Less în culise, în timp ce pe un ecran uriaș rula un scurt videoclip biografic – Robert când era mic, în costum de cowboy, apoi student la Harvard, serios, alături de prietenul lui,

Ross, apoi el și Ross la o cafenea din San Francisco, într-un decor silvestru –, adăugând alți și alți companioni artiști, până când Robert a ajuns la fizionomia recognoscibilă din fotografia din *Newsweek*: părul cărunt, vâlvoi, și expresia aiurită a unei minți vioaie (refuza să se încrunte în poze). Muzica a crescut în intensitate, i s-a rostit numele. Patru mii de oameni au aplaudat, iar Robert, în costumul lui de mătase gri, s-a pregătit să pășească pe estrada luminată în roz, sub ruinele veacurilor, și să dea drumul mâinii iubitului ca un om care sare de pe o stâncă…

Când deschide ochii, vede un peisaj de țară tomnatic, plin de vii, șiruri nesfârșite de plante crucificate, mereu cu câte o tufă de trandafiri roz în capăt. Se întreabă de ce sunt plantate acolo. Dealuri domoale se înșiră cât vede cu ochii și, în vârful fiecărui deal, un orășel din care se distinge câte o singură turlă de biserică și nici un drum de acces altfel decât cu coarda și pioletul. După felul cum s-a deplasat soarele, Less simte că a trecut cel puțin o oră. Așadar, nu se îndreaptă spre Torino: e dus altundeva. În Elveția?

Less înțelege în sfârșit ce se întâmplă. Nu e în mașina care trebuie.

SR. ESS – încearcă să identifice în minte ceea ce, din orgoliu și din cauza efectelor hipnozei, a crezut că ar însemna *signor* și o scriere greșită a numelui *Less*. Sriramathan Ess? Srovinka Esskatarinavitch? *SRESS* – Società di la Repubblica Europea per la Sexualité Studentesca? Aproape orice i se pare logic la altitudinea asta. Dar e evident: scăpând de problema transportului, a lăsat garda jos, a fluturat mâna spre primul carton pe care era scris un nume ce semăna cu al lui și a fost dus pe sus spre o destinație necunoscută. Cunoaște *commedia dell'arte* a vieții și știe ce rol i s-a atribuit lui. Oftează în scaun. Se uită pe geam la o troiță ridicată pe locul unui accident rutier, într-o curbă deosebit de periculoasă. Simte că preț de o clipă și-a intersectat privirea cu ochii de plastic ai Sfintei Fecioare.

Iar acum se îndesesc indicatoarele care anunță un anume oraș și un anume hotel: ceva care se cheamă Mondodolce Golf Resort. Less îngheață de frică. Mintea lui plină de scenarii elimină posibilitățile una câte una: a luat mașina doctorului Ludwig Ess, un medic austriac care venea în vacanță la golf, în Piemont, cu soția. El: craniu cafeniu, cu smocuri de păr alb deasupra urechilor, ochelari cu rame mici de oțel, șort roșu și bretele. *Frau* Ess: scundă, păr blond cu o șuviță roz, rochie-cămașă de in aspru și colanți roșu-portocalii. Bețe de trekking în bagaje, pentru excursiile până în sat. Ea s-a înscris la cursuri de gătit specialități italiene, în timp ce el visează la nouă găuri și nouă pahare de bere Moretti. Iar acum stau în holul unui hotel din Torino și țipă la proprietar, în timp ce un băiat de serviciu ține ușa de la

lift. De ce a venit Less cu o zi mai devreme? Nu va fi nimeni acolo de la fundația care acordă premiile ca să lămurească neînțelegerea. Vocile bieților soți Ess vor răsuna în gol până la candelabrul din hol. „BENVENUTO“ scrie pe un semn în timp ce mașina intră pe alee, „UN COMPLEX DE GOLF MONDODOLCE“. O cutie de sticlă pe un deal, o piscină, găuri de golf de jur împrejur. *„Ecco“*, anunță șoferul când oprește în fața intrării. Ultimele raze de soare se reflectă în piscină. Două tinere frumoase ies ținându-se de mână din holul cu oglinzi. Less se pregătește și pentru alte umilințe.

Dar viața l-a grațiat pe treptele eșafodului:

— Bine ați venit în Italia și la hotelul dumneavoastră, spune tânăra mai înaltă, cu o rochie cu căluți-de-mare. Domnule Less, noi suntem de la partea comitetului cu premiile…

Ceilalți finaliști nu sosesc decât spre finalul zilei următoare, așa că Less are la dispoziție aproape douăzeci și patru de ore de unul singur în complexul de golf. Testează ca un copil curios piscina, apoi sauna, băile reci, sauna umedă, din nou baia rece, până e stacojiu de parcă ar avea febră. Incapabil să descifreze meniul de la restaurant (unde cinează singur într-o seră scânteietoare), comandă trei mese la rând ceva de care-și amintește dintr-un roman: biftec tartar din *Fassona* locală. Trei mese la rând comandă același Nebbiolo. Stă în încăperea de sticlă luminată de soare de parcă ar fi ultimul om de pe pământ, cu o cramă care să-i ajungă o viață. Pe terasa lui privată e o amforă cu niște flori ce seamănă cu petuniile, deranjate zi și noapte de niște albine mici. Studiindu-le mai atent, Less observă că, în loc de ac, au niște nasuri lungi cu care sondează florile. Nu sunt albine, sunt micuțele molii colibri. Descoperirea îl încântă până în adâncul sufletului. Desfătările îi sunt doar ușor înnegurate a doua zi după-amiază, când lângă piscină apare un grup de adolescenți, fete și băieți, care se holbează la el cum își face lungimile de bazin. Se întoarce în camera lui, mobilată toată cu lemn suedez decolorat și cu un șemineu de oțel atârnat de un perete. „Sunt lemne în cameră“, spune doamna cu caii-de-mare. „Știți cum să aprindeți focul, da?“ Less dă din cap că da. Pe vremuri mergea cu cortul cu tatăl lui. Așază lemnele sub forma unui cort de cercetași și îndeasă dedesubt bucăți din *Corriere della Sera*, apoi le dă foc. E timpul să scoată benzile elastice.

De ani de zile Less călătorește peste tot cu un set de benzi elastice, pe care le consideră sala lui de sport portabilă. Sunt multicolore, cu mânere interșanjabile și, de fiecare dată când le încolăcește ca să le pună în bagaj, își imaginează în ce formă de invidiat va fi la întoarcere. Programul

ambițios începe avântat în prima seară, cu zeci de exerciții speciale recomandate în manual (demult pierdut la Los Angeles, dar parțial învățat pe dinafară). Less trece benzile pe după picioarele patului, pe după stâlpi sau grinzi, și execută ceea ce în manual se cheamă „tăietori de lemne“, „trofee“ și „supereroi“. Își încheie exercițiile lucind de transpirație și cu senzația că a mai întârziat cu o zi năvala timpului. Vârsta de cincizeci de ani e mai departe ca niciodată. A doua seară își recomandă să-și lase mușchii să se refacă. A treia seară își amintește de setul de benzi și începe exercițiile fără prea mare chef: poate că pereții subțiri ai camerei trepidează de la televizorul unui vecin sau poate că îl deprimă lumina rece din baie ori gândul la un articol neterminat. Less își promite să facă o serie mai eficientă de exerciții pese două zile. O recompensă pentru promisiune: o sticluță miniaturală de whisky din barul miniatural din cameră. Iar apoi benzile sunt uitate, abandonate pe măsuța din cameră: un balaur ucis.

Less nu e bun la sport. Unicul lui moment de glorie a fost într-o după-amiază de primăvară, pe când avea doisprezece ani. În suburbiile din Delaware primăvara nu însemna iubiri noi și flori umede de rouă, ci un divorț neplăcut de iarnă și o nouă căsătorie, cu o verișoară grăsună. Senzația de saună a lunii august se instala automat în mai, florile de cireș și de prun transformau cea mai mică adiere de vânt într-o petrecere cu confetti și aerul se umplea de polen. Profesoarele îi auzeau pe băieți chicotind când le vedeau decolteurile lucind de sudoare. Oricine se dădea cu rolele se trezea împotmolit în asfaltul moale. A fost anul când s-au întors cicadele – Less nu se născuse când se îngropaseră în pământ. Dar atunci s-au întors: zburând ca bete, cu zecile de mii, înspăimântătoare, dar inofensive, se ciocneau de capete și de urechi, tapetând stâlpii de telefon și mașinile parcate cu carapacele lor delicate, chihlimbarii, aproape egiptene. Fetele le purtau în chip de cercei. Băieții (descendenți ai lui Tom Sawyer) le strângeau pe cele vii în pungi de hârtie și le dădeau drumul la orele de studiu. Noaptea ființele acelea zumzăiau în coruri imense, făcând să pulseze aerul în tot cartierul. Iar școala nu se termina decât în iunie. Dacă se termina vreodată.

Și acum imaginați-vi-l pe tânărul Less: în vârstă de doisprezece ani, în primul an în care purta ochelarii cu rame aurii care aveau să se întoarcă la el treizeci de ani mai târziu, la recomandarea unui vânzător din Paris, provocând un fior de tristă amintire și rușine: băiatul mărunțel și cu ochelari de pe flancul drept, cu părul alb-auriu ca fildeșul vechi, acoperit acum cu o șapcă de baseball neagră cu galben, și alergând brambura, cu o expresie visătoare. Pe flancul drept nu se întâmplase nimic tot campionatul, de aceea

și fusese pus acolo, ca un fel de Canada a sportului. Tatăl lui (dar Less nu avea să afle asta decât peste mai bine de un deceniu) fusese nevoit să participe la o întâlnire a Comitetului Public pentru Sport, ca să pledeze pentru dreptul fiului lui de a juca în liga de baseball în ciuda evidentei lipse de talent și a faptului că era cu capul în nori pe teren. De fapt tatăl lui chiar trebuise să-i amintească antrenorului (care recomandase excluderea lui Less) că era vorba de o ligă sportivă *publică* și, asemeni unei biblioteci publice, era disponibilă tuturor. Chiar și împiedicaților care scapă mingea printre mâini. Iar mama lui, campioană la softball la vremea ei, a fost nevoită să se prefacă că nimic din toate astea nu contează și să-l ducă pe Less la meciuri cu mașina, ținându-i discursuri despre spiritul sportiv care erau mai degrabă o demolare a propriilor ei convingeri decât o ușurare pentru bietul băiat. Imaginați-vi-l pe Less cu mănușa grea de piele în mâna stângă, transpirând în căldura de primăvară, cu mintea rătăcindu-i printre nebuniile copilăriei de dinainte de a deveni nebuniile adolescenței… când dintr-odată pe cer apare un obiect. Parcă împins de o amintire atavică, țâșnește înainte, cu mănușa întinsă în față. Lumina soarelui îl împiedică să vadă. Și… pac! Mulțimea urlă. Se uită la mănușă și vede, julită glorios de iarbă și cu cusătura roșie dublă, singura minge prinsă în toată viața lui.

Din tribune: strigătul extatic al mamei.

Din bagajul lui în Piemont: celebrele benzi elastice pregătite pentru celebrul erou din copilărie.

Din ușa bungalow-ului: femeia cu căluții-de-mare năvălește înăuntru și deschide ferestrele, ca să iasă fumul produs de încercarea eșuată a lui Less de a aprinde focul.

Arthur Less a mai fost nominalizat o singură dată la un premiu: la ceva ce se numea Laurii Literari Wilde și Stein. A fost informat de misterioasa onoare prin intermediul agentului său, Peter Hunt. Less, poate fiindcă a auzit „Wilderstein“, a răspuns că el nu e evreu. Peter a tușit și a spus: „Cred că e vorba de ceva pentru homosexuali“. Așa era – și totuși Less a fost surprins: își petrecuse o jumătate din viață alături de un scriitor a cărui sexualitate nu era niciodată menționată și cu atât mai puțin cealaltă latură a vieții lui, aceea de bărbat însurat. Să i se spună lui scriitor homosexual! Robert a tratat ideea cu dispreț. Era ca și cum ar fi exagerat importanța copilăriei lui petrecute în Westchester, Connecticut. „Eu nu scriu despre Westchester“, spunea el. „Nu mă gândesc la Westchester. Nu sunt un poet din Westchester“ – declarație ce ar fi fost primită cu surprindere în Westchester, unde consiliul local amplasase o placă în onoarea lui Robert pe

școala gimnazială pe care o absolvise. Homosexual, negru, evreu – Robert și prietenii lui se considerau deasupra unor astfel de categorisiri. Așa că Less a fost surprins să afle că există un asemenea premiu. Prima lui reacție a fost să-l întrebe pe Peter: „Dar de unde au știut ei că sunt homosexual?“. A pus întrebarea stând pe veranda casei, îmbrăcat într-un chimono. Dar Peter l-a convins să participe. Less și Robert se despărțiseră deja, așa că, neliniștit la gândul că se va prezenta în fața acelei lumi de homosexuali și disperat să aibă pe cineva cu el, a intrat în panică și l-a invitat pe Freddy Pelu.

Cine să știe că Freddy, care împlinise atunci abia douăzeci și șase de ani, avea să fie atât de util? Au ajuns la sala de ceremonii a unui colegiu (bannere peste tot: „Speranțele sunt treptele către vise!“), pe a cărei scenă erau aranjate, ca într-o sală de judecată, șase scaune. Less și Freddy s-au așezat. („Wilde și Stein“, a spus Freddy. „Sună ca un număr de vodevil.“) În jurul lor oamenii se întâmpinau foarte zgomotos, se îmbrățișau și purtau conversații intense. Less nu recunoștea pe nimeni. Părea foarte bizar: erau contemporanii lui, egalii lui, și totuși erau niște străini. Dar nu și pentru studiosul Freddy, care a revenit brusc la viață în acea companie literară: „Uite, aia e Meredith Castle, e din grupul Language[1], ar trebui s-o știi, Arthur, ăla de colo e Harold Frickes“ și tot așa. Freddy scruta prin ochelarii lui cu rame roșii toate aceste curiozități și îi spunea fiecăruia pe nume cu o imensă satisfacție. Less avea senzația că e în compania unui ornitolog amator. Luminile au scăzut în intensitate și pe scenă au urcat șase bărbați și femei – unii atât de în vârstă, încât păreau niște jucării mecanice –, care s-au așezat pe scaune. Un bărbat mărunțel și chel, cu ochelari cu lentile fumurii, s-a apropiat de microfon. „Ăsta e Finley Dwyer“, a șoptit Freddy. Oricine o mai fi fost și ăsta.

Bărbatul a început prin a le ura bun venit tuturor și apoi chipul i s-a luminat. „Recunosc că voi fi dezamăgit dacă în seara asta premiul va ajunge la asimilaționiști, la cei care scriu așa cum scriu heterosexualii, care îi laudă pe heterosexuali ca pe niște eroi de război, care supun personajele homosexuale la suferințe, care își aruncă personajele în voia unui trecut nostalgic ce ignoră opresiunea pe care o trăim în prezent. Propun să ne eliberăm de acești oameni, care ar vrea să ne vadă dispărând în străfundurile librăriilor, care, în adâncul lor, sunt rușinați de ceea ce sunt, ce suntem, ce *sunteți*!“ Publicul a aplaudat frenetic. Eroi de război, personaje care suferă,

aruncate în voia unui trecut nostalgic… Less a recunoscut elementele respective așa cum o mamă recunoaște semnalmentele unui criminal în serie. Era *Kalipso*! Finley Dwyer vorbea despre *el*. El, micul și inofensivul Arthur Less, era *dușmanul*! Publicul a ținut-o mai departe cu aplauzele, iar Less s-a întors și a șoptit cu o voce tremurată: „Freddy, trebuie să ies de aici". Freddy l-a privit mirat. „Speranțele sunt trepte către vise, Arthur." Dar apoi a văzut că Less nu glumește. Când s-a ajuns la premiul pentru cartea anului, Less nici nu a mai auzit anunțul: era în pat, iar Freddy îi spunea să nu-și facă griji. Nu putuseră face dragoste ca lumea din cauza bibliotecii, din care scriitorii morți se uitau la el ca niște câini așezați la picioarele patului. Poate că Less chiar se simțea rușinat, așa cum sunase acuzația lui Finley Dwyer. La fereastră, o pasăre cântătoare părea că râde de el. Evident, nu câștigase.

Less a citit (în mapa pe care femeile acelea frumoase i-au înmânat-o înainte să se facă nevăzute prin pereții de sticlă) că, în vreme ce finaliștii fuseseră selectați de un comitet mai în vârstă, juriul final era compus din doisprezece elevi de liceu. În a doua seară aceștia își fac apariția în hol, îmbrăcați cu rochii elegante, înflorate (fetele), sau cu sacourile prea mari ale taților (băieții). De ce nu i-a trecut prin minte că sunt aceiași tineri de la piscină? Adolescenții se deplasează ca un grup de turiști spre seră, până ieri sufrageria personală a lui Less, care acum foiește de chelneri și necunoscuți. Frumoasele italience reapar și îl prezintă celorlalți finaliști. Less simte cum i se evaporă încrederea. Primul e Riccardo, un italian tânăr și nebărbierit, incredibil de înalt și de slab, cu ochelari de soare, blugi și un tricou care lasă să i se vadă tatuajele cu crapi japonezi de pe ambele brațe. Ceilalți trei sunt mult mai bătrâni: Luisa, cu un păr de un alb eclatant, îmbrăcată într-o rochie albă de in, cu brățări cu amulete de aur care să țină criticii la distanță, Alessandro, un personaj negativ de desene animate, cu șuvițe albe la tâmple, mustăcioară subțire și ochelari de plastic cu rame negre, prin care ochii cu care privește dezaprobator par încă și mai mici, și un gnom roz-auriu din Finlanda, care îi roagă să îi spună Harry, cu toate că numele lui de pe cărți e cu totul altul. Operele lor, cum află Less, sunt un roman istoric sicilian, o transpunere a poveștii lui Rapunzel în Rusia zilelor noastre, un roman de opt sute de pagini despre ultimul minut al unui bărbat aflat pe patul de moarte la Paris și viața închipuită a Sfântului Margorie. Less nu reușește să potrivească romanele cu autorii. Oare tânărul să fie cu patul de moarte sau cu Rapunzel? Ambele variante sunt plauzibile. Toți sunt teribil de intelectuali. Less își dă imediat seama că nu are nici o șansă.

— Ți-am citit cartea, spune Luisa în timp ce cu ochiul stâng bate din gene ca să scape de o fărâmă de rimel, iar cu dreptul privește drept în inima lui. Mi-a dezvăluit lucruri la care nu mă gândisem. M-a făcut să mă gândesc la Joyce în spațiul cosmic.

Finlandezul pare să debordeze de veselie.

Omul rău din desenele animate adaugă:

— Nu ar rezista mult, zic eu.

— *Portretul artistului la bordul navei cosmice*! spune în sfârșit finlandezul și își acoperă dinții, continuând să râdă în tăcere.

— Eu nu am citit-o, dar… spune scriitorul tatuat, foindu-se neliniștit, cu mâinile în buzunare.

Ceilalți așteaptă continuarea. Dar asta e tot. În spatele lor Less îl recunoaște pe Fosters Lancett, care intră singur în încăpere, foarte scund, cu un cap mare și mustind de nefericire cum mustește o budincă de rom. Poate că mustește și de rom.

— Nu cred că am vreo șansă să câștig, e tot ce poate spune Less.

Premiul constă într-o sumă generoasă în euro și un costum pe comandă făcut în Torino, de data asta chiar în oraș.

Luisa flutură o mână prin aer.

— O, dar cine știe? Totul depinde de elevii ăia! Cine știe ce le place lor? Poveștile de dragoste? Crimele? Dacă le plac crimele, Alessandro ne-a învins pe toți.

Omul rău ridică întâi dintr-o sprânceană, apoi și din cealaltă.

— Când eram tânăr, nu voiam să citesc decât cărticele fandosite. Camus și Tournier și Calvino. Dacă aveau fir narativ, le uram.

— Tot așa ești și acum, îl admonestează Luisa, la care omul rău ridică din umeri.

Less simte că aici e vorba de o poveste de dragoste de acum multă vreme. Cei doi trec pe italiană și încep ceva care sună ca o gâlceavă, dar s-ar putea să nu fie nimic de genul ăsta.

— E cineva printre voi care vorbește engleză sau are o țigară?

E Lancett, care privește încruntat pe sub sprâncene. Tânărul scriitor scoate imediat un pachet din buzunarul de la pantaloni și îi oferă o țigară ușor turtită. Lancett o privește cu neliniște, apoi o ia.

— Voi sunteți finaliștii? întreabă el.

— Da, zice Less și Lancett întoarce capul, ciulind urechile la auzul accentului american.

Apoi închide ochii dezgustat, fâlfâind din pleoape.

— Chestiile astea nu sunt mișto.

— Bănuiesc că ați participat la o groază, se trezește Less rostind această nebunie.

— Nu la multe. Și nu am câștigat niciodată. Organizatorii pun la cale niște lupte de cocoși jalnice, fiindcă ei înșiși nu au nici un strop de talent.

— Dar ați câștigat. Ați câștigat marele premiu chiar aici.

Fosters Lancett se holbează o clipă la Less, apoi își dă ochii peste cap și se duce să fumeze.

În următoarele două zile participanții se deplasează în haite – adolescenții, finaliștii, comitetul vârstnic –, zâmbindu-și prin săli de conferințe și restaurante, trecând liniștiți unii pe lângă alții la bufete, dar nu stau niciodată împreună, nu interacționează niciodată și Fosters Lancett e singurul care se mișcă liber de la un grup la altul, ca un lup singuratic ce stă la pândă. Less are acum un nou motiv de rușine, pentru că adolescenții l-au văzut aproape despuiat, și ocolește piscina dacă sunt și ei acolo. Vede cu ochii minții oroarea trupului lui de bărbat de vârsta a doua și nu poate suporta să fie judecat (când de fapt, din cauza anxietății, a rămas aproape la fel de suplu ca în facultate). Evită și saloanele de băi și masaj terapeutic. Și așa se face că vechile benzi elastice sunt scoase din nou, iar Less își dă toată silința lessească să execute „trofeele“ și „supereroii“ din manualul demult pierdut (el însuși o traducere proastă din italiană), tot mai puține de la o zi la alta, apropiindu-se asimptotic de zero, dar fără să-l atingă vreodată.

Zilele, desigur, sunt pline. Prânzul *alfresco* în însorita piață a orașului, unde lui Less i se atrage atenția nu o dată, nu de două ori, ci *de zece ori* să se dea cu cremă de protecție solară pe fața din ce în ce mai roz (*bineînțeles* că s-a dat cu cremă și ce dracu' știu ei despre asta, cu pielea lor delicios de cafenie?). Prelegerea lui Fosters Lancett despre Ezra Pound, în mijlocul căreia bătrânelul înăcrit scoate o țigară electronică și începe să pufăie, iar ledul verde al țigării, necunoscut până acum piemontezilor, îi face pe unii jurnaliști să avanseze ipoteza că fumează *marijuana* locală. Sunt și numeroase interviuri aiuritoare – „Îmi pare rău, am nevoie de *interprete*, nu vă înțeleg accentul american“ –, în care dudui șleampete, în haine de in în nuanța lavandei, pun întrebări extrem de intelectuale despre Homer, Joyce și fizica cuantică. Less, complet necunoscut jurnaliștilor din America și neobișnuit cu întrebările la obiect, se încăpățânează să joace rolul scriitorului venit să se simtă bine și refuză invariabil să filosofeze pe subiectele despre care a ales să scrie *tocmai* fiindcă nu le înțelegea. Doamnele pleacă amuzate, dar fără suficient material pentru un articol. Less

îi aude pe jurnaliști râzând în partea cealaltă a holului de ceva ce a spus Alessandro. Evident, el știe cum să abordeze chestiile astea. Și mai e și excursia de două ore cu autocarul până sus pe un munte, în timpul căreia Less o abordează pe Luisa cu o întrebare și primește explicația că tufele de trandafiri roz de la capătul rândurilor de vie sunt puse acolo ca să detecteze bolile. Mișcă dintr-un deget și spune:

— Trandafirii vor fi atacați primii. Ca o pasăre… ce pasăre era?

— Canarul în mina de cărbune.

— *Sí. Esatto*.

— Sau ca un poet într-o țară a Americii Latine, mai sugerează Less. Un regim nou îi omoară întotdeauna mai întâi pe poeți.

Complexitatea dezvăluită treptat a expresiei ei: întâi uluire, apoi complicitate răutăcioasă și la sfârșit milă – nu se știe dacă pentru poeții morți, pentru ei doi sau pentru toți.

Și apoi vine ceremonia de acordare a premiilor.

În 1992 Less era în apartament când Robert a primit telefonul.

— Ei, să fiu al naibii! s-a auzit un strigăt din dormitor și Less s-a repezit într-acolo, gândindu-se că Robert s-o fi lovit (era într-o relație periculoasă cu realitatea fizică și mesele, scaunele, pantofii, toate săreau în calea lui ca atrase de un electromagnet), dar în schimb l-a găsit pe Robert cu o figură pleoștită, cu telefonul în poală și privind în gol spre portretul lui Less făcut de Woodhouse.

În tricou, cu ochelarii cu rame de baga pe frunte, cu paginile ziarului împrăștiate în jurul lui și cu o țigară gata-gata să le dea foc, Robert s-a întors spre Less.

— Era de la comitetul Pulitzer, a spus el cu o voce egală. Se pare că l-am pronunțat greșit în toți anii ăștia.

— Ai câștigat?

— Nu e „Piu-lit-săr“. E „Pul-it-săr“.

Privirea lui Robert a mai înconjurat o dată încăperea.

— Să fiu al naibii, Arthur, am câștigat.

Se impunea, desigur, o petrecere și toată vechea gașcă s-a reunit – cu Leonard Ross, Otto Handler, Franklin Woodhouse, Stella Barry –, s-a îngrămădit în cocioaba de pe Vulcan Steps și l-a lăudat pe Robert. Less nu-l mai văzuse niciodată atât de rușinos în fața amicilor lui, atât de vizibil încântat, atât de mândru. Ross a venit țintă la el și Robert și-a aplecat capul, sprijinindu-se de pieptul scriitorului înalt ca Lincoln, iar Robert l-a frecat pe cap ca și cum ar fi vrut să-i poarte noroc – sau, mai probabil, ca și cum era

ceva ce făceau când erau tineri. Au râs și au vorbit despre asta fără încetare – cum erau când erau tineri –, ceea ce l-a nedumerit pe Less, fiindcă lui i se părea că au aceeași vârstă ca atunci când i-a cunoscut. O parte dintre ei, inclusiv Robert – la vremea aceea –, renunțaseră la băutură, așa că au băut cafea dintr-o urnă metalică paradită și unii dintre ei au poștit un joint. Less și-a reluat vechiul rol și a stat deoparte, admirându-i. La un moment dat Stella l-a observat din celălalt capăt al camerei și a venit la el cu mersul ei de barză. Era toată numai oase și colțuri, o femeie nearătoasă, prea înaltă, care își etala defectele cu atâta siguranță și eleganță, încât în ochii lui Less deveneau frumoase.

— Aud că te-ai apucat și tu de scris, Arthur, a spus cu vocea ei aspră.

I-a luat paharul de vin din mână și a sorbit din el, apoi i l-a întins înapoi, cu o privire plină de obrăznicie.

— Uite care e sfatul meu. Să nu câștigi nici unul din premiile astea.

Ea însăși câștigase mai multe, desigur. Figura în *Antologia de poezie Wharton*, ceea ce însemna că era deja nemuritoare. Ca Atena, care s-a arătat ca să-i dea sfaturi tânărului Telemah.

— Câștigi un premiu și s-a terminat. Ții prelegeri tot restul vieții. Dar de scris nu mai scrii.

L-a lovit ușor cu unghia în piept:

— Să nu câștigi premii.

Apoi l-a sărutat pe obraz.

A fost ultima dată când s-au întâlnit toți membrii Școlii de la Russian River.

Are loc nu în vechea mânăstire propriu-zisă, unde poți cumpăra miere de la albinele sihăstrite, ci într-o clădire construită în stâncă, sub mânăstire. Fiind un lăcaș de cult, nu are temniță, așa că regiunea Piemont a avut grijă să-i construiască una. În sala de ceremonii (a cărei ușă din dos dă spre o vreme total diferită: o furtună care se pregătește din senin) adolescenții sunt rânduiți exact cum și-i imaginează Less pe călugării sihăstriți: cu figuri pline de devoțiune și supuși legământului tăcerii. Membrii vârstnici ai comitetului stau la o masă regească. Nici ei nu vorbesc. Singurul vorbitor e un italian arătos (se dovedește a fi primarul), a cărui apariție pe scenă e anunțată de un bubuit de tunet. Zgomotul e preluat de microfon. Luminile se sting. Publicul face „Aaa!“. Less îl aude pe scriitorul cel tânăr, care stă lângă el în beznă, cum se apleacă spre el și în sfârșit îi vorbește:

— Ăsta e momentul când cineva e omorât. Dar cine?

Less șoptește „Fosters Lancett“ înainte să-și dea seama că celebrul britanic stă chiar în spatele lor.

Luminile trezesc iar sala și nimeni nu a fost omorât. Din tavan începe să coboare cu zgomot un ecran de proiecție, ca o rudă nebună care își face apariția de la etaj și trebuie trimisă înapoi. Ceremonia se reia și când primarul își începe discursul în italiană, cu acele cuvinte dulci, legănate și de neînțeles ca sunetele unui clavecin, Less simte cum mintea îi plutește asemeni unui cosmonaut scăpat din capsula presurizată, spre centura de asteroizi a propriilor preocupări. Căci el nu are ce căuta aici. I-a sunat absurd și când a primit invitația, dar i s-a părut așa de abstractă și de îndepărtată în timp și spațiu, încât a acceptat-o ca pe o etapă în planul lui de evadare. Dar aici, în costumul lui, cu transpirația care deja îi umezește piepții cămășii și îi formează broboane pe fruntea cu părul tot mai rar, știe că e ceva completamente greșit. Nu a luat mașina greșită: o mașină greșită l-a luat pe el. Pentru că a înțeles că aici nu e vorba de vreun premiu italian straniu și amuzant, de o glumă pe care să le-o povestească prietenilor: e ceva cât se poate de real. Bătrânii din comitet, cu bijuteriile lor, adolescenții din boxa juraților, finaliștii tremurând furioși de nerăbdare, până și Fosters Lancett, care a bătut drumul până aici, a scris un discurs și și-a încărcat țigara electronică și rezervele de conversație pe terminate – totul e foarte real și foarte important pentru ei. Nu poate fi tratat ca o farsă. Nu: e o greșeală colosală.

Less începe să-și imagineze (în timp ce primarul turuie în italiană) că a fost tradus greșit sau – cum se spune? – *supratradus*, că romanul lui a fost dat pe mâna unei poete geniale nerecunoscute (Giuliana Monti, așa o cheamă), care a făcut din engleza lui mediocră o italiană formidabilă. Cartea lui a fost ignorată în America, abia dacă a avut recenzii, și Less nu a primit nici măcar o cerere de interviu din partea vreunui jurnalist (editorul lui a spus „Toamna e un moment prost“), dar aici, în Italia, înțelege că e luat în serios. Și încă toamna – nici mai mult, nici mai puțin. Chiar în dimineața asta i s-au arătat articolele din *Repubblica*, din *Corriere della Sera*, din ziarele locale și din ziarele catolice, cu fotografii cu el în costumul albastru și uitându-se în sus, spre aparatul de fotografiat, cu aceeași privire de safir, îngrijorată și necomplicată, cu care l-a privit și pe Robert pe plaja aceea. Dar acolo ar trebui să fie o fotografie a Giulianei Monti. *Ea* a scris cartea asta. L-a rescris, l-a scris mai bine, l-a depășit la scris pe Less. Fiindcă Less a mai cunoscut geniul. A fost trezit în toiul nopții de geniu, de zgomotul

pașilor geniului pe holuri, i-a făcut geniului cafeaua și micul dejun și sendviș cu șuncă și ceai, a stat gol lângă geniu, l-a liniștit pe geniu când îl apuca panica, i-a adus geniului pantalonii de la croitor și i-a călcat cămășile pentru evenimente, a pipăit fiecare centimetru din pielea geniului, a cunoscut mirosul geniului și i-a simțit atingerea. Fosters Lancett, aflat cu un rând în spatele lui și două scaune în lateral, pentru care o prelegere de o oră despre Ezra Pound e o treabă simplă – ăsta e un geniu. Alessandro, cu mustața lui gen Harry Canistră[2], eleganta Luisa, perversul finlandez, tatuatul Riccardo: posibile genii. Cum a ajuns el aici? Ce zeu are atâta timp liber încât să pună la cale această umilință foarte specială, să aducă un romancier minor din celălalt capăt al lumii ca să simtă, cu un al șaptelea simț, minusculoșenia propriei importanțe? Decisă, practic, de niște *elevi de liceu*. Există și o găleată cu sânge atârnată de o grindă, care așteaptă să fie vărsată pe costumul lui de un albastru viu? Oare sala asta va deveni în sfârșit o temniță? E o greșeală sau o înscenare – sau și una, și alta. Dar acum nu mai are cum să scape.

Arthur Less a părăsit sala și, în același timp, a rămas în ea. Acum e singur în dormitorul cocioabei, în fața oglinzii, probându-și papionul. E ziua în care se acordă premiile Wilde și Stein, el se gândește câteva clipe ce va spune când va câștiga și, preț de câteva momente, fața i se luminează de încântare. Trei bătăi în ușă și zgomotul cheii în yală. „Arthur!“ Less își ajustează nu numai papionul, ci și așteptările. „Arthur!“ Freddy apare de după colț și scoate din buzunarul costumului său parizian (atât de nou, încât buzunarele sunt încă parțial cusute) o cutiuță plată. E un cadou: un papion cu buline. Așa că acum papionul trebuie desfăcut și trebuie legat cel nou. Freddy, privind la imaginea din oglindă: „Ce o să spui când o să câștigi?“.

Și mai departe: „Crezi că e iubire, Arthur? Nu e iubire“. Robert turuind în camera de hotel din New York înaintea ceremoniei de decernare a Premiului Pulitzer, care urma să aibă loc la prânz. Înalt și suplu ca în ziua când s-au cunoscut, încărunțit, desigur, cu vârsta scrisă pe față („Sunt uzat ca o carte“), dar încă o expresie a eleganței și furiei intelectuale. În picioare, cu părul argintiu, în fața ferestrei luminate: „Premiile nu înseamnă iubire. Pentru că niște oameni care nu te-au cunoscut niciodată nu au cum să te iubească. Tiparele pentru câștigători sunt deja stabilite, de-aici până la Judecata de Apoi. Știu ce fel de poet o să câștige și, dacă se întâmplă să te potrivești în tipar, atunci bravo ție! E ca atunci când ți se potrivește un costum de căpătat. E noroc, nu iubire. Nu că n-ar fi drăguț să ai noroc.

Poate că singurul mod în care trebuie să judeci lucrurile e că te afli în mijlocul a tot ce e frumos. Printr-un simplu noroc, azi avem șansa să fim în mijlocul a tot ce e mai frumos. Nu înseamnă că nu îl vreau – e un mod disperat de a obține satisfacție –, dar îl vreau. Sunt narcisist. Disperarea ne definește. Satisfacția obținută astfel ne definește. Ești frumos în costumul ăsta. Nu pricep de ce ești combinat cu un bărbat trecut de cincizeci de ani. O, știu, îți plac proiectele încheiate. Nu vrei să mai adaugi o perlă. Hai să bem șampanie înainte să mergem. Știu că e abia ora prânzului. Am nevoie de tine ca să-mi legi papionul. Eu uit cum se face fiindcă știu că tu nu uiți niciodată. Premiile nu înseamnă iubire, dar asta e iubire. Cum a scris Frank: «E o zi de vară și îmi doresc să fiu mai dorit decât orice altceva pe lumea asta»“.

Alte tunete îl trezesc pe Less din gândurile lui. Dar nu sunt tunete: sunt aplauze și tânărul scriitor îl trage pe Less de mâneca hainei. Căci Arthur Less a câștigat.

1. Poeții „Language“ (scris și „L=A=N=G=U=A=G=E“, după revista omonimă) sunt membrii unui curent avangardist apărut în poezia americană în anii 1960-1970.

2. Oil Can Harry, personajul negativ din desenele animate cu Mighty Mouse.

LESS GERMAN

O convorbire telefonică, tradusă din germană în engleză:

— Bună ziua, Editura Pegasus, Petra la telefon.

— Bună ziua. Aici domnul Arthur Less. E o oroare în cartea mea.

— Poftim?

— E o oroare în cartea mea. Trebuie s-o corectați, vă rog.

— Domnul Arthur Less, autorul nostru? Cel care a scris *Kalipso*? Ce bucurie să vorbesc în sfârșit cu dumneavoastră! Așadar, cu ce pot să vă ajut?

(Țăcănit de taste.)

— Da, bună ziua. Mă bucur să vă vorbesc. Vă sun pentru o oroare. Nu *oroare*. (Iarăși țăcănit de taste.) O *eroare*.

— O eroare în carte?

— Da! Vă sun pentru o eroare apărută în cartea mea.

— Îmi cer scuze. Despre ce fel de eroare este vorba?

— Anul nașterii mele este scris unu nouă șanse patru.

— Repetați, vă rog.

— Anul nașterii mele este șanse cinci.

— Adică sunteți născut în 1965?

— Exact. Jurnaliștii au scris că am cincizeci de ani. Dar eu am numai patruzeci și nouă!

— O! Am trecut anul nașterii greșit pe coperta a doua și jurnaliștii au scris că aveți cincizeci de ani. Când de fapt aveți numai patruzeci și nouă. Îmi pare foarte rău. Trebuie să fi fost extrem de frustrant!

(Pauză lungă.)

— Exact, exact, exact. (Râde.) Nu sunt bătrân!

— Sigur că nu. O să-mi notez pentru următorul tiraj. Și îmi permiteți să spun că în fotografie păreți mai tânăr de patruzeci de ani? Toate fetele din birou sunt îndrăgostite de dumneavoastră.

(Pauză lungă.)

— Nu înțeleg.

— Am spus că toate fetele din birou sunt îndrăgostite de dumneavoastră.

(Râde.)

— Mulțumesc, mulțumesc. Sunteți foarte-foarte drăguță. (Altă pauză.) Îmi place dragostea.

— Da, păi, sunați-mă dacă mai aveți vreo nelămurire.

— Mulțumesc și la revedere!

— O zi bună, domnule Less!

Ce încântare pentru Arthur Less să se găsească în sfârșit într-o țară unde vorbește limba! După ce în Italia roata norocului s-a întors miraculos și el a avut ocazia să se ridice stupefiat în picioare și să primească o statuetă aurită și grea (căreia acum trebuia să-i facă loc în bagaj în limita greutății admise) – iar jurnaliștii strigau ca la finalul unei opere –, acum urmează să sosească în Germania pe aripile succesului. La care se adaugă faptul că vorbește fluent germana, dar și onoranta poziție de profesor și ce repede au fost uitate grijile de *Gestern*! La cum conversează cu însoțitorii de zbor și trăncăne fără probleme la controlul pașapoartelor, e aproape posibil să fi uitat că nunta lui Freddy e peste câteva săptămâni. Ce încurajator e să-l vezi cum vorbește! Ce descumpănire totuși să-l asculți!

Less a studiat germana încă din copilărie. Prima lui profesoară, când el avea nouă ani, a fost *Frau* Fernhoff, o instructoare de pian pensionară care îi punea pe toți (pe el, pe prăjina aia isteață din Georgia, Anne Garret, și pe Giancarlo Taylor, care mirosea ciudat, dar era foarte dulce) să se ridice în picioare și să strige *„Guten Morgen, Frau Fernhoff!“* la începutul fiecărei lecții de după-amiază. Au învățat numele fructelor și legumelor (frumoasele *Birne* și *Kirsche*, acel *faux-ami* care e *Ananas*, precum și *Zwiebel*, „care sună mai bine decât «ceapă»“) și să-și descrie propriile trupuri de preadolescenți, de la *Augenbrauen* până la *großer Zehen*. Liceul a venit cu conversații mai rafinate (*„Mein Auto wurde gestohlen!“*), coordonate de durdulia *Fräulein* Church, o profesoară entuziastă, cu rochii petrecute și eșarfe, care crescuse într-un cartier german din New York și vorbea adesea despre visul ei de a merge pe urmele familiei von Trapp în Austria. „Ca să vorbești o limbă străină“, le-a spus ea, „e esențial să fii mai degrabă îndrăzneț decât perfect“. Ce nu știa Less e că fermecătoarea *Fräulein* nu fusese niciodată în Germania și nici nu vorbise germană cu vreun neamț în afara granițelor Yorkville-ului. Era aparent vorbitoare de germană, așa cum

Less era, la cei șaptesprezece ani ai săi, aparent homosexual. Fiecare avea fantezia lui, nici unul nu o dusese până la capăt.

Mai mult îndrăzneață decât perfectă, germana lui Less e bătucită de greșeli. În varianta lessească de plural prietenii de sex masculin au tendința să se transforme în fete, devenind *Freundin* în loc de *Freund*, și, când folosește *auf den Strich* în loc de *unterm Strich*, îi poate face pe ascultătorii uimiți să creadă că vrea să se apuce de prostituție. Dar, chiar și la patru-nouă, nimic nu l-a făcut încă pe Less să se îndoiască de competențele lui. Poate că vina îi aparține lui Ludwig, un student german folkist care a locuit în casa părinților lui în cadrul unui program de schimb de experiență între studenți și care a transformat aparența în realitate, fiindcă nu i-a corectat niciodată germana lui Less – căci cine corectează cuvintele rostite în pat? Sau poate că a fost vina acelor cetățeni recunoscători, *dankbaren*, din Berlinul de Est pe care Less i-a cunoscut într-o vacanță cu Robert – poeți evadați, locuind la Paris –, uimiți să-și audă limba maternă torturată pe buzele acestui american tânăr și suplu. Poate că de vină au fost prea multele episoade din *Hogan's Heroes*. Oricare ar fi cauza, Less sosește la Berlin și ia taxiul spre apartamentul din Wilmersdorf în care va locui o vreme, jurându-se că nu va scoate nici un cuvânt în engleză cât timp stă aici. Desigur, adevărata provocare e să scoată un cuvânt în germană.

Încă o dată, o traducere:

— Șase salutări, grupă. Eu sunt Arthur Less.

Aceasta este grupa căreia îi va preda la Universitatea Liberă. În plus, se așteaptă de la el să susțină o lectură publică peste cinci săptămâni. Încântați să afle că vorbește fluent germana, cei de la facultate i-au oferit lui Less opțiunea să țină un curs la libera lui alegere. „În cazul profesorilor invitați", i-a scris amabilul dr. Balk, „se întâmplă uneori să nu avem decât trei studenți, ceea ce face cursul foarte plăcut și intim". Less a scos de la naftalină un curs pe care îl ținuse la un colegiu iezuit din California, a introdus toate materialele într-un program de traducere pe computer și s-a considerat pregătit. Și-a numit cursul *Citește ca un vampir, scrie ca Frankenstein*, pornind de la propria lui concepție cum că scriitorii citesc operele altora ca să le preia părțile cele mai bune. Era un titlu neobișnuit – mai ales tradus în germană. În prima dimineață, când Hans, asistentul lui, îl conduce în sala de curs, descoperă cu uluire nu trei, nu cincisprezece, ci o sută treizeci de studenți nerăbdători să participe la acest curs extraordinar.

— Eu sunt domnul profesor al vostru.

Ba nu e. Neavând idee de diferența uriașă dintre cuvintele germane *Professor* și *Dozent*, primul fiind un grad universitar obținut doar după zeci de ani de claustrare în temnița academică, iar cel de-al doilea, echivalentul unui simplu deținut eliberat pentru bună purtare, Less și-a oferit singur o promovare.

— Și acum, îmi pare rău, trebuie să vă omor pe cei mai mulți dintre voi.

Cu acest anunț șocant, se apucă să-i înlăture pe toți studenții care nu sunt înscriși la Facultatea de Literatură și Lingvistică Universală. Spre ușurarea lui, procedura îi elimină pe aproape toți, lăsând doar treizeci. Așa că începe cursul.

— Începem la o frază în Proust: „Ani de-a rândul m-am culcat devreme“.

Dar Arthur Less nu s-a culcat devreme. De fapt, e o minune că a ajuns la curs. Problema: o invitație surpriză, o confruntare cu tehnologia nemțească și, desigur, Freddy Pelu.

Să revenim la sosirea lui pe aeroportul Tegel, cu o zi în urmă:

O serie derutantă de încăperi de sticlă, care se deschid și se închid etanș, ca niște ecluze, unde este întâmpinat de asistentul și însoțitorul său înalt și serios: Hans. Cu toate că mai are puțin și își susține doctoratul în Derrida și astfel, după părerea lui Less, îl depășește intelectual, crețul Hans îi ia cu plăcere bagajele și îl duce, cu o rablă de Renault Twingo, la apartamentul oferit de universitate care îi va fi casă pentru următoarele cinci săptămâni. Se află la etajul de sus al unei clădiri din anii 1980 ale cărei scări și pasarele deschise sunt la cheremul aerului rece din Berlin. Cu severitatea ei de metal și sticlă, clădirea seamănă cu aeroportul. În plus, nu are cheie, ci un panou circular cu un buton – ușa ciripește ca o pasăre în sezonul de împerechere, apoi se deschide. Hans îi demonstrează rapid cum funcționează. Ușa ciripește. Pare simplu.

— Urcați pe scări până la pasarelă, folosiți panoul. Ați înțeles?

Less dă din cap că da și Hans îl lasă cu bagajele, explicându-i că se va întoarce la orele nouăsprezece zero zero ca să îl ducă la cină și apoi a doua zi, la orele treisprezece zero zero, ca să-l ducă la universitate. Dă din capul creț în semn de la revedere și dispare pe scara deschisă. Less își dă seama că doctorandul nu l-a privit nici o clipă în ochi. Și că ar trebui să învețe să spună ora ca în armată.

Nu-și imaginează că a doua zi dimineața, înainte de curs, va sta atârnat pe pervaz, în exteriorul clădirii, la cincisprezece metri deasupra curții, înaintând cu precauție spre singura fereastră deschisă.

Hans sosește la orele nouăsprezece zero zero fix (Less își repetă întruna: „Șapte seara, șapte seara, șapte seara“). Negăsind nici un fier de călcat în apartament, Less și-a agățat cămășile în baie și a dat drumul la apa fierbinte, pentru ca vaporii să netezească cutele, dar vălătucii de abur reușesc cumva să declanșeze alarma de incendiu, ceea ce, desigur, aduce la ușa lui, din adâncurile clădirii, un bărbat corpolent și vesel, care nu vorbește o boabă de engleză, dar vine să-l tachineze (*„Sie wollen das Gebäude mit Wasser niederbrennen!“*[1]) și se întoarce cu un fier de călcat trainic, nemțesc. Se deschid geamurile. În timp ce calcă, Less aude acordurile de Bach ale soneriei. Hans dă iarăși din cap. Și-a schimbat hanoracul cu un sacou de dril. Tânărul îl duce cu Renaultul (sunt urme că acolo s-a fumat, dar nici o țigară) în alt cartier misterios, unde parchează sub un pod din beton peste care trece o cale ferată, unde un turc trist stă într-un chioșc și vinde hotdog cu curry. Restaurantul se numește Austria și e decorat în întregime cu halbe de bere ornamentale și coarne de cerb. E valabil același lucru ca peste tot: oamenii ăștia nu glumesc.

Sunt conduși spre un separeu cu banchete din piele, unde așteaptă doi bărbați și o tânără. Sunt prietenii lui Hans și, deși Less suspectează că doctorandul a găsit o cale isteață de a mânca pe banii facultății, e ușurat că poate sta de vorbă și cu altcineva decât cu un specialist în Derrida: un compozitor pe nume Ulrich, căruia ochii căprui și barba neîngrijită îi dau un aer de schnauzer vioi, iubita lui, Katarina, cu o înfățișare la fel de canină cu părul ei ca de chow-chow, și Bastian, un student la Științe Economice a cărui frumusețe smeadă și coafura afro voluminoasă îl fac pe Less să presupună că e african – e bavarez. Less estimează că au în jur de treizeci de ani. Bastian se tot ia la harță cu Hans pe teme sportive, o conversație greu de urmărit pentru Less, nu din cauza vocabularului specific (*Verteidiger*, *Stürmer*, *Schienbeinschützer*) sau a personajelor necunoscute, ci pur și simplu fiindcă lui puțin îi pasă. Bastian pare să susțină argumentul că pericolul e esențial în sport: fiorul morții! *Der Nervenkitzel des Todes!* Less se holbează la șnițelul din farfurie (o hartă crocantă a Austriei). Nu e aici, în Berlin, în Schnitzelhaus. E în Sonoma, într-o cameră de spital: fără ferestre, gălbuie, cu intimitatea asigurată de o perdea, ca la o stripperiță înainte să-și facă numărul. Pe patul de spital: Robert. Îi iese un tub din braț și altul din nas și părul îi stă ca la un nebun. „Nu țigările sunt de vină“, spune Robert, privind din dosul acelorași ochelari vechi cu lentile groase. „Poezia mi-a făcut-o. Acum te omoară. Dar mai târziu“, spune el, scuturând

un deget, „nemurirea!“. Râde hârșâit și Less îl apucă de mână. De atunci a trecut abia un an. Și Less e în Delaware, la înmormântarea mamei lui, și o mână îl apasă delicat pe umăr, ținându-l să nu se prăbușească. E atât de recunoscător pentru mâna aceea! Și Less e în San Francisco, pe plajă, în toamna acelui an cumplit.

— Băieți, voi nu știți nimic despre moarte.

Cineva a spus cuvintele astea. Less descoperă că el a fost. Măcar de data asta germana lui e perfectă. Toată lumea de la masă tace, iar Ulrich și Hans își feresc privirea. Doar Bastian se uită fix la Less, cu gura căscată.

— Îmi pare rău, spune Less și lasă jos berea. Îmi pare rău. Nu știu de ce am spus asta.

Bastian nu zice nimic. Aplica din spatele lui îi luminează fiecare buclă.

Li se aduce nota și Hans plătește cu un card al facultății, Less nu poate fi convins că nu e cazul să dea bacșiș și ies pe stradă, unde lumina felinarelor cade pe copacii negri, lucioși. În viața lui nu i-a fost așa de frig. Ulrich stă cu mâinile în buzunare, legănându-se înainte și înapoi pe ritmul unei simfonii numai a lui, Katarina e agățată de el și Hans se uită la acoperișuri și spune că îl duce pe Less înapoi la apartament. Dar Bastian spune că nu, e prima seară în oraș a americanului și trebuie scos la un pahar. Conversația se desfășoară de parcă Less nici nu ar fi acolo. Ai zice că se ceartă pe cu totul alt subiect. Într-un final se decide că Bastian îl va duce pe Less la barul lui preferat, care e în apropiere. Hans spune „Domnule Less, vă descurcați să ajungeți singur acasă?“ și Bastian zice că i-ar fi ușor să ia un taxi. Totul se întâmplă foarte repede. Ceilalți dispar în Renault. Less se întoarce și îl vede pe Bastian privindu-l cu o încruntătură indescifrabilă.

— Hai cu mine, spune tânărul, dar nu îl duce la bar.

Îl duce la apartamentul lui, în Neukölln, unde Less – spre surprinderea lui – rămâne peste noapte.

Problemele apar a doua zi de dimineață. Less, nedormit după noaptea petrecută cu Bastian, cu tot alcoolul din ultimele douăsprezece ore ieșindu-i prin piele, încă îmbrăcat cu cămașa neagră și blugii pătați cu grăsime de la cină, reușește să urce scările până la coridorul exterior al clădirii sale, dar nu izbutește să se descurce cu încuietoarea. Apasă iar și iar butonul de pe panou, ciulește iar și iar urechea și așteaptă ciripitul ușii. Dar ușa rămâne mută. Nu vrea să se împerecheze. Privind disperat în jurul lui prin curte, Less vede niște păsări adunându-se pe balconul apartamentului care ocupă ultimele două etaje. Asta este, evident, nota de plată pentru aseară. Este rușinea inerentă vieții. Cum și-o fi putut închipui că o să scape de ea? Less

se și vede dormind pe prag când vine Hans să-l ducă la universitate. Se vede ținând primul lui curs duhnind a votcă și fum de țigară. Și în clipa aceea îi pică ochii pe o fereastră deschisă.

La zece ani ne cățărăm în copaci mai înalți decât spaimele mamelor noastre. La douăzeci de ani ne cocoțăm pe fațada căminului ca să-i facem o surpriză iubitei adormite. La treizeci sărim în oceanul verde ca sirenele. La patruzeci privim înainte zâmbind. Și la patru-nouă?

Trece peste balustrada pasarelei și își așază vârful ros al pantofului pe bordura decorativă de beton. Până la fereastra îngustă nu sunt nici doi metri. Nu trebuie decât să întindă brațul și să se prindă de oblon. Apoi un salt minuscul până la bordura următoare. E lipit de perete, bucățele de vopsea galbenă îi intră deja în cămașă și aude deja publicul păsăresc uguind admirativ. Răsăritul berlinez luminează roșiatic pe deasupra acoperișurilor, aducând cu el miros de pâine și gaze de eșapament. „Arthur Less, scriitor american minor, cunoscut mai ales pentru legăturile cu școala artistică de la Russian River, în special cu poetul Robert Brownburn, și-a luat viața în această dimineață la Berlin", va scrie în comunicatul de presă al celor de la Pegasus. „Avea cincizeci de ani."

Ce martori sunt în zonă ca să-l vadă pe domnul profesor al vostru atârnând de la etajul al treilea al clădirii unde e cazat? Întinzând un picior, apoi o mână, ca să se apropie de fereastra de la bucătărie? Folosindu-se de toată forța brațelor ca să se salte peste balustrada protectoare și să cadă, într-un nor de praf, în bezna de dincolo? Doar o mamă tânără, care își plimbă bebelușul în jurul blocului ei dis-de-dimineață. Și care vede o scenă desprinsă, poate, dintr-o comedie străină. Știe că nu e un hoț: e, evident, doar un american.

Less nu e *cunoscut* drept profesor, tot așa cum Melville nu era *cunoscut* drept inspector vamal. Cu toate astea, amândoi au deținut respectivele funcții. Deși a ocupat o vreme o catedră subvenționată la universitatea lui Robert, nu are nici un fel de pregătire metodică, cu excepția serilor de beție și fumat din tinerețe, când prietenii lui Robert se adunau, urlau, proferau injurii și imaginau jocuri cu cuvinte. Prin urmare, Less nu se simte în largul lui la catedră. În schimb, recreează zilele din trecut alături de studenții săi. Amintindu-și cum făceau bărbații aceia de vârstă mijlocie cu sticla de whisky, antologia de poezie Norton și foarfeca, ciopârțește un paragraf din *Lolita* și îi pune pe tinerii doctoranzi să reasambleze textul cum doresc ei. În colajele lor, Humbert Humbert devine un bătrân mai degrabă confuz decât diabolic, care amestecă ingredientele pentru cocteil și, în loc să aibă o

confruntare cu Charlotte Haze cea trădată, se duce să mai aducă gheață. Le dă o pagină din Joyce și un flacon de pastă corectoare – și Molly Bloom nu mai spune decât „Da“. Un joc care presupune să scrie o frază de deschidere convingătoare a unei cărți pe care nu au citit-o (asta e greu, studenții ăștia conștiincioși au citit *tot*) dă naștere la un început pentru *Valurile* Virginiei Woolf care îți îngheață sângele în vine: „Eram prea departe în ocean ca să aud salvamarul strigând: «Rechin! Rechin!»“.

Cu toate că în curs nu apar – ciudat lucru – nici vampiri și nici monstrul lui Frankenstein, studenților le place la nebunie. Nu le-a mai dat nimeni foarfeci și lipici de la grădiniță. Nimeni nu i-a mai pus să traducă o frază din Carson McCullers („În oraș erau doi muți și erau mereu împreună“) în germană (*„In der Stadt gab es zwei Stumme, und sie waren immer zusammen“*) și să și-o treacă unul altuia, făcând retroversiuni, până când obțin o păsărească de grădiniță: „În bar erau împreună doi cartofi și erau răi“. Ce relaxare față de viețile lor de muncă asiduă! Învață ei ceva despre literatură? Îndoielnic. Dar învață să iubească iarăși limba, ceva care s-a fâsâit ca sexul într-o căsnicie lungă. Și, grație acestui lucru, învață să-și iubească dascălul.

La Berlin începe Less să-și lase barbă. Ați putea da vina pe apropierea zilei unei anume nunți. Sau ați putea da vina pe noul lui amant berlinez, Bastian.

Nimeni nu s-ar fi așteptat să devină amanți. Less cu siguranță nu s-a așteptat. În definitiv, nici nu se potrivesc. Bastian e tânăr, orgolios, arogant și indiferent, ba chiar disprețuitor față de literatură și artă. În schimb, urmărește avid competițiile sportive, iar înfrângerile Germaniei îl lasă într-o stare nemaiîntâlnită de pe vremea Republicii de la Weimar. Și asta în ciuda faptului că nu se consideră german: el e bavarez. Asta nu înseamnă nimic pentru Less, care oricum îi asociază nația mai degrabă cu festivalul berii de la München și pantalonii de piele scurți, cu bretele, decât cu raiul graffiti-ului care e Berlinul. Dar pentru Bastian e ceva foarte important. Poartă adesea tricouri care îi proclamă moștenirea culturală și care, alături de blugii de culoare deschisă și o geacă de bumbac vătuită, compun ținuta lui tipică. Când vine vorba de cuvinte, nu e intelectual, nu e interesat și nu e drăguț. Dar e, cum va descoperi Less, surprinzător de bun la suflet.

Așa se face că Bastian îl vizitează pe Less o dată la câteva seri. Îl așteaptă în fața clădirii, în blugi, un tricou țipător și geaca lui vătuită. Ce Dumnezeu vrea de la domnul profesor al vostru? Nu spune. În clipa când intră în apartament, îl lipește pur și simplu pe Less de perete, parafrazând în

șoaptă cuvintele de pe plăcuța de la Checkpoint Charlie: „Acum intrați în sectorul american…“ Uneori nici măcar nu ies din apartament și Less e nevoit să pregătească cina cu ce găsește în frigiderul lui cam gol: șuncă, ouă și nuci. Într-o seară, când trecuseră două săptămâni din Wintersitzung, se uită la emisiunea preferată a lui Bastian, ceva ce se cheamă *Schwiegertochter gesucht*, cu niște oameni de la țară care fac pe pețitorii pentru copiii lor, până când tânărul adoarme cu trupul încolăcit strâns în jurul lui Less și cu nasul în urechea lui.

Pe la miezul nopții începe febra.

E o experiență derutantă să ai de-a face cu un necunoscut suferind. Bastian, un tânăr atât de sigur pe el, devine un copilaș bolnav, care îi strigă lui Less să-l dezvelească, apoi să-l învelească, pe măsură ce febra urcă și coboară vertiginos (în apartament există un termometru, dar, vai, e în necunoscutele grade Celsius), îi cere mâncăruri de care Less nici măcar nu a auzit și străvechi remedii bavareze (posibile invenții iscate de febră), cum ar fi cataplasmele și *Rosenkohl Saft* (suc de varză de Bruxelles). Iar Less, care nu se remarcă prin talentul de a îngriji bolnavi (Robert l-a acuzat că îi abandonează pe cei fără putere), se trezește că i se rupe sufletul de mila bietului bavarez. Fără *Mami*, fără *Papi*. Less încearcă să alunge amintirea altui bolnav din alt pat din Europa. Cât a trecut de-atunci? Se urcă pe bicicletă și străbate străzile din Wilmersdorf, în căutarea a orice i-ar putea fi de ajutor. Se întoarce cu ce se întoarce oricine în Europa: niște praf într-un pachețel împăturit. Îl pune în apă. Miroase cumplit și Bastian nu vrea să-l bea. Așa că Less pune *Schwiegertochter gesucht* și îi spune că trebuie să bea de fiecare dată când amorezii își scot ochelarii ca să se pupe. Și când Bastian bea, ochii lui privesc fix într-ai lui Less: castanii-deschis ca niște ghinde. A doua zi Bastian se face bine.

— Știi cum îți zic prietenii mei? întreabă Bastian în lumina dimineții, încâlcit în așternuturile lui Less cu model cu iederă.

Și-a revenit complet, e rumen la față, cu ochii vii și un zâmbet ușor. Părul rebel e singura parte din el care încă mai doarme, ca o pisică pe o pernă.

— Dom’ profesor, spune Less în timp ce se șterge cu prosopul după duș.

— Așa îți zic eu. Nu, ei îți zic Peter Pan.

Less râde cu râsul lui nesigur: „HA-ha-ha“.

Bastian întinde mâna după cana de cafea de lângă el. Ferestrele sunt deschise și fac să fluture perdelele albe, ieftine. Deasupra teilor cerul e gri și decolorat.

— Mă întreabă „Ce mai face Peter Pan?“.

Less se încruntă și se duce spre dulap, zărindu-se o clipă în oglindă: fața îmbujorată, trupul alb. Ca o statuie căreia i s-a pus alt cap.

— Zi-mi de ce spun mie așa.

— Germana ta e groaznică, să știi, îi spune Bastian.

— Nu e adevărat. Nu e perfectă, poate, îi spune Less, dar e excitată.

Tânărul râde fără reținere, ridicându-se în capul oaselor în pat. Pielea măslinie, înroșită pe umeri și pe obraji de la timpul petrecut în solar.

— Vezi, nici nu înțeleg ce spui. Excitată?

— Excitată, explică Less, trăgându-și chiloții pe el. Entuziastă.

— Da, vorbești ca un copil. Arăți și te porți de parcă ai fi foarte mic.

Întinde mâna, îl apucă pe Less de braț și îl trage spre pat.

— Poate că nu ai crescut niciodată.

Poate că așa e. Less cunoaște bine plăcerile tinereții – pericolul, emoția, felul cum nu mai știi de tine într-un club de la o pastilă, de la o dușcă, de la gura unui necunoscut – și, alături de Robert și de prietenii lui, plăcerile vârstei înaintate – confortul și relaxarea, frumusețea și gustul, prietenii vechi și poveștile vechi, vinul, whisky-ul, apusurile de soare deasupra apei. Toată viața lui a alternat între cele două. Tinerețea lui îndepărtată, umilința zilnică de a-ți spăla singura cămașă bună și de a afișa singurul zâmbet potrivit, alături de vârtejul zilnic al noutății: noi plăceri, noi oameni, noi reflecții ale sinelui. Robert în pragul bătrâneții, selectându-și viciile la fel de atent cum își alegea cravatele într-un magazin parizian, trăgând un pui de somn la soare după-amiaza, ridicându-se de pe scaun și auzind pârâitul morții. Orașul tinereții, țara vârstei înaintate. Dar, între ele, unde își duce Less traiul – acea existență ex-urbană? Cum de n-a învățat niciodată s-o trăiască?

— Cred că ar trebui să-ți lași barbă, murmură mai târziu tânărul. Cred că ți-ar sta foarte bine.

Așa că își lasă barbă.

Acum trebuie spus un adevăr: Arthur Less nu e grozav la pat.

Văzându-l pe Bastian cum privește în fiecare seară spre fereastra lui Less, așteptând să i se deschidă ușa, oricine ar crede că îl atrage sexul. Dar nu e tocmai sexul. Trebuie să aveți încredere în narator când vă spune că Arthur Less nu este – practic – un amant priceput.

În primul rând, nu are nici unul dintre atributele fizice necesare: e mediocru în toate privințele. Un bărbat american cinstit, care zâmbește și flutură din genele palide. Un chip distins, dar în rest, cu totul banal. Mai și

suferă, din fragedă tinerețe, de o anxietate care îl face să fie prea dornic în timpul actului sexual, iar alteori nu îndeajuns de dornic. Practic, nu e bun la pat. Și totuși, așa cum o pasăre care nu poate zbura va dezvolta alte tactici de supraviețuire, Arthur Less și-a dezvoltat alte însușiri. La fel ca pasărea, nu e conștient de ele.

Sărută… cum să explic? Ca un îndrăgostit. Ca unul care nu are nimic de pierdut. Ca unul care tocmai a învățat o limbă străină și nu știe să folosească decât prezentul și persoana a doua. Numai acum, numai cu tine. Există bărbați care nu au fost sărutați niciodată așa. Există bărbați care, după ce au fost cu Arthur Less, descoperă că nici nu vor mai fi sărutați vreodată așa.

Ceva încă și mai tainic: atingerea lui aruncă o vrajă stranie. Nu există alt cuvânt. Poate că, din pricina faptului că e „un om fără piele“, uneori reușește să atingă pe cineva și să transmită scânteia sinapselor lui nervoase în pielea celuilalt. Asta Robert a remarcat-o imediat: i-a spus „Ești o vrăjitoare, Arthur Less“. Alții, mai puțin sensibili, nu i-au dat atenție, fiind prea concentrați la propriile lor nevoi complicate („Mai sus – nu, *mai sus* – nu, MAI SUS!“). Dar Freddy a simțit-o și el. Un șoc mărunt, o clipă în care rămâi fără aer, o scurtă pierdere a cunoștinței, poate și redeșteptarea cu figura inocentă a lui Less deasupra, într-un nimb de transpirație. Să fie o radiație, o emanație a acestei inocențe, a acestei candori devenite incandescentă? Bastian nu e nici el imun. Într-o seară, după ce se pipăie pe hol ca niște adolescenți, încearcă să se dezbrace unul pe celălalt, dar, învinși de sistemele străine de nasturi și închizători, ajung să se dezbrace fiecare singur. Arthur se întoarce în pat, unde Bastian îl așteaptă gol și bronzat, și urcă la bord. În timp ce face asta, Less pune o mână pe pieptul lui Bastian. Bastian gâfâie. Se zvârcolește, respirația i se accelerează și, după o clipă, șoptește: *„Was tust du mir an?“* („Ce-mi faci?“). Less nu are habar ce face.

În cea de-a patra săptămână Less presupune că asistentul lui suferă din dragoste. Hans a fost mereu serios, dar acum e de-a dreptul posac și stă la curs cu capul în mâini, iar capul îi pare greu, ca de bronz. Sigur are legătură cu o fată, cu vreuna dintre nemțoaicele alea frumoase, istețe și bisexuale care fumează țigară de la țigară, poartă haine americane *vintage* și părul întins cu placa, sau cu vreo străină, vreo italiancă frumoasă, cu brățări de alamă, care se întoarce la Roma ca să locuiască cu părinții și să fie curator la o galerie de artă modernă. Bietul Hans, cu figura lui de câine bătut! Less își dă seama de adevăr abia în timp ce desenează pe tablă o schemă cu structura narativă la Ford Madox Ford și, când se întoarce, descoperă că Hans a leșinat pe bancă. După paloare și respirație, Less recunoaște febra.

Îi roagă pe studenți să-l ducă pe bietul băiat la *Gesundheitszentrum*, după care merge să-l viziteze pe dr. Balk în biroul lui modern și elegant. Trebuie să repete de trei ori până când dr. Balk reușește să navigheze prin germana lui poticnită, după care oftează „Aha“ și înțelege că Less are nevoie de un alt asistent.

A doua zi Less află că dr. Balk a fost afectat de o boală misterioasă. La curs două tinere leșină în tăcere pe băncile lor. Când se prăbușesc, cozile din păr li se ridică precum cozile unor căprioare speriate. Less începe să înțeleagă că nu e o coincidență.

— Cred că sunt puțin împrăștiat, îi spune el lui Bastian în timp ce iau cina la *Kiez*, localul din cartier.

La început lui Less meniul i s-a părut atât de derutant – împărțit în „Prieteni mici“, „Prieteni mâncați cu pâine“ și „Prieteni principali“ –, încât a comandat în fiecare seară șnițel cu salată de cartofi cu oțet și o bere mare.

— Arthur, vorbești prostii, spune Bastian și își taie o bucată din snițelul lui Less. Împrăștiat?

— Cred că împrăștii puțină *boală*.

Bastian, cu gura plină, clatină din cap.

— Nu cred. Tu nu te-ai îmbolnăvit.

— Dar *toți ceilalți* sunt bolnavi!

Chelnerița le mai aduce pâine și *Schmalz*.

— Să știi că e o boală ciudată, spune Bastian. Mă simțeam bine. Și deodată, în timp ce vorbeai cu mine, m-a luat amețeala și am început să ard. A fost groaznic. Dar a ținut doar o zi. Cred că m-a ajutat sucul de varză de Bruxelles.

Less unge cu unt o bucată de pâine neagră.

— Nu am dat suc de varză de Bruxelles.

— Nu, dar eu am visat că mi-ai dat. Visul m-a ajutat.

O privire perplexă din partea scriitorului nostru. Schimbă subiectul:

— Săptămâna viitoare am un eveniment.

— Da, mi-ai spus, spune Bastian și întinde mâna ca să ia o gură din berea lui Less – pe-a lui a terminat-o. Susții o lectură. Nu sunt sigur că pot ajunge. Lecturile sunt în general plicticoase.

— Nu nu nu, eu sunt niciodată plicticos. Și săptămâna viitoare se însoară cineva cu care sunt prieten.

Privirea tânărului se mută la un ecran de televizor unde se joacă un meci de fotbal. Întreabă absent:

— Sunteți prieteni buni? E supărată că nu te duci?

— Da, prieten bun. Dar e bărbat – nu știu cum se spune în germană. Mai mult decât prieten, dar în trecut.

Un prieten mâncat cu pâine?

Bastian se uită din nou la Less, aparent speriat. Apoi se apleacă spre el, îl ia de mână și zâmbește amuzat.

— Arthur, încerci să mă faci gelos?

— Nu, nu. E trecutul îndepărtat.

Less îl strânge de mână pe Bastian și îi dă drumul, apoi înalță capul până când lumina îi cade pe față.

— Ce părere ai de barba mea?

— Cred că trebuie să mai crească, spune Bastian după ce cumpănește puțin.

Mai ia o înghițitură din mâncarea lui Less și se uită din nou la el. Dă din cap și, înainte să-și îndrepte iar privirea către televizor, spune cu toată seriozitatea:

— Știi, Arthur, ai dreptate. Nu ești niciodată plicticos.

O convorbire telefonică, tradusă din germană în engleză:

— Bună ziua, Editura Pegasus. Petra la telefon.

— Bună ziua. Domnul Arthur Less la telefon. Am nelămurire despre seara aceasta.

— O, bună, domnule Less! Da, am vorbit despre asta mai devreme. Vă asigur că totul e în regulă.

— Dar vreau să verific a doua oară… a treia oară ora…

— Da, e tot la ora douăzeci și trei zero zero.

— Bun. Ora douăzeci și trei. Ca să nu greșesc, asta înseamnă ora unsprezece seara.

— Da, așa este. E un eveniment de seară. O să fie distractiv!

— Dar e o boală mintală! Cine o să vină la mine la unsprezece seara?

— O, aveți încredere în noi, domnule Less. Aici nu suntem în Statele Unite. Aici suntem la Berlin.

Organizată de Editura Pegasus în colaborare cu Universitatea Liberă și Institutul American de Literatură, precum și cu Ambasada Statelor Unite, lectura programată nu are loc într-o bibliotecă, cum se aștepta Less, sau într-un teatru, cum spera el, ci într-un club de noapte. Lui și asta i se pare „o boală mintală“. Intrarea în club se face pe sub șinele de metrou din Kreuzberg și trebuie să fi fost un fel de puț de acces sau o cale de evadare din Germania de Est, pentru că, odată ce trece de paznic („Eu sunt aici scriitorul“, spune el, convins că totul e o greșeală), Less se trezește într-un

imens tunel boltit, acoperit cu faianță albă, care sclipește de la lumina reflectată. În rest, lumina e slabă și încăperea e plină de fum de țigară. Într-un capăt un bar cu oglinzi strălucește de pahare și sticle. În spatele tejghelei lucrează doi bărbați cu cravată. Unul pare să aibă un pistol într-un toc de pe umăr. În celălalt capăt, DJ-ul, cu o căciulă mare de blană. Aerul vibrează de la ritmul puternic al unor acorduri de techno minimal și oamenii de pe ringul de dans se mișcă înainte și înapoi sub luminile albe și roz. Cu cravate, pardesie și pălării de fetru. Unul are o servietă prinsă cu cătușe de încheietura mâinii. Berlinul e Berlin, se gândește Less. O femeie într-o rochie de chinezoaică, cu părul roșu prins cu bețișoare, se apropie de el zâmbind. Are fața palidă de la prea multă pudră, o aluniță pictată și buze de un roșu mat. Îi vorbește în engleză:

— Trebuie să fiți Arthur Less! Bun venit la Clubul Spionilor! Eu sunt Frieda.

Less o sărută pe ambii obraji, dar ea se apleacă și pentru un al treilea sărut. De două ori în Italia. De patru ori în nordul Franței. De trei ori în Germania? N-o să le nimerească în veci. Spune în germană:

— Sunt surprins și, poate, încântat!

O privire nedumerită, urmată de un râs.

— Vorbiți germană! Ce drăguț!

— Am prieten spune că vorbesc ca un copil.

Ea râde iar.

— Haideți înăuntru. Știți ceva despre Clubul Spionilor? O dată pe lună dăm câte o petrecere în diferite locuri secrete. Și lumea vine costumată! Fie ca la CIA, fie ca la KGB. Și avem muzică tematică și evenimente tematice, ca dumneavoastră.

Less privește încă o dată dansatorii și oamenii strânși lângă bar. Cu căciuli de blană și insigne cu secera și ciocanul. Cu pălării și pardesie. Unii, își zice el, par să aibă și arme.

— Înțeleg, da, spune Less. Dumneavoastră în ce v-ați îmbrăcat?

— O, eu sunt agent dublu.

Se dă un pas în spate, pentru ca Less să-i poată admira costumul (doamna Chiang Kai-shek? o seducătoare din Burma? o susținătoare a lagărelor naziste?), și zâmbește cuceritor.

— Și am adus asta pentru dumneavoastră. Americanul nostru. Papionul cu buline e perfect.

Scoate din poșetă o insignă și i-o prinde la rever.

— Veniți cu mine. Vă ofer ceva de băut și vă fac cunoștință cu echivalentul dumneavoastră sovietic.

Less trage de rever ca să citească ce scrie pe insignă:

ACUM INTRAȚI ÎN SECTORUL AMERICAN

Less află că la miezul nopții muzica se va opri și se va aprinde un reflector deasupra scenei, unde vor aștepta el și „echivalentul lui sovietic“ (în realitate un emigrant rus cu barbă și *ociki*, care poartă încântat un tricou cu Stalin pe sub costumul strâmt), iar apoi își vor prezenta opera membrilor Clubului Spionilor. Vor citi în patru reprize de câte cincisprezece minute, alternând naționalitățile. Lui Less i se pare imposibil ca oamenii ăștia veniți în club să stea locului și să asculte literatură. I se pare imposibil ca ei să asculte timp de o oră. I se pare imposibil să se afle aici, în Berlin, chiar în clipa asta, așteptând în beznă în timp ce transpirația începe să i se întindă pe piept ca sângele de la o rană de glonț. I se pregătește una din umilințele cunoscute. Una din acele umilințe scriitoricești pe care universul le pune la cale ca să mănânce pe pâine artiști mărunți ca el. Încă o seară cu Arthur Less.

În definitiv, azi e ziua când, la celălalt capăt al lumii, vechiul său *Freund* se însoară. Freddy Pelu se căsătorește cu Tom Dennis într-o ceremonie care va avea loc în timpul după-amiezii undeva la nord de San Francisco. Less nu știe exact unde: pe invitație scria doar „Shoreline Highway 11402“, care ar putea fi orice, de la o vilă pe faleză la un bar cu muzică *country* de pe marginea drumului. Dar oaspeții sunt invitați la ceremonia care începe la ora 14.30 și, ținând cont de diferența de fus orar, își imaginează că ar trebui să fie cam în momentul *ăsta*.

Aici, în cea mai friguroasă noapte de până acum din vechiul Berlin, cu vântul care suflă dinspre Polonia și piețele pline de chioșcuri care vând căciuli și mănuși de blană și branțuri de lână pentru încălțăminte, iar în Potsdamer Platz a fost ridicat un munte de zăpadă pe care copiii se pot da cu sania până după miezul nopții în timp ce părinții beau *Glühwein* lângă foc, în această noapte neagră și înghețată, tot cam în momentul ăsta – își închipuie el –, Freddy pășește spre altar. În timp ce pe palatul Charlottenburg zăpada scânteiază, Freddy stă alături de Tom Dennis sub soarele californian, căci fără îndoială e o nuntă din aia la care se poartă costume albe de in, cu o boltă de trandafiri albi și pelicani care trec în zbor, iar fosta iubită din facultate a cuiva, o fată înțelegătoare, cântă Joni Mitchell la chitară. Freddy ascultă, zâmbește ușor și îl privește pe Tom în ochi. În timp ce turcii tremură și se plimbă ca să nu înghețe prin stațiile de autobuz,

ca niște figurine din ceasul din turnul primăriei, gata să bată miezul nopții. Căci e aproape miezul nopții. În timp ce fosta iubită își încheie cântecul și un prieten celebru recită o poezie celebră, zăpada se așterne tot mai groasă. În timp ce Freddy îl ia de mână pe tânăr și citește de pe un cartonaș pe care jură că el l-a scris, țurțurii se lungesc. Și toate astea trebuie să fie – în timp ce Freddy face un pas în spate, ca să-l lase pe preot să vorbească, în timp ce oaspeții din primul rând zâmbesc când se apleacă să-și sărute mirele, în timp ce luna strălucește din mijlocul haloului ei înghețat deasupra Berlinului –, trebuie să fie chiar acum.

Muzica se oprește. Reflectorul se aprinde. Less clipește (fâlfâit dureros de molii retinale). Cineva din public tușește.

— *Kalipso*, începe Less. „Nu am nici un drept să spun povestea asta…“

Și mulțimea adunată ascultă. El nu-i vede, dar timp de aproape o oră bezna rămâne tăcută. Din când în când se văd țigări aprinse: licurici de club de noapte gata de iubire. Nu scot nici un sunet. Citește din traducerea germană a romanului său, iar rusul citește dintr-al lui. Pare să fie ceva despre o călătorie în Afganistan, dar lui Less îi vine greu să asculte. E prea derutat de lumea străină în care se găsește: una în care scriitorii *contează*. Îl distrage prea tare gândul la Freddy în fața altarului. Tocmai a ajuns la jumătatea celui de-al doilea fragment, când aude icnete și foială în public. Se oprește din citit când își dă seama că a leșinat cineva.

Și apoi încă cineva.

Abia după ce se prăbușesc trei persoane, clubul își aprinde luminile. Less vede spectatorii, prinși în acea *Nostalgie* a Războiului Rece, cu ținutele lor de personaje din James Bond și Strangelove, încadrați în luminile puternice ca într-un raid Stasi. Apar în fugă niște bărbați cu lanterne. Dintr-odată atmosfera se umple de o flecăreală neliniștită și încăperea, cu faianța ei albă, pare goală – o baie publică sau o parte dintr-o centrală electrică, ceea ce și este de fapt.

— Ce facem? aude Less din spatele lui un accent chirilic.

Romancierul rus își apropie sprâncenele luxuriante de parcă ar fi fragmentele unei canapele modulare. Less coboară privirea spre Frieda, care se apropie într-o țăcăneală de pași afectați.

— E în regulă, spune ea, punând mâna pe mâneca lui Less și privindu-l în timpul ăsta pe rus. Probabil e de la deshidratare. Se întâmplă adesea, deși de obicei mult mai târziu în noapte. Dar apoi ai început să citești *tu* și dintr-odată…

Frieda încă mai vorbește, dar el nu ascultă. „Tu“ e chiar Less. Mulțimea s-a destrămat și se coagulează la bar, în combinații imposibile din punct de vedere politic. Luminile de pe faianță dau senzația ciudată că noaptea s-a sfârșit, cu toate că nu e nici ora unu. Less simte un fior când înțelege. „Apoi ai început să citești *tu*.“

Îi face pe oameni să moară de plictiseală.

Mai întâi Bastian, apoi Hans, apoi dr. Balk, studenții, publicul de la lectură. Care îi ascultă conversația anostă, cursurile, scrierile. Care îi ascultă *germana groaznică*. Felul cum încurcă *dann* cu *denn*, *für* cu *vor* sau *wollen* cu *werden*. Ce amabili au fost cu toții, cum dădeau ei din cap și zâmbeau cu ochi mari la frazele lui, de parcă ascultau un detectiv pe cale să dezvăluie cine e ucigașul înainte ca el să trântească în sfârșit verbul greșit! Ce răbdători și generoși sunt oamenii ăștia! Și totuși *el* e ucigașul. Pas cu pas, cu toate greșelile lui, spunând *blau sein* în loc de *traurig sein* („sunt albastru“ în loc de „sunt trist“), *das Gift* în loc de *Das Geschenk* („otravă“ în loc de „cadou“), Less comite mici crime. Cuvintele lui, banalitățile lui, râsul lui nesigur. Se simte albastru și trist. Da, cadoul lui pentru ei e *Gift*. Precum Claudius cu tatăl lui Hamlet, Less le picură berlinezilor otravă în urechi.

Abia când aude ecoul din tavanul cu faianță și vede fețele întoarse către el, își dă seama că a oftat în microfon. Face un pas în spate.

Și iată-l, în fundul sălii, singur cu zâmbetul lui cum nu e altul: să fie Freddy? Fugit de la nuntă?

Nu nu nu. Doar Bastian.

Abia după ce reîncepe ritmul de techno minimal, sunetul acela care lui Less îi amintește de apartamentele din New York, cu țevile care pocnesc și bătăile inimii tale frânte – sau să fie abia după ce organizatorul îi oferă al doilea Long Island? –, Bastian vine la el, îi întinde o pilulă și spune „Înghite asta“. Contururi neclare de trupuri. Își amintește că a dansat cu scriitorul rus și cu Frieda (doi cartofi împreună și sunt răi), timp în care barmanii își învârteau în aer pistoalele de plastic, își mai amintește că i s-a înmânat un plic cu un cec în stilul în care trecea dintr-o mână într-alta o servietă pe podul de lângă Potsdam, după care se trezește brusc într-un taxi și apoi pe un fel de epavă plină la toate nivelele cu oameni care dansează și cu berlinezi tineri care stau jos, învăluiți în nori de fum de țigară. Afară, pe o punte din scânduri, alții stau cu picioarele atârnate deasupra apei murdare a râului Spree. Împrejurul lor e Berlinul, la est se înalță Fernsehturm ca bila din Times Square de Anul Nou, la vest se văd lucind palid luminile

palatului Charlottenburg și, peste tot în jur, minunatul cimitir de vechituri care e orașul: depozite abandonate, clădiri noi și elegante, ambarcațiuni, toate decorate cu luminițe, blocurile de beton din epoca lui Honecker, care imită clădirile de secol nouăsprezece, parcurile întunecate ce ascund monumentele de război ridicate de sovietici, lumânările micuțe pe care le aprinde cineva în fiecare seară în fața caselor din care au fost scoși cu forța evreii. Vechile săli de dans, unde cupluri în vârstă, purtând încă haine în nuanțe de bej comunist, spunându-și încă secrete în șoaptă după ce o viață întreagă s-au învățat să fie urmăriți și ascultați, dansează polca pe muzica interpretată *live* de diverse formații în încăperi decorate cu perdele de plastic cu franjuri argintii. Subsolurile unde travestiți americani le vând bilete expaților britanici ca să asculte DJ-i francezi în încăperi în care apa curge pe pereți și din tavan atârnă canistre vechi, luminate din interior. Standurile unde se vând *Currywurst* și turcii presară praf de strănutat pe cârnații fierbinți, brutăriile subterane unde aceiași crenvurști sunt copți în croasanți, chioșcurile cu *fondue*, unde tirolezii întind brânză topită pe pâine cu șuncă și o decorează cu murături. Tarabele care se instalează deja în piețe și care vând șosete ieftine, biciclete furate și lămpi de plastic. Cluburile de sex cu semafoare care indică ce haine să-ți dai jos, temnițele cu bărbați îmbrăcați în costume de supereroi din vinilin negru, cu numele brodate pe ele, camerele întunecoase și aleile lăturalnice unde se întâmplă absolut orice. Și, peste tot, cluburi care abia acum se trezesc la viață, unde până și cuplurile căsătorite de vârstă mijlocie trag pe nas ketamină de pe faianța neagră din toalete și adolescenții își trec unul altuia băuturile. În club, cum își va aminti el mai târziu, o femeie vine pe ringul de dans și se dă cu totul în stambă pe o melodie de-a Madonnei, acaparează tot ringul, oamenii o aplaudă, o huiduie, femeia își pierde mințile acolo și prietenii ei o strigă pe nume: „Peter Pan! Peter Pan!". De fapt nu e o femeie: e Arthur Less. Da, până și bătrânii scriitori americani dansează de parcă ar fi tot în San Francisco-ul anilor 1980, ca și cum revoluția sexuală ar fi învins, ca și cum războiul s-a terminat și Berlinul a fost eliberat, sufletele le-au fost eliberate, iar ce șoptește bavarezul din brațele lui e adevărat și nu există om, nici un om – nici măcar Arthur Less – care să nu fie iubit.

Cu aproape șaizeci de ani în urmă, imediat după miezul nopții, la câțiva pași de râul deasupra căruia dansau ei s-a petrecut o minune a ingineriei moderne: peste noapte s-a ridicat Zidul Berlinului. Era noaptea de 15 august 1961. Pe 16, când s-au trezit, berlinezii au descoperit această minune, la început mai mult un gard cu stâlpi de beton înfipți în caldarâm și legați cu

vălătuci de sârmă ghimpată. Știau că urmează necazuri, dar se așteptau să vină treptat. Prea des viața năvălește dintr-odată. Și cine știe pe care parte o să te găsești?

La fel se trezește și Less la finalul șederii lui și descoperă că s-a ridicat un zid între cele cinci săptămâni la Berlin și realitate.

— Azi pleci, spune tânărul, cu ochii încă închiși și capul somnoros odihnindu-i-se pe pernă.

Obrajii îi sunt roșii după o lungă noapte de rămas-bun, are încă rujul cuiva întins pe față, dar altminteri nu etalează nicidecum vreun semn de exces, așa cum numai tinerii reușesc să facă. Pieptul maroniu ca un kiwi îi saltă și îi coboară ușor.

— Ne luăm la revedere.

— Da, spune Less, adunându-se, și creierul lui parcă ar fi pe un feribot. În două ore. Trebuie să pun haine în bagaj.

— Germana ta e tot mai proastă, spune Bastian și se rostogolește spre cealaltă parte a patului.

E dimineața devreme și soarele strălucește pe cearșafuri. Din stradă se aude muzică: ritmul nonstop al Berlinului.

— Tu încă să dormi.

Un mormăit dinspre Bastian. Less se apleacă să-l sărute pe umăr, dar tânărul a adormit deja.

În timp ce se ridică, ca să se apuce încă o dată de împachetat, Less îndură balansul feribotului din creierul lui. Abia reușește să-și adune toate cămășile, să le așeze cu grijă una peste alta ca foile de aluat și să învelească restul hainelor în ele, așa cum a învățat la Paris. Abia reușește să adune totul din baie și din bucătărie și balamucul de pe noptiera lui de bărbat de vârstă mijlocie. Abia reușește să caute toate obiectele rătăcite, să își repereze pașaportul și portofelul și telefonul. Ceva tot va uita. Speră să fie doar vreun ac de cusut și nu biletul de avion. Dar e la limită.

De ce nu a spus da? Vocea lui Freddy din trecut: „Vrei să rămân aici, cu tine, pentru totdeauna?“. De ce nu a spus da?

Se întoarce și îl vede pe Bastian, care doarme pe burtă, cu brațele întinse, ca un *Ampelmännchen* din aceia care le indicau est-berlinezilor: „Traversați“ sau „Nu traversați“. Curbura spinării lui, luciul pielii cu coșuri de pe umeri. În uriașul pat negru, de fier, al acestor ultime ore. Less se duce în bucătărie și pune la fiert apa de cafea.

Pentru că ar fi fost imposibil.

Strânge lucrările studenților, ca să le corecteze în avion. Pe acestea le strecoară cu grijă într-un compartiment special al rucsacului negru. Adună hainele de costum, cămășile – face bocceluța pe care călătorii din trecut și-ar fi agățat-o de un băț pe umăr. Într-un alt loc special pune pastilele (Șeful a avut dreptate: într-adevăr, funcționează). Pașaportul, portofelul, telefonul. Acum înfășoară curele în jurul bocceluței. Acum, cravate în jurul curelelor. Îndeasă șosete în pantofi. Celebrele benzi elastice lessești. Obiectele încă nefolosite: crema de protecție solară, unghiera, setul de cusut de voiaj. Obiectele încă nepurtate: pantalonii maro de bumbac, tricoul albastru, șosetele colorate. Toate în valiza roșie ca sângele, cu fermoarul tras cu greu. Toate acestea vor face înconjurul lumii inutil, ca atâția turiști.

Întors în bucătărie, varsă toată cafeaua rămasă (prea multă) în cafetiera franțuzească, pe care o umple cu apă clocotită. O amestecă apoi cu un bețișor chinezesc și pune sita. Așteaptă să se infuzeze și, în timp ce așteaptă, își atinge fața: e surprins când își simte barba, ca un ins care a uitat că poartă mască.

Pentru că i-a fost frică.

Iar acum s-a terminat. Freddy Pelu s-a însurat.

Less împinge sita în cafetieră de parcă ar fi dinamită din desenele animate, iar cafeaua explodează peste tot Berlinul.

O convorbire telefonică, tradusă din germană în engleză:

— Alo?

— Bună dimineața, domnule Less. Sunt Petra, de la Editura Pegasus!

— Bună dimineața, Petra.

— Voiam doar să mă asigur că ați plecat fără probleme.

— Sunt pe aeroport.

— Minunat! Voiam să vă spun ce succes a avut lectura de aseară și ce recunoscători sunt studenții pentru micul curs.

— Fiecare a devenit bolnav.

— Și-au revenit cu toții, la fel ca asistentul dumneavoastră. A spus că ați fost de-a dreptul sclipitor.

— Fiecare e cineva foarte amabil.

— Și dacă descoperiți că ați uitat vreun lucru, să ne spuneți și vi-l trimitem noi!

— Nu, nu am nici un fel de regrete. Nici un regret.

— Regrete?

(Se aude anunțul unui zbor.)

— Nu am nimic în urma mea.

— La revedere! Până la următorul roman minunat, domnule Less!

— Asta nu știm. La revedere. Plec acum spre Maroc.

Dar nu pleacă acum spre Maroc.

1. Vreți să dați foc clădirii cu apă! (germ.)

LESS FRANCEZ

Și iat-o, călătoria de care îi e groază: cea în timpul căreia va împlini cincizeci de ani. Toate celelalte călătorii din viața lui par să fi dus orbește spre ea. Hotelul din Italia unde a stat cu Robert. Excursia în Franța cu Freddy. Drumul până în cealaltă parte a Americii, la San Francisco, după ce a terminat facultatea, ca să stea cu cineva pe nume Lewis. Și excursiile din copilărie – vacanțele cu cortul, în care tatăl lui l-a dus de atâtea ori, de obicei pe câmpuri de bătălie din Războiul Civil. Cât de bine își amintește cum căutau prin jurul cortului gloanțe și găseau – să vezi minune! – câte un vârf de săgeată (în timp, s-a dovedit că era posibil să fi fost plantate de tatăl lui). Jocul cu cuțitele, în care cel care pierdea trebuia să scoată cuțitul din pământ cu dinții, iar micul și neîndemânaticul Less primea un șiș pe care îl azvârlea cu teamă, ca pe un șarpe veninos, și cu care o dată chiar a reușit să spintece un șarpe adevărat (un șarpe-panglică, deja decedat). Un cartof învelit în staniol și lăsat să se coacă în foc. O poveste cu fantome în care apărea un braț de aur. Încântarea tatălui pâlpâind în lumina focului. Cât de mult prețuia Less amintirile acestea! (Mai târziu avea să descopere în biblioteca tatălui său o carte intitulată *Cum să crești drept*, care recomanda întărirea relației dintre tați și fiii lor pămpălăi și în care activitățile indicate – câmpurile de bătălie, jocul cu cuțitele, focurile de tabără, poveștile de groază – fuseseră subliniate cu un pix Bic albastru, dar această descoperire târzie nu a reușit să spargă bula de fericire din copilărie.) La vremea lor, toate aceste călătorii păreau împrăștiate aleatoriu, ca stelele de pe cer. Abia acum Less vede semnele zodiacale de deasupra vieții lui. Și iată cum se ridică Scorpionul.

Less crede că se îndreaptă de-acum de la Berlin spre Maroc, cu o scurtă escală în Paris. Nu are nici un fel de regrete. Nu a lăsat nimic în urmă. Ultimele fire de nisip din clepsidra lui vor fi din Sahara.

Dar nu pleacă acum spre Maroc.

În Paris: o problemă. Arthur Less se chinuie de o viață întreagă să înțeleagă cum funcționează taxa pe valoarea adăugată. Ca cetățean american, are dreptul să i se restituie TVA-ul plătit la unele cumpărături din străinătate, iar în magazine, când îți dau plicul acela special și toate formularele sunt completate, pare extrem de simplu: găsești ghișeul special din aeroport, ți se pune un timbru și îți primești banii înapoi. Dar Less știe șmecheriile: birourile închise, ghișeele în renovare, ofițerii vamali încăpățânați, care insistă să le arate bunurile cumpărate, aflate în valizele pe care le-a predat deja – e mai ușor să obții o viză pentru Myanmar. Câți ani au trecut de când doamna de la ghișeul de informații de pe aeroportul Charles de Gaulle a refuzat să-i spună unde e biroul de restituire a TVA-ului? Sau când a primit timbrul, dar a pus plicul într-un coș de gunoi care l-a indus în eroare? Sistemul l-a păcălit de fiecare dată. Dar nu și de data asta. Less își face un țel din recuperarea TVA-ului. Cum aruncase nechibzuit cu banii după premiul de la Torino (o cămașă groasă, albastru-deschis, cu o dungă albă lată, orizontală, ca marginea de jos a unei fotografii Polaroid), a ajuns la aeroportul din Milano cu o oră mai devreme, a găsit biroul, a stat acolo cu cămașa în mână, numai că ofițerul vamal l-a informat cu regret că trebuie să aștepte până ce părăsește spațiul UE – ceea ce se va întâmpla la finalul escalei de la Paris, când se va îndrepta spre continentul african. Less nu s-a lăsat. La Berlin a încercat aceeași tactică, cu același rezultat (o doamnă cu părul roșu-țepos, vorbind într-o berlineză afurisită). Less tot nu se lasă. Dar în timpul escalei de la Paris își găsește un adversar pe măsură: o neașteptată nemțoaică, cu păr roșu-țepos și ochelari cu lentile progresive, fie geamăna celei din Berlin, fie chiar ea în tura de weekend.

— Nu se acceptă Irlanda, îl informează ea într-o engleză glacială.

Plicul lui pentru returnarea TVA-ului este, prin cine știe ce încurcătură, din Irlanda, chitanțele însă sunt din Italia.

— Sunt din Italia! îi spune Less, în timp ce femeia clatină din cap. Italia! Italia!

Dreptatea e de partea lui, dar, pentru că a ridicat vocea, a pierdut. Simte cum în el clocotește vechea teamă. Sigur că și ea o simte.

— Acum trebuie să-l puneți la poștă în Europa, spune femeia.

Less încearcă să se calmeze și întreabă unde este poșta pe aeroport. Femeia abia dacă ridică ochii măriți de lentile și, fără ca fața să-i schițeze vreun zâmbet, rostește cuvintele care îi fac atâta plăcere:

— Nu există oficiu poștal pe aeroport.

Less pleacă de la ghișeu clătinându-se, definitiv înfrânt, și se îndreaptă spre poarta de îmbarcare amorțit de panică. Cu câtă invidie se uită la cei care populează saloanele de fumători și râd în cuștile lor de sticlă! Nedreptatea îl apasă greu. Mai groaznic e că îi revine în minte întreg șirul de nedreptăți, ca un șirag inutil de mătănii, ca să ia la numărat iar, una câte una, toate amintirile acelea: de la telefonul de jucărie pe care l-a primit sora lui și el nu a primit nimic, optul acela de la teza de chimie, pentru că a scris urât, idiotul fiu de bogătași care a intrat la Yale în locul lui, bărbații care alegeau niște ușuratici și prostănaci în loc să-l aleagă pe inocentul Less, până la editura care i-a refuzat politicos ultimul roman și excluderea lui de pe orice listă a celor mai buni scriitori sub treizeci de ani, sub patruzeci de ani, sub cincizeci de ani – căci după vârsta asta nu se mai fac liste. Faptul că îl regretă pe Robert. Faptul că suferă cumplit după Freddy. Creierul lui e din nou în fața casei de marcat și îl taxează pentru toată rușinea din trecut, de parcă nu ar fi plătit deja pentru asta. Încearcă, dar nu o poate lăsa baltă. Nu e vorba de bani, își spune el, e o chestiune de principiu. A făcut totul corect și ei l-au tras pe sfoară încă o dată. Nu e vorba de bani. Dar apoi, după ce trece pe lângă Vuitton, Prada și alte mărci de îmbrăcăminte bazate pe diverse băuturi și țigări, în sfârșit recunoaște: e într-adevăr vorba de bani. Evident că e vorba de bani. Și atunci mintea lui decide brusc că nu e pregătit să facă cincizeci de ani. Așa că atunci când ajunge în înghesuiala de la poarta de îmbarcare, agitat, asudat și obosit de viață, abia dacă ascultă anunțul din megafoane: „În atenția pasagerilor pentru zborul către Marrakesh: locurile din avion au fost suprarezervate și căutăm persoane dispuse să accepte transferul la un zbor din această seară, cărora li se va oferi un voucher de…“

— Vreau eu!

Soarta, acest *Glockenspiel*, se schimbă la fiecare oră. Nu cu multă vreme în urmă Less era într-o sală de așteptare din aeroport, distrus, jefuit, înfrânt – și uitați-vă la el acum! Se plimbă pe Rue des Rosiers cu buzunarul plin de bani! Bagajul l-a lăsat la aeroport și are la dispoziție ore întregi în oraș, în care să facă ce vrea. Și deja și-a sunat un vechi prieten.

— Arthur! Tânărul Arthur Less!

La telefon: Alexander Leighton, din Școala de la Russian River. Poet, dramaturg, erudit, negru și homosexual, care a dat rasismul fățiș din America pe rasismul rafinat din Franța. Less și-l amintește pe Alex din vremurile lui încăpățânate, când purta o coafură afro extravagantă și își

declama poeziile la cină. Ultima dată când s-au văzut, era chel ca o bomboană de ciocolată.

— Auzisem eu că ești într-o călătorie! Trebuia să mă suni mai devreme.

— Păi, nici n-ar fi trebuit să fiu aici, explică Less, încă îmbătat de bucuria de a fi primit o grațiere de la ziua de naștere și știind că spusele lui nu prea au noimă.

A ieșit din *métro* undeva în apropiere de Marais și nu reușește să se dezmeticească.

— Am predat în Germania și înainte de asta am fost în Italia. Am acceptat să iau un zbor ceva mai târziu.

— Ce noroc pe mine.

— M-am gândit că poate mergem să mâncăm sau să bem ceva.

— Te-a găsit Carlos?

— Cine? Carlos? Ce?

Se pare că nici în conversație nu prea reușește să se dezmeticească.

— Ei, o să te găsească el. Voia să-mi cumpere scrisorile vechi, însemnările, corespondența. Nu știu ce are de gând.

— Carlos?

— Pe-ale mele le-am vândut deja la Sorbona. Acum o să te caute pe tine.

Less își imaginează propriile lui „documente“ la Sorbona. *Corespondența lui Arthur Less*. Ar atrage la fel de multă lume ca „O seară cu…“

Alexander încă mai vorbește:

— …mi-a zis ceva cum că pleci în India.

Less e uimit cât de repede circulă informația în jurul lumii.

— Da, răspunde el. Da, a fost sugestia lui. Ascultă…

— Apropo, la mulți ani.

— Nu, nu, ziua mea e abia…

— Uite ce e, acum trebuie să fug, dar diseară merg la o petrecere. La niște aristocrați, le plac americanii și le plac și artiștii. Le-ar plăcea la nebunie să vii și tu. Și mie mi-ar plăcea să vii. Vrei să vii?

— Petrecere? Nu știu dacă…

Și aici urmează genul de ghicitoare lingvistică la care nu s-a priceput niciodată: „Dacă un scriitor american minor are avion la miezul nopții, dar vrea să meargă la un dineu în Paris la ora opt…“

— E Paristul hipsteresc – le plac surprizele. Și putem să mai trăncănim despre nuntă. Foarte drăguță. A, plus micul *scandal*, evident!

Less, confuz, bâlbâie doar:
— A, aia, ha-ha…
— Deci ai auzit. Avem multe de vorbit. Pe curând!
Îi dă lui Less o adresă absurdă pe undeva pe Rue du Bac, cu două feluri de coduri de acces, apoi îi spune grăbit *au revoir*. Less rămâne fără aer lângă o casă veche, acoperită toată cu plante cățărătoare. Un grup de școlărițe trece pe lângă el în două șiruri drepte.
Acum e clar că va merge la petrecere, fie și doar pentru că nu se poate abține. O nuntă foarte drăguță. O perspectivă promițătoare – ca o carte de joc pe care magicianul ți-o arată înainte să o facă să dispară: mai devreme sau mai târziu va apărea după urechea ta. Așa că Less va pune la poștă cererea de returnare a TVA-ului, va merge la petrecere, va auzi ce e mai rău și va prinde zborul de la miezul nopții spre Maroc. Iar între astea… va colinda prin Paris.
În jurul lui, orașul își întinde aripile de porumbel. A trecut prin Place des Vosges, unde rândurile de copaci perfect tunși l-au ferit nu numai de ploaia ușoară, ci și de Corul Tinerilor din Utah în tricouri galbene, care cântă hituri rock din anii 1980. Pe o bancă, poate inspirați de muzica tinereții lor, doi inși de vârstă mijlocie se sărută pasional, indiferenți la tot ce e în jur, în timp ce ploaia le stropește trenciurile. Less se uită cum bărbatul își strecoară mâna pe sub bluza iubitei pe acordurile din *All Out Of Love*. Pe sub colonadele din jurul pieței adolescenți acoperiți cu pelerine ieftine din plastic stau ciorchine lângă casa lui Victor Hugo și se uită cum plouă. Pungile cu suveniruri arată că l-au vizitat pe Quasimodo. La o patiserie nici măcar franceza incomprehensibilă a lui Less nu poate sta în calea succesului: un croasant cu migdale ajunge imediat în mâna lui, umplându-l de confetti unsuroase de unt. Merge la Musée Carnavalet și admiră decorul compus din palate părăginite și restaurate sală cu sală, studiază un straniu *groupe en biscuit* care îl înfățișează pe Benjamin Franklin semnând un tratat cu Franța, se minunează de paturile din trecut, înalte până la umăr, și rămâne uluit în fața dormitorului negru cu auriu al lui Proust: pereții de plută par mai degrabă de budoar decât de casă de nebuni, iar pe Less îl emoționează vederea portretului lui Proust-tatăl atârnat pe perete. Stă în ușa magazinului de bijutierii Fouquet când se face ora unu și el aude bătaia care răsună în toată clădirea: spre deosebire de un anumit hotel din New York, aici toate vechile ceasuri au fost întoarse de același responsabil conștiincios. Dar în timp ce stă și numără în gând bătăile, își dă seama că sunt decalate cu o oră. După ora napoleoniană.

Are încă ceasuri bune la dispoziție până să se întâlnească cu Alexander la adresa pe care i-a dat-o. Coboară pe Rue des Archives, trece prin intrarea micuță în vechiul cartier evreiesc. Turiștii tineri stau la coadă la falafel, cei mai în vârstă, la mesele de pe trotuar ale cafenelelor, cu meniuri imense în față și expresii neliniștite. Parizience elegante, îmbrăcate în gri și negru, beau cocteiluri americane în culori atroce, de care nu s-ar atinge nici o studentă petrecăreață. Își amintește de o altă vacanță, când Freddy a venit la hotelul lui din Paris și au petrecut o lungă săptămână de răsfăț în oraș: muzee, restaurante luxoase, plimbări noaptea prin Marais, amețiți, braț la braț, zile petrecute în patul din camera de hotel, pentru recreere și apoi pentru refacere, când unul dintre ei a luat un virus local. Prietenul lui, Lewis, îi pomenise de un *boutique* exclusivist pentru bărbați, care era chiar în apropiere. Freddy cu un sacou negru, privindu-se în oglindă, transformat din studios în splendid: „Chiar arăt eu așa?“. Privirea plină de speranță din ochii lui Freddy. Less a trebuit să i-l cumpere, deși costa la fel de mult ca vacanța. Mai târziu i-a mărturisit lui Lewis ce nesăbuință făcuse și a primit următorul răspuns: „Asta vrei să scrie pe piatra ta de mormânt? «S-a dus la Paris și nu a făcut nimic extravagant»?“. Mai târziu s-a întrebat dacă extravaganța fusese sacoul sau Freddy.

Găsește ușa neagră și fără nici o firmă, soneria aurie, și îi atinge butonul înainte să sune. Și i se deschide.

Două ore mai târziu: Arthur Less stă în fața oglinzii. În stânga lui, pe canapeaua albă de piele: un espresso terminat și un pahar de șampanie. În dreapta: Enrico, micuțul vrăjitor bărbos care l-a primit înăuntru și l-a invitat să ia loc cât aduce el „lucruri speciale“. Ce diferență față de croitorul piemontez (cu mustață de vidră-de-mare) care, fără să scoată o vorbă, i-a luat măsurile pentru cea de-a doua parte a premiului – un costum pe comandă – și care, când Less a descoperit cu încântare o stofă exact în nuanța lui de albastru, i-a spus: „Prea tineresc. Prea puternic. Tu porți gri“. Când Less a insistat, omul a ridicat din umeri: „Mai vedem“. Less i-a lăsat adresa unui hotel din Kyoto unde urma să stea peste patru luni și a plecat la Berlin cu sentimentul că i s-a furat premiul.

În schimb, aici, la Paris: o cameră de probă plină de comori. Iar în oglindă: un nou Less.

Dinspre Enrico:

— Nu am… cuvinte.

E o capcană în care cad toți turiștii: să cumpere haine din străinătate. Tunicile acelea de in alb, atât de elegante în Grecia, odată scoase din valiză,

nu mai sunt decât niște zdrențe de hipiot, superbele cămăși în dungi de la Roma rămân ascunse în dulap, iar delicatele șaluri din Bali devin întâi echipament pentru croaziere, apoi perdele, apoi semne de nebunie iminentă. Parisul e altceva.

Less poartă o pereche de pantofi de piele naturală, cu o umbră de vopsea verde pe fiecare deget, pantaloni negri și strâmți de in, cu cusătură în spirală, un tricou gri care pare luat pe dos și o geacă cu glugă, a cărei piele a fost ușor frecată în răspăr cu vârful bont al unei gume de șters. Arată ca un rapper teribil de periculos din Fire Island. Aproape de cincizeci de ani, aproape de cincizeci. Dar în țara asta, în orașul ăsta, în cartierul ăsta, în camera asta – plină de delicioase afronturi de piele și blană, nasturi ascunși, cusături și alte subtilități, cu nuanțe inspirate din filmele *noir* clasice, cu cerul brăzdat de ploaie deasupra și podeaua de brad natural sub picioare, cu câteva becuri cu lumină caldă atârnate ca niște îngeri de grinzi și cu Enrico evident ușor îndrăgostit de șarmantul american – Less arată complet transformat. Mai frumos, mai încrezător. Frumusețea tinereții a fost cumva scoasă de unde era păstrată peste iarnă și i-a fost redată în mijlocul vieții. *Chiar arăt eu așa?*

Petrecerea se ține pe Rue du Bac, în niște foste camere de servitoare, care, cu tavanele lor joase și coridoarele lungi și înguste, par mai potrivite pentru o povestire polițistă decât pentru un banchet, și astfel, pe măsură ce i se prezintă tot mai multe figuri aristocratice, Less se trezește că le privește ca pe niște personaje de literatură de consum: „A, fiica artistă și boemă“, își spune el când se trezește luat de mână de o tânără șleampătă, în salopetă verde și cu privire sticloasă de la heroină, sau, când îl salută din cap o femeie mai în vârstă într-o tunică de mătase, „Iat-o și pe mama care și-a pierdut toate bijuteriile la cazinou“. Vărul pierde-vară din Amsterdam, într-un costum de bumbac cu dungi subțiri. Fiul homosexual îmbrăcat *à l'Américain*, cu sacou bleumarin și pantaloni de pânză, încă puțind după excesul de *ecstasy* din weekend. Italianul matusalemic și plicticos, într-o haină de culoarea zmeurei, cu paharul de whisky în mână: un fost *collaborateur* secret. Hispanicul frumușel din colț, cu cămașa albă impecabilă: cel care îi șantajează pe toți. Gazda cu coafura ei rococo și bărbia cubistă: și-a dat și ultimul ban pe fixativ. Și cine va fi ucis? Păi, el va fi ucis! Arthur Less, invitat în ultima clipă, un nimeni, ținta perfectă! Less se uită în paharul cu șampanie otrăvită (e al doilea pahar, cel puțin) și zâmbește. Se uită din nou în jur, căutându-l pe Alexander Leighton, dar acesta fie se ascunde pe undeva, fie întârzie. Și atunci observă lângă

bibliotecă un bărbat suplu și mărunțel, cu ochelari cu lentile fumurii. Un șarpe de panică i se zvârcolește în stomac în timp ce caută o ieșire, dar viața nu are ieșiri. Așa că mai ia o gură de șampanie și se apropie, spunându-i pe nume.

— Arthur, spune zâmbind Finley Dwyer. Din nou la Paris!

De ce vechile cunoștințe nu rămân niciodată uitate?

În realitate, Arthur Less și Finley Dwyer s-au mai întâlnit și după Laurii Literari Wilde și Stern. S-a întâmplat în Franța înainte să vină și Freddy, când Less participa la un tur organizat de guvernul francez. Ideea era ca, timp de o lună, niște scriitori americani să viziteze bibliotecile din orășelele de provincie și să promoveze cultura prin toată țara. Invitația a venit din partea Ministerului Culturii. Americanilor invitați li se părea însă imposibil ca o țară să importe scriitori străini. Chiar și mai imposibilă era ideea de Minister al Culturii. Când a sosit la Paris, doborât de diferența de fus orar (încă nu i se făcuse cunoștință cu șmecheria lui Freddy cu somniferul), Less a aruncat o privire amețită la lista de ambasadori asemenea lui și a oftat. Pe listă se găsea un nume cunoscut.

— Bună ziua, eu sunt Finley Dwyer, a spus Finley Dwyer. Nu ne-am cunoscut, dar eu v-am citit opera. Bun venit în orașul meu – știți, eu trăiesc aici.

Less i-a răspuns că e nerăbdător să călătorească cu toții împreună, la care Finley l-a informat că înțelesese greșit. Nu vor călători împreună, vor fi expediați în perechi.

— Ca mormonii, a spus el și a zâmbit.

Less a evitat să se simtă ușurat până ce a aflat că nu, nu va face pereche cu Finley Dwyer. De fapt nu va face pereche cu nimeni: o scriitoare în vârstă s-a dovedit prea bolnavă ca să vină cu avionul până la Paris. Lucrul acesta nu i-a diminuat bucuria lui Less. Dimpotrivă, i s-a părut o mică minune că va călători o lună prin Franța de unul singur. Timp suficient ca să citească, să facă însemnări, să se bucure de ce vede. Femeia îmbrăcată în auriu s-a ridicat în capul mesei și a anunțat încotro se îndreaptă fiecare: Marsilia, Corsica, Paris, Nisa. Arthur Less… femeia și-a consultat notițele… la Mulhouse. „Poftim?“ Mulhouse.

S-a dovedit a fi la granița cu Germania, nu departe de Strasbourg. Mulhouse găzduia un minunat festival al recoltei, care se încheiase deja, și o spectaculoasă piață de Crăciun, pe care Less nu avea să o prindă. Noiembrie era perioada dintre cele două: fata mijlocie, cea gospodină. A ajuns noaptea cu trenul și orașul părea întunecat și ghemuit. A fost condus

la hotelul plasat convenabil chiar în gară. Camera și mobila datau din anii 1970 și Less s-a luptat cu o comodă galbenă de plastic până s-a recunoscut învins. Un instalator orb inversase robinetele de apă caldă și apă rece de la duș. Priveliștea de la fereastră consta într-o piață circulară din cărămidă, cam ca o pizza *pepperoni*, pe care vântul șuierător o condimenta la nesfârșit cu frunze moarte. Cel puțin, s-a consolat el, la sfârșitul călătoriei va veni Freddy și vor petrece o săptămână la Paris.

Însoțitoarea sa, Amélie, o față drăguță și subțirică, de origine algeriană, vorbea foarte puțină engleză. Less s-a întrebat cum Dumnezeu fusese aleasă pentru acest post. Cu toate astea, îl lua în fiecare dimineață de la hotel, zâmbitoare, îmbrăcată în tricotaje superbe, îl preda bibliotecarului local, stătea pe bancheta din spate a mașinii tot timpul drumului și îl lăsa acasă seara. Unde locuia ea era un mister. Care era scopul prezenței ei, aidoma. Se presupunea că ar trebui să se culce cu ea? În cazul ăsta înseamnă că îi traduseseră prost cărțile. Bibliotecarul provincial vorbea engleza ceva mai bine, dar părea apăsat de o tristețe necunoscută. În burnița de toamnă târzie, capul lui chel părea să dispară încet-încet. El era responsabil cu programul zilnic al lui Less, care de obicei consta în două vizite pe zi, la o școală în timpul dimineții și la o bibliotecă seara, uneori și la câte o mânăstire între ele. Less nu avusese niciodată vreo curiozitate legată de meniul de la cantina unui liceu din Franța. Ar fi trebuit să-l mire că era vorba de aspic și murături? Eleve atrăgătoare puneau întrebări minunate într-o engleză atroce, pronunțând-o fără „h“-ul inițial, ca în dialectul *cockney*. Less răspundea cu eleganță și fetele chicoteau. Îi cereau autografe de parcă ar fi fost o celebritate. Cina o lua în general la bibliotecă, adesea în singurul loc care avea mese și scaune: spațiul pentru copii. Imaginați-vi-l pe Arthur Less, cu înălțimea lui, înghesuit pe un scăunel de la o măsuță și uitându-se cum un bibliotecar scoate folia de celofan de pe felia de *pâté*. Într-una din localități îi preparaseră un „desert american“ care s-a dovedit a fi brioșă din tărâțe. Mai târziu: a citit cu voce tare în fața unui public format din mineri de la o mină de cărbune, care au ascultat căzuți pe gânduri. Ce naiba aveau în cap toți oamenii ăștia? Să aducă un autor homosexual oarecare ca să le citească unor mineri? Și-l imagina pe Finley Dwyer, îmbrăcat în catifele, delectându-și publicul într-un teatru undeva pe Riviera. Aici: cer mohorât și un noroc la fel. Nu e de mirare că pe Arthur Less l-a cuprins depresia. Zilele erau tot mai cenușii, minerii, tot mai ursuzi, starea lui de spirit, tot mai sumbră. Până și descoperirea unui bar de homosexuali în Mulhouse – Jet Sept – nu a făcut decât să-i adâncească suferința: era o încăpere neagră și

jalnică, cu câteva personaje din *Băutorii de absint* și, în plus, un joc de cuvinte nereușit. Când și-a încheiat turul cu care era dator și nu mai era miner în Franța căruia să nu-i fi îmbogățit viața, Less s-a întors cu trenul la Paris, unde l-a găsit pe Freddy dormind, cu toate hainele pe el, în mijlocul patului de hotel. Tocmai sosise de la New York. Less l-a îmbrățișat și a început să verse lacrimi ridicole. „A, bună“, a spus somnoros tânărul. „Ce-ai pățit?“

Finley poartă un costum de culoarea prunei și o cravată neagră.

— Cât a trecut de-atunci? Am călătorit împreună?

— Păi, dacă îți amintești, nu am mai apucat să călătorim împreună.

— Cel puțin doi ani! Și tu aveai… un tânăr foarte arătos, parcă.

— O, păi, eu…

Trece un chelner cu o tavă cu șampanie și amândoi înhață câte un pahar. Lui Finley pare să-i cam tremure mâna. Apoi îi zâmbește chelnerului. Lui Less îi trece prin minte că omul e beat.

— Abia dacă am apucat să-l vedem. Îmi amintesc…

Iar acum în vocea lui Finley se aud niște înflorituri de film vechi.

— Ochelari roșii! Păr creț! E cu tine?

— Nu. Nici atunci nu era propriu-zis cu mine. Doar că mereu își dorise să ajungă la Paris.

Finley nu spune nimic, dar își păstrează pe față un ușor zâmbet parșiv. Apoi se uită la hainele lui Less și începe să se încrunte.

— De unde ai…?

— Pe tine unde te-au trimis? Nu mai țin minte, spune Less. În Marsilia?

— Nu, Corsica! Era așa de cald și de însorit! Oamenii erau primitori și sigur că a ajutat și faptul că vorbesc franceza. Nu am mâncat decât fructe de mare. Pe tine unde te-au pus?

— Eu am păzit Linia Maginot.

Finley soarbe din șampanie și spune:

— Și ce te aduce la Paris de data asta?

De ce i-a apucat pe toți curiozitatea față de micul Arthur Less? Când le-a mai păsat de el până acum? Mereu s-a simțit insignifiant în ochii acestor bărbați, la fel de superfluu ca al doilea *a* din *„quaalude“*.

— Pur și simplu călătoresc. Fac o excursie în jurul lumii.

— *Le tour du monde en quatre-vingts jours*, murmură Finley, ridicând ochii spre tavan. Ai și un Passepartout?

Less răspunde:

— Nu. Sunt singur. Călătoresc singur.

Coboară privirea la paharul pe care îl ține în mână și vede că e gol. Îi trece prin minte că și el s-ar putea să fie beat.

Dar, fără îndoială, Finley Dwyer chiar e. Sprijinindu-se de bibliotecă, ca să nu se clatine, îl privește direct pe Less și spune:

— Ți-am citit ultima carte.

— O, ce bine.

Finley lasă capul în jos și acum Less îi poate vedea ochii pe deasupra ochelarilor.

— Ce noroc să dau peste tine aici! Arthur, vreau să spun ceva. Pot să spun ceva?

Less își face curaj ca în fața unui val ucigaș.

— Te-ai întrebat vreodată de ce nu ai câștigat premii?

— Momentul și norocul?

— De ce presa *gay* nu-ți recenzează cărțile?

— Nu le recenzează?

— Nu, Arthur. Nu te preface că nu ai observat. Nu ești în vizor.

Less e gata să spună că se simte foarte în vizor, își imaginează un om-ghiulea care face cu mâna publicului înainte să zboare unde nu-l mai vede nimeni, un romancier minor pe cale să împlinească cincizeci de ani – apoi își dă seama că omul se referă la alt vizor. Nu e în *acel* vizor.

— Ce vizor? reușește să bâiguie.

— În vizorul criticilor literaturii *gay*. Cei care aleg ce se predă în universități, Arthur – Finley e evident exasperat –, adică Wilde și Stein și, drept să zic, eu însumi.

— Și cum e să fii în vizor?

Less încă se mai gândește la omul-ghiulea. Se hotărăște să i-o ia înainte lui Finley:

— Poate că sunt un scriitor prost.

Finley expediază ideea cu un gest al mâinii – sau poate că gestul lui se adresează chelnerului care le oferă crochete cu somon.

— Nu. Ești un scriitor foarte bun. *Kalipso* a fost un *chef d'oeuvre*. Extrem de frumoasă, Arthur. Am admirat-o mult.

Acum Less e nedumerit. Își inventariază slăbiciunile. Prea magnilocvent? Prea larmoaiant?

— Sunt prea bătrân? încearcă el.

— Toți avem peste cincizeci de ani, Arthur. Nu e vorba că ești…

— Stai așa. Eu încă…

— …un scriitor prost.

Finley face o pauză ca să obțină efectul scontat.

— Problema e că ești un prost homosexual.

Lui Less nu-i vine în minte nici o replică: atacul a venit pe un flanc rămas neapărat.

— Noi suntem datori să arătăm ceva frumos din lumea noastră. Lumea homosexualilor. Dar tu, în cărțile tale, îți faci personajele să sufere fără nici o recompensă. Dacă nu te-aș ști, aș zice că ești republican. *Kalipso* e frumoasă. Atât de plină de durere. Dar și incredibil de plină de ură de sine. Un bărbat ajunge pe o insulă pustie și trăiește ani de zile într-o relație homosexuală. După care pleacă să-și caute nevasta! Trebuie să faci mai mult. Pentru noi. Fii o sursă de inspirație pentru noi, Arthur! Țintește mai sus! Îmi pare rău că vorbesc așa, dar lucrurile astea trebuiau spuse.

Într-un final Less reușește să spună ceva.

— Sunt un prost *homosexual*?

Finley atinge cu degetul o carte din bibliotecă.

— Nu sunt singurul de părerea asta. E ceva ce s-a tot discutat.

— Dar… dar… dar e Odiseu, spune Less. Care se întoarce la Penelopa. Așa e povestea.

— Nu uita de unde te tragi, Arthur.

— Din Camden, Delaware.

Finley îl atinge pe braț și Less îi simte atingerea ca pe un șoc electric.

— Scrii ce ești silit să scrii. Ca noi toți.

— Sunt ținta unui boicot *gay*?

— Te-am văzut cum stăteai acolo și a trebuit să profit de ocazie și să-ți spun, pentru că nimeni n-a avut amabilitatea s-o facă.

Zâmbește și repetă:

— Nu a avut amabilitatea să-ți spună ceva, cum fac eu acum.

Și Less simte cum îi umple gura cuvântul pe care nu vrea să-l spună și totuși, cumva, logica crudă a șahului mat al conversației îl obligă să-l spună:

— Mulțumesc.

Finley scoate cartea din raft și dispare în mulțime în timp ce o deschide la pagina cu dedicația. Poate că îi e dedicată lui. Deasupra tuturor atârnă un candelabru de ceramică cu heruvimi, care face mai mult umbră decât lumină. Less stă sub candelabru, având senzația aceea de Țara Minunilor, cum că a fost micșorat de Finley Dwyer până ce a devenit o versiune minusculă a lui însuși. Acum ar încăpea pe cea mai mică dintre uși, dar în ce grădină duce ea? În Grădina Homosexualilor Proști. Cine ar fi crezut că

există așa ceva? Și el, care crezuse tot timpul că e doar un scriitor prost. Și un amant prost, un prieten prost, un fiu prost. Se pare că boala e mai gravă de-atât: și să fie el însuși îi iese prost. „Cel puțin“, își spune în sinea lui, privind spre celălalt capăt al camerei, unde Finley o distrează pe gazdă, „nu sunt scund“.

Judecând retrospectiv, au apărut și dificultăți în perioada de după Mulhouse. E greu să știi cum se comportă altcineva într-o călătorie și la început Freddy și Less nu s-au înțeles. Deși în aventurile noastre e, practic, un prădător acvatic, într-o călătorie obișnuită Less a fost întotdeauna un crab-călugăr într-o carapace împrumutată: îi plăcea să ajungă să cunoască bine o stradă, o cafenea și un restaurant, iar chelnerii, patronii și fata de la garderobă să-i spună pe nume, astfel încât la plecare să se poată gândi la locul acela cu drag, ca la o a doua casă. Freddy era exact pe dos. El voia să vadă tot. În dimineața de după reîntâlnirea lor nocturnă – când, după disconfortul provocat de Mulhouse și oboseala lui Freddy, au făcut sex moleșit, dar satisfăcător – Freddy a sugerat să ia un autobuz și să vadă toate atracțiile importante ale Parisului! Less s-a cutremurat de groază. Freddy stătea pe pat, îmbrăcat cu o bluză de trening. Arăta dezolant de american.

— Nu, e minunat, trebuie să vedem Notre-Dame, Turnul Eiffel, Luvrul, Pompidou, arcul ăla de pe ChampsÉly… Ély…

Less a spus nu. O teamă irațională îi șoptea că o să-l vadă prietenii în mulțimea aia de turiști care merg după un imens steag auriu.

— Și cui îi *pasă*? a întrebat Freddy.

Dar Less nici nu voia să ia în calcul varianta asta. A decis că trebuie să meargă peste tot cu *métro* sau pe jos. A trebuit să mănânce la tarabe, nu la restaurant – mama lui i-ar fi spus că a moștenit asta de la taică-său. La finalul fiecărei zile erau irascibili și epuizați, cu buzunarele pline de *billets* de metrou folosite. Trebuiau să facă un efort ca să iasă din rolurile lor de general și infanterist și să ia măcar în calcul ideea să împartă patul. Dar Freddy a avut noroc: Less a făcut gripă.

Atunci, în Berlin, când a avut grijă de Bastian – bărbatul bolnav de care și-a amintit era el.

Totul e, evident, o nebuloasă. Zile lungi ca la Proust, în care se holba la dunga aurie de lumină de pe podea, singura care se strecura prin draperiile trase. Nopți lungi ca la Hugo, în care asculta ecoul râsetelor care răsunau în clopotnița craniului său. Toate amestecate cu figura îngrijorată a lui Freddy, mâna lui îngrijorată pe fruntea, pe obrazul său, câte un medic care încerca să comunice în franceză și Freddy, care nu reușea, fiindcă sigurul translator

disponibil gemea pe patul de moarte, Freddy aducându-i pâine prăjită și ceai, Freddy cu fular și sacou, devenit dintr-odată parizian, făcându-i trist cu mâna în timp ce ieșea, Freddy adormit lângă el și mirosind a vin. Less însuși cu ochii țintă la ventilatorul din tavan și întrebându-se dacă se învârte camera și ventilatorul stă sau invers, cam ca un om din Evul Mediu care se întreba dacă cel care se învârte e cerul sau pământul. Și tapetul cu papagalii parșivi ascunși într-un copac. Copacul – Less l-a identificat cu bucurie ca fiind enormul arbore de mătase persan din copilăria lui. Cum stătea cocoțat în copacul ăla, în Delaware, și se uita spre curtea din spate și spre eșarfa portocalie a mamei lui. Less lăsa copacul să-l îmbrățișeze cu ramurile lui, cu mirosul florilor lui roz, jucăușe. Se cocoțase foarte sus pentru un copil de trei sau patru ani și mama lui îl striga pe nume. Ei nu-i trecea nici o clipă prin minte că ar putea fi acolo sus, așa că era singur, foarte mândru de el și puțin speriat. Frunzele în formă de seceră cădeau de sus. Aterizau pe brațele lui albe în timp ce mama îl striga pe nume, pe nume, pe nume. Arthur Less se târa ușor de-a lungul crăcii, simțind pe degete scoarța netedă…

— Arthur! Te-ai trezit! Arăți mult mai bine!

Era Freddy, aplecat deasupra lui, îmbrăcat în halat de baie.

— Cum te simți?

În principal spăsit. Întâi pentru că făcuse pe generalul, apoi fiindcă ajunsese un soldat rănit. Spre încântarea lui, nu trecuseră decât trei zile. Încă mai aveau timp…

— Am văzut cea mai mare parte din atracții.

— Le-ai văzut?

— Merg bucuros încă o dată la Luvru, dacă vrei.

— Nu, nu, e perfect. Vreau să văd un magazin de care mi-a pomenit Lewis. Cred că meriți un cadou…

La petrecerea asta de pe Rue du Bac îi merge cât se poate de prost. După ce a fost abordat de Finley Dwyer și i-au fost aduse la cunoștință nelegiuirile lui literare, tot nu-l poate găsi pe Alexander și e ceva în neregulă fie cu budinca, fie cu stomacul lui. E clar că a venit timpul să plece: are stomacul prea sensibil ca să suporte să i se povestească despre nuntă. Și, oricum, peste cinci ore are avion. Less începe să se uite prin cameră după gazdă – e greu de identificat în marea asta de rochii negre –, dar se trezește cu cineva lângă el. O figură hispanică, zâmbind de sub un bronz puternic. E șantajistul.

— Ești prieten cu Alexander? Eu sunt Javier, spune bărbatul.

Are în mână o farfurie cu somon și cușcuș. Ochi verzi-aurii. Păr negru și drept, cu cărare pe mijloc, suficient de lung cât să-l poată trece după ureche.

Less nu spune nimic. Simte dintr-odată o fierbințeală și știe că are obrajii foarte îmbujorați. Poate băutura e de vină.

— Și ești american? continuă bărbatul.

Perplex, Less ia o culoare și mai aprinsă.

— De unde… de unde ai știut?

Privirea bărbatului îl măsoară de sus până jos.

— Ești îmbrăcat ca un american.

Less se uită și el la pantalonii lui de in, la geaca de piele roasă. Înțelege că a căzut victimă farmecului unui vânzător, ca atâția alți americani înaintea lui. A cheltuit o mică avere ca să se îmbrace așa cum s-ar putea îmbrăca parizienii, nu cum se îmbracă în realitate. Ar fi trebuit să-și pună costumul albastru. Spune:

— Arthur. Arthur Less. Prieten cu Alexander. El m-a invitat. Dar se pare că nu mai vine.

Bărbatul se apleacă spre el, dar e nevoit să ridice privirea. E mult mai scund decât Less.

— El mereu îi invită pe alții, Arthur. El nu vine niciodată.

— De fapt eu tocmai mă pregăteam să plec. Nu cunosc pe nimeni aici.

— Nu, nu pleca!

Javier pare să-și dea seama că a vorbit prea tare.

— Am avion în seara asta.

— Arthur, rămâi puțin. Nici eu nu cunosc pe nimeni aici. Îi vezi pe ăia doi de-acolo?

Arată cu capul spre o femeie într-o rochie neagră, cu spatele decoltat, și cu părul blond prins într-un coc jos, luminat de o lampă de alături, și spre un bărbat îmbrăcat tot în cenușiu, cu un cap ca al lui Humphrey Bogart, dar mult prea mare. Stau unul lângă altul și studiază un desen. Javier afișează un rânjet conspirativ. O șuviță de păr i-a scăpat de după ureche și îi atârnă pe frunte.

— Tocmai am vorbit cu ei. Ne-am cunoscut toți trei aici, dar am… simțit… foarte repede că sunt în plus. De-asta am venit la tine.

Javier își așază șuvița la loc.

— Ăia doi o să ajungă în pat.

Less râde și spune că în mod cert n-au zis așa ceva.

— Nu, dar totuși. Uită-te la trupurile lor. Brațele li se ating. Și el se apleacă spre ea când îi vorbește. Nu e atâta gălăgie în cameră. Se apleacă

doar ca să fie lângă ea. Nu mă voiau prin preajmă.

În clipa aceea Humphrey Bogart pune mâna pe umărul femeii și arată către desen, spunând ceva. Buzele lui sunt atât de aproape de urechea ei, încât îi suflă firele de păr scăpate din coc. Acum e evident: chiar că o să ajungă în pat.

Less se întoarce iar spre Javier, care ridică din umeri: „Ce poți să faci?“. Îi spune:

— Și de asta ai venit încoace.

Javier continuă să-l privească pe Less.

— Nu numai de asta am venit încoace.

Less se lasă mângâiat de căldura cuvintelor flatante. Expresia lui Javier nu se modifică. O clipă rămân amândoi tăcuți. Timpul se dilată ușor, de parcă ar trage aer în piept. Less înțelege că e rândul lui să facă o mișcare. Își amintește de vremea când era copil și câte un prieten îl provoca să atingă ceva fierbinte. Tăcerea e spartă doar de zgomotul unui pahar, spart și el, scăpat de Finley Dwyer pe podeaua de piatră.

— Și pleci înapoi în America? întreabă Javier.

— Nu. În Maroc.

— Ah! Mama era marocană. Te duci la Marrakesh, apoi în Sahara, apoi la Fez, așa-i? Așa fac turiștii normali.

Javier i-a făcut cumva cu ochiul?

— Bănuiesc că sunt un turist normal. Da. Pare nedrept că m-ai citit perfect, în vreme ce tu rămâi pentru mine un mister.

Iar îi face cu ochiul.

— Nu. Nu sunt.

— Știu doar că mama ta e marocană.

Face cu ochiul întruna, e sexy.

— Îmi pare rău, spune Javier și se încruntă.

— E bine să fii misterios.

Less încearcă să o spună cât poate el de senzual.

— Îmi pare rău, am ceva în ochi.

Acum ochiul drept al lui Javier clipește rapid: o pasăre speriată. Din colțul îndepărtat începe să i se scurgă un râuleț.

— Ești în regulă?

Javier strânge din dinți, clipește și se freacă la ochi.

— Ce jenant! Lentilele de contact sunt noi și mă irită. Sunt franțuzești.

Less nu continuă cu poanta. Îl privește pe Javier și se îngrijorează. A citit odată într-un roman cum poți să-i scoți cuiva un fir de praf din ochi: îți

folosești vârful limbii. Dar pare ceva atât de intim – mai intim chiar decât un sărut –, încât nu îndrăznește nici măcar să pomenească de asta. În plus, fiind ceva dintr-un roman, probabil că e o născocire.

— A ieșit! exclamă Javier după o ultimă bătaie din gene. Am scăpat.

— Sau te-ai obișnuit cu franțuzismele.

Fața lui Javier e plină de pete roșii, obrazul drept îi strălucește de la lacrimi, genele îi sunt groase și lipite. Zâmbește cu curaj. A rămas un pic fără aer. Lui Less i se pare că arată ca un om care tocmai a alergat o distanță enormă.

— Și uite-așa se duce misterul meu! spune Javier, sprijinindu-se cu mâna de o masă și râzând fals.

Less vrea să-l sărute. Vrea să-l strângă în brațe și să-l protejeze. În schimb, fără să se gândească vreo clipă, își așază mâna peste cea a lui Javier. E încă umedă de lacrimi.

Javier își ridică spre el privirea verde-aurie. E atât de aproape, încât Less îi simte mirosul de portocală al pomezii. O clipă stau amândoi absolut nemișcați, un *groupe en biscuit*. Less cu mâna pe mâna lui Javier, cu ochii în ochii lui. Pare posibil ca această amintire să nu se sfârșească aici. Apoi se îndepărtează unul de altul. Arthur Less s-a îmbujorat, e roz ca o garoafă. Javier trage adânc aer în piept și își desprinde privirea.

— Mă întrebam, începe Less, străduindu-se de fapt să nu spună absolut nimic, dacă ai vreun pont legat de recuperarea TVA-ului…

Încăperea, pe care ei nu o văd, are un tapet cu dungi verzi, iar pe pereți atârnă desenele preliminare – sau „schițele“ – unei lucrări de artă mai mari: ici o mână, colo o mână cu un stilou, dincolo fața unei femei privind în sus. Care poate fi văzută deasupra șemineului: o femeie căzută pe gânduri în timp ce scrie o scrisoare. Rafturile bibliotecii ajung până la tavan și, dacă s-ar uita, Less ar vedea, alături de unul dintre romanele cu Peabody ale lui H.H.H. Mandern, o antologie de nuvele americane în care – să vezi surpriză! – este inclusă și una de-a lui. Gazda nu a citit-o. A păstrat-o din pricina unei aventuri pe care a avut-o, cu mult timp în urmă, cu unul dintre autorii incluși. A citit totuși cele două volume de poezie de pe raftul de deasupra, scrise de Robert, dar ea nu știe că există o legătură între el și unul dintre oaspeți. Iată însă că amanții se întâlnesc și aici. Acum soarele a apus deja și Less a aflat o cale de a fenta sistemul fiscal european.

Fermecătorul râs fals al lui Less: „HA-ha-ha-ha!“.

— Înainte să vin aici, spune acum Less, simțind cum șampania îi pune stăpânire pe limbă, am fost la Musée d’Orsay.

— E minunat.

— M-au impresionat foarte tare sculpturile lui Gauguin. Dar pe urmă, din senin, a apărut van Gogh. Trei autoportrete. M-am apropiat de unul dintre ele, era protejat cu sticlă. Îmi vedeam imaginea reflectată. Și mi-am zis: „Doamne! Semăn perfect cu van Gogh“.

Less clatină din cap și face ochii mari când retrăiește momentul. Javier râde, își acoperă zâmbetul cu mâna.

— Înainte de treaba cu urechea, bănuiesc.

— M-am gândit: „Am luat-o razna“, continuă Less. Dar… deja am trăit cu aproape un deceniu mai mult decât el!

Javier își înclină capul, arată ca un cocker spaniel.

— Arthur, câți ani ai?

Trage adânc aer în piept.

— Patruzeci și nouă.

Javier se apropie ca să-l studieze mai bine: miroase a țigări și a vanilie, exact ca bunica lui Less.

— Ce chestie! Și eu am tot patruzeci și nouă.

— Nu, spune Less, sincer uluit: pe fața lui Javier nu se vede nici un rid. Eu credeam că ai în jur de treizeci și cinci.

— E o minciună. Dar e o minciună drăguță. Și nici tu nu arăți de aproape cincizeci de ani.

Less zâmbește.

— Ziua mea e peste o săptămână.

— Ce ciudat să ai aproape cincizeci de ani, nu? Eu am senzația că abia am învățat cum să fiu tânăr.

— Da! E ca ultima zi într-o țară străină. În sfârșit te-ai prins de unde să-ți iei cafeaua, unde găsești de băut și o friptură bună. Iar acum trebuie să pleci. Și nu o să te mai întorci niciodată.

— Foarte bine descris.

— Sunt scriitor. Descriu lucrurile foarte bine. Dar mi s-a spus că sunt „larmoaiant“.

— Poftim?

— Stupid. Lacrimogen.

Javier pare încântat.

— Ce cuvânt frumos – „lacrimogen“! Lacrimogen.

Trage aer în piept, de parcă și-ar face curaj.

— Și eu, cred, sunt la fel.

Când spune asta, Javier are un aer trist. Apoi privește țintă în paharul pe care îl ține în mână. Pe fereastră se vede cum cerul își scoate ultimele văluri transparente și o lasă vederii pe Venus cea strălucitoare și goală. Less se uită la firele cărunte din părul lui Javier, la nasul lui proeminent, ușor rozaliu, la capul aplecat deasupra cămășii albe, cu doi nasturi descheiați, prin care se vede pielea de culoarea smochinei, cu fire de păr, coborând în umbră. Destule fire sunt albe. Și-l imaginează pe Javier gol. Ochii verzi-aurii ai bărbatului privindu-l lung dintre așternuturile albe. Își imaginează cum ar fi să atingă pielea aceea caldă. Seara asta e cu totul neașteptată. Bărbatul ăsta e neașteptat. Less își amintește când a cumpărat un portofel dintr-un magazin de vechituri și a găsit în el o sută de dolari.

— Vreau o țigară, spune Javier cu figură de copil rușinat.

— Vin cu tine, zice Less și ies împreună pe ușile de sticlă până pe un balcon îngust de piatră, unde alți fumători europeni se uită la american ca la un membru al poliției secrete.

Balconul continuă după colțul casei, oferind o priveliște compusă din acoperișuri metalice în pantă și hornuri. Sunt singuri aici. Javier scoate un pachet de țigări și trage de conținut până ce ies doi colți albi. Less scutură din cap.

— De fapt, eu nu fumez.

Râd amândoi.

Javier spune:

— Cred că sunt puțin beat, Arthur.

— Cred că și eu sunt.

Less zâmbește fără rețineri, singur aici cu Javier. Oare de la șampanie scoate oftatul ăsta sonor? Stau unul lângă celălalt, sprijiniți de balustradă. Hornurile arată ca niște ghivece.

Cu ochii la priveliștea din fața lor, Javier spune:

— Uite ceva ciudat legat de îmbătrânire.

— Ce anume?

— Îmi fac prieteni noi și toți sunt fie chelioși, fie cărunți. Și nu știu ce culoare a avut părul lor.

— Nu m-am gândit niciodată la asta.

Acum Javier se întoarce să-l privească pe Less. Probabil e genul care se întoarce să te privească și când șofează.

— Am un prieten, îl cunosc de cinci ani, acum are, poate, spre șaizeci. Și o dată l-am întrebat. M-am mirat atât de tare când mi-a spus că e roșcat!

Less dă din cap aprobator.

— Acum ceva vreme eram pe stradă. În New York. Un bătrân s-a apropiat de mine și m-a îmbrățișat. Habar nu aveam cine e. Era fostul meu iubit.

— *Dios mío!* spune Javier și ia o gură de șampanie.

Less simte cum brațul lui îl atinge pe al lui Javier și, chiar prin toate straturile de haine, pielea i se trezește la viață. Își dorește cu disperare să-l atingă pe bărbatul ăsta. Javier spune:

— Eu eram la o cină și lângă mine stătea un moș. Teribil de plicticos! Vorbea despre imobiliare. Eu îmi spuneam: „Te rog, Doamne, fă să nu ajung ca ăsta când îmbătrânesc!“. Mai târziu aflu că era cu un an mai tânăr decât mine.

Less lasă paharul jos și, făcându-și curaj, își așază din nou mâna pe mâna lui Javier. Javier se întoarce cu fața spre el.

— Alt lucru ciudat, spune Arthur cu subînțeles, e să fii singurul bărbat singur de vârsta ta.

Javier nu spune nimic, doar zâmbește trist.

Less clipește, își retrage mâna și se îndepărtează un pas de balustradă. Acum, prin spațiul creat între el și hispanic, se vede miracolul mecanic al Turnului Eiffel.

— Tu nu ești singur, nu? întreabă Less.

Fumul scapă printre buzele lui Javier, care clatină trist din cap.

— Suntem împreună de optsprezece ani. El e în Madrid, eu, aici.

— Însurat.

Lui Javier îi ia mult timp să răspundă.

— Da, însurat.

— Deci, vezi, am avut dreptate.

— Că ești singurul bărbat singur?

Less închide ochii.

— Că sunt stupid.

Dinăuntru se aude muzică de pian. Fiul gazdelor a fost pus la treabă și, chiar dacă e mahmur, nu se simte în ghirlanda de note care se revarsă pe fereastră în balcon. Ceilalți fumători se întorc toți și intră să privească și să asculte. Pe cer nu mai e decât noapte.

— Nu, nu, nu ești stupid, zice Javier și pune mâna pe mâneca gecii ridicole a lui Less. Mi-aș dori să fiu singur.

Less zâmbește amar la auzul condiționalului-optativ, dar nu-și mișcă brațul.

— Sunt sigur că nu e așa. Altfel ai fi.

— Nu e atât de simplu, Arthur.

Less face o pauză.

— Dar e păcat.

Javier își mută mâna spre cotul lui Less.

— E cât se poate de păcat. Când pleci?

Se uită la ceas.

— Plec spre aeroport într-o oră.

— Oh.

O expresie îndurerată apare brusc în ochii verzi-aurii.

— Nu o să te mai văd niciodată, așa-i?

Probabil că în tinerețe a fost suplu, cu părul lung și negru, care bătea în albastru, în funcție de lumină, ca în benzile desenate vechi. Probabil că înota în mare într-un slip Speedo portocaliu și s-a îndrăgostit de bărbatul care zâmbea de pe mal. Probabil că a trecut dintr-o relație nereușită în alta până când a întâlnit la muzeul de artă un bărbat pe care se putea baza, doar cu cinci ani mai în vârstă, deja cu un început de chelie, cu ceva burtică, dar cu o fire relaxată, care promitea evadarea din suferință, undeva la Madrid, orașul ăla ca un palat sclipind în arșiță. Sigur a trecut un deceniu, poate mai mult, până s-au căsătorit. Câte cine târzii cu șuncă și anșoa marinată? Câte certuri pe sertarul cu șosete – fiindcă cele negre se amestecau cu cele bleumarin – până au decis în sfârșit să aibă fiecare sertarul lui? Fiecare cu plapuma lui, ca în Germania? Fiecare cu marca lui de cafea și de ceai? Fiecare cu vacanța lui – soțul lui în Grecia (complet chel, dar cu burta ținută sub control), iar el în Mexic? Din nou singur pe o plajă, într-un Speedo portocaliu, doar că nu la fel de suplu. Gunoiul de la navele de croazieră se adună de-a lungul țărmului și în depărtare se văd dansând luminile Cubei. Probabil că a fost singur multă vreme dacă a stat el așa în fața lui Arthur Less și a pus o asemenea întrebare. Pe un acoperiș din Paris, în costumul lui negru cu cămașă albă. Orice povestitor ar fi invidios pe această iubire posibilă în această noapte posibilă.

Less stă acolo, în geaca lui de piele roasă, pe fundalul orașului nocturn. Cu expresia tristă de pe fața pe trei sferturi întoarsă către Javier, cu tricoul lui gri, cu eșarfa în dungi, ochii albaștri și barba arămie, nu seamănă deloc cu el însuși. Seamănă cu van Gogh.

Un stol de grauri trece în zbor pe lângă el, îndreptându-se spre biserică.

— Suntem prea bătrâni ca să ne gândim că o să ne mai întâlnim, spune Less.

Javier își așază mâna pe talia lui Less și se apropie de el. Țigări și vanilie.

„Pasagerii cursei spre Marrakesh…“

Arthur Less stă așezat în maniera tipică lessească – picior peste picior, cu piciorul liber zvâcnind agitat – și, ca de obicei, de picioarele lui lungi se împiedică pasager după pasager, cu enormele lor valize pe rotile. Less nu-și poate imagina ce duc cu ei în Maroc. Traficul e atât de constant, încât trebuie să-și îndrepte picioarele și să se sprijine cu spatele de bancă. E încă îmbrăcat cu hainele pariziene, inul pantalonilor s-a mai lăsat de la purtat, în geacă se sufocă de cald. E obosit și beat de la petrecere, iar fața îi strălucește de la alcool și îndoială și excitație. Însă a reușit să pună la poștă formularul pentru restituirea TVA-ului și din acest motiv afișează (pentru că tocmai a trecut pe lângă vrăjmașul lui, Doamna de la Biroul de Taxe) zâmbetul încrezut al spărgătorului căruia i-a ieșit încă un jaf. Javier a promis că o să-l expedieze mâine-dimineață. Plicul e pus bine în haina neagră și strâmtă, lipit de pieptul acela ferm, iberic. Deci nu a fost totul în zadar. Sau a fost?

Închide ochii. În „tinerețea lui îndepărtată“ își liniștea adesea mintea agitată cu imaginea coperților de cărți, a fotografiilor cu scriitori sau a tăieturilor din ziare. Lucrurile astea îi vin ușor în minte. Nu-i aduc nici un strop de liniște. În loc de asta, fotograful personal al creierului lui scoate o foaie de test cu imagini identice: Javier trăgându-l spre zidul de piatră și sărutându-l.

„Locurile din avion au fost suprarezervate și căutăm persoane dispuse…“

Din nou suprarezervate. Dar Arthur Less nu aude vocea sau e incapabil să ia în calcul încă o amânare a execuției, încă o zi de posibilități înainte să împlinească cincizeci de ani. Poate că e prea mult. Sau abia dacă e de ajuns.

Muzica de pian încetează și oaspeții încep să aplaude. De dincolo de acoperișuri se aude fie ecoul aplauzelor, fie zgomotul de la altă petrecere. Un triunghi de lumină chihlimbarie cade o clipă pe unul dintre ochii lui Javier și îl face să lucească precum sticla. Iar Less nu are în minte decât un singur gând: „Cere-mi“. În timp ce bărbatul însurat zâmbește, îi atinge barba roșcată – „Cere-mi“ – și îl sărută poate o jumătate de oră, avem încă o victimă a vrăjii sărutului lui Less, îl împinge la perete, îi desface fermoarul hainei, îl atinge pasional și îi șoptește lucruri frumoase, dar nu cuvintele care ar putea schimba totul, fiindcă e încă posibil să se schimbe totul, până când Less îi spune că e timpul să plece. Javier dă din cap și îl conduce în

camera cu dungi verzi, stă lângă el cât timp își ia la revedere de la gazdă și de la ceilalți suspecți de crimă în franceza lui groaznică – „Cere-mi“ –, îl conduce până la ușă, îl însoțește pe trepte în jos până în strada pictată toată în acuarelă albastră, încețoșată de burnița ușoară, cu porticele de piatră sculptată și străzile de mătase udă – „Cere-mi“ –, și bietul hispanic îi oferă propria umbrelă (refuzată), ca apoi să zâmbească trist – „Îmi pare rău că pleci“ – și să-i facă cu mâna.

„Cere-mi să rămân și o să rămân.“

Lui Less îi sună telefonul, dar e prea ocupat: e deja în avion, dă din cap spre stewardul blond și năsos, care îl întâmpină, cum fac ei mereu, nu pe limba pasagerului, nici a stewardului sau a aeroportului, ci pe limba avionului *(„Buonasera“*, fiindcă e italian), își face loc cu greu pe interval, izbindu-se de toate cele, ajută o femeie minusculă să-și așeze sus bagajul gigantic și își găsește locul preferat: colțul cel mai din fund și cel mai din dreapta. Fără copii în spate care să-ți dea șuturi în scaun. Pernă de pușcărie, pătură de pușcărie. Își scoate pantofii strâmți franțuzești și îi împinge sub scaun. Pe fereastră: Charles de Gaulle pe timp de noapte, iluzii optice și bărbați care flutură bastoane luminoase. Închide parasolarele, apoi închide ochii. Îl aude pe vecinul lui trântindu-se și vorbind italienește și aproape că înțelege. Amintirea fugară a băilor din piscina unui complex de golf. Amintirea fugară, dar falsă, a doctorului Ess. Amintirea fugară, adevărată, a acoperișurilor și a mirosului de vanilie.

„…vă spunem bun venit la bordul zborului Paris-Marrakesh…“

Toate hornurile semănau cu niște ghivece.

Telefonul sună a doua oară, de data asta e un număr necunoscut, dar nu vom ști niciodată despre ce era vorba, pentru că nu se transmite nici un mesaj, iar apelatul e cufundat deja în somnul decolării, sus, deasupra continentului european, cu doar șapte zile înainte să împlinească cincizeci de ani și îndreptându-se în sfârșit spre Maroc.

LESS MAROCAN

Ce îi place unei cămile? Aș zice că absolut nimic. Cu siguranță nu nisipul care îi zgârie pielea, nici soarele care o arde, nici apa pe care o bea de parcă ar fi abstinentă. Nu îi place nici să stea jos și să dea din gene ca o starletă. Nici să se ridice în picioare, gemând de furie și indignare când își adună picioarele adolescentine. Nu îi plac nici celelalte cămile, pe care le tratează cu disprețul afișat de o moștenitoare bogată obligată să zboare la clasa economică. Nici oamenii care au înrobit-o. Nici monotonia ca de ocean a dunelor. Nici iarba fără gust pe care o mestecă, apoi iar o mestecă și iar o mestecă, într-un efort posac de digestie. Nici zilele ca de iad. Nici nopțile ca în rai. Nici apusul soarelui. Nici răsăritul. Nici soarele, luna sau stelele. Și cu siguranță nici americanul greu, cu câteva kilograme în plus, dar în rest arătând bine pentru vârsta lui, mai înalt decât majoritatea și cu capul mare, care i se bălăngăne dintr-o parte în alta, această ființă umană, acest Arthur Less pe care îl cară fără nici un scop prin deșert.

În fața ei: Mohammed, un bărbat într-o *djellaba* lungă și albă și cu un turban albastru înfășurat în jurul capului, o duce de căpăstru. În spatele ei: celelalte opt cămile din caravană, pentru că în excursia spre tabăra asta s-au înscris nouă persoane, deși acum numai patru cămile au pasageri. De când au plecat din Marrakesh, au pierdut cinci oameni. Și sunt pe cale să mai piardă unul.

În spatele ei: cu propriul lui turban albastru, Arthur Less admiră dunele, fiecare cu micul ei vârtej de nisip dansând pe creastă, admiră nuanțele de turcoaz și aur ale apusului și se gândește că măcar nu o să fie singur de ziua lui.

Cu câteva zile înainte, trezit la finalul zborului de la Paris, ajuns pe continentul african: un Arthur Less cu ochii cârpiți de somn. Simte încă furnicături în corp de la șampanie și de la mângâierile lui Javier, dar și de la scaunul cam incomod de la geam, traversează pista clătinându-se sub cerul

nopții vopsit indigo și ajunge la punctul de control al pașapoartelor, unde nimic nu are vreo logică. Francezii, atât de demni la ei acasă, par să-și fi pierdut brusc mințile pe pământul fostei lor colonii. E mai rău ca nebunia întâlnirii cu un iubit cu care te-ai purtat urât. Ignoră coada, dau la o parte cordoanele de pe stâlpii frumos ordonați și se transformă într-o hoardă care năvălește în Marrakesh. Ofițerii marocani, în uniformele lor roșii cu verde, ca măslinele dintr-un cocteil, își păstrează calmul: pașapoartele sunt examinate, apoi li se aplică ștampila. Less își imaginează că asta se întâmplă în fiecare zi, în fiecare zi. Se trezește țipând *„Madame! Madame!“* la o franțuzoaică care își face loc cu coatele. Femeia ridică din umeri cu o expresie îmbufnată (*C'est la vie!*) și își vede de treabă. Are loc vreo invazie de care el n-a auzit? E ultimul avion care mai pleacă din Franța? Și, dacă da, unde e Ingrid Bergman?

Așa că, în vreme ce se târâie în ritmul mulțimii (în care, chiar dacă e formată din europeni, tot el e cel mai înalt), are o groază de timp să se panicheze.

Ar fi putut rămâne la Paris sau măcar ar fi putut să accepte încă o întârziere (și șase sute de euro). Ar fi putut să dea naibii toată aventura asta prostească pentru una și mai prostească. *Arthur Less trebuia să ajungă în Maroc, dar a cunoscut un hispanic la Paris și de atunci n-a mai auzit nimeni nimic de el!* Un zvon care să ajungă la urechile lui Freddy. Dar, oricum ar fi în rest Arthur Less, nu se poate spune că nu-și duce planurile la bun sfârșit. Așa că iată-l aici. Cel puțin nu va fi singur.

— Arthur! Ți-ai lăsat barbă!

Dincolo de controlul pașapoartelor, vechiul lui prieten Lewis, voios ca întotdeauna. Păr ca argintul mătuit, lung cât să-i acopere urechile, o barbă țepoasă și albă, grăsuț la față și bine îmbrăcat în in și bumbac în nuanțe de gri, capilare care i se întind ca o deltă fertilă pe tot nasul: semne care arată că, la aproape șaizeci de ani, Lewis Delacroix este cu doi pași înaintea lui Arthur Less.

Less zâmbește precaut și își duce mâna la barbă.

— M-am… m-am gândit că aș avea nevoie de o schimbare.

Lewis îl ține la distanță, ca să-l studieze mai bine.

— E sexy. Hai să te duc undeva unde e aer condiționat. A venit un val de căldură și până și nopțile în Marrakesh au fost de groază. Îmi pare rău că ți-a întârziat zborul. Ce coșmar să aștepți o zi întreagă! Ai reușit să te îndrăgostești în paisprezece ore la Paris?

Less tresare și spune că l-a sunat pe Alexander. Vorbește despre petrecere și cum Alex n-a mai venit. Nu pomenește nimic de Javier.

Lewis se întoarce spre el și întreabă:

— Vrei să vorbești despre Freddy? Sau vrei să nu vorbești despre Freddy?

— Să nu.

Prietenul lui dă din cap aprobator. Lewis, pe care l-a cunoscut în acea lungă excursie de după facultate, care i-a oferit apartamentul lui ieftin de pe Valencia Street, deasupra librăriei comuniste, care i-a făcut cunoștință cu LSD-ul și cu muzica electronică. Frumosul Lewis Delacroix, care părea atât de matur, atât de sigur pe el! Avea treizeci de ani. La vremea aceea asta însemna o diferență de o generație. Acum sunt, practic, de aceeași vârstă. Și totuși Lewis a părut mereu mult mai sigur pe el. Are de douăzeci de ani același iubit și e însăși definiția succesului în dragoste. Și e sclipitor: vacanța asta, de pildă, e exact genul de aventură luxoasă care făcea posibile poveștile fascinante ale lui Lewis. E o vacanță prilejuită de sărbătorirea unei zile de naștere – nu a lui Arthur Less. A unei femei pe nume Zohra, care face și ea tot cincizeci de ani și pe care Less nu a întâlnit-o niciodată.

— Aș propune să mergem să dormim, spune Lewis în timp ce găsesc un taxi, doar că la hotel nimeni nu doarme. Beau cu toții de la prânz. Și cine știe ce mai fac? Eu zic că Zohra e de vină. În fine, o s-o cunoști tu pe Zohra.

Actrița e prima care cedează. Poate că i se trage de la vinul marocan deschis la culoare, din care li se toarnă pahar după pahar la cină (pe acoperișul casei închiriate, *riad*, cu vedere spre mâna aceea de școlar ridicată: minaretul moscheii Koutoubia), poate de la paharele de gin tonic pe care le comandă după cină, când își aruncă hainele de pe ea (cei doi angajați de la *riad*, amândoi pe nume Mustafa, nu spun nimic) și alunecă în piscina din curte, unde țestoasele se holbează la pielea ei albă, regretând că nu mai sunt dinozauri, apa se încrețește pe lângă ea în timp ce înoată pe spate, iar ceilalți continuă să facă cunoștință (Less e și el pe undeva pe-acolo, luptându-se cu o sticlă de vin pe care o ține între coapse), poate de la tequila pe care o descoperă mai târziu, odată ce se termină ginul, când cineva găsește o chitară și altcineva, un fluier tradițional care cântă strident și ea începe un dans improvizat, cu un felinar pe cap, până o scoate cineva din piscină, sau de la hașiș, sau de la țigări, sau de la cele trei bătăi sonore din palme ale vecinei, care e prințesă – semn că petrecerea se prelungește prea mult pentru Marrakesh –, dar cum să aflăm vreodată care e cauza? Tot ce știm e că dimineața nu e în stare să se dea jos din pat. Goală, cere ceva

de băut, iar când cineva îi aduce apă, azvârle paharul cât colo și zice „Vreau să spun votcă!“ și, pentru că nu vrea să se clintească, iar ei pleacă spre Sahara la prânz, pentru că ultimele ei filme au fost cam de prost gust, pentru că, în afară de sărbătorită, nu o cunoaște de fapt nimeni, o lasă în grija celor doi Mustafa.

— O să fie în regulă? îl întreabă Less pe Lewis.

— Am fost foarte surprins că nu ține la băutură, spune Lewis, întorcându-se spre el cu ochelarii lui de soare enormi, care îl fac să arate ca o primată nocturnă. Credeam că actorii sunt mai rezistenți.

Stau unul lângă altul într-un autobuz mic. Un val de căldură bizar face lumea de afară să strălucească, incandescentă ca un *wok*. Ceilalți pasageri se sprijină sfârșiți de ferestre.

— Vă rog la toți! spune la microfon ghidul lor.

E Mohammed, ghidul marocan, îmbrăcat în blugi și tricou polo.

— Aici trecem Munții Atlas. Ei sunt, spunem noi, ca șarpele. Diseară ajungem la [numele e distorsionat de microfon], unde petrecem noapte. Mâine este valea palmierilor.

— Credeam că mâine este deșertul, se aude o voce cu accent britanic, pe care Less o recunoaște din seara precedentă ca aparținându-i geniului tehnologiei care s-a retras din activitate la patruzeci de ani și acum administrează un club de noapte în Shanghai.

— O, da, promit deșertul!

Mohammed e scund, cu părul lung și creț, și are, probabil, peste patruzeci de ani. Zâmbetul îi e iute, dar engleza lui e înceată.

— Îmi pare rău pentru surpriza neplăcută cu căldura.

Din spate, o voce feminină, coreeană: violonista.

— Se poate da mai tare aerul?

Câteva cuvinte în arabă și din gurile de aerisire începe să sufle cu putere aer cald.

— Prietenul meu spune că era la maxim, zâmbește Mohammed. Dar acum știm că nu era la maxim.

Aerul nu-i răcorește cu nimic. Pe lângă ei, pe drumul de ieșire din Marrakesh, grupuri de școlari merg să ia prânzul acasă. Își ridică bluzele sau cărțile în dreptul feței, ca să se apere de soarele nemilos. Kilometri întregi de ziduri de chirpici și, ici și colo, ca niște oaze, cafenele de unde bărbații se uită după autobuzul care trece prin dreptul lor. Aici e o pizzerie. Acolo, o benzinărie neterminată: AFRIQUA. Cineva a legat un măgar de un stâlp de telefon aflat în mijlocul pustietății și l-a lăsat acolo. Șoferul dă

drumul la muzică: litania oarecum fermecătoare a muzicii *gnawa*. Lewis pare să fi adormit – din pricina ochelarilor ălora, lui Less îi e imposibil să-și dea seama.

Tahiti.

— Mereu mi-am dorit să merg în Tahiti, i-a spus odată Freddy la o agapă pe un acoperiș cu tinerii lui prieteni.

Mulțimea era smălțată cu câțiva bărbați ceva mai vârstnici, care se urmăreau din priviri ca niște prădători. Less nu știa cum să indice faptul că, în această mulțime de gazele, el e vegetarian. „Ultimul meu iubit“, voia el să le spună, „are acum peste șaizeci de ani“. Mai era vreunul dintre ei care prefera, asemenea lui, bărbații de vârstă mijlocie? Nu a aflat-o niciodată: îl evitau de parcă erau niște magneți care se respingeau. Mai târziu, la petreceri din astea, Freddy plutea printre ei cu o expresie istovită, după care ei doi petreceau ultimele ore singuri, pălăvrăgind. Și de data asta – poate din cauza tequilei și a apusului – Freddy adusese în discuție Tahiti.

— Sună drăguț, a spus Less. Dar mie mi se pare un loc plin de stațiuni. Unde nu ajungi să-i cunoști pe localnici. Eu vreau să merg în India.

Freddy a ridicat din umeri.

— Ce să zic, în India sigur ajungi să-i cunoști pe localnici! Înțeleg că acolo nu sunt decât localnici. Dar mai ții minte când am fost la Paris? La Musée d'Orsay? A, stai, tu erai bolnav. Bun. Era o sală cu sculpturi de Gauguin. Și una spunea: „Fii misterios“. Iar cealaltă: „Iubește, vei fi fericit“. În franceză, evident. Alea m-au impresionat cu adevărat, mai mult decât picturile. A sculptat aceleași chestii pentru casa lui din Tahiti. Știu că sunt un ciudat. Ar trebui să-mi doresc să merg pentru plaje. Dar vreau să-i văd casa.

Less tocmai se pregătea să spună ceva – dar chiar în clipa aceea soarele, ascuns după Buena Vista, a făcut să strălucească ceața și Freddy s-a repezit la balustradă ca să o vadă. Nu au mai reluat niciodată discuția despre Tahiti, așa că Less nu s-a mai gândit la asta. Dar Freddy, evident, s-a gândit.

Pentru că acolo trebuie să fie acum. În luna de miere, cu Tom.

„Iubește, vei fi fericit.“

Tahiti.

Nu durează mult până îi pierd și pe ceilalți. Ajung la Ait Ben Haddou (cu o oprire pentru prânz la o cârciumă de pe marginea drumului, placată cu o faianță cu efect halucinogen) și sunt invitați să coboare din autobuz. În fața lui Less e un cuplu, amândoi sunt reporteri de război. Cu o seară în urmă l-au delectat pe Less cu povești din Beirutul anilor 1980, cum ar fi cea

despre barul cu un papagal care putea să imite zgomoul bombelor în cădere. O franțuzoaică șic, cu părul alb, tuns bob, și pantaloni de bumbac în culori aprinse, și un neamț înalt și mustăcios, cu vestă de fotojurnalist, veniți din Afganistan să se distreze, să fumeze țigară de la țigară și să învețe un nou dialect arab. Lumea pare a lor. Nimic nu-i poate doborî. Zohra, sărbătorita, vine la el și merg unul lângă altul: „Arthur, mă bucur tare mult că ai venit". Nu e înaltă, dar e indiscutabil atrăgătoare și poartă o rochie galbenă cu mâneci lungi, care îi pune în valoare picioarele. Cu nasul ei lung și ochii uriași și strălucitori, ca în icoanele bizantine ale Fecioarei, are o frumusețe aparte. Fiecare mișcare a ei – fie că atinge spătarul unui scaun, își dă la o parte părul de pe față sau îi zâmbește unui prieten – e bine calculată, iar privirea ei e directă și pătrunzătoare. Accentul ei ar fi imposibil de identificat – englez? mauritian? basc? maghiar? –, doar că Less știe deja de la Lewis că Zohra s-a născut chiar aici, în Maroc, dar s-a mutat în Anglia încă din copilărie. E prima dată după zece ani când se întoarce acasă. A urmărit-o când stătea cu prietenii ei: râde tot timpul, zâmbește tot timpul, dar când se îndepărtează, el vede umbra unei tristeți adânci. Strălucitoare, inteligentă, descurcăreață, de o franchețe încântătoare și cu o înclinație spre obscenități, Zohra pare genul de femeie care ar putea conduce o rețea internațională de spionaj. Poate asta și face, ce știe el?

Și mai ales: nu arată deloc de cincizeci de ani, nici măcar de patruzeci. N-ai zice că bea ca un marinar, nu doar înjură ca unul, și că fumează mentolate una după alta. În orice caz, pare mai tânără decât ridatul, obositul, bătrânul, falitul și neiubitul Arthur Less.

Zohra îl fixează cu ochii ei spectaculoși.

— Știi, sunt o mare admiratoare a cărților tale.

— O! spune el.

Merg de-a lungul unui zid scund din cărămizi vechi. Mai jos, un șir de case văruite în alb se ridică dintr-un râu.

— *Kalipso* mi-a plăcut mult. Chiar mult de tot. Al naibii să fii, m-ai făcut să plâng la final.

— Mă bucur să aud asta… cred.

— A fost așa de trist, Arthur. Al dracu' de trist. Care-i următoarea?

Își aruncă părul peste umăr într-o revărsare lungă și fluidă.

Less își dă seama că strânge din dinți. Jos, doi băieți călare avansează încet de-a lungul albiei aproape secate.

Zohra se încruntă.

— Te-am speriat. N-ar fi trebuit să te întreb asta. Nu-i treaba mea, ce mama naibii.

— Nu, nu, spune Arthur. E în regulă. Am scris un roman nou și editorului meu nu-i place deloc.

— Cum adică?

— Păi, l-au respins. Au refuzat să-l publice. Îmi amintesc că, atunci când am vândut prima carte, șeful editurii m-a așezat pe un scaun în biroul lui și mi-a ținut un discurs lung, cum că e drept că ei nu plătesc foarte bine, dar sunt o familie și acum eu fac parte din această familie și ce fac ei e o investiție în mine, nu doar pentru cartea asta, ci pentru întreaga mea carieră. N-au trecut decât cinșpe ani de-atunci. Și pac – m-au dat afară. Halal familie.

— Seamănă cu familia mea. Despre ce era noul tău roman?

Remarcându-i expresia, ea adaugă repede:

— Arthur, sper că știi că poți să-mi spui oricând să-mi văd naibii de treaba mea.

Less are o regulă: să nu vorbească despre cărțile lui decât după ce au fost publicate. Oamenii reacționează extrem de neatent și până și o expresie sceptică poate pica la fel de prost ca atunci când cineva spune despre noul tău iubit „Nu-mi spune că ieși cu *ăla*!“. Dar, nici el nu știe de ce, în ea are încredere.

— Era… începe Less, apoi se împiedică de o piatră de pe potecă și reia: Era despre un tip între două vârste, un homosexual care se plimbă prin San Francisco. Și, știi tu… despre suferințele lui…

Pe figura ei începe să se contureze o expresie de îndoială și Less se trezește că nu mai spune nimic. Din fața grupului, jurnaliștii strigă ceva în arabă.

Zohra întreabă:

— Bărbatul între două vârste e alb?

— Da.

— Un american alb, între două vârste, se plimbă prin oraș cu suferințele lui de american alb între două vârste?

— Iisuse, presupun că da.

— Arthur. Îmi pare rău să-ți spun asta. E un pic cam greu să-ți pară rău de un asemenea tip.

— Fie el și homosexual?

— Fie el și homosexual.

— Vezi-ți naibii de treaba ta.

Nu știa nici el că o să scoată pe gură așa ceva.

Zohra se oprește în loc, arată cu degetul spre pieptul lui și zâmbește larg.

— Bravo ție, spune ea.

Și atunci el observă în fața lor un castel cu creneluri construit pe un deal. Pare făcut din pământ uscat la soare. Pare imposibil. De ce nu s-a așteptat la așa ceva? De ce nu s-a așteptat la Ierihon?

— Acesta, anunță Mahommed, este vechiul oraș fortificat al tribului Haddou. *Ait* înseamnă trib berber, *Ben* înseamnă „din," iar *Haddou* este familia. Deci Ait Ben Haddou. Mai sunt opt familii care locuiesc în continuare în interiorul zidurilor.

De ce nu s-a așteptat la Ninive, la Sidon, la Tyr?

— Îmi pare rău, spune geniul tehnologiei proprietar de club de noapte. Spui că sunt opt familii sau că sunt familii Ait[1]?

— Familii Ait.

— Numărul opt?

— Cândva a fost un sat întreg, dar acum au rămas numai câteva familii. Opt.

Babilon? Ur?

— Încă o dată. Numărul opt? Sau numele Ait?

— Da. Opt familii. Ait Ben Haddou.

Acesta este momentul în care reportera de război se apleacă peste zidul străvechi și începe să vomite. Miracolul din fața ochilor lor e dat uitării. Soțul ei vine în fugă spre ea și îi strânge la spate părul superb. Soarele la apus adaugă scenei din chirpici umbre albăstrii și, cumva, asta îi amintește lui Less de combinațiile de culori din casa în care a copilărit, când mama lui era înnebunită după tot ce era legat de sud-vest. De dincolo de râu se aude un țipăt ca o sirenă care anunță un raid aerian: chemarea la rugăciunea de seară. Castelul – sau *ksar* – Ait Ben Haddou se înalță indiferent în fața lor. Soțul încearcă mai întâi un schimb de replici furioase în germană cu ghidul, apoi unul în arabă cu șoferul, urmat de unul în franceză și, în final, de o tiradă incomprehensibilă, care numai zeilor le putea fi adresată. Cât de bine stăpânește înjurăturile în engleză nu au ajuns să afle. Soția lui se prinde cu mâinile de cap și încearcă să se ridice, dar se prăbușește în brațele șoferului, așa că sunt duși repede cu toții înapoi la autobuz.

— Migrenă, îi șoptește Lewis. Băutura, altitudinea. Pun pariu că o tăiem de pe listă.

Less aruncă o ultimă privire spre străvechiul castel din pământ și paie, reconstruit cam o dată pe an, după ce ploile erodează zidurile, tencuit și retencuit astfel încât n-a mai rămas nimic din vechiul *ksar*, cu excepția planului inițial. Cam ca o ființă vie, din care nici o celulă nu mai e cea originală. Cam ca Arthur Less. Și care e perspectiva? Vor continua să reconstruiască la nesfârșit? Sau într-o bună zi cineva va spune: „Hei, ce naiba? Lăsați-l să se prăbușească, vedeți-vă naibii de treaba voastră". Și acela va fi sfârșitul lui Ait Ben Haddou. Less simte că e pe punctul să dobândească înțelegerea vieții și a morții și a curgerii timpului, o înțelegere veche de când lumea și cât se poate de evidentă, când intervine o voce britanică:

— Bun, scuze că sunt așa pisălog, dar vreau să fiu sigur. Încă o dată. E vorba de opt…

„Rugăciunea e mai bună decât somnul", vine îndemnul de dimineață dinspre moschee, dar drumul e mai bun decât rugăciunea, căci, în timp ce muezinul recită, ei sunt deja înghesuiți în autobuz și îl așteaptă pe ghid să vină cu reporterii de război. La răsărit hotelul lor – un labirint întunecos de piatră pe timpul nopții – se dovedește a fi un palat într-o vale luxuriantă de palmieri. Lângă intrare, doi băieței se hlizesc la un pui de pasăre pe care îl țin în mână. Puiul, de o culoare portocalie stridentă (fie artificială, fie supranaturală), ciripește la ei încontinuu, cu furie, cu indignare, dar ei nu fac decât să râdă și să i-l arate unui Arthur Less împovărat de bagaje. În autobuz, Less se așază lângă violonista coreeancă și iubitul ei manechin. Tânărul se uită la Less cu o privire albastră și goală. Ce-i place unui manechin? Lewis și Zohra stau împreună și râd. Ghidul se întoarce. Reporterii de război încă nu și-au revenit, vestește el, așa că vor prinde altă cămilă. Astfel autobuzul revine la viață cu hohote de râs. E bine de știut că poți oricând să prinzi altă cămilă.

Restul e un coșmar calmat numai de Emetiral: un drum bălăngănit în sus pe munte, cu sclipirile miraculoase ale geodelor oferite spre vânzare la fiecare curbă – câte un băiat sare grăbit la apropierea autobuzului, se repede pe marginea drumului, ținând în mâna întinsă câte o geodă colorată în violet, și e înghițit de un nor de praf când autobuzul se îndepărtează. Ici și colo câte o *casbah* cu ziduri din cărămidă refractară, o ușă de lemn mare și verde (ușa pentru măgari, explică Mohammed) și o ușă mai mică decupată în ea (ușa pentru oameni), dar nici urmă de măgari sau de oameni. Nimic în afară de coastele aride, acoperite cu acacia. Pasagerii fie dorm, fie se uită pe geam și conversează cu voci scăzute. Violonista și manechinul poartă o

discuție intensă în surdină, așa că Less se duce în spatele autobuzului, unde o găsește pe Zohra cu ochii ațintiți pe fereastră. Zohra îi face semn să se așeze lângă ea.

— Știi ce am hotărât, spune ea cu severitate, de parcă ar cere să se facă liniște la o ședință. În legătură cu faptul că fac cincizeci de ani. Două lucruri. Primul: la dracu' cu dragostea.

— Nu știu ce înseamnă asta.

— Înseamnă că renunț la ea. O dau dracului. Am renunțat la fumat, pot să renunț și la dragoste.

Less se uită la pachetul de țigări mentolate din geanta ei.

— Ce? Am renunțat de mai multe ori! La vârsta noastră iubirea e periculoasă.

— Deci ți-a spus Lewis că și eu fac cincizeci de ani?

— Da! La mulți ani, scumpule! Ne ducem pe apa sâmbetei împreună.

E cel puțin încântată să afle că aniversarea ei e cu o zi înaintea lui.

— Bun, fără iubire la vârsta noastră. De fapt e o mare ușurare. Poate reușesc să scriu mai mult. Care-i al doilea lucru?

— E legat de primul.

— Bun.

— Să mă îngraș.

— Îh.

— La dracu' cu dragostea și mă fac grasă. Ca Lewis.

Lewis întoarce capul:

— Cine? Eu?

— Tu! spune Zohra. Uite ce al naibii de umflat te-ai făcut!

— Zohra! exclamă Less.

Dar Lewis chicotește. Se mângâie pe burta rotundă cu ambele mâini.

— Știi ceva? Mi se pare foarte tare. Mă uit în oglindă în fiecare dimineață și râd, și râd. Eu! Slăbănogul Lewis Delacroix!

— Deci, Arthur, ăsta e planul. Te bagi? întreabă Zohra.

— Dar eu nu vreau să mă îngraș, spune Less. Știu că sună prostește și vanitos, dar chiar nu vreau.

Lewis se apleacă spre ei:

— Arthur, va trebui să înțelegi o chestie. Îi vezi pe toți bărbații ăia trecuți de cincizeci de ani, pe slăbănogii ăia cu mustață. Închipuie-ți cât regim țin, cât sport și câte eforturi fac ca să încapă în costumele de când aveau treizeci de ani! Și ce? Tot un moș uscat ești. La dracu' cu asta. Clark

spune mereu că trebuie să alegi între a fi slab și a fi fericit. Și pe aia cu slabul am încercat-o deja.

Clark, soțul lui. Da, ei sunt Lewis și Clark. Încă li se mai pare amuzant. Ce amuzant!

Zohra se apleacă spre el și îi pune mâna pe braț.

— Haide, Arthur! Fă-o! Îngrașă-te cu noi! Partea mai bună abia acum urmează.

În partea din față a autobuzului se aud niște zgomote. Violonista vorbește în șoaptă cu Mohammed. Și acum aud dinspre unul din locurile de la geam gemetele manechinului.

— O, nu, nu încă unul, spune Zohra.

— Știi, comentează Lewis, eu aș fi crezut că o să cedeze mai repede.

Așa că pe nisipul Saharei se deplasează numai patru cămile cu pasageri. Manechinul, bolnav la culme, a fost lăsat, cu tot cu autobuzul, în M'Hamid, ultimul oraș înainte de deșert, iar violonista a rămas cu el. „O să ne prindă din urmă cu altă cămilă“, îi asigură Mohammed în timp ce ei se urcă pe cămile și se trezesc înclinați ca o cumpănă de fântână când animalele se chinuie să se ridice. În șir indian, patru cu oameni și cinci fără, ele lasă umbre pe nisip și, privind nefericitele animale, cu capetele lor ca niște marionete, corpurile ca niște baloți de fân și piciorușele lor sfrijite, Less se gândește: „Uită-te la ele! Cine ar crede că există vreun dumnezeu?“. Mai sunt trei zile până la ziua lui. Două până la a Zohrei.

— Asta nu e zi de naștere, strigă Less către Lewis în timp ce saltă spre asfințit. E un roman de Agatha Christie!

— Hai să pariem cine e următorul care cade. Eu zic că eu. Chiar acum. Pe cămila asta.

— Eu pariez pe Josh.

Britanicul geniu al tehnologiei.

Lewis întreabă:

— Acum ai vrea să vorbești despre Freddy?

— Nu prea. Am auzit că nunta a fost foarte drăguță.

— Eu am auzit că în seara de dinainte Freddy…

Vocea Zohrei se aude tare de pe cămila ei:

— Tăceți dracului din gură! Bucurați-vă dracului de apusul de soare pe cămilele dracului! Iisuse!

La urma urmei, e aproape un miracol că sunt aici. Nu fiindcă au supraviețuit băuturii, hașișului, migrenelor. Nu e deloc vorba de asta. Ci fiindcă au supraviețuit tuturor lucrurilor prin care au trecut în viață,

umilințelor și dezamăgirilor, inimilor frânte și ocaziilor ratate, taților nasoi, slujbelor nasoale, sexului nasol și drogurilor nasoale, tuturor poticnelilor, greșelilor și căzăturilor în nas, fiindcă au ajuns până la cincizeci de ani și au ajuns aici: în acest decor încremenit, între acești munți de aur, la măsuța pe care o văd acum cocoțată pe dună, cu măsline și *pita* și pahare și vin pus la gheață, cu soarele care îi așteaptă să sosească, mai răbdător decât orice cămilă. Deci da. Ca în fața aproape oricărui apus, dar mai ales în fața ăstuia: tăceți dracului din gură.

Tăcerea durează atât cât îi ia unei cămile să ajungă în vârful unei dune. Lewis remarcă în gura mare că azi își serbează cea de-a douăzecea aniversare, dar bineînțeles că aici telefoanele nu merg, așa că va trebui să-l sune pe Clark când ajung în Fez.

Mohammed se întoarce și spune:

— O, dar există *wi-fi* în deșert.

— Există? întreabă Lewis.

— O, sigur, peste tot, răspunde Mohammed, dând din cap.

— A, bun.

Mohammed ridică un deget.

— Problema e parola.

Chicoteli de la tot șirul de beduini.

— E a doua oară când mă las păcălit cu asta, spune Lewis, apoi întoarce privirea spre Less și arată ceva cu mâna.

Pe dună, lângă masă, unul dintre băieții care mână cămilele stă cu brațul după gâtul celuilalt și amândoi stau așa jos și parcă ar privi soarele. Dunele se colorează în aceleași nuanțe de chirpici și turcoaz pe care Less a văzut-o la clădirile din Marrakesh. Doi băieți cu brațele încolăcite unul în jurul celuilalt. Pentru el e ceva de-a dreptul străin. Îl întristează. În lumea lui nu vede niciodată bărbați heterosexuali făcând asta. La fel cum un cuplu *gay* nu se poate plimba ținându-se de mână pe străzile din Marrakesh, își zice el, tot așa doi bărbați, buni prieteni, nu se pot plimba ținându-se de mână pe străzile din Chicago. Nu pot să stea pe o dună, ca adolescenții ăștia, și să privească apusul îmbrățișați. Soiul ăsta de iubire ca a lui Tom Sawyer pentru Huck Finn.

Tabăra e un vis. Să începem de la mijloc: o groapă în care arde focul, plină de crengi noduroase de acacia și înconjurată de perne, dinspre care pornesc opt alei acoperite cu covoare, care duc spre opt corturi simple de pânză, iar fiecare dintre acestea – pe dinafară un simplu cort pe stâlpi – ascunde înăuntru o țară a minunilor: un pat de alamă cu cuvertura țesută cu

mici bucăți de oglindă, noptiere și veioze din metal bătut, un lighean pentru spălat și o mică toaletă ascunse pudic după un paravan sculptat, o măsuță de toaletă și o oglindă până la podea. Less pășește înăuntru și se întreabă cu mirare: cine a lustruit oglinzile? Cine a umplut ligheanul și a curățat toaleta? Dacă se gândește mai bine: cine a adus paturile astea de alamă pentru niște ființe răsfățate, așa ca el, cine a adus pernele și covoarele, cine a spus „Probabil că o să le placă cuverturile cusute cu oglinjoare“? Pe noptieră: vreo zece cărți în engleză, inclusiv un roman cu Peabody și cărți semnate de trei scriitori americani atroce, care, ca la o petrecere exclusivistă unde ți-e dat să te întâlnești cu cele mai banale cunoștințe, anulând nu numai ideea că petrecerea ar fi elegantă, dar și că tu ai fi așa, par să se întoarcă spre Less și să spună: „O, te-au primit și pe tine?“. Și, printre ele, ultimul volum al lui Finley Dwyer. Aici, în Sahara, lângă patul lui mare de alamă. Mersi, viață!

Dinspre nord: o cămilă care mugește, făcându-i în ciudă apusului.

Dinspre sud: Lewis, care țipă că are un scorpion în pat.

Dinspre vest: clinchetul de tacâmuri de la beduinii care pun masa.

Dinspre sud din nou: Lewis, care țipă să nu-și facă nimeni griji, era doar o agrafă.

Dinspre est: britanicul geniu al tehnologiei plus patron de club, care spune „Știți ceva? Nu mă simt prea bine“.

Cine mai rămâne? Mai sunt doar patru la cină: Less, Lewis, Zohra și Mohammed. Își termină vinul alb lângă foc și se uită unul la altul pe deasupra flăcărilor. Mohammed fumează în liniște o țigară. Oare țigară să fie? Zohra se ridică și spune că se duce la culcare, ca să fie frumoasă de ziua ei, noapte bună tuturor și ia uitați-vă la stele! Mohammed se face nevăzut în întuneric și mai rămân doar Less cu Lewis.

— Arthur, spune Lewis, lăsându-se pe perne, în liniștea în care se aude doar focul trosnind. Mă bucur că ai venit.

Less oftează și respiră aerul nopții. Deasupra lor, Calea Lactee se ridică într-un vălătuc de fum. Se întoarce spre prietenul lui, în lumina focului.

— Aniversare fericită, Lewis.

— Mulțumesc. Clark și cu mine divorțăm.

Less se ridică în capul oaselor pe perne:

— *Ce?*

Lewis înalță din umeri.

— Am hotărât de acum câteva luni. Am tot așteptat să-ți spun.

— Stai-stai-stai! *Ce?* Ce se întâmplă?

— Șșș, o s-o trezești pe Zohra. Și pe cum-îl-cheamă.

Se mută mai aproape de Less și își aduce și paharul cu vin.

— Ei, știi când l-am cunoscut eu pe Clark. În New York, la galeria de artă. Și o vreme am avut o relație de la distanță, după care, într-un final, l-am rugat să se mute la San Francisco. Eram în camera din spate de la Art Bar – ții minte, unde pe vremuri puteai să cumperi cocaină –, stăteam pe canapele și Clark a spus: „Bine, mă mut la San Francisco. O să trăiesc cu tine. Dar numai zece ani. După zece ani te părăsesc“.

Less s-a uitat în jur, dar evident că nu era nimeni care să-i împărtășească neîncrederea.

— Nu mi-ai spus niciodată asta!

— Da, a spus: „După zece ani te părăsesc“. Și eu am spus: „A, zece ani, pare o grămadă de timp!“. Și nu am mai vorbit niciodată despre asta. Nu și-a făcut griji că trebuie să-și lase slujba și apartamentul cu chirie controlată, nu m-a bătut la cap nici o clipă ale cui oale le păstrăm și pe ale cui le aruncăm. S-a mutat în casa mea și și-a aranjat viața. Pur și simplu.

— Nu știam nimic din toate astea. Eu credeam că voi sunteți împreună pentru totdeauna.

— Sigur că așa ai crezut. Vreau să zic, și eu am crezut la fel, sincer.

— Scuză-mă, doar că sunt foarte surprins.

— Așa, deci după zece ani a spus: „Hai să mergem la New York“. Așa că ne-am dus la New York. Eu uitasem cu totul de înțelegerea noastră, crede-mă. Totul mergea așa de bine, eram, știi, foarte, foarte fericiți împreună. Am stat la un hotel din SoHo, deasupra unui magazin chinezesc de lămpi. Și el a spus: „Hai să mergem la Art Bar“. Așa că am luat un taxi, ne-am dus în camera din spate, am băut ceva și el a spus: „Ei bine, cei zece ani au trecut, Lewis“.

— A făcut Clark așa ceva? Ți-a verificat termenul de expirare?

— Știu, e incorigibil. Ar bea orice cutie veche de lapte. Dar e adevărat. A spus că cei zece ani au trecut. Și eu am spus: „Pe bune? Mă părăsești, Clark?“. Iar el a spus că nu. Că vrea să rămână.

— Slavă Domnului.

— Încă zece ani.

— Asta e o demență, Lewis. E ca un ceas. Parcă ar verifica dacă s-a făcut mâncarea. Ar fi trebuit să-i arzi una peste față. Sau doar râdea de tine? Luaserăți ceva?

— Nu, nu, poate că nu i-ai văzut tu niciodată latura asta. E teribil de neglijent, știu, își lasă lenjeria în baie exact unde și-a dat-o jos. Dar, știi,

Clark mai are o latură, care e foarte practică. A instalat singur panourile solare.

— Eu îl văd pe Clark așa de relaxat! Iar ce-mi spui tu e… e ceva nevrotic.

— Cred că el ar spune că e pragmatism. Sau prevedere. În fine, deci eram în Art Bar și eu am spus „A, bun. Și eu te iubesc, hai să luăm niște șampanie“ și nici că m-am mai gândit la asta.

— Apoi, zece ani mai târziu…

— Acum câteva luni. Eram în New York și el a spus: „Hai să mergem la Art Bar“. Știi că s-a schimbat. Nu mai e sordid sau ceva de genul ăsta. Au scos pictura murală cu Cina cea de Taină și nici nu mai găsești cocaină. Probabil că e foarte bine, nu? Și ne-am așezat în spate. Am comandat șampanie. Și el a spus: „Lewis“. Știam ce urmează. Am spus: „Au trecut zece ani“. Și el a spus: „Ce părere ai?“. Am stat așa și am băut multă vreme. Și-atunci eu am spus: „Iubire, cred că e timpul“.

— Lewis. Lewis.

— Și el a spus: „Și eu cred la fel“. Și ne-am îmbrățișat chiar acolo, pe pernele din spate de la Art Bar.

— Nu mai mergea? Nu mi-ai spus nimic.

— Nu, mergea foarte bine.

— Păi, atunci de ce să spui „E timpul“? De ce să renunți?

— Pentru că acum câțiva ani ții minte că am avut ceva de lucru în Texas? Texas, Arthur! Dar se plătea bine și Clark a spus: „Sunt alături de tine, e ceva important, hai să mergem împreună cu mașina. Nu am fost niciodată în Texas“. Așa că ne-am urcat în mașină și am plecat – patru zile bune de condus – și fiecare a avut dreptul să stabilească o regulă pentru călătorie. A mea a fost să nu dormim decât în locuri care au firmă cu neon. A lui a fost că, oriunde mergem, trebuie să mâncăm felul special din meniu. Dacă nu aveau așa ceva, trebuia să căutăm alt loc. Doamne, Arthur, ce lucruri am mâncat! O dată felul special a fost crab la cuptor. În Texas.

— Știu, știu, mi-ai povestit. Călătoria aia mi s-a părut foarte mișto.

— A fost, poate, cea mai reușită călătorie cu mașina pe care am făcut-o vreodată împreună: tot drumul am râs și iar am râs. Căutând firme cu neon. Și pe urmă am ajuns în Texas, el m-a sărutat de rămas-bun, s-a suit într-un avion și s-a întors acasă, iar eu am rămas acolo patru luni. Și mi-am zis: „Ce frumos a fost“.

— Nu înțeleg. Din ce povestești, pare că erați fericiți.

— Da. Și am fost fericit și în căsuța mea din Texas, de unde mergeam în fiecare zi la lucru. Și mi-am zis: „Ce frumos a fost. Ce căsnicie frumoasă a fost".

— Dar te-ai despărțit de el. Ceva nu e în regulă. Ceva nu a mers cum trebuie.

— Nu! Nu, Arthur, dimpotrivă! Ce spun eu e că a fost o reușită. Douăzeci de ani de bucurie și sprijin și prietenie – asta e o reușită. Douăzeci de ani de orice fel alături de o persoană sunt o reușită. Dacă o formație rezistă douăzeci de ani, e un miracol. Dacă un duet comic rămâne în aceeași formulă douăzeci de ani, e un triumf. Oare noaptea asta e un eșec pentru că se va termina peste o oră? Soarele e un eșec pentru că o să se stingă peste un miliard de ani? Nu, e *soarele*, la dracu'! De ce n-ar fi la fel și cu o căsnicie? Nu suntem făcuți, oamenii nu sunt făcuți să stea legați de cineva pentru totdeauna. Gemenii siamezi sunt un caz tragic. Douăzeci de ani și o călătorie fericită cu mașina. Și mi-am zis: „Ce frumos a fost. Să terminăm glorios".

— Nu poți să faci asta, Lewis. Sunteți Lewis și Clark. Lewis și nenorocitul de Clark, Lewis! Sunteți singura mea speranță că relația dintre doi bărbați *gay* poate să dureze.

— O, Arthur! *Asta* înseamnă să dureze. Douăzeci de ani înseamnă să dureze! Și nu are nici o legătură cu tine.

— Eu tot cred că e o greșeală. O să ieși în lume de unul singur și o să descoperi că nu există nimeni la fel de bun cum e Clark. Și el o să descopere același lucru.

— Se însoară în iunie.

— Dă-o-n mă-sa!

— O să-ți spun adevărul. În timpul acelei călătorii am cunoscut un tânăr drăguț din Texas. Un pictor din Marfa. L-am cunoscut amândoi și am păstrat legătura, iar acum Clark o să se însoare cu el. E o dulceață. E minunat.

— Te duci și la nuntă, din câte înțeleg.

— Citesc un poem la nuntă.

— Ți-ai pierdut mințile. Îmi pare rău că nu a mers cu Clark. Mă doare sufletul. Dar știu că nu are legătură cu mine. Vreau să fii fericit. Dar te înșeli amarnic! Nu poți să te duci la nuntă! Nu poți să crezi că totul e în regulă, că totul e minunat! Ești în faza de negare. Divorțezi de bărbatul cu care ai trăit douăzeci de ani. Și asta e trist. E în regulă să fie trist, Lewis.

— E adevărat că relațiile pot continua până la moarte. Și oamenii folosesc aceeași masă veche, deși cade pe ei și a fost reparată de o sută de ori, doar pentru că a fost a bunicii. Așa ajung orașele să se transforme în orașe fantomă. Așa ajung casele magazine de vechituri. Și cred că așa ajung oamenii să îmbătrânească.

— Ai cunoscut pe cineva?

— Eu? Mă gândesc că poate o să merg mai departe de unul singur. Poate că mi-e mai bine așa. Poate că mereu mi-a fost mai bine așa, doar că atunci când eram tânăr, mi-era grozav de frică, dar acum nu-mi mai e frică. Încă îl mai am pe Clark. Încă pot să-l sun pe Clark și să-i cer sfatul.

— Chiar și după tot ce s-a întâmplat?

— Da, Arthur.

Mai stau de vorbă o vreme și cerul se schimbă deasupra lor până când se face foarte târziu.

— Arthur, spune la un moment dat Lewis, ai auzit că Freddy s-a încuiat în baie în seara dinaintea nunții?

Dar Less nu ascultă: se gândește cum mergea el în vizită la Lewis și Clark de-a lungul anilor, la cinele și petrecerile lor de Halloween și la nopțile când a dormit pe canapeaua lor, prea cherchelit ca să meargă acasă.

— Noapte bună, Arthur.

Lewis îl salută pe vechiul lui prieten și dispare în beznă, așa că Less rămâne singur lângă focul care abia mai arde. Îi atrage atenția un punct luminos: țigara lui Mohammed, care merge de la un cort la altul și încheie nasturii prelatelor de parcă ar înveli copiii în pătuț pentru somn. Din cortul cel mai îndepărtat se aude geniul tehnologiei gemând în pat. De undeva o cămilă își exprimă nemulțumirea, urmată de o voce de tânăr care o liniștește – oare dorm lângă animale? Dorm sub această boltă superbă, sub acest acoperiș maiestuos, sub această uluitoare cuvertură cu oglinjoare care sunt stelele? Tu, cel de colo: în noaptea asta sunt destule stele pentru toată lumea și printre ele sclipesc sateliții, aceste monede contrafăcute. Întinde mâna după o stea căzătoare, dar nu o prinde. Într-un final Less se duce la culcare. Dar nu poate să nu se mai gândească la ce i-a spus Lewis. Nu despre cei zece ani, ci despre ideea de a fi singur. Chiar și după Robert, își dă el seama, nu și-a permis nici o clipă să fie cu adevărat singur. Până și aici, în călătoria asta: întâi Bastian, apoi Javier. De unde nevoia asta constantă de a avea un bărbat care să-i servească drept oglindă? De a-l vedea pe Arthur Less cel reflectat în ea? Suferă, asta e sigur – după tot ce a pierdut: iubitul, cariera, romanul, tinerețea –, și atunci de ce să nu acopere oglinzile, să nu

sfâșie pânza ce-i învelește inima și să-și permită să jelească? Poate că ar trebui să încerce să fie singur.

Chicotește în gând înainte să adoarmă. Singur: imposibil de imaginat. Viața aceea pare atât de înfricoșătoare, atât de nelessească – ca a unui naufragiat pe o insulă pustie.

Furtuna de nisip începe abia în zori.

În timp ce stă în pat, incapabil să adoarmă, îi vine în minte romanul. *Swift*. Ce titlu. Ce varză. *Swift*. Unde e redactoarea lui când are nevoie de ea? Editrix, cum îi spunea el: Leona Flowers. Dată de mulți ani la schimb altei edituri în jocul de cărți editorial, dar Less își amintește cum a luat primele lui romane, sufocate de proză magnilocventă, și le-a transformat în cărți. Teribil de deșteaptă, teribil de abilă, teribil de pricepută să-l convingă ce să taie. „Paragraful ăsta e atât de frumos, atât de special", spunea ea, apăsându-și pe piept mâinile cu manichiură franțuzească, „încât o să-l păstrez *numai pentru mine*!". Unde e Leona acum? Sus, într-un turn, alături de noul ei scriitor preferat, încercând și pe el aceleași replici: „Cred că absența acestui capitol va *rezona* în tot romanul". Ce i-ar spune ea? Fă-l mai plăcut, fă-l pe Swift mai plăcut. Nimănui nu-i pasă prin ce suferințe trece personajul. Dar cum să faci asta? E ca și cum te-ai face pe tine mai plăcut. Și, la cincizeci de ani, cugetă Less, mai plăcut de-atât nici c-o să mai fii.

Furtuna de nisip. Atâtea luni de pregătiri, atâta drum, atâta cheltuială, și uită-te la ei: prinși ca într-o capcană înăuntru, în timp ce vântul le biciuie corturile cum face un om cu un catâr. Sunt adunați toți trei (Zohra, Lewis și Less) în cortul mare unde iau masa, fierbinte ca un drum pe cămilă și la fel de duhnitor, cu ușa lui grea din păr de cal care nu a fost spălată și trei musafiri care nici ei nu au fost spălați. Numai Mohammed pare proaspăt și vesel, deși îi povestește lui Less că l-a trezit furtuna în zori și a trebuit să fugă să se adăpostească (pentru că, într-adevăr, dormea sub cerul liber).

— Ei bine, anunță Lewis în timp ce-și beau cafeaua cu lipii cu miere, ni se oferă ocazia să trăim și altă experiență decât cea la care ne așteptam.

Zohra primește constatarea cu cuțitul de unt ridicat. Mâine e ziua ei. Dar trebuie să se supună nisipului. Își petrec restul zilei bând bere și jucând cărți, iar Zohra îi lasă lefteri pe amândoi.

— Mă răzbun eu, amenință Lewis și se duc la culcare, ca să descopere dimineața că furtuna, la fel ca un oaspete nesuferit, nu are nici o intenție să plece și, în plus, că Lewis anticipase profetic: s-a îmbolnăvit și el.

Zace pe patul lui cu oglinzi, asudând și gemând „Omorâți-mă, omorâți-mă!", în timp ce vântul îi zgâlțâie cortul. Apare Mohammed, plin de

compasiune, înfășurat în indigo și violet:

— Furtuna e numai pe astea trei dune. Dacă urcăm în mașini și plecăm din deșert, am scăpat.

Sugerează să-i încarce pe Lewis și Josh în jeepuri și să se întoarcă la M'Hamid, unde cel puțin există un hotel și un bar cu televizor și unde îi așteaptă ceilalți: reporterii de război, violonista și manechinul. Zohra, căreia i se văd numai ochii din faldurile vălului de un verde aprins, clipește în tăcere.

— Nu, spune ea într-un final și se întoarce spre Less, smulgându-și vălul. Nu, e ziua mea, la dracu'! Lăsați-i pe ceilalți în M'Hamid. Dar *noi* mergem undeva. Arthur! Mohammed? Unde ne poți duce cu mașina? Undeva să nu ne vină să ne credem ochilor.

Vă vine să credeți că în Maroc există o stațiune de schi ca în Elveția? Căci acolo îi duce Mohammed, îi scoate din furtună și îi duce prin canioane adânci, unde hotelurile sunt săpate în stâncă și nemții, ignorând hotelurile, campează pe malul râului în Westfalii hodorogite. Trec pe lângă sate care, ca într-o poveste, par locuite doar de oi, pe lângă cascade și zăgazuri, *madrassa* și moschei, fortificații și castele și un orășel (pauză de prânz) unde tâmplarul din vecini primește vizita unei femei îmbrăcată toată în albastru-verzui, care îi cere cu împrumut resturile de la rindea ca să le împrăștie pe prag, unde, pare-se, a făcut pipi pisica și unde stau o grămadă de băieți care la prima vedere par să fie la o școală în aer liber, dar mai târziu (când încep să strige) se dovedește că se uită la un meci de fotbal la televizor, prin platouri calcaroase, pe drumuri care șerpuiesc ca pe un zigurat pe coastele Atlasului Meridional, până când vegetația se schimbă din ferigi în urzici și, când trec printr-o pădure friguroasă de pini, Mohammed spune „Aveți grijă la animalele sălbatice" și la început nu se vede nimic, dar apoi Zohra țipă și arată spre un loc unde, pe o platformă de lemn, se întorc spre ei, parcă deranjați de la ceai (sau *déjeuner sur l'herbe*), o ceată de macaci Barbary impasibili sau, cum se exprimă ea, „Maimuțe!". Ceata lor e deja departe, în M'Hamid, iar Less și Zohra sunt singuri, așezați în barul întunecos și parfumat al stațiunii alpine, în fotolii de piele, cu pahare de tescovină din partea locului, sub un candelabru de cristal și în fața unei priveliști de cristal. Au mâncat plăcintă de porumbel. Mohammed stă la bar și bea o băutură energizantă. Nici urmă de costumația lui din deșert: s-a schimbat la loc în blugi și tricou polo. E ziua Zohrei: va fi și a lui Less la miezul nopții, peste vreo două ore. Satisfacția a sosit, într-adevăr, cu altă cămilă.

— Și toată chestia asta, spune Zohra, îndepărtându-și părul de pe față cu mâna, toată călătoria asta, Arthur, numai ca să nu mergi la nunta iubitului tău?

— Nu era iubit. Și mai degrabă ca să evit confuzia, răspunde Less și simte cum roșește.

Ei sunt singurii clienți de la bar. Barmanii – doi bărbați cu veste dungate, de vodevil – par să negocieze care să ia pauză de țigară, cu șoapte și pași agitați ca într-un număr de comedie. Less tocmai i-a povestit Zohrei despre călătoria lui și, cumva, șampania i-a făcut gura să vorbească singură.

Zohra poartă costum auriu cu pantaloni și cercei cu diamante. S-au cazat la hotel, au făcut duș, s-au schimbat și ea miroase a parfum. Când și-a făcut bagajele pentru excursie, cu siguranță a ales lucrurile astea pentru altcineva decât Less. Dar doar pe el îl are. El e îmbrăcat, desigur, cu costumul albastru.

— Știi ceva? spune Zohra, ridicând paharul și privindu-l fix. Poșirca asta îmi amintește de bunica mea din Georgia. Republica, nu statul. Ea obișnuia să facă ceva exact la fel.

— Mi s-a părut o idee mai bună să plec, continuă Less, vorbind tot de Freddy. Și să reînviu și romanul ăsta.

Zohra soarbe din băutură și rămâne cu ochii ațintiți la priveliște, atât cât se mai vede la ora asta.

— Și eu am fost părăsită, zice ea.

Less tace o clipă, apoi spune dintr-odată:

— A! A, nu, nu m-a părăsit…

— Janet ar fi trebuit să fie aici.

Zohra închide ochii.

— Arthur, tu ești aici pentru că rămăsese un loc vacant și Lewis a spus că are el un prieten. De asta ești aici. E foarte drăguț că ai venit. Vreau să zic, ești singurul care a mai rămas. Toți ceilalți sunt atât de căcăcios de *slabi*. Ce s-a întâmplat cu toată lumea? Mă bucur că ești aici. Dar o să fiu sinceră cu tine. Aș fi preferat să fie ea.

Nu știe nici el de ce nu i-a trecut măcar o clipă prin minte că ar fi lesbiană. Poate că într-adevăr e un prost homosexual.

— Ce s-a întâmplat? întreabă.

— Ce altceva? spune Zohra, sorbind din păhărel. S-a îndrăgostit. Și-a pierdut mințile.

Less murmură cuvinte de compasiune, însă Zohra e pierdută în sine. La bar, barmanul mai înalt pare să fi câștigat și se îndreaptă cu mași mari spre

balcon. Cel mai scund, chel în creștet, cu excepția unei singure oaze, se uită lung după prietenul lui, cu un dor nedisimulat. Afară: o priveliște poate din Gstaad sau din St. Moritz. Pădurile întunecate și întinse, pline de macaci adormiți, turla romanescă a unui patinoar, cerul negru și rece.

— Mi-a spus că și-a întâlnit iubirea vieții ei, spune într-un final Zohra, cu ochii tot pe fereastră. Citești poezii despre asta, auzi povești despre asta, îi auzi pe sicilieni vorbind despre cum e să fii lovit de trăsnet. Știm cu toții că iubirea vieții tale nu există. Iubirea nu e atât de înfricoșătoare. Iubirea înseamnă să plimbi nenorocitul de câine, pentru ca celălalt să mai poată dormi un pic, să calculezi impozitele și să cureți baia fără resentimente. Înseamnă să ai un aliat în viață. Nu e nici foc, nici trăsnet. E ceea ce a avut mereu alături de mine. Nu-i așa? Dar dacă are dreptate, Arthur? Dacă sicilienii au dreptate? Și ea a simțit într-adevăr ceva atât de cutremurător? Ceva ce eu nu am simțit niciodată. Dar tu?

Less începe să respire neregulat.

Zohra se întoarce spre el:

— Dacă într-o bună zi cunoști pe cineva, Arthur, și simți că n-ar mai putea exista niciodată altcineva? Nu pentru că alți oameni ar fi mai puțin atrăgători, ar bea prea mult, ar avea probleme în pat sau ar simți nevoia să aranjeze toate cărțile naibii în ordine alfabetică sau să așeze vasele în mașina de spălat într-un fel pe care tu nu-l poți accepta. Ci pentru că ei nu sunt persoana aceea. Femeia asta pe care a întâlnit-o Janet. Poate că ajungi să-ți trăiești toată viața fără să o întâlnești și să crezi că iubirea e toate celelalte lucruri, dar dacă o întâlnești, Dumnezeu să te ajute! Fiindcă atunci: bam! Te-ai ars. Așa ca Janet. Ne-a distrus viețile pentru asta! Dar dacă e adevărat?

Și-a încleștat mâna de marginea fotoliului.

— Zohra, îmi pare teribil de rău.

— E la fel și cu Freddy ăsta?

— Eu… eu…

— Creierul judecă așa de greșit de fiecare dată, spune ea și se întoarce iar spre peisajul întunecat. Judecă greșit cât e ceasul, cine sunt oamenii și unde e casa: greșit, greșit, greșit. Mincinosul de creier.

Din cauza acestei sminteli, sminteala iubitei ei, e tulburată, rănită și incandescentă. Și totuși spusele ei – despre mincinosul de creier – sună cunoscut. Asta i s-a întâmplat și lui. Nu exact la fel, nu a fost o nebunie totală și înfricoșătoare, dar știe că mintea i-a spus lucruri pentru care, ca să

le uite, a călătorit în jurul lumii. Că nu te poți încrede în creier e ceva dincolo de orice îndoială.

— Ce e iubirea, Arthur? Ce e? îl întreabă ea. E lucrul ăla bun și plăcut pe care l-am trăit cu Janet timp de opt ani? E lucrul bun și plăcut? Sau lovitura de trăsnet? Nebunia distructivă care a lovit-o pe iubita mea?

— Nu sună prea fericit, e tot ce poate spune Less.

Zohra clatină din cap.

— Arthur, iubirea e o aiureală. Asta e înțelepciunea pe care pot să ți-o ofer în urma celor douăzeci și două de ore de când am cincizeci de ani. Asta e înțelepciunea pe care am dobândit-o de pe urma vieții mele amoroase. O să înțelegi la miezul nopții.

E limpede că e beată. Afară barmanul tremură și fumează cu toată seriozitatea. Zohra adulmecă paharul de tescovină și spune:

— Bunică-mea din Georgia făcea o băutură exact ca asta.

Lui îi răsună în continuare în urechi: „E lucrul ăla bun și plăcut? E lucrul ăla bun și plăcut?“.

— Da, zâmbește Zohra când își amintește și adulmecă paharul. Miroase exact ca *cha-cha*-ul pe care îl făcea bunică-mea.

Cha-cha-ul se dovedește prea tare pentru sărbătorită și la unsprezece și jumătate Less și Mohammed o conduc în camera ei, iar ea zâmbește și le mulțumește. Less o așază, beată și fericită, pe pat. Zohra vorbește în franceză cu Mohammed, care o liniștește în aceeași limbă și apoi în engleză. Când Less o învelește, ea spune:

— Ce să zic, Arthur, a fost ridicol. Îmi pare rău.

Când închide ușa, Less își dă seama că își va petrece cea de-a cincizecea aniversare singur.

Se întoarce. Nu singur.

— Mohammed, câte limbi vorbești?

— Șapte! răspunde acesta voios, îndreptându-se spre lift. Învățat la școală. Au râs de araba mea când am venit la oraș, e de modă veche, eu învățat la școala berberă, așa că mă străduiesc mai tare. Și de la turiști! Îmi pare rău, engleză încă învăț. Și tu, Arthur?

— Șapte? Dumnezeule!

Liftul e îmbrăcat în totalitate în oglinzi și, când se închid ușile, Less are în fața ochilor o viziune: infiniți Mohammezi în tricouri polo roșii, alături de infinite versiuni ale tatălui său la cincizeci de ani, adică ale lui.

— Eu… eu vorbesc engleza și germana…

— *Ich auch!* spune Mohammed.

Următoarele propoziții sunt traduse din germană:

— Am trăit doi ani la Berlin! Ce muzică plicticoasă!

— Eu sunt venit de acolo! Excelentă este germana ta!

— Și a ta e bună. Am ajuns. După tine, Arthur. Ești gata pentru ziua ta?

— Sunt teamă de vârstă.

— Nu te teme. Cincizeci e nimic. Ești un bărbat frumos și sănătos și bogat.

El vrea să spună că nu e bogat, dar se oprește.

— Care ani ai tu?

— Eu am cincizeci și trei. Vezi, e nimic. Chiar nimic. Hai să-ți luăm un pahar de șampanie.

— Sunt teamă de bătrân. Sunt teamă de singur.

— Nu ai de ce să te temi.

Se întoarce spre o femeie care a preluat postul din spatele barului, una cel puțin la fel de înaltă ca el, cu părul prins într-o coadă, și îi vorbește în dialectul arab marocan. Poate că îi cere șampanie pentru american, care tocmai a făcut cincizeci de ani. Barmanița îi zâmbește lui Less cu toată fața, ridică din sprâncene și spune ceva. Mohammed râde. Less stă acolo și zâmbește tâmp.

— La mulți ani, domnule, spune femeia în engleză și îi toarnă un pahar de șampanie franțuzească. Asta e din partea mea.

Less se oferă să-i facă cinste cu o băutură lui Mohammed, dar el nu bea decât energizante. Nu din cauza religiei islamice, explică el: e agnostic.

— Pentru că alcoolul mă înnebunește. Mă înnebunește! Dar fumez hașiș. Vrei?

— Nu, nu, nu în seara asta. Mă înnebunește. Mohammed, tu chiar ești ghid turistic?

— Trebuie ca să-mi câștig pâinea, spune Mohammed, brusc nesigur pe engleza lui. Dar în realitate sunt scriitor. Ca tine.

Cum de nu înțelege Less nimic din lume? Niciodată, absolut niciodată. Unde e ieșirea din momente ca ăsta? Unde e ușa pentru măgari, să iasă pe ea?

— Mohammed, e o onoare să fiu aici, cu tine, în seara asta.

— Sunt foarte mare fan de *Kalipso*. Sigur, am citit nu în engleză, ci în franceză. Sunt onorat să fiu cu tine. Și la mulți ani, Arthur Less!

Probabil că acum Tom și Freddy își fac bagajele. La urma urmei, sunt în fața lui cu multe ore și în Tahiti e miezul zilei. Cu siguranță soarele izbește deja plaja ca un tinichigiu. Mirii își împăturesc cămășile de in, pantalonii și

sacourile de in – sau cel puțin Freddy sigur și le împăturește. Își amintește că Freddy era mereu cel care împacheta, în timp ce Less se relaxa pe canapeaua din camera de hotel. „Ești prea repezit și neglijent", a spus Freddy în ultima dimineață la Paris. „Și toate ies șifonate din valiză… ia uită-te la mine". A întins sacourile și cămășile pe pat de parcă erau hainele unei uriașe păpuși de hârtie, a pus deasupra pantalonii și puloverele și a strâns totul într-o boccea. A zâmbit triumfător, cu mâinile în șolduri (apropo, în scena asta toată lumea e complet goală). „Și acum?" a întrebat Less. Freddy a ridicat din umeri: „Acum îl punem în bagaj". Dar, evident, cocoloșul era prea mare pentru gura valizei, indiferent cât a încercat Freddy să-l îndese, și, după multe tentative de apăsat și așezat pe valiză, l-a desfăcut și a făcut două boccele mai mici, care au încăput perfect în două genți de voiaj. Victorios, s-a uitat cu înfumurare la Less. Încadrat de fereastră, cu silueta suplă de la patruzeci și un pic de ani, cu ploaia pariziană stropind geamul din spatele său, fostul iubit al lui Freddy a dat din cap și a întrebat: „Domnule Pelu, ai împachetat tot. Acum cu ce ne îmbrăcăm?". Freddy l-a atacat cu îndârjire și în următoarea jumătate de oră nu s-au îmbrăcat cu nimic.

Da, cu siguranță domnul Pelu împăturește.

Cu siguranță din cauza asta nu sună ca să-i ureze lui Less la mulți ani.

Iar acum Less stă pe balconul hotelului elvețian și privește spre orașul înghețat. Balustrada e sculptată, ce absurd, cu cuci, fiecare cu câte un cioc ascuțit, în relief. În paharul lui: ultimul strop de șampanie. Acum se îndreaptă spre India. Ca să lucreze la roman, la ceea ce ar fi trebuit să fie o simplă șlefuire finală, iar acum pare să însemne că o să-l rupă în bucăți și o s-o ia de la capăt. Să lucreze la acel personaj anost, egocentric, ridicol și jalnic. Să mai lucreze la Swift. Cel de care nu-i pare rău nimănui. Acum are cincizeci de ani.

Cu toții recunoaștem tristețea în momente care ar trebui să fie de sărbătoare: e sarea din cozonac. Oare generalii romani nu aduceau sclavi care să mărșăluiască alături de ei la paradele triumfale și să le aducă aminte că și ei sunt muritori? Până și cel care vă spune povestea aceasta, în dimineața de după o ocazie care ar fi trebuit să fie fericită, a fost găsit tremurând la picioarele patului (partenerul: „Tare mi-aș dori să nu plângi acum"). Oare copiii mici, treziți într-o bună dimineață cu anunțul „Acum ai cinci ani", nu jelesc coborârea universului în haos? Soarele care moare încet, spirala care se lărgește, moleculele care se îndepărtează secundă de

secundă, îndreptându-se spre inevitabila moarte a căldurii – nu ar trebui să jelim cu toții stelele?

Dar unii iau lucrurile cam prea în tragic. În definitiv, e doar o zi de naștere.

Există o veche poveste arabă despre un bărbat care aude că Moartea vine să-l ia, așa că fuge în secret la Samara. Și când ajunge acolo, se întâlnește cu Moartea la piață și Moartea îi spune: „Știi, mi-a venit cheful să plec într-o vacanță la Samara. Mă gândeam să te sar azi, dar ce noroc că ai venit aici și m-ai găsit!“. Și până la urmă tot îl ia. Arthur Less a străbătut o jumătate de lume într-o babilonie de călătorii, schimbând avioane și fugind de o furtună de nisip până în Munții Atlas, ca unul care se străduiește să-și șteargă urmele sau ca o vulpe care încearcă să păcălească un vânător – și, cu toate astea, Timpul îl aștepta aici. Într-o stațiune de munte înzăpezită. Cu cuci. Evident că Timpul trebuia să se dovedească a fi elvețian. Dă pe gât șampania. Își spune: „E greu să-ți pară rău de un bărbat alb de vârstă mijlocie“.

Într-adevăr: nici măcar lui Less nu mai poate să-i pară rău de Swift. Ca un înotător hibernal, prea amorțit ca să mai simtă frigul, Arthur Less e prea trist ca să mai simtă mila. Pentru Robert, da, care respiră printr-un tub acolo, în Sonoma. Pentru Marian, care-și îngrijește șoldul fracturat, din cauza căruia poate că n-o să mai umble niciodată. Pentru Javier și căsnicia lui, ba chiar și pentru Bastian și tragicele lui echipe sportive. Pentru Zohra și Janet. Pentru Mohammed, tovarășul lui în ale scrisului. Mila lui face înconjurul lumii, aripile ei au anvergura aripilor unui albatros. Dar Arthur Less nu mai poate să simtă milă pentru Swift – devenit acum o Gorgonă a egoului masculului alb, cu șerpi în păr, bântuindu-i romanul și transformând fiecare frază în piatră –, așa cum nu mai poate să simtă milă față de el însuși.

Aude cum se deschide ușa de la balcon și îl vede pe chelnerul cel scund, întors din pauza de țigară. Omul arată spre un cuc de pe balustradă și vorbește într-o franceză perfect inteligibilă (asta dacă Less ar înțelege franceza).

Ridicol.

Arthur Less – dintr-odată rămâne complet nemișcat, cum stai când vrei să prinzi o muscă. Nu lăsa momentul să scape. Tot felul de gânduri trag de mintea lui – Robert, Freddy, cincizeci, Tahiti, flori, chelnerul care arată spre mâneca hainei lui Less –, dar el refuză să le ia în seamă. Nu-l lăsa să scape. Ridicol. Mintea i se concentrează pe un singur punct luminos. Dar dacă nu e

deloc un roman nostalgic și percutant? Dacă nu e povestea unui bărbat trist de vârstă mijlocie, care își străbate orașul amintindu-și trecutul și temându-se de viitor – un peripatetism al umilinței și regretului, eroziunea sufletului unui bărbat singur? Dacă nu e nici măcar trist? Preț de o clipă, întreg romanul i se arată ca unul din castelele acelea strălucitoare care le apar în fața celor pierduți în deșert…

Și dispare. Ușa de la balcon se închide cu zgomot. Mâneca hainei îi rămâne agățată de ciocul unui cuc (mai sunt câteva secunde până să se sfâșie). Dar Less nu observă. Se agață de singurul gând care i-a mai rămas. „HA-ha-ha-ha!“ vine râsul lessesc.

Swift al lui nu e un erou. E un prost.

„Păi“, șoptește el în aerul nopții, „la mulți ani, Arthur Less“.

De reținut: fericirea nu e un rahat.

1. Confuzie între pronunția numeralului opt (engl. *eight*) și pronunția englezească a cuvântului Ait.

LESS INDIAN

Pentru un băiat de șapte ani plictiseala de a sta în sala de așteptare a unui aeroport nu se compară decât cu zăcutul la pat, în convalescență. Băiețelul în chestiune, care și-a irosit deja o zecime de miime din viață în acest aeroport, a scotocit prin fiecare buzunăraș din poșeta mamei și nu a găsit nimic interesant în afară de un breloc din cristale de plastic. Tocmai ia în calcul coșul de gunoi – capacul cu balamale ascunde posibilități –, când îl remarcă, prin fereastra salonului, pe american. Băiatul nu a văzut toată ziua așa ceva. Îl privește pe american cu aceeași fascinație detașată și nemiloasă cu care a privit scorpionii care se învârteau ca teleghidați în jurul scurgerii de la baia din aeroport. Impresionant de înalt, brutal de blond, cu cămașa și pantalonii lui bej de in șifonat, americanul stă și se uită la panoul cu instrucțiuni pentru utilizarea scărilor rulante. Panoul, atât de scrupulos de detaliat, încât include și sfaturi pentru siguranța animalelor de companie, e mai lung decât scara. Asta pare să-l amuze pe american. Băiatul îl urmărește cum își atinge fiecare buzunar de pe corp, apoi dă din cap satisfăcut. Ridică privirea spre unul dintre ecranele de televiziune cu circuit închis ca să urmărească idilele pasagere dintre zboruri și porți, după care se așază la o coadă. Deși toată lumea a trecut deja prin cel puțin trei controale de securitate, bărbatul din capul cozii îi pune pe toți să scoată încă o dată pașaportul și talonul de îmbarcare. Această verificare inutilă pare să-l amuze și ea pe american. Dar e justificată: cel puțin trei pasageri sunt pe cale să se îmbarce în avionul greșit. Americanul e unul dintre ei. Cine știe ce aventuri îl așteptau în Hyderabad? Nu vom afla niciodată, pentru că i se indică o altă poartă: Thiruvananthapuram. Acordă întreaga sa atenție unui laptop. Nu trece mult și un angajat se repede să-l bată pe umăr pe american, iar străinul se saltă în picioare și se grăbește spre avionul pe care e din nou pe cale să-l piardă. Dispar împreună pe un coridor care dă senzația că e foarte scurt. Băiatul, care, la vârsta lui fragedă, a prins deja șpilul comediei,

își lipește nasul de geam și așteaptă inevitabilul. O clipă mai târziu, americanul dă fuga înapoi ca să însface geanta uitată și dispare din nou, de data asta cu siguranță definitiv. Băiatul își lasă capul într-o parte, plictiseala îl inundă iar. Mama lui îl întreabă dacă are nevoie la pipi și el spune că da, dar numai ca să poată vedea încă o dată scorpionii.

— Acestea sunt furnicile negre. Sunt vecinele tale. Aici, alături, e Elizabeth, șarpele de casă, care e prietena dragă a pastorului, deși el zice că o omoară fără probleme dacă vrei. Numai că atunci o să ai șobolani. Să nu-ți fie frică de mangustă. Nu încuraja câinii vagabonzi – pentru noi nu sunt animale de companie. Nu deschide fereastra, pentru că vor vrea să te viziteze niște lilieci mici și, poate, și maimuțe. Iar dacă ieși din casă noaptea, calcă apăsat, să sperii alte animale.

Less întreabă ce alte animale ar mai putea fi.

Rupali îi răspunde destul de solemn:

— Mai bine să nu aflăm niciodată.

Un centru de rezidență pentru scriitori pe un deal deasupra Mării Arabiei, la sugestia lui Carlos, făcută acum o jumătate de an – a fost o călătorie lungă, dar în cele din urmă Less a ajuns. Temuta zi de naștere, temuta nuntă, de-acum au trecut amândouă. Îl așteaptă romanul și, dacă știe cum să meargă mai departe, poate în sfârșit să-i dea de cap. S-au dus grijile din Europa și Maroc, au rămas grijile de pe aeroportul din Delhi, de pe aeroportul din Chennai și cele din Thiruvananthapuram. În Thiruvananthapuram a fost întâmpinat de o femeie aparent încântată, directoarea Rupali, care l-a condus grațioasă printr-o parcare ca o saună spre o Tata albă, condusă – cum avea să afle el mai târziu – de o rudă de-a ei. Șoferul i-a arătat cu mândrie lui Less un televizor montat în bordul mașinii. Less s-a alarmat. Apoi au pornit. Rupali, o femeie suplă și elegantă, cu părul negru atent împletit în coadă și un profil rafinat, ca un cezar de pe monede, a încercat să-l atragă într-o conversație despre politică, literatură și artă, dar Less era prea fermecat de călătoria propriu-zisă.

Nimic nu arată cum s-a așteptat în soarele care îi făcea cu ochiul printre copaci și case. Șoferul gonea pe un drum desfundat, de-a lungul căruia se întindeau mormanele de gunoi care arătau de parcă le adusese apa (și ceea ce părea a fi o plajă de-a lungul unui râu s-a dovedit a fi o acumulare de milioane de pungi de plastic, așa cum un recif de corali e o acumulare de milioane de mici animale), șirurile nesfârșite de magazine, făcute parcă dintr-un singur parapet continuu de beton și pictate din loc în loc cu firme diferite, care ofereau pui și medicamente, sicrie și telefoane, peștișori de

acvariu și țigări, ceai fierbinte și mâncare „casnică“, saltele, comunism, obiecte meșteșugărești, mâncare chinezească, tunsori, haltere și aur la gram, templele scunde și plate, care apăreau la intervale regulate și semănau cu torturile pătrate din vitrina cofetăriei din copilăria lui Less – colorate, cu glazuri sofisticate, dar în realitate necomestibile –, femeile așezate pe marginea drumului, cu coșuri pline cu pești argintii, pisici-de-mare înfricoșătoare și calmari cu ochii ca în desenele animate, nenumărații bărbați care stăteau în picioare la ceainării, la magazinele universale, la farmacii și îl priveau pe Less cum trece, șoferul care evita biciclete, motociclete, camioane (dar puține mașini) când pe stradă, când pe lângă ea, amintindu-i lui Less de excursia la Disney World, când mama i-a dus pe el și pe sora lui la un carusel inspirat din *Vântul prin sălcii* – un traseu care s-a dovedit o sperietură hodorogită și o sursă de traume. Nimic, dar absolut nimic nu e cum s-a așteptat.

Rupali îl conduce pe o alee de pământ roșu. Capetele eșarfei roz plutesc în urma ei.

— Asta, spune ea, arătând spre o floare mov, este ora zece. Se deschide la zece și se închide la cinci.

— Ca British Museum.

— Există și ora patru, vine replica lui Rupali. Și copacul somnoros, care se deschide la răsăritul soarelui și se închide la apus. Aici plantele sunt mai punctuale decât oamenii. O să vezi. Și planta asta e mai vie.

Atinge cu piciorul încălțat în *chappal* o ferigă mică, care se retrage imediat și își chircește frunzele. Less e îngrozit. Ajung la o deschidere între cocotieri.

— Iată o priveliște cu potențial inspirator.

Și chiar așa și este: o stâncă suspendată deasupra unei păduri de mangrove, la capătul căreia Marea Arabiei biciuie nemilos coasta, ca un inchizitor, iar valurile cu creste înspumate se profilează pe nisipul palid și lipsit de căință. Alături, la marginea stâncii, cocotierii încadrează un peisaj cu păsări și insecte, plin de viață ca apa din jurul unui recif: vulturi cu capete albe cu roșu plutesc în perechi sus pe cer, un întreg sabat de ciori stă adunat pe crengile copacilor, iar mai aproape de ei libelule biplane, galbene cu negru, bâzâie și se încaieră la intrarea într-o căsuță.

— Și iată și căsuța ta.

Căbănuța, ca și celelalte clădiri, e construită în stilul specific sudului Indiei: integral din cărămidă, cu acoperiș de țiglă deasupra unei împletituri deschise din lemn, care lasă să pătrundă aerul. Dar căsuța e pentagonală și,

în mod straniu, în loc să păstreze spațiul liber, arhitecții l-au împărțit ca pe o cochilie de nautil în „cămăruțe“ tot mai mici și mai mici, iar culmea inventivității e un birou minuscul și un tablou încrustat cu Cina cea de Taină. Less se holbează o clipă curios la birou.

Dovezile documentare s-au pierdut, așa că e greu de spus dacă, în graba lui, Less a ignorat un detaliu esențial sau acesta a fost omis cu delicatețe de Carlos Pelu, cert este însă că, în loc de un centru tipic de rezidență pentru artiști, unde să-și termine romanul, un loc plin de artă, care să ofere trei mese vegetariene pe zi, un covoraș de yoga și ceai ayurvedic, Arthur Less a ajuns într-un centru de rezidență creștin. Nu că ar avea ceva personal împotriva lui Hristos: cu toate că a fost crescut în confesiunea unitariană – care îl omite flagrant pe Iisus și are niște imnuri atât de neortodoxe, încât i-au trebuit ani de zile ca să înțeleagă că „Puneți accent pe pozitiv“ nu e în cartea de rugăciuni –, Less e, oficial, creștin. Practic, nu există alt cuvânt care să definească pe cineva care sărbătorește Crăciunul și Paștele, chiar dacă numai la nivel de decorațiuni. Și totuși e oarecum dezumflat. Să meargă până la capătul lumii ca să i se ofere o marcă de produs pe care o putea găsi și acasă.

— Slujbele se țin duminică dimineața, desigur, îi spune Rupali, arătând spre o bisericuță gri care, în mijlocul acestor anexe pline de viață, e la fel de lipsită de umor ca angajatul care îi supraveghează pe elevi în pauze.

Deci aici își va rescrie el romanul. Cu fericirea lui Dumnezeu.

— Și ai primit un bilet.

Vede un plic pe biroul miniatural, sub imaginea lui Iuda. Less îl deschide și citește: „Arthur, caută-mă când ajungi, o să fiu la hotel, sper că ai ajuns întreg“. E scris pe hârtie cu antet și e semnat „Prietenul tău, Carlos“.

După ce pleacă Rupali, Less scoate faimoasele sale benzi elastice.

— Ai observat, îl întreabă Rupali câteva zile mai târziu, la micul dejun, în corpul principal de clădire, construit din cărămidă, un fel de fortăreață ridicată deasupra oceanului, ai observat că diminețile au un sunet mult mai dulce decât serile?

Vorbește despre păsări, care se trezesc în armonie și merg la culcare cu scandal. Dar Less nu se poate gândi decât la hărmălaia specifică Indiei: la bătălia dintre găștile spirituale.

Aceasta pare să înceapă cu musulmanii, înainte de ivirea zorilor, când din moscheea de la marginea pădurii de mangrove răsună blând, ca un cântec de leagăn, chemarea la rugăciunea de dimineață. Ca să nu se lase mai

prejos, localnicii creștini dau tare niște imnuri pe ritmuri de pop, care durează între o oră și trei ore. Ele sunt urmate de un refren care pare cântat la *kazoo*, voios, deși exagerat de sonor, dinspre templul hindus care lui Less îi amintește de mașina cu înghețată din copilăria lui. Apoi vine următoarea chemare la rugăciune. Apoi creștinii se hotărăsc să bată niște clopote de bronz. Și tot așa. Se aud predici și cântări *live* și prestații bubuitoare la tobe. În felul acesta, credințele alternează pe toată durata zilei, ca la un festival de muzică, din ce în ce mai tare, până când, în cacofonia totală de la apusul soarelui, musulmanii, care au declanșat totul, își declară victoria punând la megafon nu numai chemarea la rugăciunea de seară, ci întreaga rugăciune. După aceea peste junglă se lasă liniștea. Poate că asta e singura contribuție a budiștilor. Și în fiecare dimineață totul se reia de la capăt.

— Neapărat să-mi spui ce putem face să te ajutăm cu scrisul, zice Rupali. Ești primul scriitor care vine la noi.

— Mi-ar fi de folos un birou pe care să-l pot deplasa, sugerează Less, sperând să se poată elibera din mijlocul nautilului său. Și un croitor. Mi-am rupt costumul în Maroc și se pare că mi-am pierdut ața și acul.

— Ne ocupăm noi. Pastorul știe cu siguranță un croitor bun.

Pastorul.

— Și liniște și pace. De asta am cea mai mare nevoie.

— Desigur desigur desigur, insistă ea, clătinând din cap, iar cerceii de aur i se bălăngăne dintr-o parte în alta.

Un centru de rezidență pentru scriitori pe un deal deasupra Mării Arabiei. Aici își va ucide vechiul roman, va smulge carnea de care are nevoie și o va coase pe un material complet nou, o va aduce la viață cu inspirația lui, o va face să se ridice din cavou și să se întoarcă, poticnindu-se, spre Editura Cormorant. Aici, în cămăruța asta. Sunt atâtea care să-l inspire: râul gri-verzui curge pe sub el, printre cocotieri și mangrove. Pe malul opus vede un taur negru care stă la soare, lucios și impunător, cu două pete albe ca niște șosete pe picioarele din spate, semănând mai degrabă cu un om îmbrăcat în taur decât cu un taur adevărat. Alături, un fum alb se ridică de la un foc din junglă. Atâtea. Își amintește (eronat) ceva ce i-a spus odată Robert: „Pentru un scriitor plictiseala e singura tragedie adevărată. Tot restul e material de scris“. Robert nu a spus niciodată așa ceva. Plictiseala e esențială pentru scriitori: e singurul moment când apucă să scrie.

Privind în jur după inspirație, privirea îi pică pe costumul albastru, sfâșiat, atârnat în dulap, și decide că *asta* e prioritatea. Romanul e lăsat

deoparte.

Pastorul se dovedește a fi un Groucho Marx miniatural și bronzat, cu o sutană încheiată cu nasturi pe umăr, ca uniformele vânzătorilor de fast-food, prietenos și dispus – cum a spus Rupali – să-și omoare prietenul șarpe. Mai are și un talent pentru invenții cum nu vezi la adulți decât în cărțile pentru copii: o casă care colectează apa de ploaie, țevi de bambus care transportă apa într-un rezervor comun și o modalitate de a transforma resturile de mâncare în combustibil pentru gătit, cu un furtun care duce direct la soba lui. Și mai e și fiica lui de trei ani, care aleargă de colo colo fără nimic altceva pe ea în afară de un colier de ștrasuri (cine n-ar umbla la fel dacă ar putea?). Știe să numere în engleză, metodic ca o căruță care urcă un deal, până la paisprezece – după care îi cad roțile. „Douăzeci și unu!" țipă ea încântată. „Optsprezece! Patruzeci și trei! O sută zeci! De la capăt!"

— Domnu' Arthur, sunteți scriitor, îi spune pastorul în timp ce stau amândoi în fața căsuței. Vreau să întrebați „De ce?". De câte ori ceva de aici vi se pare straniu sau stupid, întrebați „De ce?". De exemplu, căștile de motociclist.

— Căștile de motociclist, repetă Less.

— Ați observat că toată lumea le poartă. Așa e legea. Dar nimeni nu le încheie curelușa. Da?

— Eu nu prea am ieșit…

— Nu vor să și-o încheie și atunci la ce bun? De ce să o mai porți dacă tot o să-ți zboare din cap? O prostie, nu? Pare ceva tipic indian, tipic absurd. Dar întreabă „De ce?".

Less nu se poate abține:

— De ce?

— Pentru că *există* un motiv. Nu e o prostie. E din cauză că nu poți vorbi la telefon dacă e încheiată. Și drumul spre casă durează două-trei ore. Și atunci te gândești: dar de ce să vorbești la telefon în timp ce mergi pe motocicletă? De ce să nu te oprești pe marginea drumului? O prostie, da? Domnu' Less. Uitați-vă la drum. Uitați-vă.

Less vede un șir de femei, toate îmbrăcate cu sariuri de pânză în culori tari, cu fir auriu pe margini, unele cu poșete în mână, altele cu niște vase de metal pe cap, făcându-și loc printre bolovanii și bălăriile de pe lângă asfaltul măcinat. Pastorul desface larg brațele:

— *Drumul nu are margine!*

De la pastor află și cum se ajunge la croitor, pe care îl găsește adormit lângă pedala mașinii de cusut, emanând un miros specific de whisky local.

Less se gândește dacă să-l trezească sau nu, dar chiar atunci trece un câine vagabond, alb cu negru, care îi latră pe amândoi și omul se trezește singur. Cu un gest automat, croitorul apucă o piatră și o azvârle după câine, care dispare. *De ce?* Apoi îl remarcă pe Less. Gura i se arcuiește într-un zâmbet îndreptat către protagonistul nostru. Își justifică bărbia nerasă arătând spre a lui Less:

— Vin banii, ne radem.

Less spune că da, posibil, și îi arată costumul.

Omul flutură din mână, indicând că e o reparație simplă.

— Vino înapoi mâine pe vremea asta, spune el și dispare în prăvălie împreună cu celebrul costum.

Preț de o clipă, Less simte cum i se strânge inima la despărțirea de costum, apoi trage adânc aer în piept și o pornește la vale, spre oraș. Își propune să hoinărească vreo cincisprezece minute, după care să se întoarcă la treabă.

Două ore mai târziu, când trece iar prin fața prăvăliei, are cămașa îmbibată de sudoare și fața îi strălucește. Are părul tuns foarte scurt și barba i-a dispărut. Croitorul rânjește și arată spre propria bărbie: și-a permis într-adevăr un bărbierit. Less dă din cap iar și iar și își târâie picioarele la deal. E oprit în numeroase rânduri de vecini care își încearcă engleza, îi oferă ceai, îl invită să le viziteze casele sau se oferă să-l ducă până la biserică. Odată ajuns în camera lui, amintindu-și că nu există duș, umple obosit găleata roșie din plastic, se dezbracă și se udă cu apă rece. Apoi se șterge, se îmbracă și se așază la birou, gata să scrie.

— Bună ziua! strigă cineva de afară. Am venit să vă iau măsurile pentru birou!

— Să ce? urlă Less.

— Să vă iau măsurile pentru birou.

Când iese, în hainele de in umede, vede într-adevăr un bărbat corpolent și chel, cu o mustață subțire de adolescent, care zâmbește și îi arată o bucată de bandă adezivă pânzată. Îl pune pe Less să se așeze pe scaunul de ratan de pe prispă și îi ia măsurile. Apoi se înclină și pleacă. *De ce?* După el apare un adolescent cu mustață de adult care anunță:

— O să vă iau scaunul. Vine un scaun nou în jumătate de oră.

Less se întreabă ce se petrece aici. Cu siguranță e o neînțelegere și e ceva problematic pentru băiat. Dar nu poate dezlega misterul, așa că zâmbește și spune desigur. Băiatul se apropie de scaun cu precauția unui dresor de lei, apoi îl înșfacă și pleacă cu el. Less privește marea, sprijinit de

un cocotier. Când întoarce privirea spre casă, vede la intrare câinele alb cu negru, arcuit și pregătindu-se să-și facă nevoile. Câinele se uită la Less. Și se cacă oricum.

— Hei! zbiară Less și câinele o ia din loc.

Fără birou, nu poate, evident, să compună, așa că privește divertismentul pe care îl are la dispoziție: marea. În fix o jumătate de oră adolescentul se întoarce… cu un scaun identic. Îl așază mândru pe prispă și Less îl acceptă cu uluire.

— Aveți grijă, spune băiatul cu toată sinceritatea. E un scaun nou. Un scaun nou.

Less dă din cap și băiatul pleacă. Se uită la scaun. Se așază cu prudență și scaunul scârțâie sub greutatea lui. Pare în regulă. Se uită la trei păsări galbene care se încaieră pe un acoperiș din apropiere, țipând și cotcodăcind, atât de implicate în ciorovăiala lor, încât, într-un număr comic neașteptat, cad împreună de pe acoperiș în iarbă. Less râde în gura mare: „HA-ha-ha!". Nu a mai văzut niciodată o pasăre căzând. Se ridică. Scaunul se ridică odată cu el. E într-adevăr nou, iar în clima asta, lacul nu a apucat să se usuce.

— …și când în sfârșit m-am pus să lucrez, cred că s-a terminat slujba la biserică sau așa ceva. Fiindcă o grămadă de oameni au început să se adune în fața căsuței mele. Au întins pături, au scos mâncarea și au făcut un picnic în toată regula.

Vorbește cu Rupali. E seară, după cină. De la fereastră se vede numai o beznă absolută, camera e luminată de un singur bec fluorescent, iar aerul păstrează încă aromele de cocos și frunze de curry. Less nu adaugă și faptul că hărmălaia de pe verandă, o petrecere care a avut loc chiar sub ferestrele lui, a fost insuportabilă. Nu s-a putut concentra nici o clipă la noua versiune a cărții. S-a simțit frustrat și atât de furios, încât a luat în calcul varianta de a se caza la un hotel din zonă. Totuși a rămas în picioare acolo, în căsuța lui din Kerala, cu ochii la ocean și la Cina cea de Taină, și și-a imaginat cum ar fi să se ducă la Rupali și să rostească cel mai absurd enunț din viața lui: „Dacă nu se termină cu picnicul, mă mut la adăpostul ayurvedic!".

Rupali îi ascultă povestea despre picnic, încuviințând din cap:

— Da, uneori se întâmplă așa ceva.

Less își amintește sfatul pastorului:

— De ce?

— Ah, oamenilor din zonă le place să urce aici și să privească peisajul. E un loc bun pentru familiile de enoriași.

— Dar locul ăsta e o rezidență…

Se controlează și repetă întrebarea:

— De ce?

— De nicăieri nu se vede marea așa.

— De ce?

— Este…

Femeia se oprește, apoi îl privește cu sfială.

— E singurul loc. Singurul loc unde pot merge creștinii.

Less a dat de capătul problemei, dar ea atinge iarăși niște aspecte pe care el nu le înțelege.

— Ce să zic, sper că s-au simțit bine. Mâncarea mirosea delicios. Și masa din seara asta a fost delicioasă.

Less și-a dat seama că la centrul de rezidență creștin nu există frigider, ceea ce înseamnă că totul a fost cumpărat astăzi de la piața stradală sau cules din grădina lui Rupali. Totul e proaspăt pentru că pur și simplu altfel nu se poate. Până și nuca de cocos a fost rasă de o enoriașă pe nume Maria, o bătrână în sari care îi zâmbește în fiecare dimineață și îi aduce ceaiul. „Dacă nu se termină cu picnicul!“ Mare tâmpit e, indiferent unde merge.

Rupali spune:

— Să-ți povestesc ceva amuzant despre prânz! E masa pe care mi-o aduceam cu mine la slujbă pe vremea când predam franceza în oraș. În fiecare zi luam trenul și, știi, în tren e așa de cald! Într-o zi nu găsesc nici un loc. Așa că ce să fac? Mă așez pe scări, în dreptul ușii deschise. O, era așa de bine și răcoare! De ce nu am făcut asta mai devreme? Și atunci mi-am scăpat geanta jos din tren!

Râde și își acoperă gura.

— A fost groaznic! Aveam în ea legitimația de la școală, banii, mâncarea pentru prânz, tot. Dezastru. Evident, trenul nu putea opri, așa că am coborât în prima gară și am închiriat o ricșă care să mă ducă înapoi. Ne-a luat o grămadă de timp să căutăm geanta pe șinele de tren! La un moment dat dintr-o colibă a apărut un polițist. I-am spus ce mi se întâmplase. Mi-a cerut să-i descriu conținutul genții. Am spus: „Domnule, actele, portofelul, telefonul, o bluză curată, domnule“. M-a privit o clipă. Apoi a întrebat: „Și curry de pește?“. Și mi-a întins geanta.

Râde iar încântată.

— Toate lucrurile dinăuntru erau pline de curry de pește!

Are un râs fermecător. Pe Less nu-l rabdă inima să-i spună că ăsta nu e un loc potrivit pentru scris. Zgomotul, insectele, căldura, muncitorii, oamenii care fac picnic – îi va fi imposibil să-și scrie cartea aici.

— Și tu, Arthur? Ai avut o zi bună? întreabă Rupali.

— O, da.

A trecut sub tăcere detaliile despre frizeria la care a mers, unde a fost condus într-o încăpere fără ferestre, în spatele unei draperii roșii, și un bărbat scund, într-o cămașă identică cu a pastorului, l-a scăpat rapid de barbă (fără să i-o fi cerut) și de părul din părți, lăsându-l numai cu smocul blond din creștet, după care a întrebat: „Masaj?“. Acesta s-a dovedit a fi o serie de palme și scatoalce, pe scurt, o bătaie, parcă menită să smulgă de la el secrete militare, încheiată cu patru lovituri puternice peste față. *De ce?*

Rupali zâmbește și îl întreabă dacă îl mai poate ajuta cu ceva.

— Drept să-ți spun, mi-ar prinde bine ceva de băut.

Figura femeii se întunecă.

— Oh, alcoolul nu e permis în spațiile ce țin de biserică.

— Glumeam, Rupali, zice Less. Unde naiba am găsi gheață?

Nu vom ști niciodată dacă Rupali s-a prins de glumă, căci chiar în acel moment s-a stins lumina.

Pana de curent, ca mai toate despărțirile, nu este definitivă: o dată la câteva minute curentul electric revine, dar o clipă mai târziu se întrerupe iar. Urmează ceva asemănător acelor producții teatrale de liceu în care luminile se aprind spasmodic, dezvăluind personajele în diverse tablouri neașteptate: Rupali cu mâinile încleștate pe brațele scaunului și cu buzele strânse de îngrijorare, ca un pește chirurg, Arthur Less pe cale să pășească în nirvana, confundând ușa cu o fereastră, Rupali cu gura căscată, țipând în timp ce atinge o hârtie care îi căzuse în cap și care părea cu siguranță un liliac uriaș, Arthur Less, care pășise de data asta pe unde trebuie, încălțându-se orbește cu sandalele lui Rupali, Rupali în genunchi pe jos, rugându-se, Arthur Less afară, în noapte, remarcând în lumina lunii o nouă oroare: câinele alb cu negru care tropăie spre căsuța lui Less cu o bucată lungă de stofă albastră în gură.

— Costumul meu! zbiară Less, alergând poticnit la vale și aruncând din picioare sandalele. Costumul meu!

Reușește să ajungă până la câine și atunci lumina se stinge din nou – dezvăluind în iarbă o uluitoare constelație de licurici dornici de iubire –, așa că Less nu poate decât să bâjbâie până la căsuță, înjurând și călcând neglijent cu picioarele goale pe dale, și acesta e momentul în care își găsește acul de cusut.

Mi-l amintesc pe Arthur Less la o petrecere pe un acoperiș, povestindu-mi visul lui recurent.

— De fapt o parabolă, a spus el, ținându-și berea la piept. Merg printr-o pădure întunecată, ca Dante, și o bătrână se apropie de mine și spune: „Norocosule, ai lăsat totul în urmă. Ai terminat cu dragostea. Gândește-te cât timp o să ai de-acum pentru lucruri mai importante!“. Și pleacă, iar eu merg mai departe – cred că de obicei în momentul ăsta sunt călare, e un vis foarte medieval. Tu nu apari în el, apropo, în caz că ai început să te plictisești.

I-am răspuns că am și eu visele mele.

— Și continui să merg prin pădurea întunecată și ajung la o câmpie albă și întinsă, iar în depărtare se vede un munte. Și acolo e un țăran care îmi face cu mâna și îmi spune, în esență, același lucru. „Te așteaptă lucruri mai importante!“ Și eu urc muntele călare. Îmi dau seama că nu mă asculți. Dar mai departe e chiar mișto. Urc muntele și în vârf e o peșteră și în ea un preot – știi, ca la desene animate. Și eu îi spun că sunt pregătit. Și el spune pentru ce? Și eu spun că să mă gândesc la lucruri mai importante. Și el întreabă: „Mai importante decât ce?“. „Mai importante decât dragostea.“ El se uită la mine ca la un nebun și zice: „Ce poate fi mai important ca dragostea?“.

Am rămas tăcuți în timp ce un nor a acoperit soarele și răcoarea a cuprins acoperișul. Less a privit peste parapet la strada de dedesubt.

— Ei bine, ăsta e visul meu.

Less deschide ochii și dă de o scenă dintr-un film de război: o elice de avion vopsită în kaki se învârte cu viteză, mușcând aerul – nu, nu e o elice. E un ventilator montat pe tavan. Totuși șoaptele din colț sunt într-adevăr în *malayalam*. Pe tavan umbrele se mișcă ca într-un teatru de marionete. Și acum vorbesc engleza. Fragmente din visul lui mai sclipesc pe la marginile scenei, evaporându-se ca roua sub razele soarelui. Cameră de spital.

Își amintește că a țipat în beznă, își amintește de pastorul venit în fugă (îmbrăcat numai într-un *dhoti* și cu fiica lui în brațe), de bărbatul cumsecade care a aranjat ca un enoriaș să-l ducă cu mașina la spital, în Thiruvananthapuram, de Rupali, care și-a luat la revedere îngrijorată, de orele lungi și dureroase în sala de așteptare, unde singura mângâiere era un tonomat care dădea ca rest mai mult decât ai introdus, își amintește parada de asistente ce s-au perindat – de la veterane fioroase, pe care nu le mai impresionează nimic, până la ingenue frumușele – până ce i s-a făcut o radiografie la laba piciorului drept (frumos arhipelag de oase), care a confirmat, vai, o fractură de gleznă și, îngropată adânc în talpă, o jumătate de ac de cusut, moment în care i s-a administrat prima intervenție – făcută

de o doctriță cu buze de colagen, care a spus despre rana lui că e un „rahat“ („Ce caută bărbatul ăsta cu un ac de cusut?“) și nu a reușit să extragă obiectul – și, când aceasta a eșuat, Less, cu piciorul prins într-o atelă provizorie, a fost repartizat într-o rezervă împărțită cu un muncitor în vârstă care petrecuse douăzeci de ani în Vallejo, California, și vorbea spaniola, dar nu și engleza, apoi a fost pregătit pentru operația de a doua zi dimineața, ceea ce a impus multiple mutări de pe o targă pe alta și injecții cu anestezice, până când, într-un final, a fost dus într-o sală de operații imaculată, dotată cu un sistem de radiografie mobil care i-a permis chirurgului (un bărbat bonom, cu mustață *à la* Hercule Poirot) să extragă în cinci minute, cu ajutor suplimentar din partea unui magnet de buzunar, fleacul care provocase accidentul lui Less (și pe care i l-a arătat, ținându-l cu o pensetă), după care protagonistul nostru a primit o atelă ca o cizmă și un analgezic puternic, ce l-a făcut să adoarmă instantaneu, stors de puteri.

Iar acum privește în jur și cântărește situația. Halatul de hârtie cu care e îmbrăcat e verde ca Statuia Libertății, iar fractura stă bine în cizma ei de plastic. Costumul lui albastru căptușește, probabil, vizuina unei familii de câini sălbăticiți. Într-un colț, o asistentă corpolentă își face de lucru cu niște hârtii, iar lentilele bifocale o fac să arate ca un pește cu patru ochi (*Anableps anableps*), care poate vedea și în apă, și afară din apă. Probabil că a făcut el vreun zgomot: femeia întoarce capul și strigă în *malayalam*. Rezultatul e impresionant: chirurgul mustăcios apare în cadrul ușii, cu halatul fluturând, zâmbind și arătând spre piciorul lui Less cam cum ar face un instalator cu o chiuvetă reparată.

— Domnule Less, v-ați trezit! Deci acum nu o să mai declanșați detectoarele de metale, bing-bing-bing! Suntem cu toții curioși, spune medicul, aplecându-se spre el. Ce face un bărbat cu un ac de cusut?

— Repar lucruri. Cos nasturi lipsă.

— Acesta e un risc major în profesia dumneavoastră?

— Se pare că acul e un risc mai mare.

Lui Less i se pare că nici vocea nu mai e a lui.

— Când pot să mă întorc la rezidență, doctore?

— O, spune medicul, căutându-se prin buzunare și scoțând un plic. V-au trimis asta de acolo.

Pe plic scrie „Îmi pare foarte rău“. Less îl deschide și din el zboară un petic de stofă de un albastru puternic. Așadar, pierdut pe vecie. Fără costum, nu există Arthur Less.

Medicul continuă:

— L-au contactat de la rezidență pe prietenul dumneavoastră, care o să vină să vă ia dintr-o clipă în alta.

Less întreabă dacă e vorba de Rupali sau, poate, de pastor.

— Să mă bați și nu știu! spune medicul și expresia folosită atrage atenția, fiindcă engleza lui e altminteri foarte îngrijită. Dar nu vă puteți întoarce la centrul de rezidență, nu într-un loc ca ăla. Scări! Un deal de urcat! Nu, nu, nu puneți piciorul jos cel puțin trei săptămâni. Prietenul dumneavoastră vă poate caza. Și fără jogging din ăla american!

Nu se poate întoarce? Dar… cartea lui! Se aude o bătaie în ușă chiar în timp ce Less se întreabă despre ce cazare ar putea fi vorba, iar răspunsul i se oferă în clipa când ușa se deschide.

E foarte posibil ca Less să se găsească într-un vis din ăla cu păpuși matrioșka, în care te trezești, caști, te ridici din patul tău din copilărie, îți mângâi câinele mort de mult și îi spui bună dimineața mamei moarte de mult, după care îți dai seama că nu e decât un nou palier al visului, un nou coșmar stângaci, și că trebuie să îndeplinești sarcina eroică de a o lua de la capăt cu trezitul.

Pentru că insul care stă în ușă nu poate fi decât o imagine dintr-un vis.

— Bună, Arthur. Am venit să am grijă de tine.

O, nu, probabil că a murit. Iar acum va fi luat din purgatoriul verzui și dus la groapa cu flăcări pregătită pentru el. O căsuță deasupra unei mări de flăcări: Centrul de Rezidență pentru Artiști din Iad. Figura din cadrul ușii își păstrează zâmbetul. Iar Arthur rostește încet, cu tristețe, acceptând până la capăt divina comedie a vieții sale, numele pe care l-ați ghicit deja.

Șoferul folosește claxonul ca un răufăcător într-un schimb de focuri. Câini vagabonzi și capre sar din calea lui cu expresii vinovate, oamenii sar și ei într-o parte cu expresii nevinovate. Copiii stau cu zecile pe marginea drumului, în uniforme identice, cu carouri roșii, unii dintre ei agățați de crengile smochinilor: probabil tocmai au ieșit de la școală. Se holbează la Less, care trece prin fața lor. Care în tot acest timp ascultă mugetele claxonului, muzica pop englezească ce se scurge ca melasa din difuzoare și vocea catifelată a lui Carlos Pelu:

— …ar fi trebuit să mă suni când ai ajuns, noroc că au găsit biletul de la mine și eu le-am spus sigur că te primesc…

Arthur Less, fermecat de soartă, se trezește că privește fix la figura pe care o știe atât de bine de ani de zile. Nasul acvilin, ca o cârmă, atât de caracteristic lui, pe care pe vremuri îl vedeai întorcându-se încoace și încolo la petreceri și căutând să prindă o fărâmă de conversație, o privire din

capătul celălalt al încăperii, invitații care plecau la altă petrecere, mai reușită, nasul lui Carlos Pelu, atât de frapant în tinerețe, un nas de neuitat, și iată-l acum în mașină, se ține încă perfect, ca profilul sculptat în lemn de tec la prora unei corăbii altminteri trasă pe uscat pentru reparații. Corpul i s-a transformat și el, vigoarea tinereții s-a preschimbat în amploarea respectabilă a vârstei mijlocii. Nu durduliu sau rotofei, nu gras în sensul în care spunea Zohra că ar trebui să se îngrașe, nu un trup nepăsător, care are în sfârșit loc să respire. Nu gras la modul fericit, sexy, „la dracu' cu toată lumea". Ci la modul maiestuos, puternic, pantagruelic. Un uriaș, un colos: Carlos cel Mare.

Arthur, știi bine că fiul meu nu a fost niciodată potrivit pentru tine.

— Doamne, ce bine îmi pare să te văd! îl strânge Carlos de braț, rânjind ca un copil pus pe șotii. Am auzit că la Berlin îți cânta un tânăr pe sub ferestre.

— Unde mergem? întreabă Less.

— Și ai avut o aventură? Cu un prinț? Ai fugit din Italia la adăpostul întunericului? Spune-mi că ai fost Casanova din Sahara.

— Nu vorbi prostii.

— Sau poate era în Torino și îți cânta un băiat sub balcon. Îndrăgostit de tine fără speranță.

— Nimeni nu a fost vreodată îndrăgostit de mine fără speranță.

— Nu, spune Carlos. Mereu le-ai dat speranțe, așa-i?

Pentru o clipă conturul mătăhălos al mașinii dispare și sunt amândoi pe gazonul casei cuiva, cu paharele de vin alb în mână, iarăși tineri. Dorindu-și să danseze cu cineva.

— Îți spun eu unde mergem. Mergem la hotel. Ți-am zis că e aproape.

Dintre toate văgăunile ordinare din toată lumea asta.

— Ești drăguț, dar poate ar trebui să mă cazez la un centru ayurvedic…

— Nu vorbi prostii. E un hotel cu personalul complet și absolut gol. Deschidem abia peste o lună. O să-ți placă la nebunie… un elefant!

Arthur crede că e vorba de hotel, dar urmărește privirea lui Carlos și inima îi stă în loc. Chiar în fața lor, atât de pătat de vârstă și atât de plin de praf, încât la prima vedere pare o încărcătură de cauciuc alb extrasă de la arborii din zonă, asta până în clipa când ridică urechile ca pe niște pene sau membrane întinse pentru a-și lua zborul, iar atunci e absolut evident că e un elefant care vine săltând de-a lungul străzii, cu un snop de bambus în trompă, cu coada șfichiuind, și care se întoarce să-i privească fix, cu ochii lui mici și de nepătruns, pe cei care, la rândul lor, îl privesc fix – Less

recunoaște genul ăsta de privire –, de parcă ar vrea să spună: „Eu nu sunt nici pe departe așa de straniu ca voi“.

— Doamne Dumnezeule!

— Toate templele mari au câte un elefant. Putem să-l ocolim, spune Carlos și asta și fac, claxonând zgomotos.

Less întoarce capul și vede prin luneta mașinii cum animalul dispare, dând din cap în sus și în jos, săltându-și povara, evident conștient de agitația pe care o provoacă și deloc încântat de ea. Apoi dintr-o clădire iese un grup de bărbați care fumează, cu niște steaguri comuniste fleșcăite, și acoperă imaginea nepământeană.

— Ascultă, Arthur, am o idee… a, am ajuns! spune dintr-odată Carlos și Less mai degrabă simte decât vede cum coboară abrupt spre ocean. Înainte să ne luăm la revedere, vreau să-ți pun două întrebări rapide. Sunt întrebări ușoare.

Intră pe o poartă. Lui Less nu-i vine să creadă că șoferul claxonează în continuare.

— Ne luăm la revedere?

— Arthur, încetează cu sentimentalismele. La vârsta ta! Mă întorc în câteva săptămâni și o să-ți sărbătorim refacerea. Am afaceri de rezolvat. E un miracol că putem petrece și timpul ăsta împreună. Prima întrebare: mai ai scrisorile pe care le-ai primit de la Robert?

— Scrisorile?

Claxonatul încetează și mașina oprește. Un tânăr în uniformă verde se apropie pe partea lui Less.

— Haide, Arthur, le mai ai sau nu? Trebuie să prind un avion.

— Așa cred.

— Bravo. Și a doua întrebare: ai primit vreun semn de la Freddy?

În momentul când se deschide portiera, Less simte un val de aer fierbinte. Se uită și vede un hamal frumușel care îi ține cârjele de aluminiu. Se întoarce iar spre Carlos.

— De ce să fi primit vreun semn de la Freddy?

— Întreb și eu. Fă-ți de lucru cu romanul până mă întorc, Arthur.

— E totul în regulă?

Carlos face cu mâna un semn de rămas-bun și în clipa următoare Less e afară și urmărește cu privirea Hindustanul Ambassador alb care urcă cu greu panta și dispare printre palmieri, până ce nu mai rămâne din el decât cârâitul constant al claxonului.

Aude marea și vocea hamalului:

— Domnule Less, o parte din bagajele dumneavoastră au sosit. Sunt deja în camera dumneavoastră.

Dar el continuă să se uite la palmierii care se unduiesc în vânt.

Ciudat. A spus-o atât de natural, încât lui Less aproape că i-a scăpat. Stând așa într-un colț al banchetei, a pus acea întrebare simplă. Pe figura lui nu se citea nimic – Carlos avea aceeași expresie ca întotdeauna, de nerăbdare apatică –, dar Less l-a văzut cum se joacă cu inelul de pe deget, cum tot întoarce inelul cu cap de leu în timp ce privirea îi rămâne ațintită la rănitul, îmbătrânitul, neputinciosul Arthur Less. Less înțelege că toată conversația a fost o iluzie, maya, himeră, că altul era scopul lui Carlos. Dar nu-l poate descifra. Clatină din cap, îi zâmbește hamalului, își ia cârjele și privește spre noua lui închisoare. Ceva în felul în care vechiul lui prieten a pus întrebarea, o urmă bine tăinuită, pe care numai un ascultător foarte atent sau cineva care a ascultat mulți ani de zile o poate detecta și de care nimeni nu l-ar bănui vreodată pe Carlos: *teamă*.

Pentru un bărbat de cincizeci de ani plictiseala pe care o provoacă zăcutul la pat, în convalescență, nu se compară decât cu statul la biserică. Less primește apartamentul Raja și e instalat în patul confortabil, din care priveliștea oceanului e stricată doar de plasa de țânțari care atârnă din tavan, groasă ca echipamentul de protecție al apicultorilor. Totul e elegant, răcoros, cu servicii bune și îngrozitor de plicticos. Ce dor îi e de mangustă! Îi e dor de Rupali, de enoriașii veniți la picnic, de bătălia dintre găști, de pastor, de croitor și de Elizabeth, șarpele galben. Îi e dor până și de Iisus Hristos, Mântuitorul Nostru. Singurul lucru interesant e hamalul, Vincent, care trece zilnic să vadă ce mai face invalidul nostru: o figură lungă, atent bărbierită și cu ochi de topaz, genul de bărbat frumos și rușinos care nu are idee că e frumos, și ori de câte ori Vincent vine în vizită, Less se roagă la Iisus Hristos, Mântuitorul Nostru, să-i potolească libidoul. Numai asta îi mai lipsește: să se îndrăgostească în timpul convalescenței.

Așa că săptămânile trec într-un plictis anost, ceea ce se dovedește a fi – în sfârșit – contextul ideal în care Less poate încerca în cele din urmă să scrie.

E ca și cum ai turna apă dintr-o găleată veche și găurită într-una nouă și lucitoare. Pare suspect de ușor. Pur și simplu ia o întâmplare sumbră din intriga romanului – să zicem, un proprietar de magazin care moare de cancer – și o răstoarnă, făcându-l pe Swift să accepte, din milă, șapte roți de brânză mirositoare, pe care apoi trebuie să le care după el prin San Francisco tot restul capitolului, în vreme ce ele devin din ce în ce mai

puturoase. În scena sordidă în care Swift se duce la baie cu un pliculeț de cocaină și își pregătește o liniuță pe blatul chiuvetei, nu face decât să adauge un uscător de mâini cu senzor de mișcare și… zvârrr!, un viscol de umilință! Nu e nevoie decât de o găleată deșertată de la fereastră, de o gură de canal, de o coajă de banană. „Suntem niște ratați?“ îl întreabă Swift pe iubitul lui la finalul vacanței lor distruse, iar Less adaugă voios răspunsul: „Păi, iubire, învingători sigur nu suntem“. Cu o veselie soră cu sadismul, jupoaie fiecare umilință ca să-i dezvăluie căptușeala rizibilă. Ce distracție! Păcat că nu poți face la fel cu viața!

Mai nou se trezește la ivirea zorilor, când marea se luminează, dar soarele e încă în așternuturi, și se așază la masa de scris ca să-i mai administreze protagonistului său câteva lovituri cu cravașa lui de scriitor. Și, cumva, în roman începe să se simtă o nostalgie dulce-amăruie care înainte nu era acolo. Cartea se schimbă, devine mai blajină. Less, ca un credincios care se pocăiește, începe să-și iubească din nou subiectul, până când, într-o dimineață, după o oră în care a stat cu bărbia în palme, privind cum păsările traversează linia cețoasă a orizontului, zeul nostru binevoitor îi îngăduie personajului său scurta binecuvântare a bucuriei.

Într-un final, într-o după-amiază, Vincent sosește și întreabă:

— Scuze, ce mai face piciorul?

Less răspunde că de-acum poate păși fără cârje.

— Bun, spune Vincent. Și acum, Arthur, te rog să te pregătești pentru o ieșire excepțională.

Less întreabă, tachinându-l, unde merg împreună. Poate că Vincent o să-i arate în sfârșit ceva din India. Dar nu. Bărbatul roșește și răspunde:

— Eu, din păcate, nu merg împreună.

Îi explică că această ieșire excepțională li se oferă clienților la deschiderea hotelului. Afară se aude un zbârnâit. Less se uită pe geam și vede cum o barcă cu motor, pilotată de doi adolescenți inexpresivi, se apropie de docuri. Vincent îl ajută pe Less, care șchioapătă, să ajungă la barcă și să urce tremurător în ea. Motorul pornește cu un răget de tigru.

Plimbarea cu barca durează o jumătate de oră, timp în care Less vede delfini care sar și pești zburători care țopăie deasupra apei ca niște pietre aruncate cu mâna, dar și coama unduitoare a unei meduze. Își amintește de un acvariu pe care l-a vizitat când era copil, unde, după ce s-a distrat cu o broască-țestoasă care înota bras ca o mamaie, a dat peste o meduză, un monstru roz și fără creier, într-un neglijeu roz, vaporos, care pulsa prin apă, și atunci și-a spus cu un oftat: „Nu vedem lucrurile la fel“. Ajung într-un

final la o insulă cu nisip alb, nu mai mare decât un cvartal, cu doi cocotieri și floricele mov. Less coboară cu grijă pe mal și se îndreaptă către umbră. În oceanul care începe să se întunece sar alți delfini. Un avion trece pe sub lună. E, fără îndoială, paradisul – până când se întoarce și vede că barca pleacă. A fost părăsit pe o insulă. Să fie oare ceva pus la cale de Carlos? Să-l țină închis într-o cameră și doar acum, când mai are un capitol și își termină romanul, să-l lase pe o insulă pustie? E o soartă demnă de o caricatură din *New Yorker*. Less se adresează soarelui la apus: A renunțat la Freddy! A renunțat de bunăvoie. Nici măcar nu s-a dus la nuntă. A suferit destul, mereu de unul singur. E șchiop, olog, urgisit și nu mai are nici costumul fermecat. Nu mai are nimic care să-i fie luat – Iov al nostru cel homosexual. Se lasă în genunchi pe nisip.

Un zumzet sâcâitor din spatele lui. Când se întoarce, vede altă barcă cu motor venind spre el.

— Arthur, am o idee, spune Carlos după cină.

Asistenții lui Carlos le-au pregătit un mic foc de tabără, la care au fript cei doi pești viu colorați prinși cu sulița undeva în recif, iar Less și Carlos stau așezați între perne și beau o sticlă de șampanie rece.

Carlos se lasă pe spate pe una din pernele decorate. E îmbrăcat într-un caftan alb.

— Când ajungi acasă, vreau să cauți toată corespondența legată de Școala de la Russian River. De la toți bărbații pe care i-am cunoscut. Cei importanți: Robert, Ross și mai ales Franklin.

Less, prins într-o poziție incomodă între două perne, încearcă să se îndrepte și întreabă „De ce?“.

— Vreau să ți le cumpăr.

Peste zgomotul ca de mașină de spălat pe care îl fac valurile se aude o serie de plescăituri, probabil niște pești. Luna e sus, deasupra lor, învăluită în ceață, și aruncă o lumină difuză, care strică priveliștea cerului înstelat.

În lumina focului, Carlos îl privește fix pe Less.

— Tot ce ai. Câte crezi că sunt?

— Ăă… nu știu. Trebuie să mă uit. Câteva zeci, știi. Dar sunt personale.

— Asta și vreau. Pregătesc o antologie. Știi, toată perioada aia e iar la modă. Se țin cursuri la facultate despre ei. Iar noi i-am cunoscut. Am făcut parte din istorie, Arthur.

— Nu sunt sigur că noi am făcut parte din istorie.

— Vreau să adun totul într-o antologie, *Antologia Carlos Pelu*. Există o universitate interesată. Poate o să dea numele meu unei săli de bibliotecă.

Robert ți-a scris vreo poezie?
— Antologia Carlos Pelu?
— Îți place cum sună? Cu contribuția ta, ar deveni completă. O poezie de dragoste de la Robert pentru tine.
— El nu scria așa.
— Sau tabloul ăla de Woodhouse. Știu că ai nevoie de bani, adaugă el încet.
Iată deci care era planul lui Carlos: să-i ia tot. Să-i ia mândria, să-i ia sănătatea și mințile, să i-l ia pe Freddy, iar acum, la urmă, să-i ia până și amintirile, suvenirurile. Să-l lase pe Arthur Less fără nimic.
— Mă descurc.
Focul, făcut din coji de nucă de cocos, găsește o bucățică delicioasă și se înflăcărează cu încântare, luminându-le chipurile. Nu sunt tineri, nici vorbă de asta: nu a mai rămas nimic din băieții care erau cândva. De ce nu și-ar vinde scrisorile, amintirile, tablourile, cărțile? De ce nu le-ar da foc? De ce n-ar renunța cu totul la toată chestia asta cu trăitul?
— Mai ții minte după-amiaza aia de pe plajă? Tu încă mai erai cu italianul ăla… spune Carlos.
— Marco.
Râde.
— O, Doamne, Marco! Se temea de stânci și ne-a pus să mergem să stăm la heterosexuali. Ții minte?
— Sigur că țin minte. Atunci l-am cunoscut pe Robert.
— Mă gândesc des la ziua aia. Sigur, noi habar n-aveam că era o furtună în Pacific și că era o demență să stăm pe plajă! Era incredibil de periculos. Dar eram tineri și proști, nu-i așa?
— Aici suntem de acord.
— Uneori mă gândesc la toți bărbații pe care i-am cunoscut pe plaja aia.
Mici fragmente de amintiri se aprind în mintea lui Less, inclusiv Carlos în picioare, pe o stâncă, cu ochii la cer și trupul suplu și musculos reflectat în apa de dedesubt. Focul pocnește, aruncând în aer spirale de scântei. În afară de foc și de mare, nu se mai aude nici un sunet.
— Nu te-am urât niciodată, Arthur, spune Carlos.
Less privește țintă la foc.
— Am fost tot timpul invidios. Sper că înțelegi.
O ceată de crabi transparenți traversează nisipul, încercând să ajungă la apă.

— Arthur, eu am o teorie. Ascultă-mă numai. Viețile noastre sunt jumate comedie și jumate tragedie. Iar pentru unii lucrurile se aranjează în așa fel încât toată *prima jumătate* a vieții e o tragedie, după care a doua jumătate e o comedie. A mea, de pildă. Uită-te ce tinerețe de rahat am avut. Un băiat sărac ajuns într-un oraș mare… poate că n-ai știut-o niciodată, dar, frate, tare greu mi-a fost. Tot ce voiam era să ajung *undeva*. Slavă Domnului că l-am cunoscut pe Donald, dar faptul că s-a îmbolnăvit și a murit… și pe urmă m-am trezit deodată cu un fiu pe cap. Și ce muncă titanică a fost să transform afacerea lui Donald în ce am acum! Patruzeci de ani de chestii serioase pe bune. Dar uită-te la mine acum – comedie! Gras! Bogat! Caraghios! Uită-te cum sunt îmbrăcat – în *caftan*! Eram așa de furios când eram tânăr – aveam atâtea de demonstrat. Acum am parte de bani și de veselie. E minunat. Hai să deschidem și cealaltă sticlă. Pe de altă parte: tu. În tinerețe tu ai avut parte de comedie. Pe atunci tu erai caraghiosul, ăla de care râdeau toți. Te loveai de orice, de parcă erai legat la ochi. Te cunosc de mai multă vreme decât majoritatea prietenilor tăi și crede-mă că te-am urmărit cu cea mai mare atenție. Sunt expertul numărul unu în Arthur Less. Îmi amintesc când ne-am cunoscut. Erai atât de costeliv, numai claviculele și oasele bazinului erau de tine! Și inocent. Noi, toți ceilalți, eram atât de departe de inocență, încât nici nu cred că ne mai trecea prin cap să ne prefacem. Tu erai altfel. Cred că toată lumea voia să atingă inocența aia a ta, poate s-o și distrugă. Stilul tău de a trece prin lume neavând habar de nici un pericol. Împiedicat și naiv. Evident că te invidiam. Fiindcă eu nu puteam fi așa, n-am mai fost așa din copilărie. Dacă m-ai fi întrebat acum un an, acum șase luni, aș fi zis, da, Arthur, prima jumătate a vieții tale a fost comedie. Dar acum te-ai scufundat în jumătatea tragică.

Carlos ridică sticla de șampanie ca să-i umple paharul lui Less.

— Cum adică? întreabă Less. Jumătatea tragică…

— Dar m-am răzgândit, o ține Carlos pe-a lui. Știi că Freddy te imită? Nu l-ai văzut niciodată? O, o să-ți placă!

Pentru asta, Carlos trebuie să se ridice – o mișcare dificilă, care îl silește să se sprijine de palmier. E posibil să fie beat. Chiar și acum, când face asta, își păstrează aceeași aroganță regală de pe vremea când se învârtea în jurul piscinei ca o panteră. Și, printr-o mișcare agilă, devine Arthur Less: înalt, stângaci, cu ochii bulbucați, cu picioarele în X și cu un rânjet îngrozit pe chip. Până și părul îi pare pieptănat într-o parte, în stilul de bandă desenată în care l-a purtat mereu Less. Vorbește cu o voce tare, ușor isterică:

— Am cumpărat costumul ăsta în Vietnam! E lână extrafină. Eu am vrut in, dar femeia a zis nu, că se șifonează, îți trebuie lână extrafină, pentru vară, și știți ceva? A avut dreptate!

Less stă așa o vreme, după care chicotește uimit.

— Păi da, spune el. Lână extrafină. Cel puțin Freddy asculta.

Carlos râde, iese din rol, devine din nou el însuși, sprijinit de palmier, iar pe figură îi apare preț de o clipă expresia pe care Less a remarcat-o în mașină. Teamă. Disperare. Legată de altceva decât acele „scrisori".

— Deci ce zici, Arthur? Vinde-mi-le.

— Nu, Carlos. Nu.

Carlos se întoarce cu spatele la foc, blestemându-și fiul.

Less spune:

— Nu are nici o legătură cu Freddy.

Carlos se uită la lumina lunii reflectată pe apă.

— Știi, Arthur, fiul meu nu e ca mine. L-am întrebat o dată de ce e așa de leneș. L-am întrebat ce naiba vrea. Nu a fost în stare să-mi spună. Așa că am decis eu în locul lui.

— Hai să ne întoarcem o clipă.

Carlos se întoarce și-l privește pe Less.

— Chiar n-ai aflat?

Trebuie să fie de la lumina lunii – nu e posibil ca pe chipul lui să fie duioșie.

— Cum vine chestia cu jumătatea tragică? întreabă Less.

Carlos zâmbește de parcă tocmai ar fi luat o decizie.

— Arthur, m-am răzgândit. Ai norocul unui comediant. Ai ghinion la lucruri care nu contează. Ai noroc acolo unde contează. Cred – tu probabil că n-o să fii de acord cu asta –, chiar cred că toată viața ta e comedie. Nu doar prima parte. Toată. Ești cea mai absurdă persoană pe care am cunoscut-o în viața mea. Te-ai poticnit în toate momentele importante și ai fost un fraier, ai înțeles greșit, te-ai exprimat greșit, te-ai împiedicat de absolut toate lucrurile și toate persoanele care ți-ai ieșit în cale și ai câștigat. Și nici măcar nu-ți dai seama de asta.

— Carlos.

Nu se simte câștigător – se simte înfrânt.

— Viața mea, viața mea din ultimul an…

— Arthur Less, îl întrerupe Carlos, clătinând din cap. Nu știu pe nimeni care să aibă o viață așa de bună ca a ta.

Pentru Less asta e o inepție.

Carlos se uită la foc, apoi dă pe gât restul de șampanie.

— Mă duc înapoi pe țărm. Mâine trebuie să plec devreme. Ai grijă să-i dai lui Vincent toate informațiile despre zbor. Spre Japonia, nu? Kyoto? Vrem să ne asigurăm că ajungi acasă în siguranță. Ne vedem mâine-dimineață.

Și, zicând asta, se îndreaptă spre mal, unde barca cu motor îl așteaptă în lumina lunii.

Dar Less nu-l vede pe Carlos de dimineață. O altă barcă îl duce înapoi la hotel, unde stă treaz până târziu, privind stelele, amintindu-și cum gazonul din fața căsuței lui sclipea de licurici, și vede o anume constelație care seamănă cu veverița lui de pluș din copilărie, Michael, cea pe care a uitat-o într-o cameră de hotel din Florida. Salut, Michael! Se duce la culcare foarte târziu și, când se trezește, Carlos a plecat deja. Se întreabă ce anume se presupune că ar fi câștigat.

Pentru un băiat de șapte ani, plictiseala de a sta la slujbă în biserică se compară numai cu așteptarea într-un aeroport. Băiatul despre care vorbim ține în poală cartea de la școala de duminică – o serie de povestiri din Biblie, cu ilustrații în stiluri cât se poate de diferite – și se uită fix la o imagine cu leul din groapa în care a fost aruncat Daniel. Ce păcat că nu e un balaur. Și ce păcat că maică-sa i-a confiscat pixul. E o încăpere lungă de piatră, cu un tavan alb din lemn. Afară, pe iarbă, sunt înșirate poate vreo două sute de sandale. Toată lumea poartă hainele cele mai bune. Băiatului îi e incredibil de cald în ale lui. Ventilatoarele de deasupra întorc capul încoace și încolo, spectatori la meciul de tenis dintre Dumnezeu și Satana. Băiatul îl aude pe preot vorbind, dar nu se poate gândi decât la fiica preotului, care, deși are doar trei ani, i-a cucerit inima. Se uită spre fată și o vede în poala mamei ei. Ea îl vede și clipește. Dar și mai interesantă e fereastra deschisă din spatele fetei, care dă spre stradă, unde o Tata albă e blocată în trafic și în ea, foarte vizibil prin geamul deschis – americanul!

Ce chestie incredibilă, ar vrea el să le spună tuturor, dar evident că nu are voie să vorbească. Îl înnebunește la fel ca seducătoarea cea mică, fiica preotului. Americanul, cel de la aeroport, poartă aceleași haine bej de in. De jur împrejurul lui, vânzători ambulanți trec de la o mașină la alta cu mâncare caldă învelită în hârtie, cu apă și sucuri, și de peste tot claxoanele sună muzical. Zici că e o paradă. Americanul scoate capul pe geam, probabil ca să vadă ce se întâmplă în trafic, și apoi, pentru un scurt moment, privirea lui o întâlnește pe a băiatului. Băiatul nu are cum să înțeleagă ce ascunde privirea aceea albastră. Sunt ochii unui naufragiat. În drum spre

Japonia. În clipa următoare obstacolul invizibil e îndepărtat, traficul începe să se miște, americanul se retrage în umbra din interiorul mașinii și dispare.

LESS LA SFÂRȘIT

Așa cum o văd eu, povestea lui Arthur Less nu e rea deloc. Recunosc că nu arată bine (nenorocirea e pe cale să se producă). Îmi amintesc de a doua noastră întâlnire, când Less abia împlinise patruzeci de ani. Eram la un cocteil într-un oraș nou pentru mine și mă uitam la priveliște, când am avut senzația că cineva deschide o fereastră și m-am întors. Nu deschisese nimeni nici o fereastră: pur și simplu în încăpere intrase o nouă persoană. Era înalt, cu părul blond, care începea să i se rărească, și cu un profil de lord englez. A aruncat un zâmbet trist către cei prezenți și a ridicat mâna cum fac oamenii când (după ce li s-a făcut prezentarea prin intermediul unei anecdote) spun „Vinovat!“. Nicăieri pe lumea asta nu putea fi luat drept altceva decât american. Oare l-am recunoscut ca fiind bărbatul care mă învățase să desenez în camera aceea albă și rece când eram mic? Cel despre care crezusem că e doar un băiat și m-a trădat, dovedindu-se bărbat? Nu din prima. Primele mele gânduri cu siguranță n-au fost de copil. Dar apoi, da, la o privire mai atentă, l-am recunoscut. Înaintase în vârstă fără să îmbătrânească: un maxilar mai pronunțat, un gât mai gros, o culoare mai palidă a părului și a pielii. Nimeni nu l-ar mai fi luat drept băiat. Și totuși el era, fără îndoială: am recunoscut inocența clar identificabilă pe care o ducea mereu cu el. A mea se evaporase în anii care se scurseseră. A lui, printr-o minune, nu. Iată un bărbat care ar fi trebuit să acumuleze experiență, care ar fi trebuit să-și construiască prin râs o armură amuzantă, asemenea tuturor celorlalți din încăperea aceea, care ar fi trebuit să aibă deja o piele. Stătea acolo precum cineva care se pierduse în gara Grand Central.

Așa se face că, aproape un deceniu mai târziu, Arthur Less afișează aceeași expresie când coboară din avion la Osaka și, negăsind pe nimeni care să-l întâmpine, are senzația aceea de nisipuri mișcătoare pe care o cunoaște orice călător: „Bineînțeles că nu a venit nimeni să mă întâmpine, de ce și-ar aduce aminte cineva, și eu ce mă fac acum?“. Deasupra lui, o

muscă se învârte în jurul unei lămpi de pe tavan pe o orbită trapezoidală și, pentru că așa e viața, o continuă imitație, Arthur Less începe să descrie o orbită similară prin terminalul de sosiri. Trece pe lângă o serie de ghișee ale căror indicații, deși evident în engleză, nu îi spun nimic (JASPER!, AERONET, GOLD-MAN), ceea ce îi amintește de momentele acelea buimăcitoare când citește o carte, își dă seama că e într-o păsărească totală și realizează că de fapt visează. La ultimul ghișeu (CHROME), un bărbat în vârstă îi face semn. Arthur Less, care e deja fluent în limbajul universal al semnelor, înțelege că e vorba de o companie privată de transport și că cei de la consiliul local din Kyoto i-au lăsat un bilet de călătorie. Numele de pe bilet: *DR. ESS*. Less are o scurtă și minunată senzație de amețeală. Afară, microbuzul așteaptă: este, evident, numai pentru el. Șoferul iese din el. Poartă șapcă și mănuși albe, ca un șofer din filme. Dă din cap înspre Arthur Less, care se trezește că se înclină înainte să urce în microbuz, după care își alege un loc, se șterge pe față cu o batistă și se uită pe geam la ultima sa destinație. Nu a mai rămas decât un ocean de trecut. A pierdut atâtea pe drum: iubitul, demnitatea, barba, costumul și valiza.

Am omis să precizez că valiza lui nu a ajuns în Japonia.

Less a venit aici ca să scrie într-o revistă pentru bărbați un text despre bucătăria japoneză, în special despre bucătăria *kaiseki*. S-a oferit s-o facă la partida aceea de pocher. Nu știe absolut nimic despre bucătăria *kaiseki*, dar în următoarele două zile are rezervări la patru restaurante diferite, ultimul dintre ele fiind un han vechi din afara orașului, așa că se așteaptă la o mare varietate. Două zile și gata, a terminat. Toate cunoștințele lui despre Japonia se concentrează într-o amintire de când era mic, când mama lui l-a adus cu mașina în Washington, D.C., într-o excursie specială și l-a pus să poarte o cămașă încheiată până sus și pantaloni de lână, după care l-a dus la o clădire de piatră mare și cu coloane, unde a stat multă vreme la rând, în zăpadă, până ce a ajuns să intre într-o cameră mică și întunecoasă, unde i s-au arătat mai multe comori, pergamente, coifuri și armuri (pe care la început Less le-a luat drept oameni adevărați). „E prima oară când au permis să fie scoase din Japonia și probabil că n-o să se mai întâmple“, i-a șoptit mama lui, aparent referindu-se la o oglindă, o bijuterie și o sabie expuse alături de doi paznici cât se poate de reali și de dezamăgitori, iar când a bătut un gong și li s-a spus să iasă, mama lui s-a aplecat spre el și l-a întrebat: „Care ți-a plăcut cel mai tare?“. I-a răspuns și figura ei s-a schimonosit amuzată: „Grădina? Care grădină?“. Pe el nu îl atrăseseră comorile sacre, ci o vitrină de sticlă ce conținea un oraș în miniatură, cu un vizor prin care putea să se uite la

fiecare scenă pe rând, ca un zeu, și fiecare era realizată cu niște detalii atât de splendide, încât a avut impresia că se uită la trecut printr-un telescop fermecat. Și dintre toate minunile din vitrina aceea, cea mai grozavă era o grădină, cu râul ei care părea să curgă, plin de crapi cu pete portocalii, cu pini stufoși, arțari și o fântâniță arteziană făcută dintr-o bucată de bambus (în realitate, de mărimea unui ac!), care se apleca și se tot apleca, de parcă își vărsa apa în bazinul de piatră de la baza ei. Grădina l-a fermecat pe micul Arthur Less săptămâni în șir. Se plimba printre frunzele uscate din grădina lui din spatele casei, căutând cheița de aur. I se părea de la sine înțeles că o să găsească ușa.

Așa că toate cele de acum sunt noi și surprinzătoare. Arthur Less stă în autobuz și privește peisajul industrial care înflorește de-a lungul autostrăzii. Se aștepta, poate, la ceva mai frumos. Dar până și Kawabata a scris despre peisajul în schimbare din jurul Osakăi, iar asta a fost acum șaizeci de ani. E obosit. Zborurile și escalele au fost parcă și mai ireale decât turul aeroportului din Frankfurt făcut cu mintea încețoșată de medicamente. Nu a mai primit nici un semn de la Carlos. În creier îi zbârnâie o idee absurdă: „Să fie din cauza lui Freddy?“. Dar povestea aceea a ajuns la sfârșit, așa cum și asta mai are puțin și se sfârșește.

Microbuzul merge mai departe și intră în Kyoto, care nu pare altceva decât o variantă la scară mai mare a orășelelor de până aici, și, în timp ce Less încearcă să se dumirească dacă sunt în centru – dacă asta e, poate, o stradă principală, dacă ăla e râul Kamo –, au și ajuns. Un zid scund de lemn pe marginea șoselei principale. Un tânăr în costum negru se înclină și privește curios spre locul unde ar trebui să fie valiza lui Less. Dinspre curtea pavată cu piatră cubică se apropie o femeie între două vârste, îmbrăcată în chimono. E ușor machiată și are părul strâns într-un stil pe care Less îl asociază cu începutul secolului al douăzecilea. Idealul feminin din ilustrațiile lui Gibson.

— Domnule Arthur, spune femeia și se înclină.

Se înclină și el. În spatele ei, la recepție, gălăgie: o femeie în vârstă, și ea în chimono, vorbește la mobil și scrie ceva pe un calendar de perete.

— E mama mea, spune proprietăreasa cu un oftat. Crede că încă mai e șefă. Îi dăm un calendar fals pe care să facă rezervări. Telefonul e și el fals. Să vă pregătesc o ceașcă de ceai?

Less răspunde că i-ar plăcea foarte mult, iar femeia zâmbește superb. Apoi fața i se înnegurează de o durere adâncă.

— Și îmi pare teribil de rău, domnule Arthur, spune ea de parcă i-ar comunica moartea cuiva apropiat. E prea devreme să vedeți cireșii înfloriți.

După ceai (pe care îl face cu mâna ei, frecându-l până obține o spumă verde și amară – „Vă rog să mâncați fursecul înainte de ceai“) este condus în camera lui și i se spune că era camera preferată a romancierului Yasunari Kawabata. O masă joasă, lăcuită, e așezată pe tatami și femeia dă la o parte pereții de hârtie, lăsând să se vadă o grădină luminată de lună și încă udă de la ploaia recentă. Kawabata a scris că, pe ploaie, această grădină este inima orașului Kyoto.

— Nu orice grădină, spune apăsat femeia, ci *această* grădină.

Îl informează că în baie cada e deja caldă și camerista o va păstra mereu caldă, ca să o poată folosi oricând dorește. Mereu. În dulap se găsește un chimono *yukata* pe care poate să-l poarte. Ar prefera să cineze în cameră? Îi va aduce ea însăși cina: prima dintre cele patru mese *kaiseki* despre care va scrie.

O masă *kaiseki*, cum află Less, este o veche masă oficială, care își are originile atât în mânăstiri, cât și la curtea regală. În mod obișnuit e compusă din șapte feluri, fiecare cu mâncăruri gătite într-un anume fel (fript, înăbușit, crud) și ingrediente de sezon. Astăzi sunt păstăi de fasole în unt, pelin și biban de mare. Less e copleșit atât de mâncarea excelentă, cât și de amabilitatea cu care îi e prezentată.

— Îmi cer sincer scuze că nu voi putea fi mâine aici, ca să vă întâlnesc. Trebuie să merg la Tokyo.

Spune asta de parcă ar urma să rateze cea mai minunată dintre minuni: încă o zi cu Arthur Less. Vede în ridurile din jurul gurii ei umbra unui zâmbet pe care toate văduvele îl afișează în particular. Femeia se înclină și iese, dar se întoarce cu o tavă cu mostre de saké. Less le încearcă pe toate trei și, întrebat care îi place cel mai tare, răspunde că Tonni, deși nu-și dă seama de diferență. O întreabă și el care e preferatul ei. Femeia clipește și răspunde:

— Tonni.

Dacă ar putea învăța și el să mintă cu atâta compasiune!

Următoarea zi e deja ultima și se arată plină: a aranjat să meargă la trei restaurante. E ora unsprezece dimineața și Arthur Less, încă îmbrăcat cu hainele din ziua precedentă, se pregătește să pornească spre primul restaurant și tocmai își recuperează pantofii din dulăpiorul numerotat unde i-a pus angajatul hotelului, când e acostat de mama în vârstă. Femeia stă în spatele tejghelei de la recepție, micșorată și împestrițată de vârstă ca un

graur în penajul de iarnă, având, poate, vreo nouăzeci de ani, și trăncănește, trăncănește întruna, ca și cum antidotul la incapacitatea lui de a vorbi japoneza e să i se administreze *mai multă japoneză* (abordarea „cui pe cui“). Și totuși, după luni de zile de călătorii și pantomimă, după incursiunea lui jalnică în empatie și telepatie, chiar i se pare că înțelege. Femeia vorbește despre tinerețea ei. Vorbește despre vremurile când ea era proprietăreasa. Scoate o fotografie ponosită, alb-negru, cu un cuplu de occidentali care stau jos – bărbatul cu un păr argintiu, femeia foarte șic, cu tocă – și Less recunoaște camera unde a băut ceaiul. Spune că fata care le servește ceaiul e ea, iar bărbatul, un american celebru. Urmează o lungă pauză, în care femeia îi așteaptă reacția, și senzația că știe despre cine e vorba se ridică încet, cu precauție, ca un scafandru de adâncime, până ce ajunge la suprafață și Less exclamă:

— Charlie Chaplin!

Bătrâna închide ochii de bucurie.

Apare o femeie tânără, cu codițe împletite, care deschide un televizor micuț din spatele tejghelei și schimbă canalele până ajunge la o imagine cu împăratul Japoniei, care ia ceaiul cu câțiva oaspeți și Less îl recunoaște pe unul dintre ei.

— E proprietăreasa? o întreabă Less pe tânără.

— O, da, răspunde ea. Îi pare tare rău că nu a putut să-și ia la revedere de la dumneavoastră.

— Nu mi-a spus că e din cauză că merge să ia ceaiul cu împăratul!

— Își cere mii de scuze, domnule Less.

Urmează și alte scuze.

— Îmi pare rău și că nu v-a sosit valiza. Dar azi-dimineață devreme am primit un telefon: aveți aici mesajul.

Îi întinde un plic. Înăuntru e o hârtie cu un mesaj scris în întregime cu majuscule, care sună ca o telegramă demodată:

ARTHUR NU TE ÎNGRIJORA DAR ROBERT A AVUT UN ATAC CEREBRAL ACASĂ ACUM TE ROG SUNĂ-MĂ CÂND POȚI

MARIAN

— Arthur, tu erai!

Vocea lui Marian – au trecut aproape treizeci de ani de când au vorbit ultima dată. Nu poate decât să-și închipuie în câte feluri l-a făcut după divorț. Dar își amintește de Mexico City: „Îți transmite dragostea ei“. În Sonoma e ora șapte seara, ziua de ieri.

— Marian, ce s-a întâmplat?

— Arthur, nu-ți face griji, nu-ți face griji, e bine.

— Ce… s-a… întâmplat!?

Un oftat de la celălalt capăt al lumii și Less se oprește o clipă să se minuneze: „Marian!“.

— Era în apartament, citea, și a căzut pe podea. Din fericire, Joan era acolo.

Infirmiera.

— Și-a făcut niște vânătăi. Vorbește greu, are ceva probleme cu mâna dreaptă. A fost ceva minor.

O spune cu severitate.

— A fost un *atac cerebral minor*.

— Ce e ăla un atac cerebral minor? Înseamnă că nu e nimic sau înseamnă slavă Domnului că nu a fost major?

— A doua variantă. Și slavă Domnului că nu era pe scări sau ceva asemănător. Ascultă, Arthur, nu vreau să-ți faci griji. Dar am vrut să te sun. Știi că ești primul pe lista lui cu persoanele de contact în caz de urgență. Dar nu știau unde să te găsească, așa că m-au sunat pe mine. Eu sunt a doua, râde ea scurt. Au avut noroc, eram țintuită în casă de luni de zile!

— O, Marian, tu ți-ai fracturat șoldul!

Din nou oftatul acela.

— Până la urmă nu a fost fractură. Dar sunt vânătă toată. Ce să facem? Se alege praful de toate. Îmi pare rău că a trebuit să anulez drumul la Mexico City. Acolo ar fi fost o reîntâlnire mai drăguță.

— Sunt așa de bucuros că ești cu el, Marian! Eu ajung mâine, urmează să plec la…

— Nu, nu, Arthur, nu face asta! Ești în luna de miere.

— Ce?

— Robert e în regulă. Eu mai stau vreo săptămână. Treci pe la el când te întorci. Nu te-aș fi deranjat deloc, doar că el a insistat. Evident că-i lipsești într-un moment ca ăsta.

— Marian, nu sunt în luna de miere. Sunt în Japonia, scriu un articol.

Dar nu era chip să o contrazici pe Marian Brownburn.

— Robert a zis că te-ai însurat. A zis că te-ai însurat cu Freddy nu știu cum.

— Nu, nu, nu, nu, spune Arthur și își dă seama că îl ia amețeala. Freddy nu știu cum s-a însurat cu alt nu știu cum. Nu contează. Mă întorc repede.

— Ascultă, spune Marian cu vocea ei funcționărească. Arthur. Nu lua nici un avion. O să fie furios.

— Nu pot rămâne aici, Marian. Nici tu nu ai rămâne aici. Amândoi îl iubim, n-am putea să stăm aici când el suferă.

— Bine. Hai să aranjăm o convorbire video din aia cum faceți voi, băieții…

Stabilesc să vorbească din nou peste zece minute, timp în care Less reușește să localizeze computerul hanului, care este surprinzător de modern, ținând cont de camera străveche în care e așezat. În timp ce așteaptă apelul video, se holbează la o pasăre a paradisului aranjată într-un bol de la fereastră. Un atac cerebral minor. Dracu' să te ia de viață.

Viața lui Arthur Less cu Robert s-a încheiat cam pe atunci când el a terminat de citit Proust. A fost una dintre cele mai mărețe și mai groaznice experiențe din viața lui Less – adică Marcel Proust – și cele trei mii de pagini ale romanului *În căutarea timpului pierdut* i-au luat cinci veri întregi până să le termine. Iar într-o după-amiază din cea de-a cincea vară, în timp ce stătea întins în pat în casa din Cape Cod a unui prieten și parcursese vreo două treimi din ultimul volum, dintr-odată, fără cel mai mic avertisment, a citit cuvântul „Sfârșit". În mâna dreaptă mai ținea încă vreo două sute de pagini – dar nu erau ale lui Proust, erau gluma crudă a vreunui redactor: notele și postfața. S-a simțit păcălit, tras pe sfoară, furat de plăcerea pentru care se pregătea de cinci ani. S-a întors cu douăzeci de pagini în urmă. A încercat să reconstituie starea. Dar era prea târziu: acea bucurie posibilă dispăruse pentru totdeauna.

Așa s-a simțit când l-a părăsit Robert.

Sau poate ați presupus că el l-a părăsit pe Robert?

Ca și în cazul lui Proust, știa că sfârșitul e inevitabil. Cincisprezece ani: bucuria iubirii pălise demult și începuse înșelatul – nu doar escapadele lui Less cu alți bărbați, ci și aventuri amoroase prelungite, care durau între o lună și un an și făceau praf totul în jur. Testa oare elasticitatea iubirii? Era pur și simplu un bărbat care își oferise de bunăvoie tinerețea unui bărbat de vârstă mijlocie, iar acum, ajuns el însuși la mijlocul vieții, voia să recupereze averea pe care o irosise? Își dorea sex, iubire și nebunie? Adică exact lucrurile de care îl salvase Robert cu atâția ani în urmă? Cât despre lucrurile bune, siguranță, confort, iubire – Less s-a trezit că le face țăndări. Poate că nu-și dădea seama ce face, poate era un fel de nebunie. Pe de altă parte, poate că știa. Poate că dădea foc unei case în care nu mai voia să trăiască.

Adevăratul final a venit când Robert era plecat într-unul din turneele lui de lecturi, de data asta prin statele din Sud. În prima seară Robert l-a sunat

conștiincios, dar Less nu era acasă, și în cursul următoarelor câteva zile mesageria vocală s-a umplut, întâi cu povești despre, de pildă, mușchiul spaniol care atârna din copaci ca niște rochii putrezite, apoi cu mesaje din ce în ce mai scurte, până când, într-un final, nu a mai venit nici un mesaj. Less se pregătea de fapt pentru întoarcerea lui Robert, când plănuia să aibă o discuție foarte serioasă cu el. Simțea că urmează șase luni de terapie de cuplu și mai simțea că totul se va sfârși cu o despărțire lacrimogenă. Poate că toate astea vor dura un an. Dar trebuia să înceapă acum. Avea inima cât un purice și își repeta replicile așa cum repeți o frază într-o limbă străină înainte să mergi la casa de bilete: „Cred că știm amândoi că ceva nu mai merge, cred că știm amândoi că ceva nu mai merge, cred că știm amândoi că ceva nu mai merge“. Când, după o tăcere de cinci zile, a sunat în sfârșit telefonul, Less și-a înăbușit un atac de cord și a răspuns: „Robert! În sfârșit m-ai găsit. Voiam să vorbim. Cred că știm amândoi…“

Dar discursul i-a fost întrerupt de vocea profundă a lui Robert: „Arthur, te iubesc, dar nu mă mai întorc acasă. O să vină Mark să-mi ia o parte din lucruri. Îmi pare rău, dar nu vreau să vorbesc acum despre asta. Nu sunt supărat. Te iubesc. Nu sunt supărat. Dar ne-am schimbat amândoi. Adio“.

Sfârșit. Și nu-i mai rămăseseră în mână decât notele și postfața.

— Uită-te la tine, Arthur!

E Robert. Conexiunea e proastă, dar pe ecranul computerului e chiar Robert Brownburn, poetul faimos în toată lumea, și lângă el (cu siguranță un efect al transmisiei), dublul lui ectoplasmic. Iată-l: e viu. Frumos așa, chel, cu o aureolă de păr ca de bebeluș. E îmbrăcat cu un halat de baie flaușat, albastru. Zâmbetul lui are ceva din parșivenia sclipitoare dintotdeauna, doar că azi e puțin lăsat spre dreapta. Un atac cerebral. Mama mă-sii. Pe sub nas îi trece un tub ca o mustață falsă, vocea îi e hârâită ca o moară și de undeva de lângă el Less aude (poate amplificată de proximitatea microfonului) respirația zgomotoasă a unui aparat, trezindu-i amintiri despre „cel care respira greu“ și care vizita uneori casa familiei Less, iar micul Arthur Less asculta fascinat în timp ce mama lui striga: „O, e iubitul meu? Spune-i că vin imediat!“. Dar ăsta e Robert. Prăbușit, abia vorbind, rănit în orgoliul lui, dar în viață.

Less:

— Cum te simți?

— De parcă aș fi participat la o încăierare într-un bar. Îți vorbesc din viața de apoi.

— Arăți groaznic. Cum îndrăznești să faci așa ceva? spune Less.

— Ar trebui să-l vezi pe celălalt.
Cuvintele îi sunt bolborosite și stranii.
— Parc-ai vorbi cu accent scoțian, spune Less.
— Ne transformăm în tații noștri.
Sau în strămoșii noștri. *S*-urile îi deveniseră *f*-uri, ca în manuscrisele vechi: *Când, în decurful evenimentelor umane, devine necefar…*
Apoi doctorița, o femeie în vârstă, cu ochelari negri, se apleacă și intră în cadru. Slabă, osoasă, plină de riduri, de parcă a stat mototolită în buzunar prea multă vreme, cu gușa atârnându-i sub bărbie. Păr alb, tuns bob, și ochi antarctici.
— Arthur, e Marian.
„O, ce glumeți!" își spune Less. Fac mișto! În finalul romanului lui Proust există o scenă în care naratorul, după ce trăise mulți ani în afara societății, sosește la o petrecere, furios că nu i-a spus nimeni că e un bal mascat: toată lumea poartă peruci albe! Și apoi își dă seama. Nu e nici un bal mascat. Pur și simplu au îmbătrânit. Și uite-l aici, cu ochii la prima lui dragoste, la prima lui soție – sigur fac mișto de el! Dar prea se întind cu gluma. Robert continuă să respire greu. Marian nu zâmbește. Nimeni nu glumește.
— Marian, arăți minunat.
— Arthur, te-ai făcut băiat mare, meditează ea.
— A făcut cincizeci de ani, spune Robert și tresare de durere. La mulți ani, băiatul meu. Scuză-mă că nu te-am sunat.
Fcuză-mă că nu te-am funat. Printre acefte drepturi fe numără viața, libertatea și căutarea fericirii.
— Am avut un rendez-vous cu moartea.
Marian intervine:
— Dar moartea n-a venit. Băieți, vă las singuri o clipă. Dar numai o clipă! Să nu-l epuizezi, Arthur. Trebuie să avem grijă de Robert al nostru.
Cu treizeci de ani în urmă, pe o plajă din San Francisco.
Marian dispare. Privirea lui Robert o urmărește, apoi se întoarce către Less. O procesiune de umbre, ca la Ulise, iar în fața lui, acum, Tiresias. Atoatevăzătorul.
— Știi, e bine că e aici. Mă scoate din sărite. Mă ține în priză. Nimic nu se compară cu rebusurile rezolvate cu fosta nevastă. Tu unde naiba ești?
— În Kyoto.
— Unde?
Less se apleacă spre computer și urlă:

— Kyoto. Japonia. Dar mă întorc să te văd.

— Dă-o-ncolo. Sunt bine. Mi-am pierdut motricitatea fină, nu mințile, ce naiba! Uită-te și tu ce mă pun să fac.

Încet, foarte încet, reușește să ridice mâna. Ține în ea o bilă de lut verde-aprins.

— Trebuie să strâng de ea toată ziua. Ți-am zis că asta e viața de apoi. Poeții trebuie să strângă în mână bulgări de lut întreaga eternitate. Sunt toți aici, Walt și Hart și Emily și Frank. Aripa americană. Strângând în mâini bulgări de lut. Romancierii trebuie să… – închide ochii o clipă ca să-și recapete suflul, apoi continuă cu un glas mai slăbit – romancierii trebuie să ne pregătească nouă băuturile. Ți-ai scris romanul în India?

— Da. Mai am un capitol. Vreau să te văd.

— Termină nenorocitul ăla de roman.

— Robert…

— Nu te folosi de atacul meu drept scuză. Lașule! Ți-e frică să nu mor.

Less nu e în stare să răspundă. E adevărat. „Știu că am ieșit din viața ta,/ Dar în ziua când mă va lua moartea,/ Știu că o să plângi". În liniștea dintre ei, aparatul respiră mai departe. Figura lui Robert se schimonosește puțin. *„Llorar y llorar, llorar y llorar."*

— Nu încă, Arthur, spune el cu vioiciune. Nu te mai grăbi așa, ce dracu'. Parcă a zis cineva că ți-ai lăsat barbă.

— I-ai spus lui Marian că m-am însurat cu Freddy?

— Cine mai știe ce-am spus? Ți se pare că mai știu ce spun? Te-ai însurat?

— Nu.

— Și iată-te acum. Iată-ne pe amândoi. Arăți foarte, foarte trist, băiatul meu.

Așa să fie? Bine odihnit și răsfățat, abia ieșit din baie? Dar lui Tiresias nu-i poți ascunde nimic.

— L-ai iubit, Arthur?

Arthur nu spune nimic. S-a întâmplat odată – la un restaurant italian prost din North Beach, San Francisco, practic părăsit, cu excepția a doi chelneri și a unei familii de turiști germani a cărei căpetenie feminină a căzut în toaletă, s-a lovit la cap și a insistat să meargă la spital (neînțelegând costurile serviciilor medicale americane) –, s-a întâmplat odată ca Robert Brownburn, atunci în vârstă de numai patruzeci și șase de ani, să-l ia de mână pe Arthur Less și să-i spună: „Căsnicia mea e pe ducă – e așa de multă

vreme. Marian și cu mine abia dacă mai facem sex. Eu mă culc foarte târziu, ea se scoală foarte devreme. E furioasă că nu am avut copii. Iar acum, când e prea târziu, e chiar mai furioasă. Eu sunt egoist și sunt un dezastru când e vorba de bani. Sunt atât de nefericit! Atât, atât de nefericit, Arthur! Ce vreau eu să spun e că sunt îndrăgostit de tine. Aveam deja de gând să o părăsesc pe Marian înainte să te cunosc pe tine. Și «voi dansa și voi cânta pentru desfătarea ta în fiecare dimineață de mai»[1], cred că așa zice poezia. Am destui bani ca să-mi cumpăr o coșmelie pe undeva. Mă pricep să trăiesc cu bani puțini. Știu că e ridicol. Dar tu ești *ce-mi doresc*. Cine dă doi bani pe ce crede altcineva? Tu ești *ce-mi doresc*, Arthur, și eu…" Dar nu a mai urmat nimic, pentru că Robert Brownburn a închis ochii, ca să țină în el dorul ce îl copleșise în prezența tânărului pe care îl strângea de mână în restaurantul italian prost unde nu aveau să se mai întoarcă niciodată. Poetul care tresărea de durere, suferind, suferind după Arthur Less. Va mai fi Less vreodată atât de iubit?

Robert, acum în vârstă de șaptezeci și cinci de ani, spune, respirând cu greutate:

— O, bietul meu băiat. Mult?

Arthur tot nu spune nimic. Și nici Robert nu spune nimic: știe că e absurd să-i ceri cuiva să explice iubirea sau durerea. Nu e ceva pe care să poți pune degetul. Ar fi la fel de inutil, de imposibil de comunicat, cum e să arăți spre cer și să spui „Aia de colo, steaua aia, uite".

— Sunt prea bătrân să mai cunosc pe cineva, Robert?

Robert se ridică ușor, dispoziția i se schimbă, e din nou vesel.

— Dacă ești prea bătrân? Auzi la el! Zilele trecute am văzut la televizor o emisiune despre știință. Acum am ocupații din astea, de bătrân cumsecade. De o vreme încoace sunt cât se poate de inofensiv. Era despre călătoriile în timp. Și era acolo un savant care spunea că, dacă ar fi posibile, ar trebui să construiești o mașină a timpului acum. Și alta peste câțiva ani. Atunci ai putea să mergi înainte și înapoi. Un fel de tunel al timpului. Dar uite care e șmecheria, Arthur. Nu ai putea să mergi niciodată înapoi mai departe de momentul inventării primei mașini. Ceea ce mie mi se pare o lovitură pentru imaginație. M-a afectat destul de tare.

Arthur spune:

— Nu-l putem omorî niciodată pe Hitler.

— Dar știi deja că așa e. Când cunoști oameni noi. Îi cunoști, să zicem, când au treizeci de ani și nu ți-i poți imagina mai tineri de-atât. Ai văzut

fotografii de-ale mele, Arthur, m-ai văzut la douăzeci de ani.

— Erai un tip arătos.

— Dar de fapt, de fapt nu poți să-ți imaginezi cum eram înainte de patruzeci de ani, așa-i?

— Ba sigur că pot.

— Poți să-ți reprezinți asta. Dar nu poți să ți-o imaginezi pe bune. Nu poți să mergi înapoi mai departe de-atât. E împotriva legilor fizicii.

— Te agiți prea tare.

— Arthur, mă uit la tine și-l văd tot pe băiatul de pe plajă cu unghiile de la picioare roșii. Nu din prima, dar privirea mi se adaptează. Îl văd pe puștiul de douăzeci și unu de ani din Mexic. Îl văd pe tânărul din camera de hotel din Roma. Îl văd pe tânărul scriitor ținând în mână prima lui carte. Mă uit la tine și ești tânăr. Pentru mine vei fi mereu așa. Dar pentru nimeni altcineva. Arthur, oamenii care te cunosc acum nu vor putea să te imagineze niciodată tânăr. Nu vor putea să meargă înapoi mai departe de cei cincizeci de ani. Nu e neapărat ceva rău. Înseamnă că acum oamenii vor crede că ai fost întotdeauna adult. Te vor lua în serios. Ei nu știu că o dată, la o petrecere, ai trăncănit o seară întreagă despre Nepal, când de fapt tu te gândeai la Tibet.

— Nu-mi vine să cred că ai adus iar vorba despre asta.

— Că o dată te-ai referit la Toronto ca fiind capitala Canadei.

— O să-i spun lui Marian să scoată aparatul din priză.

— Într-o conversație cu prim-ministrul Canadei. Te iubesc, Arthur. Ce vreau să spun e – cuvântarea pare să-l fi epuizat și trage adânc aer în piept de câteva ori –, ce vreau să spun e, bun venit în nenorocita de viață. Cincizeci nu înseamnă nimic. Mă uit în urmă, la vremea când aveam cincizeci de ani, și-mi spun, de ce dracu' îmi făceam atâtea griji? Uită-te la mine acum. Sunt în viața de apoi. Du-te și distrează-te.

Spuse Tiresias.

Marian reapare pe ecran.

— Gata, băieți, timpul s-a scurs. Trebuie să-l lăsăm să se odihnească.

Robert se apleacă spre fosta lui nevastă:

— Marian, nu s-a însurat cu el.

— Nu?

— Se pare că am auzit greșit. Tipul s-a însurat cu altcineva.

— Păi, asta e nasol, zice Marian, după care se întoarce spre cameră cu o expresie de compasiune.

Păr alb, prins în agrafe, ochelari negri, rotunzi, în care se reflectă o zi însorită din trecut.

— Arthur, e epuizat. M-am bucurat să te văd. Putem să mai discutăm altădată.

— Mâine mă întorc acasă. Vin să te văd, Robert. Te iubesc.

Bătrânul pungaș îi zâmbește lui Arthur și clatină din cap, cu ochii limpezi și strălucitori.

— O să te iubesc mereu, Arthur Less.

— În această cameră ne scoatem hainele înainte de masă.

Tânăra se oprește în fața ușii, apoi își acoperă gura cu mâna. A făcut ochii mari de groază.

— Nu hainele! Pantofii! Ne scoatem pantofii!

Este primul restaurant din cele trei la care trebuie să ajungă Less astăzi și, cum conversația cu Robert i-a dat deja programul peste cap, e dornic să înceapă, dar o urmează cuminte pe fata cu părul prins în coadă într-o sală enormă, cu o masă și locuri de șezut joase, unde un bărbat în vârstă, îmbrăcat complet în roșu, se înclină și spune:

— Aceasta este sala de banchete, care, după cum puteți vedea, se transformă într-un spațiu pentru dansuri *maiko*.

Apasă pe un buton și, ca în ascunzătoarea secretă a personajului negativ din filmele cu James Bond, peretele din spate începe să se încline până ce se transformă într-o scenă și de deasupra ies pivotând niște reflectoare de teatru. Cei doi par teribil de încântați de ce se întâmplă. Less habar n-are ce-i ăla *maiko*. E invitat să se așeze lângă fereastră și își așteaptă cu nerăbdare masa *kaiseki*. Șapte feluri, la fel ca prima dată, care durează aproape trei ore. Fript, înăbușit, crud. Și – de ce nu s-o fi așteptat la asta? – iarăși păstăi de fasole în unt, pelin și biban de mare. Iarăși sunt minunate. Dar, ca o întâlnire amoroasă care are loc prea devreme după cea dintâi, poate un pic prea familiare?

„Uită-te la mine acum“, se aude vocea lui Robert, bântuindu-l din clipele de mai devreme. „Sunt în viața de apoi.“ Un atac cerebral. Robert nu s-a purtat niciodată frumos cu corpul lui. L-a purtat ca pe o haină veche de piele aruncată în apa oceanelor și lăsată mototolită prin colțuri, iar Less nu i-a văzut urmele, cicatricile și durerile ca pe niște neajunsuri ale vârstei, ci dimpotrivă: ca pe dovada – cum a scris cândva Raymond Chandler – unei „vieți țipătoare“. În definitiv, el nu e decât vehiculul acelei minți splendide. Caseta în care e păstrată coroana. Iar la mintea aceea Robert a ținut ca o leoaică la puii ei: a renunțat la băutură și la droguri, respecta un orar strict

de somn. E bun, e atent. Și acum să-i fure asta – să-i fure mintea… hoața de Viață! E ca și cum ai decupa un Rembrandt din ramă.

A doua masă a zilei o ia într-un restaurant mai modern, decorat cu severitatea neînfrumusețată a unui suedez, cu lemn deschis la culoare. Chelnerul e și el deschis la culoare și olandez. Lui Less i se oferă o masă cu vedere spre un copac singuratic, decorat cu muguri verzi. E un cireș și Less e informat că a venit prea devreme pentru flori.

— Da, da, știu, spune el cât de amabil poate.

În decursul următoarelor trei ore i se servesc feluri fripte și înăbușite și crude constând în păstăi în unt, pelin și biban de mare. Întâmpină fiecare fel cu un zâmbet dement, fiindcă recunoaște natura spiralată a existenței, conceptul eternei reîntoarceri al lui Nietzsche. Murmură încet: „Iarăși tu“.

Când se întoarce la *ryokan* ca să-și revină, bătrâna nu mai e prin preajmă, dar fata cu cozi împletite e tot acolo și citește un roman în engleză. Îl întâmpină cu alte scuze legate de bagajul lui: nu a fost adusă nici o valiză. Din cine știe ce motiv, lui Less i se pare prea mult și se sprijină de tejghea.

— Dar, domnule Less, spune fata pe un ton plin de speranță, a venit totuși un pachet pentru dumneavoastră.

E o cutie de carton maro destul de plată, cu timbru de Italia, cu siguranță o carte sau ceva de la festival. Less o ia cu el în cameră, unde o așază pe o masă din fața geamului dinspre grădină. În baie, ca într-o colibă fermecată, cada îl așteaptă deja, cu apa exact atât cât trebuie de caldă, așa că își scufundă în ea trupul obosit, ca să se pregătească pentru următoarea masă. Închide ochii. „L-ai iubit, Arthur?“ De jur împrejur miroase a cedru. „O, bietul meu băiat. Mult?“

Se usucă și își pune pe el un halat gri matlasat, pregătindu-se să se îmbrace cu aceleași haine de in mototolite pe care le poartă pe el încă din India. Pachetul îl așteaptă pe masă. E atât de obosit, încât îl bate gândul să-l deschidă mai târziu. Dar îl deschide oftând și înăuntru, printre straturile de hârtie italienească cu model de Crăciun – cum de a uitat că și-a lăsat adresa din Japonia? –, găsește o cămașă albă de in și un costum gri ca un nor.

Ca o ultimă provocare, cel din urmă restaurant e amplasat pe coasta unui munte, în afara orașului, ceea ce îl obligă pe Less să închirieze o mașină. Merge mai ușor decât și-a imaginat: permisul lui de conducere internațional, care lui i se pare un fals grosolan, e luat foarte în serios și fotocopiat de atâtea ori, încât ai zice că vor să împartă copiile drept suveniruri. I se indică o mașină la fel de mică, banală și albă ca un desert de spital și, când urcă în ea, descoperă că îi lipsește volanul – apoi i se arată

scaunul șoferului, iar în tot timpul ăsta își spune vesel: „A, probabil că aici se conduce pe partea cealaltă!“. Oare de ce nu s-o fi gândit niciodată la asta? E bine să li se dea permise de conducere internaționale oamenilor care nu se gândesc la așa ceva? Dar el și-a ispășit pedeapsa în India. Tot ce are de făcut e să conducă în oglindă. Ca atunci când aranjezi un șpalt pentru tipar: nu trebuie decât să gândești invers.

Instrucțiunile pentru a ajunge la restaurant sunt la fel de misterioase ca un bilețel de amor sau un schimb de informații între spioni – *Întâlnire la Podul Lunii* –, dar încrederea i-a luat-o înainte. Apucă volanul obiectului care, practic, pare un prăjitor de pâine emailat și urmează semnele perfect clare care îl duc afară din oraș, spre zona deluroasă. Less e recunoscător că semnele sunt atât de clare, pentru că GPS-ul, după ce l-a direcționat clar și ferm spre autostradă, s-a îmbătat de propria-i putere dincolo de limitele orașului, după care a renunțat de tot, plasându-l pe Arthur Less în Marea Japoniei. La fel de neliniștitoare e și cutia misterioasă de lângă parbriz, care își dezvăluie menirea abia când Prăjitorul se apropie de o stație de taxare: scoate un țipăt femeiesc, strident și mustrător, cam ca bunica lui când descoperea câte o farfurie spartă. Less îl plătește conștiincios pe omul din gheretă, imaginându-și că a făcut ce dorea mașinăria, apoi pătrunde într-o zonă verde unde, printr-un miracol, a apărut un râu. Dar decorul pastoral nu ține mult – la următoarea stație de taxare femeia țipă din nou. Cu siguranță îl dojenește că nu are un abonament electronic. Sau i-a descoperit și celelalte fărădelegi și infidelități? Că în clasa a cincea a inventat ceremonii pentru o lucrare despre religiile din Islanda? Că în liceu a furat din magazin niște cremă împotriva acneei? Că l-a înșelat atât de groaznic pe Robert? Că e un „prost homosexual“? Și un scriitor prost? Că l-a lăsat pe Freddy Pelu să iasă din viața lui? Țipăt, țipăt, țipăt – furia ei e aproape grecească. O harpie trimisă să-l pedepsească în sfârșit pe Less.

„Părăsiți autostrada la prima ieșire.“ GPS-ul, acest căpitan care moțăie, îmbătat de rom, s-a trezit și și-a reluat postul de comandă. Ceața se ridică așa cum se ridică aburul din hainele umede așezate lângă foc. Aici se ridică de pe munții moi și vălurIți, cu păduri întunecoase de pin. Un râu leneș se încolăcește printre malurile pline de trestii. Prăjitorul trece pe lângă o fabrică de saké sau asta presupune Less că ar fi, luându-se după butoiul alb și vesel care servește drept reclamă. O fermă sau ceva asemănător are un panou pe care scrie în engleză „RECOLTE SUSTENABILE“. Less coboară geamul și simte mirosul verde-sărat de iarbă, ploaie și noroi. Vede după un cot al drumului autocare turistice albe parcate în șir de-a lungul râului, cu

oglinzile laterale mari care seamănă cu antenele unor omizi. În fața lor, ordonați ca în armată, bătrânei în haine de ploaie transparente fac fotografii. La poalele munților care fumegă se văd vreo cincisprezece case împrăștiate, cu acoperișuri de paie pline de mușchi. Dincolo de ele, un pod peste râu, o împletitură de lemn și piatră, iar Less cotește ca să treacă peste el, depășind turiștii care stau îndesați unii în alții în ploaie. Își imaginează că o să-l ia o barcă și-o să-l ducă în amonte, spre restaurant, și, când ajunge pe malul celălalt și parchează Prăjitorul (dinspre bord se aude mementoul ascuțit al harpiei), vede câțiva oameni care așteaptă la ponton și printre ei – o recunoaște prin umbrela transparentă – e mama lui.

Aproape că și-o imaginează spunând: „Arthur, bună, scumpule, m-am gândit să fac o mică excursie. Ai mâncat suficient?“.

Mama lui ridică umbrela și, scăpată de sub membrana care distorsionează, devine o japoneză care poartă pe cap eșarfa mamei lui. Portocalie cu model cu scoici albe. Cum de a ajuns până aici de la mormântul ei? Sau nu, nu de la mormânt – de la magazinul caritabil din suburbiile din Delaware unde el și sora lui i-au donat toate lucrurile. Totul s-a făcut într-o asemenea grabă! La început cancerul a avansat foarte lent, apoi foarte rapid, cum se întâmplă mereu în coșmaruri, și dintr-odată s-a trezit îmbrăcat în costum negru și stând de vorbă cu mătușa lui. Din locul unde stătea, vedea eșarfa încă atârnând în cuiul ei de lemn. Less mânca o *quesadilla*. Fiind un soi de protestant care nu aparținea de fapt nici unei religii, habar n-avea ce trebuie făcut când e vorba de moarte. După două mii de ani de corăbii vikinge mistuite de flăcări, ritualuri celtice, priveghiuri irlandeze, ceremonii puritane și imnuri unitariene, tot cu nimic se alesese. Renunțase cumva la această moștenire. Așa că Freddy a preluat frâiele, Freddy, care își plânsese deja propriii părinți, Freddy, care a comandat un ospăț mexican deja gata pregătit când a venit și Less, împleticindu-se, de la slujba de la biserică, îmbătat de platitudini și de cea mai pură oroare. Freddy angajase până și pe cineva care să-i ia haina de ploaie. Și Freddy, îmbrăcat chiar cu sacoul pe care Less i-l cumpărase de la Paris, a stat tot timpul exact în spatele lui, tăcut, cu o mână pe omoplatul lui stâng, de parcă sprijinea un panou de carton ca să nu-l doboare vântul. Una după alta, tot felul de oameni au venit să-i spună că mama lui e împăcată. Prietenele ei, fiecare cu altă coafură albă, cu bucle sau cu țepi, ca la o expoziție de dalii. „Acum e într-un loc mai bun.“ „Mă bucur așa de mult că s-a stins liniștită.“ Și după ce a trecut și ultima, a simțit în ureche respirația lui Freddy, care a zis: „Groaznică moarte a avut mama ta“. Băiatul pe care îl cunoscuse cu ani

în urmă nu ar fi știut să spună așa ceva. Less s-a întors să-l privească pe Freddy și a văzut în părul lui tuns scurt pe la tâmple primele sclipiri argintii.

Less își dorise foarte mult să păstreze tocmai eșarfa portocalie. Dar a urmat un vârtej de obligații. Cumva, obiectul a ajuns în vraful de haine donate și a dispărut din viața lui pentru totdeauna.

Dar nu pentru totdeauna. Până la urmă viața a păstrat-o.

Less coboară din mașină și e întâmpinat de un tânăr în negru, care îi ține protagonistului nostru o umbrelă neagră enormă. Noul costum gri al lui Less e stropit de ploaie. Eșarfa mamei lui dispare într-un magazin. El se întoarce spre apă, unde luntrea neagră și joasă a lui Caron se apropie deja să-l ia.

Restaurantul e cocoțat pe o stâncă deasupra râului și e foarte vechi și pătat de apă într-un mod care i-ar încânta pe pictori și i-ar îngrijora pe constructori. Unii pereți par înclinați din cauza umidității și paravanele de hârtie au căpătat aspectul mototolit pe care Less îl asociază cu cărțile lăsate de el în ploaie. Intacte sunt acoperișul vechi din țiglă, grinzile late ale tavanului, rozetele sculptate și pereții de hârtie glisanți ai vechiului han care era odinioară aici. La intrare îl întâmpină o femeie înaltă și impunătoare, care se înclină și îl salută, spunându-i pe nume. Făcând turul vechiului han, cei doi trec prin dreptul unei ferestre care dă spre o uriașă grădină împrejmuită cu un zid.

— Grădina a fost plantată acum patru sute de ani, când toată zona era acoperită cu plopi.

Femeia face un gest larg și Less dă din cap apreciativ.

— Iar acum, spune el, a ajuns în plop.

Femeia clipește un moment, cât o cere politețea, după care îl conduce în altă aripă și el merge pe urmele chimonoului ei ce se leagănă în verde cu auriu. La intrare, ea își scoate saboții, iar Less își dezleagă și își scoate pantofii. Are nisip în ei: din Sahara sau din Kerala? Femeia îi face semn unei adolescente în chimono albastru, care își trage nasul și îl conduce de-a lungul altui coridor. E plin cu caligrafii atârnate pe pereți și dă o senzație de Alice în Țara Minunilor, pentru că începe cu un cadru mare din lemn și se termină cu o ușă atât de mică, încât femeia, după ce o deschide, împingând-o într-o nișă din perete, e nevoită să se lase în genunchi ca să poată intra. E evident că și Less trebuie să facă același lucru. Își spune că, probabil, trebuie să se simtă smerit. E obișnuit deja cu smerenia. E singurul bagaj pe care nu l-a pierdut. Acolo, în cameră: o măsuță, un perete de hârtie și o fereastră atât de străveche, încât grădina de dincolo de ea se ondulează

visător când Less traversează încăperea. Pereții sunt tapetați cu fulgi de zăpadă mari, în auriu și argintiu stins. I se spune că modelul este din perioada Edo, când au ajuns microscoapele în Japonia. Înainte de asta nu văzuse nimeni un fulg de zăpadă. Se așază pe o pernă de lângă un paravan auriu. Tânăra iese pe ușiță. O aude cum se străduiește să o închidă. E clar că ușa suferă de secole întregi și e gata să moară.

Se uită în jur la paravanul auriu, la fulgii de zăpadă stilizați, la irisul solitar dintr-o vază de sub un desen cu o căprioară, la peretele de hârtie. Nu se aude decât respirația unui umidificator din spatele lui și, în ciuda camerei atât de simple și de pure, în ciuda priveliștii, nimeni nu s-a obosit să scoată de pe suprafața lui abțibildul cu „DAINICHI. DE ÎNCREDERE". În fața lui Less: imaginea distorsionată a grădinii. Tresare când o recunoaște. Aici e.

Probabil că grădina miniaturală din copilăria lui fusese creată pornind de la această grădină veche de patru sute de ani, pentru că nu e doar asemănătoare – e chiar grădina aceea: poteca din pietre acoperite de mușchi de pe lângă trunchiurile lățoase de bambus, dispărând, ca într-un basm, în întunericul de sub pinii îndepărtați de pe muntele unde pândesc misterele (asta e o iluzie, Less știe foarte bine că nu pândește decât sistemul de ventilație). Mișcarea din iarbă care ar putea fi un râu, fragmentele de pietre vechi care ar putea fi treptele unui templu. Fântâna arteziană din bambus care se umple și apoi își varsă apa în bazinul de piatră… la fel, totul e exact la fel. Vântul mișcă aerul, pinii se mișcă, frunzele de bambus se mișcă și, ca un steag fluturat de același vânt, amintirea acestei grădini se mișcă în mintea lui Arthur Less. Își amintește că a găsit într-adevăr o cheie (de oțel, de la șopronul unde țineau mașina de tuns iarba), dar niciodată ușa. Oricum, ideea că ar putea-o găsi nu fusese decât o fantezie absurdă de copil. Au trecut patruzeci și cinci de ani, iar el uitase cu totul de ea. Și acum iat-o aici.

Din spatele lui se aude fata care își trage nasul și se luptă încă o dată cu ușa, de parcă ar fi o piatră de mormânt. Less nu îndrăznește să întoarcă capul. Într-un final fata învinge ușa și apare lângă el cu ceai verde și un coș maroniu, lăcuit. Scoate un cartonaș ponosit și citește de pe el cu voce tare: aparent în engleză, dar are la fel de multă noimă ca vorbitul în vis. Oricum, nu-i trebuie traducere: e vorba de vechea lui prietenă, fasolea în unt. Apoi fata zâmbește și pleacă. O nouă luptă corp la corp cu ușa.

Less notează atent ce are în farfurie. Dar nu poate gusta. De ce au ieșit la suprafață toate amintirile astea aici, în Japonia – eșarfa portocalie, grădina –, de parcă viața i-ar fi fost scoasă la vânzare la un târg de vechituri? Și-a pierdut cumva mințile sau totul e doar o reflexie? Păstăile în

unt, pelinul, eșarfa, grădina – să fie cumva nu o fereastră, ci o oglindă? Două păsări se ciondănesc pe fântână. Și acum, ca și atunci când era mic, nu poate decât să se uite. Închide ochii și începe să plângă.

Aude cum fata se chinuie cu ușa, dar nu o aude deschizându-se. Uite că apare și pelinul.

— Domnule Less, se aude o voce masculină din spatele lui – de fapt din spatele ușii, cum își dă el seama când întoarce capul.

Less se lasă în genunchi lângă ușă și vocea spune:

— Domnule Less, ne pare teribil de rău.

— Da, știu! spune Less tare. E prea devreme pentru florile de cireș!

Se aude cum omul își drege glasul.

— Da, și pentru asta, dar și pentru că, pentru că… Ne pare teribil de rău. Ușa e veche de patru sute de ani și s-a înțepenit. Am încercat.

O lungă tăcere dincolo de ușă.

— E imposibil de deschis.

— Imposibil?

— Ne pare teribil de rău.

— Haideți să ne gândim o clipă…

— Am încercat totul.

— Nu pot rămâne captiv aici.

— Domnule Less, spune din nou vocea masculină, înăbușită de ușă. Avem o idee.

— Ascult cu toată atenția.

— Uitați care e.

Un schimb de replici șoptit în japoneză, apoi bărbatul își drege iar glasul.

— Să spargeți peretele.

Less deschide ochii și se uită la peretele de hârtie dantelată. Mai bine i-ar propune să iasă dintr-o capsulă spațială.

— Nu pot.

— Se repară ușor. Vă rog, domnule Less. Fiți amabil și spargeți peretele.

Se simte bătrân, se simte singur, se simte în plop. În grădină: un pâlc de păsări mici trece ca un banc de pești incolori, țâșnind încoace și încolo dincolo de geamul acestui acvariu (în care e închis Less, nu păsările), ca într-un final să dispară cu măreție spre est, iar apoi – pentru că viața e o comedie – mai apare o ultimă pasăre, care se chinuie să le prindă din urmă pe celelalte.

— Vă rog, domnule Less.

Spuse cea mai curajoasă persoană pe care o cunosc:

— Nu pot.

Nu cu mult timp în urmă, pe la șapte dimineața, cel care vă povestește lucrurile astea a avut o viziune cu Arthur Less.

Am fost trezit de un țânțar care – impresionantă reușită – trecuse prin fortăreața de bețișoare aromate, ventilatoare electrice și plase îmbibate cu insecticid și se instalase în urechea mea. Nu încetez să-i mulțumesc acelui țânțar. Dacă ea (pentru că oamenii sunt atacați numai de țânțarii femele) nu ar fi fost un intrus atât de abil, cred că nu aș fi avut niciodată viziunea. Viața e adesea compusă din noroace. Țânțăroaica aceea și-a dat viața pentru mine: am omorât-o cu o lovitură de palmă. Pacificul de Sud a scos un vuiet slab dincolo de fereastră, iar persoana care dormea lângă mine a scos un sunet asemănător.

Răsăritul. Ajunseserăm la hotel pe întuneric, dar, treptat, lumina a dezvăluit că trei laturi ale camerei erau compuse din ferestre. Mi-am dat seama că hotelul era așezat chiar deasupra oceanului, ca o scenă suspendată, și că de la fiecare fereastră se vedea numai cer și apă. Le-am privit cum capătă tonuri de iris și mirt, de jad și safir, până când am recunoscut peste tot în jurul meu, pe cer și pe apă, o anumită nuanță de albastru. Și am înțeles că nu-l voi mai vedea niciodată pe Arthur Less.

Nu așa cum îl văzusem până atunci: nu împrăștiat la întâmplare de-a lungul tuturor acelor ani. Era ca și cum aş fi fost anunțat despre moartea lui. De atâtea ori ieșisem din casa lui închizând ușa și acum, din neatenție, o încuiasem în urma mea. Căsătorit – mi s-a părut instantaneu o stupizenie. Peste tot în jurul meu, aceeași nuanță de albastru lessesc. Desigur, aveam să ne mai întâlnim pe stradă sau la vreo petrecerere, poate chiar să bem un pahar împreună, dar va fi ca și cum aş bea ceva cu o fantomă. Arthur Less. Nu va putea fi niciodată altcineva. Am început un picaj în viteză de undeva de foarte sus deasupra pământului. Nu aveam aer să respir. Lumea dădea năvală să umple golul unde fusese mereu Arthur Less. Nu știusem că luam de bun faptul că va aștepta mereu acolo, în patul acela alb de sub fereastră. Nu știusem că aveam nevoie de el acolo. Ca de un reper, o piatră piramidală sau un chiparos, despre care ne imaginăm că nu se va clinti niciodată. Ca să ne putem găsi noi drumul spre casă. Până când, inevitabil, într-o bună zi… a dispărut. Și-atunci ne dăm seama că am crezut că noi suntem singurul element schimbător, singura variabilă din lume, că obiectele și oamenii din viața noastră există pentru plăcerea noastră, ca pionii dintr-un joc, că nu se

pot mișca singuri, că îi ține pe loc nevoia noastră de ei, iubirea noastră. Ce prostie. Arthur Less, care ar fi trebuit să rămână pentru totdeauna în patul acela, călătorește acum în jurul lumii – și cine știe pe unde o fi? I-am pierdut urma. Am început să tremur. Părea să fi trecut atâta vreme de când îl văzusem la petrecerea aia, unde acest prinț al inocenței arăta de parcă se pierduse în gara Grand Central. De când l-am privit doar o clipă înainte ca tatăl meu să mă prezinte: „Arthur, ți-l amintești pe fiul meu, Freddy".

Am stat multă vreme în fund în pat, tremurând, deși în Tahiti era cald. Tremuram, mă cutremuram. Bănuiesc că asta înseamnă să ai un atac de un fel sau altul. Din spatele meu am auzit un foșnet, apoi nimic.

După aceea am auzit vocea lui, a proaspătului meu soț, Tom, care mă iubea și, ca urmare, vedea totul.

— Zău că mi-aș dori să nu plângi acum.

Și se ridică în picioare în camera lui de hârtie. Bravul nostru protagonist. Stă absolut nemișcat, cu pumnii încleștați. Cine știe ce clocotește în mintea aia ciudată a lui? Păsările, vântul, fântâna par să aibă acum ecou, de parcă s-ar auzi de la capătul unui tunel foarte lung. Se întoarce cu spatele la grădină, care se mișcă fluid dincolo de geamul străvechi, și spre peretele de hârtie. Probabil că aici e ușa, își spune el. Până la urmă nu dă spre grădină, ci te scoate din ea. Nimic altceva decât stinghii de lemn și hârtie. Orice alt bărbat l-ar sparge dintr-o lovitură. Cât de vechi e? A văzut vreodată un fulg de zăpadă? Dintre toate absurditățile din călătoria lui, poate că asta e cea mai absurdă – să-i fie frică de așa ceva. Întinde o mână, dând să atingă hârtia aspră. Lumina soarelui strălucește mai puternic în spatele ei, făcând să se vadă mai clar pe suprafața acesteia umbra unui copac – arborele persan de mătase în care s-a cățărat când era copil? Nu se mai poate întoarce la el. Nici pe plaja din San Francisco, în ziua aceea caldă. Și nici în dormitorul lui și la sărutul de adio. În încăperea asta totul se reflectă, dar în fața lui e doar peretele alb al viitorului, pe care se poate scrie orice. Vreo nouă umilință, vreun nou ridicol, fără îndoială. Vreo nouă glumă pe seama bătrânului Arthur Less. De ce să se ducă într-acolo? Și totuși, în ciuda a tot și toate, dincolo de peretele ăsta – cine știe ce miracol mai așteaptă încă? Imaginați-vi-l cum ridică pumnii deasupra capului, cu o plăcere nedisimulată, râzând chiar, cu o nebunie dezlănțuită și un fel de extaz dement, și îl doboară, îl sfărâmă cu zgomot…

…și imaginați-vi-l coborând dintr-un taxi pe Ord Street, în San Francisco, la capătul de jos al străzii Vulcan Steps. Avionul lui a plecat conștiincios din Osaka și a aterizat la timp în San Francisco. Traversarea

oceanului a fost lină și vecinul lui de scaun, care citea ultimul roman al lui H.H.H. Mandern, a avut parte chiar de o poveste literară („Știți, i-am luat o dată un interviu la New York, el avea toxiinfecție alimentară și eu purtam o cască de cosmonaut…“) înainte ca protagonistul nostru să adoarmă de la pilule. Arthur Less și-a încheiat voiajul în jurul lumii. E gata. S-a întors acasă.

Soarele a coborât de mult în ceață, așa că orașul e scăldat în nuanțe de albastru, colorat parcă de mâna unui acuarelist care s-a răzgândit și acum crede că totul e o porcărie, o porcărie, o porcărie. Nu are valiză – se pare că valiza a pornit în propria ei călătorie în jurul lumii. Își încordează privirea de-a lungul drumului întunecos spre casă. Imaginați-vi-l: blondul rărit al părului, expresia semiîncruntată, cămașa albă șifonată, mâna stângă bandajată, piciorul drept bandajat, geanta de piele pătată și frumosul costum gri pe comandă. Imaginați-vi-l: aproape că strălucește în întuneric. Mâine o să se vadă cu Lewis la o cafea și o să afle dacă Clark chiar l-a părăsit și dacă tot i se mai pare că e un final fericit. Va găsi un bilet de la Robert, care o să fie păstrat alături de tot ce nu va intra în antologia Carlos Pelu: „Pentru băiatul cu unghiile roșii – mulțumesc pentru tot“. Mâine dragostea își va adânci neîndoielnic misterul. Dar toate astea mâine. Astăzi, după un drum lung, odihnă. Apoi cureaua genții i se agață de balustradă și, preț de o clipă – pentru că mereu mai rămân câțiva stropi în sticla cu umilințe –, se pare că el va continua să meargă și geanta se va sfâșia…

Less se uită în spate și eliberează cureaua. Soarta, învinsă. Acum urmează lungul urcuș spre casă. Ușurarea cu care pune piciorul pe prima treaptă.

De ce e aprinsă lumina pe verandă? Și a cui e umbra aia?

I s-ar părea interesant să afle că de fapt căsătoria mea cu Tom Dennis a durat o zi întreagă: douăzeci și patru de ore. Ne-am spus tot ce era de spus în pat, înconjurați de cer și mare, de albastrul ăla lessesc. În dimineața aceea, când în sfârșit m-am oprit din plâns, Tom a spus că, fiind soțul meu, e datoria lui să rămână alături de mine, să mă ajute să-mi lămuresc sentimentele. Am stat acolo și-am dat întruna din cap. El a spus că mi-a luat îngrozitor de mult timp până să-mi dau seama de ceva ce ar fi trebuit să știu mai curând, ceva ce lumea i-a tot spus de luni de zile, și că și el ar fi trebuit să-și dea seama când m-am încuiat în baie în noaptea dinainte de nuntă. Am dat din cap. Ne-am îmbrățișat și am căzut de acord că nu poate fi totuși soțul meu. A închis ușa și eu am rămas în camera aia plină de sus până jos și dintr-un capăt în altul de albastrul ce simboliza greșeala pe care o făcusem.

Am încercat să-l sun pe Less de pe telefonul hotelului, dar nu am lăsat nici un mesaj. Ce puteam să spun? Că atunci când mi-a zis, cu atâta vreme în urmă, în timp ce eu îi probam smochingul, să nu mă atașez prea tare, era deja mult prea târziu? Că sărutul de adio nu și-a făcut efectul? A doua zi, pe insula principală, am întrebat de casa lui Gauguin, dar un localnic m-a informat: „E închisă“. Zile întregi am privit oceanul și am fost uluit de felul în care compunea variațiuni nesfârșite pe aceeași temă plictisitoare. Apoi, într-o dimineață, tata mi-a trimis un mesaj:

„Zborul 172 de la Osaka, Japonia, sosește joi la 6.30 p.m.“

Arthur Less se uită cu ochii mijiți la casa lui. Iar acum se aprinde o lumină cu senzor, declanșată de propriile mișcări, și îl orbește preț de o clipă. Cine stă acolo în picioare?

Eu nu am fost niciodată în Japonia. Nu am fost niciodată în India sau în Maroc sau în Germania sau în majoritatea locurilor în care a mers Arthur în ultimele luni. Nu am urcat niciodată pe o piramidă antică. Nu am sărutat niciodată un bărbat pe un acoperiș din Paris. Nu am călărit niciodată o cămilă. Am predat engleza la liceu aproape un deceniu, am corectat teme pentru acasă în fiecare seară, m-am trezit dimineața devreme ca să-mi pregătesc orele, l-am citit și recitit pe Shakespeare și am participat la atâtea conferințe și ședințe, încât m-ar invidia și sufletele din purgatoriu. Nu am văzut niciodată un licurici. Nu am, indiferent cum am privi-o, cea mai bună viață comparativ cu cei pe care îi cunosc. Dar ce încerc să vă spun aici (și am doar o clipă la dispoziție), ce am încercat să vă spun în tot timpul ăsta e că, așa cum o văd eu, povestea lui Arthur Less nu e rea deloc.

Pentru că e și a mea. Așa-i cu poveștile de dragoste.

Încă orbit de lumină, Less începe să urce scările și, ca de fiecare dată, se agață în spinii de la trandafirul vecinului. Extrage cu grijă fiecare spin din costumul gri-lucios. Trece de tufa de *bougainvillea*, care, asemenea unei bătrâne vorbărețe și obositoare, îi aține pentru o clipă calea. O dă la o parte, declanșând peste el o ploaie de petale mov uscate. Undeva, cineva exersează încontinuu la pian: mâna stângă nu-i iese cum trebuie. Într-o fereastră ondulează o proiecție apoasă, de la ecranul unui televizor. Și atunci văd nimbul de păr blond și familiar apărând dintre flori, haloul lui Arthur Less. Priviți-l cum se împiedică de aceeași treaptă ruptă ca de fiecare dată și se oprește să o privească mirat. Priviți-l cum se întoarce să urce ultimele trepte spre cel care îl așteaptă. Cu fața ridicată în sus, spre casă. Priviți-l, priviți-l. Cum aș putea să nu-l iubesc?

Tata m-a întrebat odată de ce sunt așa de leneș, de ce nu-mi doresc să cuceresc lumea. M-a întrebat ce-mi doresc și, cu toate că atunci nu i-am răspuns, pentru că nu știam, și am respectat aceleași vechi convenții până la altar, acum știu. A trecut de mult vremea să răspund la întrebarea asta – și te văd, bătrâne Arthur, vechea mea iubire, cum ridici privirea spre silueta de pe verandă –, ce-mi doresc? După ce am ales calea pe care o doreau ceilalți, adică să fiu bărbatul OK, soluția facilă de a scăpa de probleme – faci ochii mari de uimire când mă vezi –, după ce am avut totul în mână și am refuzat, ce-mi mai doresc de la viață?

Și răspund:

— Less!

1. Citat din poemul *The Passionate Shepherd to His Love* al dramaturgului și poetului englez Christopher Marlowe (1564-1593).

Mulțumiri

Autorul ar vrea să le mulțumească lui David Ross, Lisa Brown, Daniel Handler, Lynn Nesbit, Hannah Davey, Lee Boudreaux, Reagan Arthur, Beatrice Monti della Corte și lui Enrico Rotelli. Deplină recunoştinţă, de asemenea, faţă de oameni și locuri din întreaga lume, dar mai ales Santa Maddalena Foundation, Arte Studio Ginestrelle, Art Castle International, Evens and Odds și Dolphin Swimming and Boating Club. Personajele și evenimentele din această carte sunt imaginare. Orice asemănare cu oameni din lumea reală, morți sau vii, este întâmplătoare și neintenționată de autor.